

УКРАЇНСЬКІ ІСТОРИКИ

СТОЛІТТЯ

БІОБІБЛІО-
ГРАФІЧНИЙ
ДОВІДНИК

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

**УКРАЇНСЬКІ ІСТОРИКИ
XX СТОЛІТТЯ**

Біобібліографічний довідник

Серія
УКРАЇНСЬКІ ІСТОРИКИ

Випуск 2, частина 3

Київ – 2006

Українські історики ХХ століття: Біобібліографічний довідник
/ Інститут історії України НАН України. – Київ, 2006. – Вип. 2, ч.3.
– 315 с. (Серія “Українські історики”).

Другий випуск біобібліографічного довідника серії “Українські історики” присвячено українським історикам та історикам України ХХ століття. Випуск друкується в кількох частинах. Частина третя містить біобібліографічні матеріали 247 вчених, які працювали або працюють у наукових установах, вищих навчальних закладах, державних установах, громадських організаціях та ін. в Україні та за її межами.

Довідник розрахований на суспільствознавців, викладачів вузів, учителів, студентів, усіх, хто цікавиться історією історичної науки.

Дані зібрані станом на 2004–2005 рр.

Редколегія: В.А.Смолій (головний редактор), В.М.Даниленко (заст. гол. редактора), Л.Ф.Шепель (відп. секретар), С.І.Білокінь, М.Ф.Дмитрієнко, І.І.Дробот, Я.Д.Ісаєвич, М.Ф.Котляр, С.В.Кульчицький, Ю.І.Макар, Ю.А.Піпчук, О.П.Реєнт, В.Ф.Репринцев, О.С.Рубльов, А.Г.Слюсаренко, Д.В.Табачник, П.П.Толочко, П.Т.Тронько, Т.В.Чухліб.

Автори: С.С.Батуріна, О.Г.Бажан, С.І.Білкінь, С.М.Блащук, П.М.Бондарчук, Н.Ф.Васильєва, І.В.Верба, Н.О.Герасименко, Г.П.Герасимова, В.М.Даниленко, О.В.Каряка, О.О.Ковальчук, В.О.Крупина, О.В.Малюта, Л.Я.Муха, С.С.Падалка, О.П.Рабенчук, Г.Я.Рудий, Л.І.Стрельська, Г.В.Стрельський, Ю.А.Черченко, В.П.Швидкий, Л.В.Шевченко, Л.Ф.Шепель, О.В.Юркова, С.Л.Юсов, О.В.Янковська, О.В.Ясь.

Науково-допоміжну роботу виконали:
Н.Ф.Васильєва, Л.Ф.Шепель

116528

Набір та оригінал-макет підготувала Н.Ф.Васильєва

ISBN 966-02-0021-8 (Серія)
ISBN 966-02-2742-6 (Вип.2)
ISBN 966-02-3868-1 (Ч.3)

© Інститут історії України
НАН України, 2006
© Автори, 2006

Ця книга є третьою частиною видання біобібліографічного довідника “Історики України ХХ ст.” Перший випуск, який започаткував серію “Українські історики”, вийшов з друку в 1998 році під назвою “Вчені Інституту історії України”. Він став частиною проекту “Українські історики”, який був започаткований Інститутом історії України НАН України, Міністерством освіти України та Фондом розвитку історичних досліджень при сприянні Міжнародного фонду “Відродження” в 1996 р. В першому випуску серії подані у систематизованому вигляді матеріали про 418 вчених – наукових співробітників Інституту історії України НАН України, які працювали в установах з моменту створення (1936 р.) і до 1998 року, коли був виданий збірник.

У 2003 році цю серію продовжив другий випуск (частина перша), який вийшов під назвою “Історики України ХХ ст.”. До нього ввійшли біобібліографічні матеріали 379 вчених, які працювали в наукових установах, вищих навчальних закладах, державних установах, громадських організаціях та ін. в Україні та за її межами.

Широкий громадський резонанс, очевидна наукова актуальність такого видання, зацікавлення наукових, державних, освітніх і громадських установ у співробітництві сприяли тому, що на 2004 рік інформаційна база серії вже нараховувала значну кількість матеріалів. 293 біобібліографічні статті ввійшли до другої частини другого випуску “Істориків України ХХ ст.”, який вийшов з друку збільшеним тиражем у 2004 році.

Протягом 2004 – 2005 рр. база даних поповнилася новими і уточненими матеріалами про істориків, які з тих чи інших причин не ввійшли до попередніх випусків. Пропонована книга (вип.2, ч.3) містить 247 біобібліографічних статей про українських вітчизняних та зарубіжних істориків, які працюють в Україні та за її межами; вчених, які опублікували монографії, стали докторами чи кандидатами (вже після виходу попередніх випусків) і зробили помітний внесок у розвиток української історичної науки.

Як і в попередніх випусках, принцип і структура праці спрямовані передусім на висвітлення наукової діяльності особи і її дослідницького внеску. У статтях подається прізвище, псевдонім

(якщо він є), ім'я та по-батькові, роки життя, місце народження, вказано спеціалізацію, науковий ступінь, наукові і почесні звання, нагороди, роки їх отримання, заклад, де здобуто освіту, місце роботи, навчання в аспірантурі, наукові керівники та консультанти, названі основні наукові праці, які найповніше характеризують діяльність особи та її внесок у розвиток вітчизняної історичної науки, в підготовку фахівців-істориків. Враховуючи довідковий характер видання, а також дотримуючись наукової об'єктивності, в статтях не подається оцінка значення наукового доробку історика.

В кінці кожної статті під рубрикою "Твори" подаються, переважно мовою оригіналу, назви основних праць вчених, під рубрикою "Джерела і література" – відомості про них. Статті мають загалом єдину структуру і редакційно-технічне оформлення, хоча повнота і міра уніфікованості відомостей про кожну особу різна з різних причин. Обсяг статті, її архітектоніка обумовлені наявною інформацією про вченого в архівних джерелах, літературі, особистих анкетах, а також зумовлені особливостями стилю і манерою письма автора тексту.

Статті розміщено в алфавітному порядку із застосуванням скорочень, список яких додається. Джерельна база довідника охоплює різні носії історичної інформації, передусім матеріали анкетування, а також архівні документи, тематичні та універсальні довідники, вітчизняні та зарубіжні публікації, періодику.

Більшість статей містить перелік джерел, які використано для їх написання і якими можуть скористатися дослідники проблем історії України, загальної історії, історіографії, джерелознавства. Бібліографічні списки творів істориків подано за хронологічним принципом.

Переважна частина матеріалів довідника є оригінальною і публікується вперше.

У випуску публікуються зведені списки персоналій істориків із вже виданих випусків, які дозволяють здійснити проміжний підсумок виконаної роботи та програмувати її подальшу організацію.

АВРАМЕНКО Анатолій Михайлович (07.10.1955, м. Львів) – фахівець з історичної географії, історичної картографії та аграрної історії козацьких регіонів Росії та України, к.і.н. (1985), доц. (1990).

1972–1977 – студент іст. ф–ту Кубанського держ. ун-ту (м.Краснодар). 1977-1979 – н.с. Держаного архіву Краснодарського краю. 1979–1981 – аспірант каф. історії СРСР ХДУ. 1981–1990 – викладач того ж ун-ту. 1985 в Харківському ун-ті захистив канд. дис. “Еволюція земельних відносин на Лівобережній Україні у кінці XIX – на початку XX ст.” (наук. кер. – д.і.н., проф. О.О.Кучер). 1990–1991 – доц. каф. історії СРСР ХДУ, з 1991 – доц. каф. дореволюційної вітчизняної історії Кубанського держ. ун-ту (Краснодар, РФ). 2001–2004 – докторант того ж ун-ту. Тема докт. дис. – “Проблемы истории казачества в отображении исторической картографии (XV – XX ст.)” (наук. конс. – д.і.н., проф. В.М.Ратушняк).

Автор понад 70 укр. праць.

Тв.: Крестьянское землевладение на Левобережной Украине в конце XIX – начале XX вв. // Вопросы истории СССР. – Вып.28. – Харьков, 1983; Мобилизация землевладения на Левобережной Украине в пореформенный период // Там само. – Вып.29. – Харьков, 1984; Соотношение помещичьего и крестьянского землевладения на Левобережной Украине накануне первой русской революции // Вестник Харьковского университета. – №268. – Харьков, 1985; Некоторые особенности помещичьего хозяйства на Левобережной Украине в конце XIX – начале XX вв. // Вопросы истории СССР. – Вып.33. – Харьков, 1988; К вопросу о методике сравнения уровня социальной дифференциации в российской деревне эпохи капитализма (На материалах Левобережной Украины) // Там само. – Вып.34. – Харьков, 1989; Очерк истории Змиевского района // Географическая база «Гайдары»: Учебн. пос. – Харьков, 1991; Классовая борьба и революционное движение в Кубанской области и Черноморской губернии // По страницам истории Кубани: Краеведческие очерки. – Краснодар, 1993; Особливості історичного картографування регіонів України // Український географічний журнал. – 1995. – №1/2 (у співавт.); История России и Кавказа в

новейших исторических публикациях // Вопросы отечественной истории. – Краснодар, 1995 (у співавт.); Политическая борьба и революционное движение в Кубанской области и Черноморской губернии в 1900-1914 гг. // Очерки истории Кубани с древнейших времён по 1920 г. – Краснодар, 1996 (у співавт.); Достижения и недостатки двух новейших уникальных изданий по истории Кубани // Голос минувшего: Кубанский исторический журнал. – 1998. – №1/2; Валерий Николаевич Ратушняк глазами младшего коллеги (юбилейные заметки) // Проблемы истории Северного Кавказа: Сб. науч. ст. к 60-летию со дня рождения и 30-летию научной деятельности проф. В.Н.Ратушняка. – Краснодар, 2000; К проблеме определения уровня и динамики социальной дифференциации российского крестьянства конца XIX – начала XX вв. // Грани 2001: Ежегодник факультета истории, социологии и международных отношений. – Краснодар, 2001; Территории // Очерки традиционной культуры казачеств России. – Краснодар, 2002; Битва при Берестечко (1651 г.): проблемы картографирования // Поляки в России: XVII–XX вв.: Мат. междунар. науч. конф. – Краснодар, 10–11 июля 2002 г. – Краснодар, 2003.

Дж.: Анкета А. М. Авраменка.

✓ Олена Ковальчук

АЙБАБІН Олександр Ілліч (30.12.1948, м. Калінінград) – дослідник історії Криму, археолог, д.і.н. (1998), проф. (2001).

У 1972 закінчив каф. археології Ленінградського держ. ун-ту. 1973–1976 навчався у заочній аспірантурі при Державному Ермітажі. 1988 захистив канд. дис. “Хронологія могильників ранньосередньовічного Криму IV–VI ст.” в Ін-ті археології АН УРСР, 1998 – докт. дис. “Етнічна історія ранньовізантійського Криму” в Ін-ті історії матеріальної культури РАН. 2000 – підтвердив науковий ступінь д.і.н. в Ін-ті археології НАН України. У 1989 організував та очолив при Сімферопольському держ. ун-ті лабораторію з вивчення етнічної історії Криму. З 1992 – керівник Кримського відділення Ін-ту сходознавства НАН України. З 1990 за сумісництвом – доцент, з 2001 – проф. каф. іст. стародавнього

світу та середніх віків Сімферопольського держ. ун-ту. З 1972 проводив археологічні розвідки та розкопки, з 1975 очолював археологічні експедиції: розкопки могильника у Лучистому (Алушта), фортеці Ески-Кермен (півд.-зах. Крим, Бахчисарайський р-н). В 1990 заснував щорічник “Материалы по археологии, истории и этнографии Таврии” (гол. ред.) та гол. ред. наук. щорічника “Боспорские исследования”.

Член Національного комітету візантистів України, асоційований член Центру дослідження історії та культури Візантії, Centre National de la Recherche Scientifique (Національного Центру Наукових Досліджень) Франції. Неодноразово робив доповіді на міжнародних конференціях у Києві, Парижі, Лодзі, Брюсселі, Нью-Йорку. 1994–1997 організував та провів у Криму міжнародні візантологічні конференції. Брав участь у роботі секції XX Міжнародного конгресу візантистів (Париж, 2001) та у підготовці міжнародних археологічних виставок (1994 – Мілан; 1995 – Риміні; 1997 – Кан; 1999 – Хайдельберг). На прохання Британського музею брав участь у складанні каталогу кримської колекції О.Л.Бертье-Делагарда.

Автор понад 70 публікацій, з них – 15 англ., нім., франц. та італ. мовами.

Тв.: Скалистинский могильник. – К., 1993 (у співавт.); Этническая история ранневизантийского Крыма. – Симферополь, 1999; Крым, Северо-Восточное Причерноморье в эпоху средневековья IV – XIII века. – М., 2003 (у співавт.); Hunnen, Alanen und Goten, Chasaren und Polowzen. Unbekannte Krim. – Heide Iberg, 1999. – P.56-75.

Дж. і літ.: Анкета О. І. Айбабіна; Мезенцева Г. Дослідники археології України. – Чернігів, 1997.

Оксана Янковська

АКУЛОВ Михайло Родіонович (1925) – дослідник історії Другої світової війни, історії Криму періоду Великої Вітчизняної війни, д.і.н. (1970), проф. (1970).

У 1948 закінчив Новосибірський пед. ін-т. З 1971 працював у Сімферопольському держ. ун-ті ім.М.В.Фрунзе, нині Таврійському

держ. ун-ті ім.В.І.Вернадського, на каф. історії КПРС, політичної історії, українознавства, історії України (1971–1994 – зав. каф.).

Тв.: Керчь – город-герой. – М., 1980; Организаторская и массово-политическая работа партийных организаций РСФСР в тылу 1941–1945 гг. – Л., 1980; 16 ноября 1920: [Освобождение Красной Армией Крыма]. – М., 1989 (у співавт.); Крым в период Великой Отечественной войны 1941–1945: Сб. док. и мат. – Симферополь, 1973 (у співавт.).

Літ.: Профессора Таврического национального ун-та им. В.И.Вернадского. 1918–2000. – К., 2000. – С.17.

Оксана Янковська

АНДРІЄНКО Владислав Петрович (20.03.1939, с. Уплатне Близнюківського р-ну Харківської обл.) – дослідник матеріальної та духовної культури племен Лісостепової Скіфії, передусім басейну Ворскли, хронології раннього Залізного віку, пам'яток Євразії початку раннього Залізного віку, культової символіки, методів дослідження стародавніх речей, к.і.н. (1975), доц. (1978).

1957–1962 навчався на іст. ф-ті ХДУ. Після закінчення ун-ту працював у цьому ж ун-ті лаборантом іст. ф-ту (1962–1964), зав. археологічного музею ун-ту (1964–1970), одночасно навчаючись в аспірантурі – спочатку заочній, потім – денної форми навчання. 1973 – асистент, ст. викл. каф. загальної історії ДонДУ, 1974–1975 – заст. декана іст. ф-ту. З 1978 – доц. каф. археології історії стародавнього світу і середніх віків. 1991–1996 – зав. цієї каф.

Канд. дис. “Землеробські культури племен Лісостепової Скіфії (VII–V ст. до н.е.)” захистив 1975 в ХДУ (наук. кер. – д.і.н., проф. Б.А.Шрамко).

Автор 47 друк. праць.

Тв.: Майдани і майданові споруди України // Вісник Харківського ун-ту. – №62. – Історія. – Вип.5. – Харків, 1971; Основні культові обряди та споруди у племен Лісостепової Скіфії (VII–V ст. до н.е.) // Там само. – №104. – Історія. – Вип.8. – Харків, 1977; О “священном треугольнике” в скифском искусстве // Проблемы скифо-сибирского культурного единства. – Кемерово, 1984; К

вопросу о структурном анализе древних вещей // Проблемы охраны и исследования памятников археологии в Донбассе. – Донецк, 1986; Комплекс начала скифского времени на поселении Пожарная Балка // Донецкий археологический сборник. – Донецк, 1992. – Вып.1; Про архаїчні зображення лотоса в Лісостеповій Скіфії // Історія релігій в Україні. – К.; Л., 1995; Булавки с поселения у с. Пожарная Балка // Більське городище в контексті вивчення пам'яток раннього залізного віку Європи. – Полтава, 1996; Детали конской узды с поселения Пожарная Балка // Донецкий археологический сборник. – Донецк, 2001. – Вып.9; Об относительной хронологии наконечников стрел из Пожарной Балки // Там само. – Донецк, 2004. – Вып.11.

Дж.: Анкета В. П. Андрієнка.

✓ Любов Шепель

АНТОНЮК Сергій Матвійович (23.09.1926, с. Горбулів Черняхівського р-ну Житомирської обл.) – дослідник новітньої історії Польщі та ін. слов'янських країн, проблем історіографії українсько-польських відносин, к.і.н. (1962), проф. (2001).

Закінчив ф-т міжнародних відносин КДУ (1953) і аспірантуру при каф. історії КПРС (там же, 1956). 1957–1963 працював екскурсоводом. У 1962 захистив канд. дис. “Польська об'єднана робітничка партія у боротьбі за розвиток сільського господарства” (наук. кер. – д.і.н., проф. Столяренко В. П.). У 1967–1995 – доц. каф. історії зарубіжних соціалістичних країн КДУ ім. Т. Шевченка. 1996–2001 – доц. каф. міжнародних відносин, проф. каф. країнознавства Київського славістичного ун-ту.

Автор бл. 40 наук. публікацій.

Тв.: Молоде покоління Польщі. – К., 1960 (у співавт.); Розробка питань історії Польщі вченими України // УІЖ. – 1961. – №2; Славістичні праці українських істориків // Там само. – 1965. – №1; В єдиному організмі. Основи і хід інтеграційного процесу по Одрі і Балтиці // Там само. – 1979. – №2 (у співавт.); Зарубежные славянские страны. – К., 1991 (у співавт.); Історія новітнього часу Центральної та Південно-Східної Європи (1944–1994 рр.). – Дніпропетровськ, 1995 (у співавт.); Події навколо Косово // Вісник

Київського славистичного університету. – 1998. – Вип.2; Країнознавство: Навч. посібн. – Ч.2. – К., 2004 (у співавт.); До питання про формування польської армії в СРСР (1941–1942 рр.) // Вісник Київського славистичного університету. – 2005. – Вип. 20 (у співавт.).

Дж. і літ.: Анкета С. М.Антонюка; Историки-слависты СССР. Библиографический словарь-справочник. – М., 1981. – С.44.

Геннадій Стрельський

АРДАШЕВ Павло Миколайович (22.11.1865, с. Біляр Вятської губ., нині – Кіровська обл., Росія – 1924) – дослідник історії країн Західної Європи XVII–XVIII ст., доктор загальної історії (1906), проф. Зі священників.

Після закінчення історико-філологічного ф-ту Московського ун-ту (1889) залишився для підготовки до професорського звання (1890–1894). 1896–1898 – наукове відрядження до країн Західної Європи з метою вивчення архівів XVIII ст. Підготував велику працю „Провінційна адміністрація у Франції в останній період старого порядку (1774–1789). Провінційні інтенданти”, 1-й том якої на засіданні Вченої ради історико-філологічного ф-ту Московського ун-ту 24.03.1901 удостоєний наук. ступеня магістра загальної історії, II-й том – Вченою радою Санкт-Петербурзького ун-ту в 1906 удостоєний ступеня доктора загальної історії.

1901–1903 – екстраординарний проф. Юр’ївського (Дерптського) ун-ту, 1903–1917 – ординарний проф. каф. загальної історії Київського ун-ту св. Володимира. Був одним з ініціаторів створення Таврійського (Сімферопольського) ун-ту, в якому працював з 1918 до 1923. З 1923 – проф. Вітебського педагогічного ін-ту.

Тв.: Переписка Цицерона как источник для истории Юлия Цезаря. – М., 1890; Провинциальная администрация во Франции в последнюю пору старого порядка (1774–1789). Провинциальные интенданты. – Т.1. – СПб., 1900; Т.2. – К., 1906; Т.3. Приложения на французском языке. – Юрьев, 1903; Абсолютная монархия на Западе. – СПб., 1902; “Похвала глупости” Э.Роттердамского (перевод с введением и примечаниями). – Юрьев, 1902; 2-е вид. – 1903; 3-е вид. – К., 1910; О прогрессе в исторической науке. Вступительная

лекция. – К., 1904; История Западной Европы в новейшее время. Дополнение к лекциям всемирной истории проф. М.П.Петрова. – СПб., 1910.

Дж. і літ.: ДАК. – Ф.16. – Оп.465. – Т.2. – Спр.4768; Энциклопедический словарь Брокгауз и Ефрон. Биографии. – Т.І. – М., 1991. – С.410-411; Историческая энциклопедия. – Т.І. – М., 1961. – С.716-717; Профессора Таврического национального университета им.Вернадского (1918–2000). – К., 2000. – С.20.

✓ Лариса Шевченко

✓ **АРСЕНИЧ Петро Іванович** (24.01.1934, с. Нижній Березів, нині Косівського р-ну Івано-Франківської обл.) – історик і громадсько-культурний діяч, музеєзнавець, дослідник історії та культури України, зокрема Прикарпатського краю, етнограф, доц. (1992), засл. працівник культури України (1991), лауреат премій ім. П. Чубинського (1991), І. Вагилевича (1994) та Марійки Підгірянки (1995).

1958 закінчив КДУ ім. Т. Шевченка і був направлений на роботу до Івано-Франківського краєзнавчого музею, де отримав посаду с.н.с. у відділі історії. 1963–1966 – викладач археології й етнографії в Івано-Франківському пед. ін-ті. 1966 звільнений “за підтримку ідеології українського буржуазного націоналізму, ...за зв'язь с націоналістом Морозом В.Я.”. Переслідувався КДБ впродовж 1965–1986 за “націоналізм”.

Один із засновників обл. Т-ва охорони пам'яток історії та культури (з 1967), Т-ва укр. мови ім. Т. Шевченка “Просвіта”, “Меморіалу”, Народного Руху України. Виступав проти русифікації, нищення пам'яток історії та культури, брав участь у національному відродженні краю. Завідує наук.-ред. відділом при Івано-Франківському обл. управлінні культури, за сумісництвом працює доц. у Прикарпатському ун-ті ім. В. Стефаніка й Івано-Франківській теологічній акад. (з 1992). Кер. наук.-ред. відділу “Звід пам'яток історії та культури України. Івано-Франківська область” при управлінні культури ОДА. Зібрав рідкісне видання книг та поштових листівок про Україну, зокрема про Т. Шевченка,

І. Франка, Б. Лепкого та ін. діячів науки і культури. Його колекція філокартії, книг, краєзнавчих і літературних матеріалів лягли в основу створення експозиції музеїв, зокрема Каменяра у Львові, Криворівні та організацій виставок до різноманітних ювілеїв. 1992 організував виставку про життя і творчість Б. Лепкого на основі зібраних ним листів, прижиттєвих видань творів та документальних матеріалів про письменника. До ювілею брата Б. Лепкого композитора Лева Лепкого організував виставку в краєзнавчому музеї. За його дослідженнями і участю встановлено в області ряд пам'ятних знаків, проведено археологічні розвідки.

Автор 26 книг та понад 1500 статей.

Тв.: Січові стрільці. – Івано-Франківськ, 1990; Станіслав – столиця ЗУНР. – Івано-Франківськ, 1993; Гуцульський театр Гната Хоткевича. – Коломия, 1993; Родина Заклинських. – Галич, 1995; Родина Шухевичів. – Коломия, 1995; Прикарпаття в житті Каменяра. – Коломия, 1996; Володимир Шухевич. – Івано-Франківськ, 1999; Криворівня в житті і творчості українських письменників, діячів науки і культури. – Івано-Франківськ, 2000; Гуцульщина у творчості Гната Хоткевича. – Івано-Франківськ, 2000; Дослідники та краєзнавці Гуцульщини: Довідн. – Косів, 2002 (у співавт.); Краєзнавці Прикарпаття: Довідн. – Івано-Франківськ, 2002 (у співавт.); Славні галицькі священничі родини ХІХ – поч. ХХ ст. та їх роль у духовному і культурно-громадському житті Галичини // Мат. третьої міжобл. генеалогічної конф. “Український родовід” 24-25 лист. 2001 р. – Львів, 2003.

Дж. і літ.: Арсенич Петро. Бібліографічний покажчик іст.-краєзн. публікацій за 1959–1988 рр. – Івано-Франківськ, 1989; Арсенич П. // Митці України: Енциклопедичний довідн. – К., 1992. – С.32; Пастух Р. Життя – постійний пошук: [Про П. Арсенича як музеєзнавця і колекціонера] // Дрогобицький колекціонер. – 1993. – 30 жовт.; Юсип Д.П. Арсенич: “Очевидно, загальне повинно переважати над особистим”: Нарис-інтерв'ю // Юсип Д. При світлі слова. – Коломия, 1994. – С.52-61; Якимович Б. Син карпатського краю // Дзвін. – 1994. – №5. – С.158-159; Арсенич Петро. Бібліографічний покажчик іст.-краєзн. публікацій за 1959–1998 рр. (До 40-літньої праці на ниві

історичного краєзнавства та 65-річчя від дня народження). – Івано-Франківськ, 1999; Арсенич Петро // Арсенич П., Гаврилів Б., Угорчак Ю. Краєзнавці Гуцульчини: Довідн. – Косів, 2002. – С.17-18; Арсенич П., Гаврилів Б., Угорчак Ю. // Краєзнавці країни (сучасні дослідники рідного краю): Довідн. – Т.1. – Київ; Кам'янець-Подільський, 2003. – С.10-11; Арсенич Петро Іванович // Хто є хто на Івано-Франківщині. Видатні земляки. – К., 2003. – С.136-137; Арсенич Петро Іванович // Вчені Прикарпаття. – Брошнів, 2003. – С.344-345; Петро Арсенич // Галичина. Довідково-бібліографічне видання. – К., 2004. – С.31; Данилюк А. Гідний син Прикарпатського краю // Дзвін. – 2004. – №3. – С.158-159; Любінець В.С. Арсенич Петро Іванович (До 70-річчя від дня народження) // Відлуння віків. – К., 2004. – №1. – С.111-112.

✓ Олена Ковальчук

БАЧИНСЬКА Олена Анатоліївна (03.03.1971, м. Одеса) – дослідниця історії українського козацтва кінця XVIII – XIX ст., заселення і освоєння межиріччя Дністра та Дунаю, краєзнавства Одещини, д.і.н. (2002).

Після закінчення в 1993 іст. ф-ту ОДУ – в цьому ж ун-ті: 1993–1996 – аспірантка каф. історії України; 1994–1997 – викладач, асистент; 1997–1999 – ст. викладач; 1999–2002 – доцент каф. історії України. Канд. дис. “Дунайське козацьке військо. 1828–1869” захистила 1997 (наук. кер. – к.і.н. Ф. О. Самойлов), докт. дис. “Колонізація українським населенням Придунайських земель. XVIII – поч. XX ст.” – 2003 (наук. кер. – д.і.н., проф. З. В. Першина). Обидві дис. захистила в Одеському нац. ун-ті ім. І. І. Мечникова.

Автор більше 100 наук. праць.

Тв.: Козацтво на Півдні України. 1775–1869. – Одеса, 1995 (у співавт.); Дунайське козацьке військо. 1828–1868 рр. (До 170-річчя заснування). – Одеса, 1998; Болгары в казачьих формированиях Южной Украины в конце XVIII – XIX вв. // Българите в Северното Причерноморие. – Велико-Търново, 2000; Проблема определения этносоциальной границы: украинское казачество в Нижнем Подунавье в первой половине XIX ст. // The Border: International

Conference / Balkan Institute of Ethnology. – Belogradchik: DIOS, 2001; Українське населення Придунайських земель. XVIII – початок ХХ ст. (заселення й економічне освоєння). – Одеса, 2002; Дві течії однієї колонізації: українці і росіяни в Придунайських землях (XVIII – ХІХ ст.) // Україна та Росія: проблеми політичних і соціокультурних відносин: Зб. наук. пр. – К., 2003; Колонізаційна політика Стамбула на Придунайських землях у ХVІІІ ст. // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця ХVІІІ ст.). – Вип.3. – К., 2003.

Дж. і літ.: Анкета О. А. Бачинської; Стипендія імені М. Є. Слабченка // Одеський університет. – 1994. – 16 лист.; Адырова Анжела. Избран Президент // Вестник региона. – Одеса, 1998. – 24 жовт. – №50/210.

Любов Шепель

ББЗПАЛОВ Микола Єгорович (21.05.1939, с. Ахтуба Володимирівського р-ну Астраханської обл. (РФ) – дослідник проблем вітчизняної та зарубіжної історіографії, історії України і Росії, картограф, краєзнавець, д.і.н. (1988), проф. (1990), Відмінник освіти України (2000).

У 1962–1967 навчався на іст. ф-ті Московського держ. ун-ту ім. М. В. Ломоносова. Після закінчення аспірантури (1967–1970) цього ж ун-ту працював у Донецькому держ. (з 2001 – національному) ун-ті: 1970–1971 – асистентом; 1971–1972 – ст. викладачем; 1972–1982 – доцентом; 1982–1984 – с.н.с.; 1984–1988 – доцентом; 1988–1995 – професором; 1995–1999 – зав. каф. української історії та етнополітики; з 1999 – зав. каф. історії слов'ян.

Канд. дис. “Ленінська концепція виникнення партії більшовиків в історико-партійній літературі 1917–1927” (наук. кер. – д.і.н., проф. В.І.Злобін) захистив у 1970 та докт. дис. “Ленінське учення про партію та його подальший розвиток КПРС. Історіографія проблеми” захистив 1988. Обидві захищені в МДУ ім. М. В. Ломоносова.

Автор понад 100 наук. праць.

Тв.: Ленин и становление большевизма в освещении современной англо-американской историографии // История СССР. – 1970. – №2; Трудовая активность рабочего класса СССР в годы довоенных пятилеток в освещении англо-американской

историографії // Там само. – 1971. – № 1; Рабочий класс СССР на современном этапе в освещении англо-американской историографии // Там само. – 1981. – №1; Ленинское учение о партии. Историография. – К.; Донецк, 1985; Идеино-политическое укрепление партийных организаций Донбасса. – К., 1987 (у співавт.); Политические партии России и Украины: Краткий исторический справочник. – Донецк, 1991 (у співавт.); Донецький державний університет. – Донецьк, 2002 (у співавт.); Становлення багатопартійної системи в сучасній Україні: історіографія проблеми // Історичні і політичні дослідження. – 2002. – №2.

Дж. і літ.: Анкета М. Є. Безпалова; Донецький національний університет. – Донецьк, 2002.

✓ Любов Шепель

БЄЛІКОВА Наталія Юріївна (29.09.1969, м. Донецьк) – дослідниця історії релігій в Україні, к.і.н. (2001).

1986–1991 навчалася на іст. ф-ті ДонДУ; 1991–1997 – ст. викладач Донецького відкритого ун-ту; 1997–2000 – в аспірантурі ДонДУ; 2001–2003 – доц. каф. релігієзнавства Донецького Державного ін-ту штучного інтелекту; з 2003 – доц. каф. історії слов'ян ДонДУ.

Канд. дис. “Релігійні конфесії України (кінець 80-х – 90-ті роки ХХ ст.)” захистила 2001 в ДонДУ (наук. кер. – к.і.н. В.І.Масальський).

Автор 23 друк. праць.

Тв.: Нерелігійні рухи та течії в Донецькій області (90-ті рр. ХХ ст.) // Нові сторінки історії Донбасу. Кн.7. – Донецьк, 1999; Міжконфесійні конфлікти в Україні та пошук шляхів подолання (90-ті рр. ХХ ст.) // Наука. Релігія. Суспільство. – 2000. – №2; Стан релігійності населення і перспективи розвитку міжконфесійних та етнокультурних відносин в Україні (за даними соціологічного дослідження) // Українське релігієзнавство. – 2001. – №17 (у співавт.); Міжправославний конфлікт в Україні у 90-х рр. ХХ ст. // Наука. Релігія. Суспільство. – 2001. – №2; Державно-церковні відносини в Україні у 90-х рр. ХХ століття: проблема законодавчого регулювання // Там само. – 2002. – №4.

Дж.: Анкета Н. Ю. Белікової.

✓ Любов Шепель

БІЛАН Юрій Якович (14.04.1902, с. Алексинці Чернігівської губ. – 13.12.1963, м. Київ) – дослідник історії України середини ХІХ – 1920 р., д.і.н. (1961), проф. (1963).

Закінчивши історико-економічний ф-т КІНО (1932), працював у ньому асистентом каф. історії СРСР. 1934 – аспірант каф. історії СРСР КДУ ім. Т.Шевченка і одночасно вчитель історії сш. 1940 захистив канд. дис. “Селянський рух в 60-х роках ХІХ ст. на Київщині”. 1941 – доц. каф. історії СРСР КДУ. У роки Великої Вітчизняної війни працював в Українському об’єднаному державному ун-ті (м. Кзил-Орда, Казахська РСР). 1944–1948 – декан іст. ф-ту і зав. каф. історії СРСР Київського пед. ін-ту (за сумісн.). З 1951 – зав. каф. історії СРСР КДУ.

1961 захистив докт. дис. “Боротьба за перемогу Великої Жовтневої соціалістичної революції на Україні”. З 1964 – проф. каф. історії СРСР КДУ.

Тв.: Героїчна боротьба трудящих України проти внутрішньої контрреволюції та іноземних інтервентів у 1918-1920 роках. – К., 1957; Отечественная война украинского народа против немецких оккупантов в 1918 году. – К., 1960.

Дж. і літ.: Казьмирчук Г.Д. Білан Юрій Якович // Історичний факультет Київського національного університету ім. Тараса Шевченка: минуле й сьогодення. – К., 2004. – С.155; Архів КНУ ім. Тараса Шевченка. 1961–1963 рр. – Спр.5.

Геннадій Стрельський

БІЛИЙ Володимир Васильович (27.10.1894, с. Костянтинівка колишньої Катеринославської губ., нині Полтавської обл. – 22.11.1937) – етнограф, фольклорист, красзнавець, літературознавець.

З селян. Закінчив Катеринославське реальне училище та слов’яно-російський відділ іст.-філ. ф-ту Київського ун-ту Св. Володимира (1920). Володів німецькою, англійською, французькою, польською та стародавніми мовами. 1920–1922 викладав у середніх навчальних закладах Переяслава, 1922–1924 вчителював у Києві.

1924–1925 – зав. етнографічним відділом Катеринославського крайового музею, 1925–1926 – аспірант Катеринославської науково-

дослідної кафедри українознавства по літературній секції, з 1926 – аспірант кафедри мовознавства і літератури при КІНО.

Одночасно у 1924–1930 – н.с., а з 1931 – керівник Етнографічної комісії ВУАН, редактор її друкованого органу “Етнографічний вісник”. У 1934 звільнений з ВУАН за результатами чистки.

Арештований 20.06.1937 у Києві, звинувачений у проведенні антирадянської націоналістичної пропаганди і засуджений до розстрілу.

Тв.: Типи сучасного села: 3 етнографічного блокноту // Життя й революція. – 1925. – №6-7; №9; 3 скарбів катеринославського краєвого музею // Зоря. – Катеринослав, 1925. – Ч.8; До звичаю кидати гілки на могили “зложних” мерців // Етнографічний Вісник. – 1926. – Кн.3; Харківські вчені 1880-х років в українській літературі // ЗІФВ ВУАН. – Кн.ХІІІ-ХІV. – К., 1927; 3 неопублікованих матеріалів М.Закревського // Етнографічний Вісник. – 1927. – Кн.4; 3 матеріалів до історії української етнографії // Там само. – Кн.5; Посвято (попразднество) в народній практиці // Там само. – 1928. – Кн.7; Уваги до життєпису М.В. Закревського // Там само. – Кн.6; Українська література і царська цензура: 3 архівних матеріалів // ЗІФВ ВУАН. – Кн.ХVІІІ. – К., 1928; Радянська етнографія в інтерпретації католицької школи // Україна. – 1932. – Кн.3.

Літ.: Наука и научные работники СССР. Ч. VI. Научные работники СССР без Москвы и Ленинграда. – Л., 1928. – С.30; Етнографія. – 1927. – Кн.2(IV). – С.387; Бабенко Л.Л. Ціна гідності – смерть (В.В. Білий) // Репресоване краєзнавство (20-30-і роки). – К., 1991. – С.249-251; Чабан М.П. Етнограф і краєзнавець Володимир Білий // Вчений-подвижник. – Дніпропетровськ, 1991. – С.57-59; Епістолярна спадщина академіка Д.І. Яворницького. – Вип.1. Листи вчених до Д.І. Яворницького. – Дніпропетровськ, 1997.

Оксана Юркова

БЛІНСЬКИЙ Микола Іванович (16.01.1852, м. Вінниця – 1930-ті, м. Кам’янець-Подільський) – історик, етнограф, мовознавець.

Закінчив історико-філологічний ф-т Київського ун-ту (1875). За успішне навчання отримував Кирило-Мефодіївську стипендію.

1875–1877 вчителював у Кам'янець-Подільській гімназії. Зазнав переслідувань “за симпатії до українства”. У червні 1877 переведений на службу до м. Уральська (Росія). До Уральська не поїхав, звільнився. Почав заробляти на життя приватними лекціями у Києві.

Співробітник київських газет “Труд”, “Зоря”. 1880 брав участь у колективній праці з підготовки “Словника української мови” за редакцією Б. Грінченка. З 1885 – у Житомирі службовець Контролю поліських залізниць, з вересня 1887 – співробітник Херсонської казенної палати. З 1888 – податковий інспектор у Олександрії Херсонської губ., з 1893 – податковий інспектор у Одесі.

У 1895–1897 – співвласник ілюстрованого тижневика “По морю и сушѣ”, але оскільки видання не мало успіху, його друкування припинили.

1910 через хворобу звільнився, повернувся до Вінниці. Ініціював та брав участь у встановленні пам'ятника укр. композитору П. Ніщинському на його могилі у с. Ворошилівці Вінницького пов. Співробітник редакцій місцевих часописів – “Винницькій Голос” (з 1911), “Свободный Голосъ” (з 1917), “Слово Подолии” (з 1918), де публікував краєзнавчо-етнографічні нариси і статті.

З 1921 – бібліотекар Вінницької філії Всенародної бібліотеки ВУАН. З 1923 – старший бібліотекар відділу Українська, згодом – відділу рукописів, стародруків, раритетів. Секретар біографічного гуртка, заснованого за дорученням АН проф. А. Ярошевичем. За три роки гурток підготував біографії 44 діячів Поділля (літери А – Г), матеріали було надіслано у Київ – Комісії для складання Біографічного словника при ВУАН. Наук. конс. історії та етнографії Кабінету виучування Поділля (1924–1926). 1926 виїхав до Кам'янца-Подільського.

Наприкінці 1870-х входив до студентських гуртків, метою яких була пропаганда здобутків укр. культури. 1882 обраний чл. “Старої Громади”. У січні 1884 відправлений Громадою для висловлення М. Драгоманову його поглядів. Свою місію виконав. З 1893 – чл. Одеської Громади. З 1906 – чл. Одеської “Просвіти”. З 1914 – скарбник Вінницького “Комитета Російскаго Общества Краснаго

Креста” (до квітня 1921), засновник та скарбник “Винницького Общества дневныхъ пріютовъ для дѣтей рабочаго класса” (з 1918 входив до “Управи Українського Червоного Хреста”.

Тв.: Пісня про панщину // Записки Кіевського Отделенія Рус. Георг. Об-ва, 1874. – Т.1; Сельское ссудо-сберегательное товарищество им. П. Галагана в с. Сокиренцах, Прил. уезда, Полт. губ. Очерк десятилетней дѣятельности // Труд. – 1882. – №3-4; Какія перемѣны в обложеніе торговли и промысловъ вводитъ Положеніе о государственномъ и промысловомъ налогѣ. – Одесса, 1898; Життя і діяльність Кармалюка на підставі судових актів та народних пісень. – Вінниця, 1924; Назва Вінниці та її трансформація. – Вінниця, 1925; Вінницький замок: Історичний нарис з доби 16 – 18 століть. – Вінниця, 1926; Часописи Поділля: Історичний нарис з доби 1838–1927 рр. – Вінниця, 1927–1928. – Ч.1-2; З минулого пережитого 1870–1888 // Україна. – К., 1928. – Кн.2.

Літ.: Білінський М. Автобіографія // Білінський М. Вінницький Замок: Історичний нарис з доби 16 – 18 століть. – Вінниця, 1926. – С.ІІІ-V; Кароєва Л. Р. Вчені-етнографи Поділля // Проблеми етнографії, фольклору і суспільної географії Поділля: Наук. зб. – Кам’янець-Подільський, 1992. – С.11-12; Подолинний А. М. Білінський Микола Іванович // З-над Божої ріки: Літературний біобібліографічний словник Вінниччини. – Вінниця, 2001. – С.24.

Ольга Малюта

БІЛЬБАСОВ Василь Олексійович (07/19/06.1837, м. Полтава – 24.07/06.08/1904, Павловськ, нині Санкт-Петербурзької обл.) – історик, публіцист. Із дворян.

Вчився у 2-й Петербурзькій гімназії. Закінчив іст.-філол. ф-т Петербурзького ун-ту (1857–1861). 1863 захистив магістер. дис. “Крестовый поход императора Фридриха II из дома гогенцоллернских герцогов” (СПб., 1863). 1863–1866 перебував у науковому відрядженні (Англія, Франція, Німеччина). В 1866 – приват-доцент загальної історії Петербурзького ун-ту, з 1867 – доц. тієї ж каф. Київ. ун-ту, де захистив докт. дис. “Поповский король Генрих IV Распе, ландграф турингский, из дома Людовика

Бородатого” (К., 1867) і звільнився зі служби. 1869–1871 за призначенням міністра був ординарним проф. Київського ун-ту. З його ініціативи 1869 у Києві було відкрито відділ Слов’янського благодійного комітету, почесним членом якого він був обраний. 1871 кинув службу, переїхав до Петербургу і до 1883 був фактичним редактором газ. “Голос”, не припиняючи публіцистичної і наукової діяльності. Опублікував значну кількість монографій і статей з історії Німеччини і папства в XIII ст., з історії слов’ян та Росії XVIII ст. Його головна праця – незакінчена “История Екатерины II”. Из запланованих 12 томів були надруковані лише тт.1, 2 і 12, при чому в Росії був опублікований лише 1 т. (СПб., 1889). Його переклад нім. мовою вийшов у Берліні 1891. Тираж 2 т. (СПб., 1890; нім. переклад: Берлін, 1891) було знищено; т.12 (у 2-х ч.) надруковано лише в Німеччині рос. мовою (Берлін, 1896).

Тв.: Кирилл и Мефодий по документальным источникам. – Ч.1-2. – 1868, 1871; Чех Ян Гус из Гусинца // ЖМНП. – М., 1869. – №6; Первые политические письма Екатерины II. – СПб., 1887; Исторические монографни. – Т.1-5. – СПб., 1901.

Літ.: Биографический словарь профессоров и преподавателей имп. университета св. Владимира (1834–1884) / Ред. В.С.Иконников. – К., 1884; Бильбасов В.А. Некролог // Журнал Министерства народного просвещения. – 1904. – №9; Очерки истории исторической науки в СССР. – Т.2. – М., 1960; Славяноведение в дореволюционной России, – М., 1979.

Галина Герасимова

БОВАНЕНКО Дмитро Євменович (23.09.1900, м. Київ – 12.02.1942, Верхній Хатинах Магаданської обл., Росія) – дослідник історії економічної думки в Україні, чл. УСДРП (1918), УКП (1919), КП(б)У (1920). З селянської родини.

Закінчив Київський ін-т народної освіти (1924). Член Історичного семінару підвищеного типу при КІНО під керівництвом проф. О.П. Оглобина (1923–1927). У 1926–1927 – аспірант Науково-дослідної кафедри історії України при ВУАН М.С.Грушевського. Працював над темою “Техніка сільського

господарства та її вплив на організацію праці напередодні реформи 1861 року” (наук. кер. – О.Ю. Гермайзе). 1927–1930 – аспірант Кафедри марксизму-ленінізму при ВУАН. Одночасно працював як викладач політекономії в Київському ін-ті народного господарства. 1930–1934 – член Комісії для виучування соціально-економічної історії України XVIII–XIX ст. при ВУАН. З 1937 – старший референт у Держплані УРСР.

Заарештований 10.09.1937 і засуджений до 10 років виправно-трудових таборів. Помер під час ув’язнення.

Тв.: До історії політичної економії на Україні // Ювілейний збірник на пошану академіка Дмитра Йвановича Багалія з нагоди сімдесятої річниці життя та п’ятдесятих роковин наукової діяльності. – К., 1927. – Т.1; Економічна концепція Сергія Подолинського // Прапор марксизму. – 1928. – № 2; Науковий центр марксистської думки на Україні // Червоний шлях. – 1929. – №5-6.

Літ.: Полонська-Василенко Н. Історична наука в Україні за советської доби та доля істориків // Записки НТШ. – Париж; Чикаго, 1962. – Т.173; Верба І. В. Олександр Оглоблин: життя і праця в Україні. – К., 1999; Юркова О. Діяльність Науково-дослідної кафедри історії України М.С.Грушевського (1924–1930 рр.). – К., 1999; Наука и научные работники СССР. –Т.6. Научные работники без Москвы и Ленинграда. – Л., 1928. – С.38; ЕУ. – Т.1. – С.142; ЕоУ. – Vol.1. – P.287.

Ігор Верба

БОНДАР Микола Миколайович (21.09.1921, м. Київ – 30.12.2000, м. Київ) – дослідник археології України, д.і.н. (1981), проф. (1984). З робітничої сім’ї.

Закінчив іст. ф-т Київського ун-ту (1946) і аспірантуру на каф. археології КДУ (1949). 1949 працював на каф. археології викладачем, ст. викладачем, доц. У 1956 захистив канд. дис. “Торгівля Ольвії в догетську епоху” (наук. кер. – чл.-кор. АН УРСР Л. М. Славін). 1971–1987 – зав. каф. археології та музеєзнавства КДУ, згодом – проф. каф. археології, етнографії та музеєзнавства. На основі дослідження поселень середньодніпровської культури

на околицях Канева та проблеми культур шнурової кераміки, а також матеріалів Канівських археологічних експедицій 1957–1972 написав і захистив у 1981 докт. дис. “Культура шнурової кераміки та її роль у стародавній історії Європи”.

Автор бл. 70 наук. праць, серед них – 7 монографій, навч. та методичних посібників.

Тв.: Пам’ятки стародавнього минулого Канівського Подніпров’я. – К., 1959; Минуле Канева та його околиць. – К., 1971; Поселения Среднего Поднепровья эпохи ранней бронзы. – К., 1974; Проблеми періодизації та походження культур шнурової кераміки // УДЖ. – 1981. – №5; Культура шнуровой керамики в советской историографии // Проблемы археологии Поднепровья. – Днепропетровск, 1985; Поховальні пам’ятки культури Середнього Подніпров’я // Поховальний обряд давнього населення України. – К., 1991.

Літ.: До 70-річчя Миколи Миколайовича Бондаря // Археологія. – 1990. – №4. – С.150- 151; Бібліографічний покажчик наукових праць співробітників кафедри археології та музеєзнавства. – К., 1996. – С.15-20; Мезенцева Г. Г. Дослідники археології України. Енциклопедичний словник. – Чернігів, 1997. – С. 37; Пам’яті Бондаря М.М. // Археологія. – 2001. – №3. – С.149; Самойленко Л. Г. Бондар Микола Миколайович // Історичний факультет Київського національного університету ім. Т.Шевченка: минуле й сьогодення. – К., 2004. – С.158.

Геннадій Стрельський, Любов Шепель

БОРИСБНКО Мирослав Володимирович (22.02.1974, м. Київ) – дослідник історії культури України та соціальної історії України ХХ ст., к.і.н. (1999).

1996 закінчив іст. ф-т КНУ ім. Тараса Шевченка. В тому ж році поступив до аспірантури цього ж вузу на каф. новітньої історії, де у 1999 захистив канд. дис. “Літературні організації в суспільно-політичному житті України в 1920–1932 рр.” (наук. кер. – д.і.н., проф. Н. І. Миронець). Нині працює на посаді доц. каф. політичної історії КНЕУ ім. В. Гетьмана.

Автор більше 30 наук. та метод. праць з проблем становлення та розвитку радянських органів цензури та їх впливу на мистецьке життя в Україні в 1920–1930-х рр., феномену тоталітарної культури як процесу трансформації традиційного способу життя людини

Тв.: Уніфікація літературного життя в Україні в 1920–1932 рр. – К., 2001; Топоніміка України в 1920–1930-х роках (історичний аналіз) // Етнічна історія народів Європи. – 2001. – Вип.8; До проблеми осмислення тоталітарної культури // Там само. – Вип.10; Методи впливу влади на театральне життя в Україні в 1920-х роках // Наукові записки НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія Історія. – К., 2001. – Вип. XXXVIII; “Комунальна утопія” більшовиків у дискурсі тоталітарної культури (1920–1930-і роки) // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Історія. – 2004. – Вип.74-76; Діяльність державно-політичних структур в умовах переходу до ринкової економіки. – К., 2005.

Дж.: Анкета М. В. Борисенка.

Наталія Васильєва

БОРОВИК **Анатолій Миколайович** (20.07.1949, с. Кіпті Козелецького р-ну Чернігівської обл.) – дослідник політичної історії України (1917–1920 рр.), к.і.н. (1987), доц. (1991).

Після закінчення іст. ф-ту Київського держ. пед. ін-ту ім. О. М. Горького (1971–1975) працював учителем історії сш (1975–1982). З 1982 – в Чернігівському держ. пед. ін-ті ім. Т. Г. Шевченка: 1982–1987 – асистент каф. історії СРСР та УРСР; 1987–1998 – зав. каф. педагогіки і методики викладання історії. Після закінчення річної аспірантури (1985–1986) під кер. д.і.н., проф. Ю. А. Горбаня в КНУ ім. Т. Г. Шевченка захистив канд. дис. “Партійно-радянська преса як джерело дослідження проблем партійного будівництва (1917–1920 рр.)” (1987).

Докторант каф. історії слов’ян (1998–2001), з 2001 до т.ч. – доц. каф. педагогіки та методики викладання історії Чернігівського держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка.

Автор бл. 40 наук. праць, присвячених вивченню історії партійного будівництва в Україні та українізації освіти 1917–1920.

Тв.: Практичні кроки по реалізації планів українізації шкіл за Центральної Ради // Сіверянський літопис. – Чернігів, 2001. – №3; Діяльність видавничого відділу по підготовці українських шкільних підручників за Центральної Ради // Література та культура Полісся. – Вип.17. – Чернігів, 2002; Діяльність педагогічної місії за кордоном // Сіверянський літопис. – Чернігів, 2002. – №2; Вирішення проблеми забезпечення українських шкільних підручників за Директорії УНР // Там само. – Чернігів, 2002. – №4; Українізація освіти та політика державного керівництва щодо шкіл національних меншин // Україна і Польща в ХХ ст.: Проблеми і перспективи взаємовідносин: Збірник наукових праць. – Київ; Краків, 2002; Українізація загальноосвітньої школи: перші кроки (1917–1920 рр.). – Чернігів, 2003.

Дж.: Анкета А. М. Боровика.

Василь Швидкий

БОРОДИНОВ Валерій Дмитрович (04.01.1956, с. Спіцевка Грачевського р-ну Ставропольського краю (РФ) – дослідник проблем етнічної історії, політології, к.і.н. (1989), доц. (1993).

1976–1981 навчався на іст. ф-ті ДонДУ; 1981–1982 – асистент каф. наукового комунізму; 1982–1985 – аспірант каф. історії КПРС; 1985–1989 – асистент каф. наукового комунізму; 1990 – доц. каф. політології цього ж ун-ту.

Канд. дис. “Комсомол України – активний помічник партії в патріотичному та інтернаціональному вихованні робітничої молоді (1971–1976 рр.)” захистив 1989 в ДонДУ (наук. кер. – д.і.н., проф. О. М. Бут).

Автор 56 друк. праць.

Тв.: Украинская диаспора как объект этнополитического исследования // Історичні та політологічні дослідження. – 2001. – №1; Этнические конфликты в современном мире // Наукові праці ДДГУ. – Вип. 30. – Донецьк, 2001; Про використання „брудних” PR-технологій у політичних кампаніях // Історичні і політологічні дослідження. – Донецьк, 2003. – №3/4; Международный терроризм

в контексте глобализации // Международная научно-практическая конференция “Глобализация и Украина”. – Донецк, 2004.

Дж.: Анкета В. Д. Бородінова.

✓ Любов Шепель

БУБНОВ Микола Михайлович (21.01.1858, м. Київ – 1943) – історик-медієвіст, дослідник середньовічної історії Франції та папства, д.і.н. (1891), проф. (1891). З купців.

Після закінчення історико-філологічного ф-ту Санкт-Петербурзького ун-ту (1882) залишився в ньому для підготовки до професорського звання. В 1882–1885 мав закордонне відрядження, досліджував джерела з історії Франції X ст. – листи Герберта. Підготовлена ним і надрукована в 1888–1890 3-х томна монографія “Збірник листів Герберта (983–997) як історичне джерело. Критична монографія за рукописами” в 1891, минуючи ступінь магістра, була удостоєна СПб. ун-том наукового ступеня докт. загальної історії. В 1893 за неї була присуджена Макарівська премія Російської АН. 1890–1891 – викладач Вищих жіночих курсів в СПб.

В червні 1891 обраний екстраординарним проф. ун-ту св. Володимира, в 1895 – ординарним проф. по каф. загальної історії, в 1916 – заслужений ординарний проф. З 1905 тричі обирався деканом історико-філологічного ф-ту – до 1917 (з перервами в 1918 і 1919). Одночасно в 1906–1917 – проф. Вищих жіночих курсів у Києві, в 1912–1917 – Київського комерційного ін-ту. 1894–1902 – гласний Київської міської думи, завідуючий міської публічної бібліотеки. В листопаді 1919 виїхав до Одеси, згодом емігрував до Югославії, де працював проф. історії стародавнього світу Люблянського ун-ту (Словенія).

Тв.: Сборник писем Герберта (983–997) как исторический источник. Критическая монография по рукописям: В 3-х т. – СПб., 1888–1890; О значении римской истории во всемирной // Университетские известия. – 1891. – №11; Арифметическая самостоятельность европейской культуры. Культурно-исторический очерк. – К., 1908; Подлинное сочинение Герберта об Абаке или система элементарной арифметики классической древности //

Університетские известия. – 1905, 1909, 1910, 1911; Окр. вид. – К., 1911; Древний абак – колыбель современной арифметики. – Вип. 1. – К., 1912.

Дж. і літ.: ДАК. – Ф.16. – Оп.465. – Спр.4773. – Арк.1-29; Энциклопедический словарь Брокгауз и Ефрон. Биографии. – Т.2. – М., 1992. – С.619-620; Стельмах С. Исторична думка в Україні XIX – початку XX ст. – К., 1997. – С.142-145; Alma mater: Університет св. Володимира напередодні та в добу української революції 1917–1920 рр.: Матеріали, документи, спогади: У 3-х т. / Упор. В. Короткий, В. Ульяновский. – Т.1. – К., 2000. – С.157.

Лариса Шевченко

БУРІМ Дмитро Васильович (22.09.1971, м. Луганськ) – дослідник історії української еміграції, міжнародних відносин та проблем історіографії, історії України XIX–XX ст., к.і.н. (1997). Із службовців.

У 1989–1994 навчався на іст. ф-ті Луганського держ. пед. ін-ту ім. Т. Г. Шевченка Східноукраїнського держ. ун-ту. У 1994–1997 – аспірант Ін-ту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (наук. кер. – чл.-кор. НАН України П. С. Сохань). В 1997 в цьому ж ін-ті захистив канд. дис. “Наукова, педагогічна та громадсько-політична діяльність Д. І. Дорошенка в еміграції (1919–1951 рр.)”. З 1997 працює в Ін-ті української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України: 1997–1998 – археограф I-ї категорії відділу джерел з історії України XIX – початку XX століття; 1998–2002 – н.с. відділу вивчення та публікації зарубіжних джерел з історії України; 2002–2004 – с.н.с. цього ж відділу, з вересня 2004 – учений секретар Ін-ту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. У 1998–1999 одночасно викладав у Київському славистичному ун-ті.

У 1998; 2000–2001 стажувався в Ін-ті Східної Європи Вільного ун-ту (м. Берлін), (стипендіат Німецької служби академічних обмінів (1998) та Наукового фонду Берлінського парламенту (2000–2001); 1999–2000 – Ін-ті історії Віденського ун-ту (стипендіат Австрійської служби академічних обмінів).

Опублікував понад 20 наук. праць.

Тв.: “Слов’янський світ” Дмитра Дорошенка // Наук. записки. Зб. праць молодих вчених та аспірантів. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – К., 1996. – Т.1; Науково-організаційна та дослідницька діяльність Д.І.Дорошенка в перший період існування Українського наукового інституту в Берліні (1926–1931 рр.) // Там само. – К., 1997. – Т.2; Педагогічна та науково-дослідницька діяльність Д.І.Дорошенка в українських вищих учбових закладах та наукових установах Праги // Вісник Київського державного лінгвістичного університету. Дослідження молодих вчених. Серія: Історія, економіка, філософія. Зб. наук. праць кафедри історії України. – К., 1997. – Вип.1. – Ч.1; Д.І.Дорошенко та український гетьманський рух на еміграції // Наук. записки. Зб. праць молодих вчених та аспірантів. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – К., 1997. – Т.3; Варшавський період життя і діяльності Д.І.Дорошенка (1936–1939) // Там само. – К., 1999. – Т.4; Die ukrainische Frage aus zwei Perspektiven: Ukrainische Emigration in Deutschland und die deutsche Ukraine-Politik in der Zwischenkriegszeit (1918–1939) // Schriften zur Hochschul-Sozialpolitik. Magazin des Internationalen Studiumszentrums Berlin. – Berlin, 2001; Ukrainische Emigration in Deutschland und die deutsche Ukraine-Politik in der Zwischenkriegszeit (1918–1939) // Jahrbuch der Studienstiftung des Abgeordnetenhaus von Berlin. 2000/2001. – Berlin, 2002; Німецько-австрійські офіцери в Українській Галицькій Армії // Пам’ять століть (Київ). – 2003. – №5; Організація українських націоналістів і Гетьманський центр у боротьбі за український науковий інститут в Берліні та позиція німецьких урядових кіл (1933 рік) // Вісник Київського державного лінгвістичного університету. Дослідження молодих вчених. Серія “Історія, економіка, філософія”. Вип.7–8. Український консерватизм і гетьманський рух: історія, ідеологія, політика. – К., 2005.

Дж.: Анкета Д. В. Буріма.

Петро Бондарчук

БУРОВ Григорій Михайлович (1933) – дослідник історії середніх віків, археолог, д.і.н. (1986), проф. (1989).

У 1956 закінчив КДУ ім. Т. Г. Шевченка. З 1971 – в Сімферопольському держ. ун-ті ім. М. В. Фрунзе (нині – Таврійському нац. ун-ті ім. В. І. Вернадського) на кафедрах загальної історії, історії стародавнього світу і середніх віків. Тема докт. дис.: “Крайній Північний Захід Європи за доби мезоліту, неоліту та раннього металу”.

Тв.: Вычегодский край. Очерки древней истории. – М., 1965; Древний Синдор (Из истории племен Европы, Северного Востока в VII тысячелетии до н.э. – I тысячелетии н.э.). – М., 1967; Археологические памятники Вычегодской долины. – Сыктывкар, Коми, 1967; В гостях у далеких предков. – Сыктывкар, Коми, 1968; Археологические памятники Верхней Свиячи. – Ульяновск, 1972; Археологические культуры севера Европейской части СССР (Северодвинский край). – Ульяновск, 1974.

Літ.: Професора Таврического национального университета им. Вернадского. 1918–2000. – К., 2000.

Оксана Янковська

БУТИЧ Іван Лукич (псевдоніми: І. Білкун, І. Вільний, І. Недоля та ін.; 21.09.1919, с. Усівка Пирятинського р-ну Полтавської обл.) – фахівець з проблем укр. археографії, архівознавства, джерелознавства, видавничої діяльності, к.і.н. (1950), д.чл. НТШ у м. Львові (з 1992), лауреат премії ім. М. С. Грушевського (1995). Із селян.

Закінчивши іст. ф-т Київського ун-ту (1945), працював с.н.с. науково-видавничого відділу Архівного управління МВС УРСР. 1950 захистив канд. дис. “Селянський рух на Слобідській Україні у другій половині XVIII ст.”. З 1953 – начальник науково-видавничого відділу Архівного управління УРСР. Відповідальний секретар (з 1950) і відповідальний редактор (з 1958) “Науково-інформаційного бюлетеня Архівного управління УРСР”. Ст. наук. редактор редакції “Історії міст і сіл Української РСР” (1971–1991).

1991 – пр. наук. співробітник Ін-ту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

Автор багатьох статей і повідомлень з архівознавства, джерелознавства, археографії, дипломатики, бібліографічних покажчиків, рецензій, довідок про діячів науки і культури. Головною сферою його діяльності була підготовка до друку багатьох фундаментальних зб. джерел із суспільно-політичної, наукової і культурної історії України.

Тв.: Документи Богдана Хмельницького. – К., 1961 (один з упорядн.); Кирило- Мефодіївське товариство. – Т.1-3. – К., 1990 (співупорядн.); Щоденник О. Ф. Кістяківського (1874–1885). – Т.1-2. – К., 1994–1995 (співупорядн.); Михайло Драгоманов. Документи і матеріали: 1841–1994. – К., 2001 (співупорядн.); Універсали Богдана Хмельницького: 1648–1657. – К., 1998 (співупорядн.); Універсали Івана Мазепи: 1687–1709. – К., 2002 (співупорядн.)

Літ.: Загорецька О. Ювілей вченого історика – археографа Івана Лукича Бутича // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 1999. – Т.4. – С.213-214; Сохань П.С. Іван Лукич Бутич: життєвий і творчий шлях // Іван Лукич Бутич: До 80-річчя від дня народження та 50-ї річниці наукової діяльності: Біобібліографія. – К., 1999. – С.5-8; Волга Л. Пророк, що дивиться в минуле // Урядовий кур'єр. – 1999. – 21 вересня; Загорецька О. Бутич Іван Лукич // Українські архівісти. Біобібліографічний довідник. – Вип.2: 1940–1960-ті рр. – К., 2002. – С.29-30.

Геннадій Стрельський

ВАРГАТЮК Петро Логвинович (24.11.1919, с. Берестівець Уманського р-ну Черкаської обл. – 31.07.2000, м. Київ) – дослідник історії України ХХ ст., д.і.н. (1971), проф. (1972), засл. працівник вищої школи УРСР (1970).

У 1942 закінчив іст. ф-т Середньоазіатського держ. ун-ту (Ташкент). 1946–1949 – викладач, 1949 – ст. викладач каф. марксизму-ленінізму Криворізького пед. ін-ту. 1949–1950 – слухач ін-ту підвищення кваліфікації викладачів суспільних наук при Львівському ун-ті. 1950–1951 – ст. викладач каф. марксизму-ленінізму Криворізького пед. ін-ту, а 1951–1954 – зав. каф., 1954–1958 – заст. директора з навчальної та наукової роботи. 1958–1975 – зав. каф.

марксизму-ленінізму, с.н.с. ін-ту. 1975–1977 – с.н.с. Ін-ту історії партії при ЦК КПУ сектору історії партії. 1977–1990 – зав. сектором. Докт. дис.: “В.І.Ленін і діяльність більшовицьких організацій Донбасу, Придніпров’я, Криворіжжя в дожовтневий період”.

Автор біля 100 публікацій.

Тв.: Екатеринославская большевистская организация в годы нового революционного подъема. – М., 1950; Рабочее движение в Екатеринославе в 1910–1914 гг. – К., 1959; Народный герой, гордість партії (до 90-річчя з дня народження І.В.Бабушкіна) // УІЖ. – 1962. – №6; Про поширення праць В.І.Леніна на Катеринославщині // Там само. – 1964. – №2.

Дж.: ЦДАГО України. – Особова справа П. Л. Варгатюка.

Оксана Янковська

ВАСИЛЕНКО Валентина Кузьмівна (17.06.1935, м. Вінниця – 24.10.1994, м. Київ) – дослідник історії України ХХ ст., к.і.н. (1969), засл. працівник культури УРСР (1985).

У 1957 закінчила КДУ ім. Т. Г. Шевченка, іст.-філол. ф-т. 1965–1968 – навчалася в аспірантурі КДУ на каф. історії КПРС. У 1969 захистила канд. дис. по темі “Деятельность партийных организаций Украины по трудовому воспитанию рабочих промышленности между XXII и XXIII съездами КПСС”. 1969–1991 – с.н.с. Ін-ту історії партії при ЦК КПРС. Ряд років була членом редколегії УІЖу.

Опублікувала понад 120 наук. праць.

Тв.: Воспитание сознательной дисциплины труда. – К., 1970; Деятельность Компартии Украины по перестройке партийного просвещения и дальнейшему совершенствованию массово-политической работы. – К., 1979; Важный фактор коммунистического строительства. – К., 1980; Идеино-политическая работа партии в условиях развитого социализма. – К., 1981; Руководитель, организатор, воспитатель. – К., 1985.

Дж.: ЦДАГО України. – Особова справа В. К. Василенко.

Оксана Янковська

ВАЩЕНКО Алла Василівна (24.04.1969, м. Чернігів) – дослідниця системи органів управління Російської імперії др. пол. ХІХ – поч. ХХ ст., к.і.н. (2002).

Навчалась на іст. ф-ті Чернігівського держ. пед. ін-ту ім. Т. Г. Шевченка (1987–1992).

1993–1995 – вчитель історії у Чернігівській зш; 1995–1996 – асистент каф. всесвітньої історії Чернігівського держ. пед. ун-ту ім. Т.Г.Шевченка. З 1999 – асистент, згодом – ст. викладач каф. всесвітньої історії Чернігівського держ. пед. ун-ту ім. Т. Шевченка.

Закінчила аспірантуру Чернігівського держ. пед. ун-ту ім. Т. Шевченка. Канд. дис. “Інститут земських начальників Російської імперії кінця ХІХ – поч. ХХ ст.” захистила 2002 у Харківському нац. ун-ті ім. В.Н.Каразіна (наук. кер. – д.і.н., проф. К. М. Ячменіхін).

Тв.: Соціальне обличчя земського начальника // Сіверянський літопис. – 2001. – №2 (38); Інститут земських дільничих начальників у контексті реформування системи органів місцевого управління Російської імперії у 80–90-х рр. ХІХ ст. // Вісник Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія: Історія. – 2001. – Вип.57; Система адміністративного управління селянами після реформи 1861 р. // Література та культура Полісся. – Ніжин, 2001. – Вип.17; Інститут земських начальників у системі місцевого суду (друга половина ХІХ ст.) // Сіверянський літопис. – 2002. – №2; “Положення про земських дільничих начальників” у контексті контрреформ уряду Олександра ІІІ // Україна і Росія в панорамі століть: Зб. наук. праць на пошану проф. К. Ф. Ячменіхіна. – Чернігів, 1998; Волосний суд у правовому полі Російської імперії у пореформений період // Історична наука: проблеми розвитку: Матеріали конф. Всесвітня історія. – Луганськ, 2002.

Дж.: Анкета А. В. Ващенко.

Ольга Малюта

ВЕРЕМЕЙЧИК Олена Михайлівна (28.04.1964, м. Чернігів) – дослідниця археології ранньослов'янських та давньоруських пам'яток межиріччя Десни та Дніпра, к.і.н. (1994), доц. (1994).

Закінчила Гомельський держ. ун-т (1982–1988). З 1981 по 1989 працювала техніком, с.н.с. сектору археології Чернігівського історичного музею. 1989–1993 – зав. відділом Чернігівського обласного археологічного центру. Навчалася в аспірантурі Інституту археології НАН України (1989–1993). Під кер. д.і.н., проф., чл.-кор. НАН України О. П. Моці в тому ж ін-ті 1994 захистила канд. дис. “Сільські поселення IX–XIII ст. в межириччі нижньої течії Десни та Дніпра”.

У 1993–1994 працювала асистентом каф. історії Ніжинського пед. ін-ту. З 1994 – ст. викладач, доц. каф. всесвітньої історії Чернігівського держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка.

Авторка бл. 50 наук. праць з археології сільських поселень Чернігівщини та давньоруської історії Полісся.

Тв.: Колодязі на давньоруських сільських поселеннях // Археологія. – 1995. – №4 (у співавт.); Поселення Ліскове у верхів'ях р. Білоус // Південно-руське село IX–XIII ст. – К., 1997 (у співавт.); Географічне середовище і розміщення сільського поселення межириччя нижньої Десни та Дніпра у IX–XIII ст. // Україна і Росія в панорамі століть. – Чернігів, 1998; Давньоруське поселення Ліскове. – Чернігів, 1999 (у співавт.); Лівобережне Полісся // Село Київської Русі (за матеріалами південно-руських земель). – К., 2003. – Гл.2; Предметы южного импорта на сельских поселениях междуречья низовой Десны и Днепра // Судейский сборник. – К.; Судак, 2004.

Дж. і літ.: Анкета В. М. Веремейчик; Мезенцева Г. Дослідники археології України. – Чернігів, 1997. – С.165.

Василь Швидкий

ВЕРМЕНИЧ Ярослава Володимирівна (01.05.1967, м. Київ) – дослідник проблем історичної регіоналістики України, історії та культури України ХХ ст., теорії та методології історичних досліджень, д.і.н. (2005).

В 1988 – закінчила Київський держ. ін-т культури, 1993 – аспірантуру в Київському держ. пед. ін-ті іноземних мов (каф. історії України). В 1993 в КДУ ім. Т. Шевченка захистила канд.

дис. “Здійснення українізації у 20–30-х роках: політичні і культурні аспекти проблеми” (наук. кер. – д.і.н., проф. Ю. І. Терещенко). З 1993 працює в Ін-ті історії України (відділ регіональних проблем історії України) на посаді н.с., з 1995 – с.н.с., з 2005 – пр.н.с. В 2000–2001 – стипендіат Президента України. З жовтня 2002 – секретар експертної ради з істор. наук ВАК України. В 2005 в Ін-ті історії України НАН України захистила докт. дис. “Історична регіоналістика в Україні: теоретико-методологічні проблеми” (наук. конс. – акад. НАН України П. Т. Тронько).

Автор 100 наук. праць.

Тв.: Початки національної історичної науки: Київські центри регіональних досліджень у 50-70-х рр. XIX ст. – К., 1997; Роль М.С.Грушевського у становленні системи регіонально-історичних досліджень в Україні // УІЖ. – 1998. – №2; “Людей і правду я любив” (П.Чубинський) // Пам’ять століть. – 1999. – №4; Фундатор української генеалогії (В.Л.Модзалевський) // Історія України. Маловідомі імена, події, факти: Зб. статей. – Вип.9. – К., 2000; Історичне місто як об’єкт регіональних досліджень // Там само. – Вип.10. – К., 2000; Історична регіоналістика в Україні: спроба концептуального аналізу. – К., 2001; Вплив процесів українізації 20-30-х рр. на стан української національної свідомості // Схід і Захід України: проблеми єднання. Наукові записки Ін-ту політичних та етнопольових досліджень. – Вип.13. – К., 2001; Історична регіоналістика в Україні // УІЖ. – 2001. – №6; 2002. – №2; Поняття “регіональна історіографія” в сучасному українознавстві: зміст, структура, дослідницькі методи // Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки. – Вип.6. – К., 2002; Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні. – К., 2003; “Українізація” 1920-1930-х років: передумови, здобутки, уроки. – К., 2003 (у співавт.); Історична складова регіональної науки: методологічний аспект // Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки. – Вип.8. – К., 2003; Регіон у понятійно-термінологічній системі історичної регіоналістики // Історико-географічні дослідження в Україні: Зб. наук. праць. – Ч.6. – К., 2003; Історичний вимір регіональної науки: світовий і вітчизняний

досвід // Історичний журнал. – 2003. – №4-5; Концептуалізація історичної регіоналістики в системі соціогуманітарного знання // Україна соборна: Зб. наук. статей. – Вип.1. – К., 2004; Теоретико-методологічні проблеми історичної урбаністики // УІЖ. – 2004. – №3; Історична регіоналістика і краєзнавство: діалектика співвідношення // Історико-географічні дослідження в Україні. Зб. наук. праць. – Ч.7. – К., 2004; Данило Щербаківський // Історіографічні дослідження в Україні. Визначні постаті української історіографії XIX–XX ст. – Вип.15. – К., 2005; Національна політика більшовиків і опозиція: підґрунтя маневрів навколо українізації 20-30-х рр. XX ст. // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. – Вип.31. – К., 2005; Еволюція адміністративно-територіального устрою в Україні: проблеми концептуалізації // УІЖ. – 2005. – №4. Дж. і літ.: Анкета Я. В. Верменич; Вчені Інституту історії України. Біобібліографічний довідн. – К., 1998. – С.33-34; Бібліографія основних видань Інституту історії України НАН України – К., 2002 – С.57.

Олена Ковальчук

ВИРСЬКИЙ Дмитро Станіславович (16.10.1972, м. Кременчук Полтавської обл.) – дослідник проблем української історіографії та ранньомодерної історії України, к.і.н. (2000).

Закінчив у 1998 Дніпропетровський держ. (нині – Національний) ун-т (ДНУ), іст. ф-т. Працював лаборантом, асистентом, ст. викл., доц. каф. соц.-політ. наук, доц. каф. українознавства, заст. декана юридичного ф-ту Кременчуцького держ. політехнічного ун-ту. З 2001 – с.н.с. відділу української історіографії Ін-ту історії України НАН України. Заочно закінчив аспірантуру при іст. ф-ті ДНУ. Під кер. д.і.н., проф. Колесник І.І. 2000 в ДНУ захистив канд. дис. на тему “Ст. Оріховський-Роксолан як історик та політичний мислитель”.

Має понад 30 наук. публікацій, з них – три монографії.

Тв.: С.Оріховський-Роксолан як історик та політичний мислитель. – К.; Кременчук, 2001; Кременчук: історія 1571–2001. – Кременчук, 2002; “Українне місто”: Кременчук від заснування до 1764 р. – К.,

2004; “Зем’янин” Псевдооріховського як пам’ятка консервативної суспільно-політичної думки України // УІЖ. – 2000. – №5.

Дж.: Анкета Д. С. Вирського.

Святослав Юсов

ВИТАНОВИЧ Ілля (09.08.1899, с. Бурштин Рогатинського пов. – 30.12.1973, м. Нью-Йорк) – дослідник історії кооперативного руху, економічної та соціальної історії України, доктор філософії, педагог, кооператор.

Навчався в Українському таємному ун-ті у Львові та Львівському ун-ті (1923–1927).

1927–1937 – викл. Торговельно-кооперативної школи т-ва “Рідна школа”, 1938–1940 – директор Кооперативного (Торговельного) ліцею Ревізійного Союзу Українських Кооперативів у м. Львові.

З 1944 – на еміграції, з 1946 – проф. модерної історії УВУ. 1945–1949 – проф. історії народного господарства, кооперації й історії соціально-економічних ідей Українського Технічно-господарського ін-ту та Української Високої Економічної Школи у Регенбурзі та Мюнхені. З 1949 – у США.

Служив у лавах Українських Січових Стрільців, УГА, Армії УНР. Один із засновників УІТ. Д. чл. Історично-філософської секції НТШ (з 1933), голова комісії новітньої історії України історико-філологічного відділення НТШ (1938).

Тв.: *Monografia rodziny robotniczej* (1926); Володимир Навроцький (1847–1882). Перший український статистик-економіст в Галичині на тлі своєї доби. – Львів, 1934; Нарис суспільно-економічної української історії. – Львів, 1934; Історія і сучасний стан західно-українського села. – Подєбради, 1935; Історія українського селянства. – Львів, 1936.; О. Русов у взаєминах Галичини з Наддніпряниною (1937); Кость Паньківський. Ідеаліст громадянської праці і віри у власні сили народу (15.IV.1855 – 16.XI.1915). – Нью-Йорк, 1954; Історія українського кооперативного руху. – Нью-Йорк, 1964; Уваги до методології й історіографії Михайла Грушевського (1966); Аграрна політика українських урядів, 1917–1920. – Мюнхен; Чикаго, 1968.

Літ.: Витанович Ілля // ЕУ: У 10 т. – Львів, 1993. – Т.1. – С.261; Передмова // Витанович І. Історія українського кооперативного руху. – Нью-Йорк, 1964. – С.9-14; Оглоблин О. Українська історіографія 1917–1956. – К., 2003. – С.75, 86, 89, 126, 210-211.

Ольга Малюта

ВІЛЕНТА Інна Володимирівна (18.01.1964, м. Долинська Кіровоградської обл.) – дослідниця історії Російської імперії кінця XIX – початку XX ст., політичних рухів, філософії історії; к.і.н. (1996), доц. (1997).

Навчалася в МДУ ім. М. В. Ломоносова (1986–1990). 1990–1992 працювала асистентом каф. філософії Криворізького пед. ін-ту. З 1992 по 1996 навчалася в аспірантурі каф. історії російської держави МДУ ім. М. В. Ломоносова. Там же, під керівництвом д.і.н., проф. Л. І. Семеннікової 1996 захистила канд. дис. за темою “Концепція історії Росії у науковій спадщині євразійців”. З 1997 – доц. каф. філософії та соціології Національної академії державної податкової служби України.

Тв.: Евразийство: прошлое и настоящее // История: постижение смысла. Сб. научн. статей. – М., 1995; Особенности России в исторической концепции евразийцев // Сборник статей историков Отечества. – Симферополь, 1996; Понятие “культура” в евразийской исторической концепции евразийцев // Парадигма антропоцентризма. – Кривой Рог, 1997; Идея самобытности России в исторической концепции евразийцев // Вестник Московского университета. – Серия 8: История. – М., 1998. – Вып.1; До питання про умови ефективності демократичних виборів // Науковий вісник УФЕІ. – 1998. – №2.

Дж.: Анкета І. В. Віленти.

Василь Швидкий

ВЛАДИМИРОВ Володимир Михайлович (20.09.1949, м. Дніпропетровськ) – дослідник теорії та історії журналістики, к.і.н. (1990), д.філол.н. (2004), доц. (1998).

1972–1974 – літпрацівник багатотиражних газет Дніпропетровська.
1977–1980 – працівник міської газети м. Сіверодонецька. 1987–1991 –
редактор газети м. Лисичанськ. 1992–1995 – гол. редактор телестудії
“Луганськ”. 1995–2000 – зав. каф. журналістики Східноукраїнського
національного ун-ту. 2000–2003 – докторантура КНУ ім. Т. Шевченка.
2003–2004 – Колумбійський ун-т США, школа журналістики. 2004–
по т.ч. – директор Ін-ту журналістики і телемистецтва Київського
міжнародного ун-ту, зав. каф. масової комунікації.

1990 захистив канд. дис. “Місцева преса як суб’єкт соціально-
політичного процесу” в Академії суспільних наук у Москві (наук.
кер. – д.і.н., проф. О. В. Черняк). 2004 захистив докт. дис.
“Проблема розуміння інформації в журналістиці” в КНУ
ім. Т. Шевченка (наук. конс. – д.філол.н., проф. В. В. Різун).

Автор понад 30 наук. праць.

Тв.: Історія української журналістики (1917–1997 рр.): Навч.
посібн. – Луганськ, 1998; Герменевтика журналістики. – Луганськ,
1999; Журналіст, особа, суспільство: проблеми розуміння. – К.,
2003.

Дж. і літ.: Анкета В. М. Владимірова; Моисеева В.А.
Журналистика и журналисты (о самой интересной профессии). –
К., 2002.

Оксана Янковська

ВОДОЛАЖЧЕНКО Ольга Гаврилівна (28.05.1888,
м. Севастополь – 30.10.1972, м. Миколаїв) – історик, архівіст,
джерелознавець, філолог. Народилася в сім’ї військового.

Закінчила Севастопольську жіночу гімназію і отримала
спеціальність вчительки історії і географії (1905). Як член УСДРП
(1907-1912) вела підпільну роботу серед матросів Севастополя. У
1907 – слухачка Вищих жіночих курсів у Харкові. Закінчила іст.
відділення історично-філологічного ф-ту Харківського ун-ту (1912).
Вчителька російської мови й історії в м. Карасубазарі (1912–1917).
Одночасно закінчила екстерном педагогічні курси (1914) та склала
іспити з курсу слов’яно-російського відділення Харківського ун-
ту (1917). Вчителька українознавства, російської мови та історії 1-

го реального училища та 8-ї педологічної школи в м. Харкові (1918–1921). 1922–1930 – аспірантка, н.с., вчений секретар Харківської науково-дослідної каф. історії української культури ім. акад. Д. І. Багалія. Тема промоційної роботи – “Історія Харківського колегіуму” (наук. кер. – акад. Д. І. Багалій). Одночасно викладала історію України в Харківському інституті народної освіти. У 1923–1925 – завідувач редакційною частиною ж. “Червоні квіти” Викладачка української мови в Харківському інституті народного господарства (1925–1926). Завідувач інформаційно-видавничим бюро Укрголовнауки (1925–1930). Співробітниця сектору науки Промкооперації (1931–1936). У 1927 і 1929 перебувала у науковому відрядженні у Греції і Німеччині.

Одночасно з науковою і викладацькою діяльністю активно займалася архівною роботою. У 1919 – співробітник архівної секції Харківського Губкопису, у 1920–1925 – учений архівіст Харківського центрального історичного архіву (упорядковувала фонди Земельного банку, Російсько-азіатського банку, Військового начальника). У 1921–1925 – учений секретар, завідувач секретаріатом, секретар колегії Укрцентрархіву. У 1936–1937 – доц. Харківського ін-ту інженерів залізничного транспорту та Харківського ін-ту Держторгівлі.

У 1937–1941 за звинуваченням у антирадянській діяльності перебувала в ув’язненні і на засланні в Казахстані. Після звільнення працювала рахівником дорожнього відділу шляхів сполучення, вчителем російської мови та літератури, англійської мови, історії в сш с. Кармачі Оренбурзької області (1941–1945). У 1945–1952 – викладач мовознавства, російської мови та старослов’янської мови в Педагогічному ін-ті в м. Кзил-Орді. Одночасно читала лекції з мовознавства у Вечірньому ун-ті марксизму-ленінізму. Знала німецьку, французьку, англійську, польську, сербську, латинську мови. З 1952 – на пенсії. У 1954 переїхала до м. Миколаєва. У 1954–1966 працювала на громадських засадах у Миколаївській обласній науковій бібліотеці. Реабілітована у березні 1964.

Праці з соціально-економічної історії України XVIII–XIX ст., історії освіти на Слобожанщині, архівознавства.

Тв.: Перша нарада архівних робітників України // Архівна справа. – 1925. – Кн.1; Короткий нарис історії архівної справи на Україні та діяльність Укрцентрархіву за 1924 р. // Там само (у співавт.); Школа хартій (Французька школа архівістів-техніків і палеографів) // Там само. – 1928. – Кн.7; З історії Харківського Колегіуму в XVIII віці // Наукові записки науково-дослідчої катедри історії української культури. – Х., 1927. – №6.

Літ.: Наука и научные работники СССР. Часть VI. Научные работники СССР без Москвы и Ленинграда. – Л., 1928. – С.552; Кравченко В.В. Д.И. Багалей: научная и общественно-политическая деятельность. – Х., 1990; Богдашина О.М. Діяльність Харківської науково-дослідної кафедри історії української культури імені акад. Д.І. Багалія (1921–19134 рр.). – Х., 1994; Матяш І. Ольга Водолажченко: історик, організатор архівної освіти, ... ворог народу // З архівів ВУЦК-ГПУ-НКВД-КГБ. – 1999. – №1/ 2; Матяш І. Водолажченко Ольга Гаврилівна // Українські архівісти. Біобібліографічний довідник. – Вип.1 (XIX ст. – 1930-ті рр.). – К., 1999. – С.75-78; Матяш І. Архівна наука і освіта в Україні 1920–1930-х років. – К., 2000.

Ігор Верба

ВОЙЦЕХІВСЬКА Ірина Нінелівна (18.01.1954, м. Київ) – дослідник джерелознавства та історіографії історії України, спеціальних історичних дисциплін, д.і.н. (2000), проф. (2001).

Закінчила іст. ф-т КДУ (1977). Працювала ст. лаборантом і викладачем каф. архівознавства і спеціальних історичних дисциплін КДУ. У 1988 захистила канд. дис. «Газети “Комунист” і “Советская Украина” періоду Великої Вітчизняної війни як джерело вивчення боротьби трудящих проти німецько-фашистських загарбників», а у 2000 – докт. дис. “Історичне джерелознавство у творчості В. С. Іконникова”. З 2001 – проф. каф. архівознавства та спеціальних галузей історичної науки КНУ ім. Т.Шевченка. Викладає геральдику, фалеристику, архівознавство, біографістику та ін. спеціальні історичні дисципліни. Лауреат премії журналу “Пам’ять століть” (1997).

Автор понад 150 наук. публікацій з проблем історичного джерелознавства, історіографії і спеціальних історичних дисциплін. Заст. гол. редактора часопису “Пам’ять століть”, щорічного альманаха “Історичний календар”, чл. редколегій видань “Український богослов”, “Історико-географічні дослідження в Україні” та ін. Вчений секретар Наукового історичного товариства Нестора-Літописця.

Тв.: Специальные исторические дисциплины: Учебн. пособие. – К., 1992 (у співавт.); М. Гоголь і українська минувщина // Київська старовина. – 1994. – №2; Академік Володимир Іконников: життєпис та бібліографія. – К., 1998; Епістолологія. Короткий історичний нарис. – К., 1998; Джерелознавство історії України. Довідник. – К., 1998 (у співавт.); Володимир Іконников: джерелознавчі студії. – К., 1999; 3 історіографії української мемуаристики // Вісник Київ. національного ун-ту. Історія. – Вип.84. – К., 2001; Історичне джерелознавство: Підручн. – К., 2002 (у співавт.).

Дж. і літ: Анкета І. Н. Войцехівської; Казьмирчук Г. Д. Войцехівська Ірина Нінелівна // Історичний факультет Київського національного університету ім. Тараса Шевченка: минуле й сьогодення. – К., 2004. – С.173.

Геннадій Стрельський

ВОЛОЩЕНКО Вікторія Олександрівна (24.05.1971, м. Донецьк) – дослідниця історії Донбасу періоду першої половини ХХ ст., к.і.н. (2004).

1988–1993 навчалася на іст. ф-ті ДонДУ; 1993–1999 – викладач історії сш; 1999–2003 – в аспірантурі ДонДУ; з 2003 – на посаді доцента каф. історії і політології Донецької національної академії будівництва і архітектури.

Канд. дис. „Комітети незаможних селян в Донбасі (1920–1933)” захистила 2003 в ДонДУ (наук. кер. – д.і.н. В. М. Нікольський).

Автор 14 друк. праць.

Тв.: Основні напрямки діяльності КНС в Донбасі у 1921–1924 рр. // Нові сторінки історії Донбасу. – Кн.8. – Донецьк, 2000; Національне питання в діяльності громадських організацій селян

Донбасу в 1920-х роках // Вісник Харківського національного університету ім. В. М. Каразіна. – 2001; Селянські комітети суспільної взаємодопомоги. 1921–1932 рр. (на матеріалах Донбасу) // Історичні і політологічні дослідження. – 2001; Залучення жінок до сільських громадських організацій у Донбасі (1920–1933 рр.) // Українські селяни: Зб. наук. праць. – Черкаси, 2002; Становлення профспілки сільськогосподарських і лісових робітників в Донбасі (1920–1931 рр.) // Історичні і політологічні дослідження. – 2002; Комітети незаможних селян в Донбасі (1920–1933) // Там само. – 2003; Формування соціального складу КНС у Донбасі: параметри визначення селянської заможності // Там само. – 2004.

Дж.: Анкета В.О.Волощенко.

Любов Шепель

ГАВРИЛЮК Надія Оксентіївна (28.07.1951, м. Советська Гавань Хабаровського краю, Росія) – археолог, фахівець у галузі скіфської археології, д.і.н. (2000).

У 1968–1973 навчалась на іст. ф-ті Білоруського держ. ун-ту (м. Мінськ). Після закінчення ун-ту працювала н.с. у Миколаївському краєзнавчому музеї. 1974–1975 – ст. лаборант Південно-Бузької і Запорізької експедицій Ін-ту археології НАН України; 1975–1978 – аспірантка скіфського відділу Ін-ту археології НАН України, з 1978 – н.с. цього ін-ту. В останні роки працює головою Польового комітету Ін-ту археології НАН України, с.н.с.

Канд. дис. захистила у 1981 за темою “Лепная керамика Степной Скифии” (наук. кер. – д.і.н., проф. О. І. Тереножкін) в Інституті археології НАН України. Докт. дис. “Степная Скифия VII–IV вв. до н.э. (эколого-экономический аспект)” захистила у 2000 в Ін-ті історії матеріальної культури (м. Санкт-Петербург, Росія).

Автор понад 100 наук. робіт.

Тв.: Пища степных скифов // Советская археология. – 1987. – №1; Домашнее производство и быт степных скифов. – К, 1989; Позднескифские памятники Нижнего Поднепровья. – К., 1991 (у співавт.); Пам'ятки скіфів. Археологічна карта Нижньодніпровського регіону. – Херсон, 1992 (у співавт.); Палеоекологічна ситуація і

занепад Великої Скіфії // Оточуюче середовище і стродавнє населення України. – К., 1993; Каменское городище и его округа // Древности скифов. – К., 1994; Динамика численности и воспроизводства населения Степной Скифии // Палеодемография скифского населения Северного Причерноморья. – К., 1994; Скотоводство степных скифов. – К., 1995; Словник-довідник з археології. – К., 1996 (кер. авт. кол., ред.-укладач); Еколого-економічний аспект історії Степової Скіфії // Археологія. – 1997. – №1; Коментарі до портрету словника-довідника з археології України // Археометрія. – 1998. – №2; Базова галузь економіки степових скіфів // Записки Наукового товариства ім. Т.Г.Шевченка. – Том ССXXXV. Праці Археологічної комісії. – Львів, 1998; *Archaeologisches Worterbuch.* – Hamburg, 1998 (у співавт.); *История экономики Степной Скифии.* – К. 1999; Местные и заимствованные компоненты в киммерийской культуре // ВДИ. – 1999. – №1; *Обработка кости степными скифами* // *Российская археология.* – 1999. – №3 (у співавт.) *The Scythian Economic cycle in the Northern Black Sea Area history and Types of the Eurasian Nomadic Complex Societies* // *Hierarchy and Power in the History of Civilizations. International conference.* – Moscow, 2000.

Літ.: Gavriljuk Nadezda Avrsentievna // *Enzyklopadishes Handbuch zur Ur-und Fruhgeschichte Europas / Jan Filip, Jiri Hrala, Praha, 1998.* – P.97.

Олександр Каряка

ГАЙДУКОВ Леонід Федорович (20.02.1937, с. Шувльгінка Старобільського р-ну Луганської обл.) – дослідник новітньої історії, міжнародних відносин і зовнішньої політики України, д.і.н. (1983), проф. (1985).

Після закінчення історико-філологічного ф-ту Луганського пед. ін-ту (1959) – на комсомольській і партійній роботі. 1964–1965 – асистент каф. історії Луганського машинобудівного ін-ту. 1965–1967 – аспірант іст. ф-ту КДУ ім. Т. Г. Шевченка. У 1968 захистив канд. дис. “Розвиток хімічної промисловості України” (наук. кер – д.і.н., проф. О. А. Бородін). З 1968 – асистент, 1973–1983 – ст. викладач, доц. каф. історії КПРС КДУ ім. Т. Г. Шевченка. У 1983

захистив докт. дис. “Партійне керівництво розвитком економіки СРСР”. 1985–1990 – проф. каф. історії КПРС КДУ. З 1991 – проф., згодом зав. каф. міжнародних відносин та зовнішньої політики КДУ.

Автор понад 100 наук. публікацій, зокрема у закордонних виданнях.

Тв.: Традиції України у підготовці дипломатичних кадрів: діалог з історією. 1918–1922 // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – Вип. 1. – К., 1998; Україна в контексті Євроатлантичного співробітництва. – Брюсель, 1998 (англ. мовою); Історія України: Підручн. – К., 1999 (у співавт.); Всесвітня історія: Навч. посібн. – К., 2000 (у співавт.); Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980–2000 роки) – К., 2001 (кер. авт. колективу); Українська дипломатична енциклопедія. – К., 2004.

Дж.: Анкета Л. Ф. Гайдукова.

Геннадій Стрельський

ГАЙ-НИЖНИК Павло Павлович (28.05.1971, м. Дунаївці Хмельницької обл.) – дослідник історії національно-визвольних змагань 1917–1921 рр., української соціально-економічної, фінансової політики, архівознавства, біографістики, археографії, історії політичних рухів української діаспори, к.і.н. (2000).

Після навчання в Кам’янець-Подільському держ. пед. ін-ті (1991–1995) – аспірант Інституту археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (1995–1998); 1998–1999 – пр. археограф цього ж ін-ту; 2000–2001 – викл. історії України та українознавства Українського гуманітарного ліцею КНУ ім. Т. Шевченка; 2001–2002 – пр. наук. співр. НДІ при Міністерстві фінансів України; 2003 – зав. науково-інформаційним відділом Українського науково-дослідного ін-ту архівної справи та документознавства, н.с. Ін-ту трансформації суспільства; 2003–2004 – ст. викладач каф. історії України Криворізького держ. пед. ун-ту; з 2004 – доц. каф. теорії та історії держави і права Національної академії державної податкової служби України.

Канд. дис. “Фінансова політика уряду Української держави Гетьмана П. Скоропадського (29 квітня – 14 грудня 1918 р.)”

захистив у КНУ імені Тараса Шевченка в 2000 (наук. кер. – д.і.н., чл.-кор. НАН України П. С. Сохань).

Автор понад 80 друк. наук. праць.

Тв.: Павло Скоропадський: коротка хроніка життя (1873–1945) // Скоропадський П. Спогади. Кінець 1917 – грудень 1918 – К.; Філадельфія, 1995 (у співавт.); Від імперіалізму царського до імперіалізму радянського // Розбудова держави. – 1997. – №5; Торговельно-промислова політика уряду Української Держави Гетьмана П. Скоропадського 1918 р. // Наукові записки. – Т.2. – К., 1997; Теоретичні засади фінансової системи Української держави у 1917–1919 рр. // УДЖ. – 1998. – №4; Фінансова політика Української Центральної Ради (1917–1918) // Наукові записки. – Т.3. – К., 1999; Таємні видатки Гетьманату П. Скоропадського // Київська старовина. – 2000. – №4; Гетьманич Данило Скоропадський (1904–1957) // Там само. – 2002. – №4; Проблема безробіття в Українській Державі 1918 року // Пам'ять століть. – 2003. – №2; Невідомі телеграми послів В. Липинського та Ф. Шейнгеля до Д. Дорошенка (листопад 1918 р.) // Київська старовина. – 2004. – №4; Документальні джерела і матеріали до історії фінансової політики уряду Української Держави (29 квітня – 14 грудня 1918 р.): Довідник. – К., 2004; Фінансова політика уряду Української Держави Гетьмана П. Скоропадського (29 квітня – 14 грудня 1918 р.). – К., 2004.

Дж. і літ.: Анкета П. П. Гай-Нижника; Оліфер В. Якщо ти лідер, то будь ним завжди // Ленінським шляхом. – 1989. – №43. – С.2-3; Ільєнко Д. Обрав професію офіцера // Радянське Поділля. – 1990. – 23 лютого. – С.3; Отт-Скоропадська О. Третя подорож на Україну // Батьківщина (Торонто). – 1993. – №8-10. – С.8-9; Отт-Скоропадська О. Повернення в Україну (1991–1998). – К., 1999. – С.55, 57, 95; Оліфер В. На спомин сучасникам // Дунаєвецький вісник. – 2002. – №44. – С.2; Цвих В.Ф. Профспілки у громадському суспільстві: історіографія дослідження проблеми // Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка. – Вип.38-41. – К., 2002. – С.280-314; Консерватизм в Україні: минуле, сучасне, майбутнє // Економічний часопис – XXI. – 2003. – №4. – С.48-49; Молоді науковці

ГАЛАНТ Ілля (Еліягу) Володимирович (25.02.1867, м. Ніжин – 1939? [1941]) – гебраїст, дослідник історії ритуальних звинувачень і погромів.

До революції служив секретарем цукрозаводчика Бродського. Член Ніжинського іст.-філол. т-ва. Негативно поставився до монографії Я.Шульгина про коліївщину. Штатний редактор відділу Комісії для складання біогр. словника ВУАН (засн. 26 лист. 1918). Керівничий і секретар Євр. іст.-археогр. комісії (1924–1928). На його праці відгукувались Л. Толстой та І. Каманін. За большевиків зазнавав нападів від прорежимних активістів (І. Ліберберг). Звільнений з ВУАН 1933.

Тв.: К историн уманской резни 1768 г. // Киевская старина. – 1895. – Ноябрь. – С.209-229 и отдельно; Молитва в память уманской резни // Там само. – 1895. – Март. – С.92-97 и отдельно; К истории поселения евреев в Польше и Руси вообще и в Подолии в частности. – СПб., 1897; К истории благотворительных еврейских учреждений на юге России. – СПб., 1903; Ритуальный процесс в Дунай-городе в 1748 г. – К., 1904 (Изд. 2. – К., 1911); Киевский митрополит Петр Могила и его отношение к евреям. – К., 1905; Арендовали ли евреи церкви на Украине? – К., 1909 (Изд. 2. – К., 1914); Жертвы ритуального обвинения в Заславле в 1747 г. (По актам Киев. центр. архива). – К., 1909 (Изд. 2. – К., 1912); Черты еврейской оседлости. – К., 1910 (Изд. 2. – М., 1915); Два ритуальных процесса: По актам Киев. центр. архива. – К., 1921 (Изд. 2. – К., 1924); Виселення жидів із Кііва 1835-го // Збірник праць жидівської історично-археографічної комісії. – Кн.1. – К., 1928. – С.149-197; Из прошлого: Дрентельн и погромы 1881 г. // Еврейский вестник: науч.-лит. сб. – Лгр., 1928.

Літ.: Наука и научные работники СССР. – Ч.VI. – С.74; Полонська-Василенко Н. Історична наука в Україні за советської доби та доля істориків // Збірник на пошану українських учених, знищених большевицькою Москвою. – Париж; Чікаго, 1962. – С.64, 75 (ЗНТШ. –

Т.173); Боровой С. Воспоминания. – М.; Иерусалим, 1993. – С.184-187; Єфремов С. Щоденники. – К., 1997. – С.460, 496-497; Історія НАНУ, 1924-1928. – С.608; Циганкова Елла. Перша сходознавча комісія ВУАН // Київська старовина. – 1999. – Вер.-жовт. – №5 (329). – С.32, 41.

Сергій Білокінь

ГЕЛЕЙ Степан Дмитрович (12.05.1941, с. Бабухів Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл.) – дослідник історії українського кооперативного руху у другій половині XIX – XX ст., проблем української політичної думки, культури та духовності, д.і.н. (2000), проф. (1996), Відмінник народної освіти (1995), Засл. працівник культури України (1999).

Після закінчення іст. ф-ту Львівського держ. ун-ту ім. І. Франка (1968) навчався в аспірантурі цього ж ун-ту (1968–1972). З 1972 – асистент, ст. викладач, доц., проф. Львівського торговельно-економічного ін-ту (з 1993 – Львівська комерційна академія); з 1990 – зав. каф. історії і політології; з 1993 – проректор з навчально-виховної роботи цієї ж академії.

Канд. дис. “Боротьба більшовиків України за виконання рішення VI з’їзду РКП(б)” захистив 1978 в КДУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. – д.і.н., проф. О. С. Зашкільняк). Докт. дис. “Василь Кучабський: від національної ідеї до державності (Українська консервативна політична думка першої половини XX ст. та її вклад в історичну науку)” захистив в Ін-ті української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України в 2000 (наук. конс. – д.і.н., проф. Я.Р.Дашкевич).

Автор бл. 220 наук. робіт (в т.ч. 5 монографій).

Тв.: Ідея української державності в історичних працях В’ячеслава Липинського // Український час. – Львів, 1994. – Ч.1(13); Степан Томашівський про ідеї, героїв і політику // Там само; Ідея української державності в епістолярній спадщині Василя Кучабського // Студія політологічного центру “Генеза”. – Львів, 1995. – Ч.6; Пантелеймон Куліш: через культуру до державності // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: Зб. наук. праць. – Вип.2. – Львів, 1995; Консервативна течія в

суспільно-політичній думці України XIX ст. – Львів, 1996; Консервативно-політологічна концепція державотворення. Василь Кучабський. – Львів, 1997; Василь Кучабський: від національної ідеї до державності (Українська консервативна політична думка першої половини XX ст. та її вклад в історичну науку). – Львів, 1998; Консерватизм у політичній практиці сучасної України // Українські варіанти. – Львів, 1998. – Січ.-берез.; Українська Народна Республіка в оцінках ідеологів українського консерватизму – В'ячеслава Липинського та Василя Кучабського // Вісник Львівської комерційної академії. – Львів, 1998. – Т.2; Українська консервативна політична думка про Гетьмана Павла Скоропадського // Гетьманат Павла Скоропадського та Українська держава 1918 року: Наук. зб., присвячений 125-річчю від дня народження Гетьмана Павла Скоропадського та 80-річчя проголошення Української держави 1918 року. – К., 1998; Кооперативний рух на Волині у 1921–1939 роках // Українська кооперація: Історичні та соціально-економічні аспекти. – Львів, 1998 (у співавт.); Львів – столиця української кооперації. – Там само (у співавт.); Короткий історичний термінологічний словник. – Львів, 1999 (у співавт.); Сільський господар // Український альманах. – Варшава, 1999; Перша хліборобська виставка в Галичині // Там само; Українська консервативна політична думка про Симона Петлюру та його добу // Вісник Львівської комерційної академії. Серія: гуманітарні науки. – Вип.3. – Львів, 2000; Українські кооператори. Історичні нариси. – Кн.ІІ (Заг. ред. С. Гелея). – Львів, 2001; Нариси з історії суспільних рухів та політичних партій в Україні (XIX–XX ст.). – Львів, 2001 (у співавт.); Українська кооперативна ідея в загальноєвропейському контексті. – К., 2003 (у співавт.); Україна у міжнародних відносинах XX століття: Навч. посібн. – Львів, 2004 (у співавт.).

Дж. і літ.: Анкета С. Д. Гелея; Лазаренко А. “Мрія” економістів // Світло у вікнах. Життя видатних людей. – Ч.2. – К., 2003. – С.285-297.

Любов Шепель

ГОД Борис Васильович (18.08.1960, м. Бобровиця Чернігівської обл.) – дослідник історії освіти в країнах Європи XIV–XVII ст., регіональної історії, історичного краєзнавства, к.і.н. (1991), доц. (1994), Відмінник освіти України (1996).

Після закінчення КДУ ім. Тараса Шевченка (1983), навчався в аспірантурі Інституту історії України НАН України (наук. кер. – д.і.н., проф. Є. М. Складенко). 1991 в ХДУ захистив канд. дис. “Робітничий клас України в управлінні промисловим виробництвом у роки громадянської війни (1919–1920 рр.)”. З 1983 працював асистентом, ст. викладачем, доц. каф. всесвітньої історії іст. ф-ту Полтавського пед. ін-ту ім. В. Г. Короленка. У 1997–2002 – декан іст. ф-ту Полтавського держ. пед. ун-ту (ПДПУ). З 2002 і по т.ч. – зав. каф. всесвітньої історії ПДПУ.

Автор 110 друк. праць.

Тв.: Маловідомі сторінки історії та культури Полтавщини: матеріали на допомогу вчителям, студентам і краєзнавцям. – Полтава, 1997; Історико-краєзнавчі дослідження на Полтавщині в ХХ столітті // Краєзнавство. – 1999. – №1-4; Політологія – наука про державотворення (політичні терміни, коментарі, політична мудрість, афоризми): Навч. посібн. – Полтава, 2000 (у співавт.); Педагогічна думка доби європейського відродження (XV–XVI ст.): люди та ідеї: Навч. посібн.-практикум. – Ч.1. – Полтава, 2004.

Дж. і літ.: Анкета Б. В. Годе; Краєзнавці України (сучасні дослідники рідного краю): Довідник. – Т.1. – Київ; Кам’янець-Подільський, 2003. – С.46.

Олег Бажан

ГОЛОВЧЕНКО Володимир Іванович (02.03.1962, с. Кам’яні Потоки Кременчуцького р-ну Полтавської обл.) – дослідник історії української дипломатії, політичної думки, громадських рухів і політичних партій, міжнародних відносин у Азійсько-Тихоокеанському регіоні, політичної історії країн Азії і Африки, д.політ.н. (1998), проф. (2002).

Після навчання на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Шевченка (1979–1984) та служби у Збройних силах СРСР у 1988–1991 працював учителем

історії і суспільствознавства сш м. Харкова; 1991–1993 – навчався в аспірантурі Харківського держ пед. ін-ту ім. Г.Сковороди. Канд. дис. “Витоки і становлення української соціал-демократії (1896–1907 рр.)” захистив 1993 у КДУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. – д.і.н., проф. В. Я. Білоцерківський). 1993–1995 – асистент каф. політичної історії України Національної юридичної академії ім. Я. Мудрого (Харків). Докт. дис. “Ідейне становлення української соціал-демократії та еволюція її поглядів на шляхи і перспективи визвольної боротьби (кін. ХІХ – поч. ХХ ст.)” захистив 1998 в Ін-ті політичних та етнонаціональних досліджень НАН України (наук. конс. – д.і.н., проф. В. Ф. Солдатенко). 1995–2001 – доц., проф. каф. українознавства Харківського ін-ту льотчиків ВПС України. З 2001 – проф. каф. країнознавства Ін-ту міжнародних відносин КНУ. Член 2-х спец. рад по захисту дисертацій; ред. колегії “Української дипломатичної енциклопедії”.

Автор 80 наук. праць.

Тв.: Українські політичні партії кінця ХІХ – першої половини ХХ століття: Довідник. – Харків, 1995; Нескорена Україна (З історії визвольної боротьби 1905–1907 рр.) // Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Т.4. – Харків, 1995; “Росія взагалі не лишила нам свободи вибору...” (До історії української суспільно-політичної думки напередодні Першої світової війни) // Розбудова держави. – 1995. – №11. Український національно-культурний рух у Харкові напередодні й під час Першої світової війни // Березіль. – 1995. – №9-10; Від “Самостійної України” до Союзу Визволення України: Нариси з історії української соціал-демократії початку ХХ ст. – Харків, 1996; “... Єдина, неподільна, вільна, самостійна”. Програмні документи перших українських політичних організацій Наддніпрянщини про національну державність // Рідна школа. – 1996. – №11-12; “Свої серед чужих, чужі серед своїх...” (До історії взаємин української та російської соціал-демократії на початку ХХ ст.) // Розбудова держави. – 1997. – №2; Штрихи до політичного портрета Дмитра Дорошенка // Там само. – 1999. – №1-6; Політичний портрет Мар’яна Меленевського // Київська старовина. – 2000. – №4; Міжнародні відносини в Азійсько-

Тихоокеанському регіоні після Другої світової війни: Курс лекцій. – Харків, 1999 (у співавт.); Проблема формування політичного іміджу України на початку ХХ століття: маловідомі сторінки історії // Нова політика. – 2001. – №5; Зовнішня політика країн Африки: Курс лекцій. – Харків, 2000 (у співавт.); Міжнародні відносини і зовнішня політика країн Центральної та Східної Європи (середина 40-х – середина 90-х рр. ХХ століття): Навч. посібник. – Харків, 2001 (у співавт.); Історія української дипломатії ХХ століття у постатях. – К., 2001 (у співавт.); Державні, політичні та громадські діячі України: політичні портрети. – К., 2002 (у співавт.); Порівняльна політологія: Курс лекцій. – К., 2002; У боротьбі за вільну Україну (політичний портрет Дмитра Антоновича) // Київська старовина. – 2002. – №3; Аргентина – Україна. 1921 рік // Україна дипломатична – 2001. Науковий щорічник. – Вип.2. – К., 2002; Угода між урядом УНР і Російським політичним комітетом Бориса Савінкова // Україна дипломатична – 2002. Науковий щорічник. – Вип.3. – К., 2003; В обороні національно-державних інтересів України (міжнародна діяльність УСДРП в еміграції у 20-і рр. ХХ ст.) // Людина і політика. – 2003. – №3; Дебют новітньої української дипломатії на Паризькій мирній конференції 1919 р. // Київська старовина. – 2003. – №6; За зразками європейських демократій. Перспективи конституційної реформи в Україні й досвід європейських парламентсько-президентських республік // Політика і час. – 2003. – №4; Політико-правові системи країн Азії: Курс лекцій. – К., 2005.

Дж.: Анкета В. І. Головченка.

Віктор Крупина, Любов Шепель

ГОЛУБ Володимир Йосипович (12.07.1927, с. Македони Ржищівського р-ну Київської обл.) – дослідник історії міжнародних відносин та зовнішньої політики СРСР, України та зарубіжних країн, д.і.н. (1985), проф. (1987).

Закінчив іст. ф-т КДУ ім. Т. Шевченка (1956). Працював учителем історії сш (1956–1962), на різних посадах у Державному Комітеті УРСР по пресі (1962–1971). У 1971 захистив канд. дис. “Розвиток сільського господарства Народної Республіки Болгарії

в 60-х роках ХХ ст.” (наук. кер. – д.і.н., проф. А. К. Мартиненко). 1971–1981 – викладач, доц., декан ф-ту міжнародних відносин КДУ. Доц. (1981), проф. (1987) каф. міжнародних відносин ВПШ при ЦК КПУ. У 1985 захистив докт. дис. “Роль робітничого класу Народної Республіки Болгарії в державному будівництві (70-ті роки ХХ ст.)”. З 1992 – проф. каф. воєнної історії Національної академії оборони України.

Автор понад 90 наук. публікацій, серед яких 10 монографій і навчально-методичних посібників.

Тв.: Союз рабочего класса и крестьянства – основа преобразования сельского хозяйства НРБ. – К., 1971; Болгария социалистическая. – К., 1976; Внешняя политика стран-членов СЭВ. – К., 1978; Провідна роль робітничого класу НРБ у створенні матеріально-технічної бази (60-ті рр. ХХ ст.). – Софія, 1983 (болг. мовою); Возрастание роли рабочего класса Болгарин в строительстве социализма. – К., 1984; Проблеми національної безпеки в зовнішній політиці України. – К., 1995; Зовнішня політика України: Навч. посібн. – К., 1998; Зовнішня політика України. 1990–2003 рр.: Курс лекцій. – К., 2003; Історія європейської цивілізації. – Ч.І-ІІ. – К., 2004–2005 (у співавт.).

Дж.: Анкета В. Й. Голуба.

Геннадій Стрельський

ГРАБОВЕЦЬКИЙ Володимир Васильович (24.07.1928, с. Печеніжин Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.) – дослідник історії національно-визвольних змагань XV–XVIII ст., проблем історії Запорізького козацтва XVI–XVIII ст., історії Західної України з найдавніших часів до поч. ХХ ст., д.і.н. (1968), проф. (1980), Засл. діяч науки і техніки України (1995).

Після закінчення іст. ф-ту Львівського держ. ун-ту (1947–1952) працював учителем історії сш. 1953–1956 – аспірант Ін-ту суспільних наук АН УРСР у м. Львові. Канд. дис. “Селянський рух на Прикарпатті в другій половині XVIII ст.” захистив в Ін-ті історії АН УРСР у 1958 (наук. кер. – акад. АН УРСР І. П. Крип’якевич). 1953–1975 – с.н.с. відділу історії України Ін-ту суспільних наук АН УРСР у м. Львові. 1968 в КДУ захистив докт.

дис. “Антифеодална боротьба Карпатського опришництва XV–XIX ст.” 1975–1990 – проф. каф. історії СРСР і УРСР Івано-Франківського пед. ін-ту ім. В. Стефаника; 1990–2004 – зав. каф. історії України Прикарпатського ун-ту ім. В. Стефаника.

Автор 1055 наук. і наук.-популярних праць.

Тв.: Народний герой Олекса Довбуш. – Львів, 1957; Селянський рух на Прикарпатті в другій половині XVIII ст. – К., 1962; Карпатське опришництво XV–XVIII ст. – Львів, 1966; Західноукраїнські землі у період народно-визвольної війни 1648–1654 рр. – К., 1972; Гуцульщина XVIII – XIX ст. – Львів, 1979; Олекса Довбуш. – Львів, 1994.

Дж. і літ.: Анкета В. В. Грабовецького; Михайлина Павло. Володимир Грабовецький – історик України. – Івано-Франківськ, 1993; Бурнашов Геннадій. Лицар із роду опришків. – Івано-Франківськ, 1995; Вегаш Микола. Володимир Грабовецький – видатний історик України. – Івано-Франківськ, 1996; Історик України: Ювіл. зб. на пошану акад. Вол. Грабовецького. – Івано-Франківськ, 1998; Вегаш Микола, Горбат Люба. Короткий життєпис акад. В. Грабовецького. – Івано-Франківськ, 1998; Бурнашов Геннадій. Академік Володимир Грабовецький. – Тернопіль, 2003; Академік Володимир Васильович Грабовецький. Бібліогр. покажчик. – Ужгород, 2003; В.Грабовецький. З думою про Україну. Автобіогр. замітки. Спогади. – Ужгород, 2003; Володимир Грабовецький. До 75-річчя від дня народження. – Ужгород, 2003; Володимир Грабовецький у спогадах і листах. – Ужгород, 2003.

Любов Шепель

ГРИГОРОВИЧ Дмитро Пилипович (01.05.1920, с. Липки Житомирської обл. – 05.07.1989, м. Київ) – дослідник історії Комуністичної партії України, Другої світової війни, д.і.н. (1984).

1954 закінчив Військову академію ім. Фрунзе, військово-іст. ф-т. 1954–1955 – ст. офіцер оперативного управління штабу КВО (Київ). 1956–1959 – с.н.с. військово-наук. групи штабу КВО, а в 1959–1962 – керівник. 1962 – лектор політуправління КВО. 1962–1969 – служив в політуправлінні ГРвН (НДР). 1969–1971 – зам. нач. відділу агітації та пропаганди політуправління КВО. 1971–

1973 – м.н.с. сектору Великої Вітчизняної війни в Ін-ті історії партії при ЦК КПУ. 1973 захистив канд. дис. “Коммунистическая партия – организатор обороны Киева, столицы Украинской Советской Социалистической Республики (июнь – сентябрь 1941 г.)”. З 1973 – в.о. с.н.с., 1974–1989 – с.н.с. Ін-ту. 1984 захистив докт. дис. “Идейно-политическая работа партийных организаций Украины и армейских политорганов среди трудящихся республики в годы Великой Отечественной войны”.

Тв.: Героическая страница (К 20-й годовщине обороны Киева) // Военно-исторический журнал. – 1961. – №6; Решающие битвы 1943 г. // Трибуна лектора. – 1973. – №9; Бессмертный подвиг (К 30-летию битвы за Днепр и освобождение Киева) // Архивы Украины. – 1973. – №3; Коммунистическое подполье на Украине в годы Великой Отечественной войны. – К., 1976; Киев – город-герой. – М., 1978; Политическая работа КПСС среди населения на временно оккупированной территории Украины. – К., 1980; Идейно-политическая деятельность Компартии Украины в годы Великой Отечественной войны. – К., 1983.

Дж.: ЦДАГО України. – Особова справа Д. П. Григоровича.

Оксана Янковська

ГРИЦЕНКО Тетяна Тимофіївна (17.12.1922, с. Глобин Глобинського р-ну Полтавської обл.) – дослідник Другої світової війни, архівіст, к.і.н. (1973).

1942–1945 – в лавах радянської армії. 1945–1946 – штатний пропагандист райкому партії м. Рудки Львівської обл. 1946–1948 навчалася у Дрогобицькому вчительському ін-ті. 1948–1949 – інспектор облвно по школам та інструктор відділу шкільної молоді обкому ЛКСМУ м. Дрогобича. 1950 – секретар обкому ЛКСМУ по роботі серед шкільної молоді. 1950–1952 – секретар міськкому партії м. Дрогобича. 1952–1955 – слухачка ВПШ міськкому ЦК КПУ м. Києва. 1955 – лектор міськкому партії в м. Дрогобичі. 1959–1961 – лектор міськкому партії, а 1961–1966 – зав. кабінетом каф. марксизму-ленінізму мед. ін-ту м. Івано-Франківська. 1966–1967 – науково-допоміжний співробітник Ін-ту історії партії при ЦК КПУ.

1967 – м.н.с. сектору Вітчизняної війни, згодом – м.н.с. сектору публікацій Ін-ту. 1973 – в.о. с.н.с. сектору історії партії. 1974 – м.н.с. проблемної групи з розробки питань історії Великої Вітчизняної війни. 1975 – с.н.с. сектору партархіву. 1980–1987 – с.н.с., архіваріус партархіву Ін-ту. З 1994 – зав. читальним залом ЦДАГО України. Канд. дис.: “Комуністична партія – організатор допомоги сім’ям військовослужбовців, інвалідам і дітям-сиротам на визволеній території України 1943–1945 роки” (наук. кер. – к.і.н. Г. М. Мултих).

Автор бл. 30 публікацій.

Тв.: Наукова конференція, присвячена підсумкам роботи XXIV з’їзду КПРС // УДЖ. – 1971. – №7; Допомога сім’ям фронтовиків у 1943–1945 рр. // Там само. – 1972. – №5; Всенародне піклування про дітей в роки Великої Вітчизняної війни // Радянська школа. – 1972. – №5; До 90-річчя від дня народження О. В. Медведєва // УІЖ. – 1974. – №3; Піклування партії та уряду про дітей // Там само. – 1975. – №3.

Дж.: ЦДАГО України. – Особова справа Т. Т. Гриценко.

Оксана Янковська

ГРИЩЕНКО Микита Минович (14/26/.09.1900, с. Трушки Білоцерківського р-ну Київської обл. – 15.09.1987, м. Київ) – історик педагогіки України, д.пед.н. (1956), проф. (1958), Засл. діяч. науки УРСР (1969). З селян.

По закінченні Вищих педагогічних курсів ім. Б. Грінченка (1923) та юридичного ф-ту КІНГУ (1926) працював учителем, директором педтехнікуму, Київського ін-ту соціального виховання, Київського науково-дослідного ін-ту педагогіки. В 1932–1934 – с.н.с. Комісії громадських рухів, з 1935 – Комісії по історії громадянської війни в Україні при ЦК КП(б)У. Працював над архівними матеріалами, досліджуючи історію громадянської війни в Україні, виявляв документи стосовно діяльності Центральної ради та гетьманщини. За опубліковану в 1932 в ж. “Україна” (№1-2) статтю, присвячену пам’яті акад. Д. І. Багалія, був арештований в 1937 органами НКВС, звинувачений у націоналізмі і контрреволюційній діяльності.

Засуджений на 10 років виправно-трудогих таборів. В 1940 справу було переглянуто, звинувачення знято.

З 1940 продовжував працювати на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Г. Шевченка. Під час Великої Вітчизняної війни перебував у м. Кзил-Орда (Казахстан), працюючи в Об'єднаному Укр. держ. ун-ті. Канд. дис. "Народна допомога школі" захистив у 1946 в КДУ, дис. на ступінь докт. пед. наук "Розвиток народної освіти на Україні між XVIII та XIX з'їздами КПРС (1939–1952)" захистив у 1956 в Московському пед. ін-ті ім. Леніна. 1958–1981 – проф. каф. педагогіки іст. ф-ту Київського ун-ту, 1960–1975 – зав. цієї каф.

Автор понад 130 наук. праць.

Тв.: На якій мові навчати дітей. – К., 1930; Народна допомога школі. – К., 1948; Розвиток народної освіти на Україні за роки радянської влади. – К., 1957; Народна освіта в західних областях Української РСР. – К., 1960; Т. Г. Шевченко і народна освіта. – К., 1961 (у співавт.); К. Д. Ушинський. – К., 1974.

Дж. і літ.: ЦДАВО України. – Ф.166. – Оп.12. – Спр.1867; ЦДАГО України. – Ф.263. – Оп.1. – Спр.44432; РЕГУ. – Т.1. – К., 1969. – С.464; Учені вузів Української РСР. – К., 1968. – С.130; Гончаренко С.У.М. М. Грищенко // Український педагогічний словник. – К., 1997. – С.75.

Лариса Шевченко

ГРОМОВА Людмила Прокопівна (02.12.1951, м. Дубно Рівненської обл.) – дослідниця історії громадянської війни в Україні, к.і.н. (1984), доц. (1989).

1972–1977 – студентка іст. ф-ту КДУ ім. Т. Шевченка, 1980–1983 – пошукувач Ін-ту марксизму-ленінізму (наук. кер. – д.і.н., проф. Л. П. Нагорна), 1984 захистила в КДУ ім. Т. Шевченка канд. дис. "Критика буржуазних фальсифікацій державної єдності радянського народу". З 1977 – у Вінницькому політехнічному ін-ті (нині Національний технічний ун-т): 1977–1984 – асистент, 1984–1987 – ст. викладач, 1987–1991 – доц. каф. історії КПРС, 1991–1995 – доц. каф., 1995 і по т.ч. – зав. каф. українознавства.

Авторка 22 наук. праць.

Тв.: Опір подільського селянства політиці “воєнного комунізму” // Наукові записки ВДПУ. Серія: Історія. Вип. 3. – Вінниця, 2001; Національний характер університетської освіти в Україні // Вісник ВПУ. – 2002. – № 3.; Нариси історії Поділля. – Вінниця, 2002.

Дж.: Анкета Л. П. Громової.

Олег Рабенчук

ГУЛЕВИЧ Віктор Наумович (24.11.1921, м. Київ) – дослідник історії міжнародних відносин, європейської та всесвітньої історії, політичних і соціально-економічних проблем Німеччини нового й новітнього часу, один з фундаторів укр. германістики, д.і.н (1982), проф. (1991).

1947–1952 навчався на ф-ті міжнародних відносин КДУ ім. Т. Г. Шевченка. У 1952–1955 перебував в аспірантурі КДУ, де під наук. кер. д.і.н., проф. В. А. Жебокрицького підготував і захистив (1956) канд. дис. “Російсько-німецькі відносини в період російсько-японської війни і першої російської революції (1904–1907)”. У 1981 захистив у КДУ докт. дис. “Боротьба миролюбних сил ФРН проти мілітаризму та реваншизму (1955–1969)”. З 1956 по 1959 – на викладацькій роботі в КДУ, вів курси лекцій з історії міжнародних відносин. 1959–1964 – зав. відділом всесвітньої історії УРЕ АН УРСР. 1964–1978 – с.н.с. відділу нової і новітньої історії Ін-ту історії АН УРСР. У 1978 у складі зазначеного відділу був переведений до новоствореного академічного Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн (з 1992 – Ін-тут світової економіки і міжнародних відносин НАН України) – с.н.с., а з 1986 – пр.н.с.

Автор бл. 200 публікацій.

Тв.: Миролюбні сили ФРН у боротьбі проти мілітаризму та реваншизму. 1955–1966 рр. – К., 1968; Під впливом ідей Великого Жовтня 1917–1924. – К., 1969; Міжнародна солідарність у боротьбі проти фашизму. 1933–1945. – К., 1970; Хто надихає і підтримує неонацизм у ФРН. – К., 1971; У боротьбі проти загрози неонацизму в ФРН. 1965–1971. – К., 1972; Класи і політичні партії ФРН. – К., 1975; Пути формирования и источники пополнения рабочего класса развитых капиталистических стран. – К., 1980; Социальная природа

буржуазних партій в сучасному капіталістическому світі. – К., 1980; Соціальна структура і соціальна політика США, Великої Британії, ФРН, Франції і Канади. – К., 1980; Соціально-економічна і політична дискримінація трудящихся в капіталістическому світі. – К., 1980; Масове рух солідарності: традиції і сучасність. – К., 1983; Міжнародна солідарність трудящихся проти фашизму і загрози війни. 1933–1939. – К., 1984; Дискримінація, в світі капіталу. – К., 1985 (англ. мовою); Укріплення соціалістического союзу і політика західних держав. – К., 1985; Антифашистська солідарність в роки II світової війни. 1939–1945. – К., 1987; Революційні антивоєнні традиції в німецькому робітничому русі: Страниці історії. – К., 1988; Міжнародна солідарність сил світу і прогресу. 1945–1955. – К., 1990; Витрати й долі німецьких переселенців // Віче. – 1996. – №10.

Літ.: Проблеми історії Німецької держави в працях В. Н. Гулевича і С. Н. Власова. // Проблеми німецької історії. Історики і їх праці. – Дніпропетровськ, 1996; Комуніст України. – 1969. – №10; 1972. – №10; УДЖ. – 1969. – № 7; 1972. – №11; 1976. – №6.

Любов Шепель

ГУСЄВ Сергій Олексійович (27.02.1964, смт Літин Вінницької обл.) – дослідник трипільської культури на території України, соціально-економічного та духовного розвитку стародавнього населення України, к.і.н. (1993), доц. (1997).

1981–1985 навчався на іст. ф-ті Вінницького держ. пед. ін-ту ім. М. Островського (нині ун-т ім. М. Коцюбинського), 1985 – учитель історії сш, 1987–1989 – асистент каф. загальної історії ВДП, 1989–1992 – аспірант Ін-ту археології НАН України (наук. кер. – д.і.н. В.Збеневич, к.і.н. В.Круц), 1993 – в Ін-ті археології НАН України захистив канд. дис. “Трипільська культура Середнього Побужжя рубежу IV – II тис. до н.е.”. 1993 – ст. викладач, доц., зав. каф. української та зарубіжної культури Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського., з 2005 – декан музично-педагогічного ф-ту того ж ун-ту.

Автор 62 наук. праць.

Тв.: Трипільська культура середнього Побужжя рубежу IV – II тис. до н.е. – Вінниця, 1995; Трипільська культура на Україні: Навч. посібник. – Вінниця, 1998; Пам'ятки розвинутого Трипільля Середнього Побужжя // Археологія. – 1993; До питання про колесо в трипільській культурі // Там само. – 1995; Моделі жител трипільської культури // Там само. – 1996; К вопросу о транспортных средствах трипольской культуры // Российская археология. – 1998; Особливості орнаментации моделей жител трипільської культури // Давня і середньовічна історія України. – Кам'янець-Подільський, 2000; Історія Літина. З найдавніших часів до початку XX століття. – Вінниця, 2004.

Дж.: Анкета С. О. Гусева.

Олег Рабенчук

ДЕМЧЕНКО Тамара Павлівна (06.12.1948, с. Ведмеже Роменського р-ну Сумської обл.) – дослідниця українських визвольних змагань кінця XIX – початку XX ст. та історії Чернігівщини, к.і.н. (1984), доц. (1990).

Після закінчення іст. ф-ту КДУ ім. Т. Шевченка (1966–1971) працювала вчителькою історії та суспільствознавства сш. З 1975 – асистент каф. історії СРСР та УРСР Чернігівського держ. пед. ін-ту ім. Т. Г. Шевченка.

Під кер. к.і.н. О. І. Лугової в Ін-ті історії АН УРСР захистила канд. дис. “Культурно-освітня діяльність відділень Російського технічного товариства на Україні в 1870–1914 рр.” (1984).

З часу створення (1990) – доц. каф. історії та археології України Чернігівського держ. пед. ін-ту ім. Т. Г. Шевченка.

Авторка бл. 90 наук. праць, присвячених історії Чернігівщини, зокрема, подіям кінця XIX – початку XX ст., Української революції 1917 – 1920 рр., голодомору 1932–1933 рр. та біографістиці (Ілля Шраг).

Тв.: 1917 рік на Чернігівщині: Історико-краєзнавчий нарис. – Чернігів, 2003 (у співавт.); Державотворча діяльність І. Шрага за доби української революції (1917–1918) // Літературний Чернігів. – 2003. – №1 (у співавт.); Член Центральної Ради – Гаврило Одинець (Штрихи до політичного портрету) // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки:

Міжвідомчий збірник наукових праць. – К., 2003. – Вип.7: Спеціальний; Батько і син Шраги // Молода нація: Альманах. – 2003. – №1(26).

Дж.: Анкета Т. П. Демченко.

Василь Швидкий

ДЕНИСЕНКО Василь Семенович (04.04/22.03/.1896, м. Великий Токмак Бердянського пов. Таврійської губ., нині Запорізької обл. – 04.08.1964, м. Київ) – етнограф, історик. Учень М. С. Грушевського. З селян.

Після закінчення гімназії служив у війську (1915–1917). Навчався на слов'яноукраїнському відділі іст.-філ. ф-ту Українського Державного Ун-ту (1919–1920), після його реорганізації – на літературно-лінгвістичному циклі ф-ту профосвіти Київського вищого ін-ту народної освіти (1921–1923) та на етнологічному ф-ті Київського археологічного ін-ту (1921–1923, не закінчив через ліквідацію ін-ту). Одночасно викладав укр. мову та літ. у київських школах, робітфаках, країнознавчих курсах, вузах.

У 1924–1927 – кандидат в аспіранти, у 1927–1930 – аспірант Наук.-дослідної каф. історії України ВУАН М.С.Грушевського по відділу первісної культури. 9.07.1930 захистив промову на тему: “Похоронні і поминальні трапезування в комплексі заходів колективу у випадку смерті члена громади”. У 1930–1933 – асистент, н.с. Культурно-історичної комісії ВУАН. Після звільнення у 1933 з ВУАН змушений виїхати з України.

У 1934–1944 працював на півночі СРСР (Салехард): на Казимській базі (1934–1936), у складі Казимської експедиції (1936–1939), у 1939–1944 – директор Ямало-Ненецького окружного заполярного музею. У 1944 за викликом М.Т.Рильського виїхав до Києва, де у 1944–1947 працював с.н.с., вченим секретарем Ін-ту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. У 1947–1958 – в науково-дослідному Ін-ті історії архітектури Академії архітектури УРСР, КДУ ім. Т.Г.Шевченка.

Тв.: “Шлюбний ритуал та обряди на Україні” Х в. К.Вовка у першій – болгарській і другій – французькій редакції // Первісне громадянство. – 1928. – Вип.2-3; Фольклор Вітчизняної війни //

Радянська Україна. – 1945. – 6 верес.; Львівський етнографічний музей // Там само. – 1945. – 24 листоп.

Літ.: Верба І. Родина Грушевських в українській історичній науці 1920-х рр. // УІЖ. – 1996. – №5. – С.131-149; Юркова О. Діяльність Науково-дослідної кафедри історії України М. С. Грушевського (1924–1930). – К., 1999.

Оксана Юркова

ДИГНЕС Олександр Артурович (23.10.1953, с. Дейкове Курганського р-ну Пермської обл., РФ) – дослідник історії російських німців з найдавніших часів до наших днів, к.і.н. (1997), доц. (1998).

1971–1976 – навчався на іст. ф-ті ДонДУ; з 1976 – в ДонДУ: 1976–1979 – асистент; 1980–1997 – ст. викладач; 1998–2004 – доц. каф. всесвітньої історії; 1989–2004 – голова правління Донецького національно-культурного т-ва німців “Відергербурт”; 2000–2004 – заст. голови правління Асоціації німців України.

1979–1983 – в аспірантурі ДонДУ, де 1997 захистив канд. дис. “Російсько-шведські торговельно-економічні відносини 1661–1700 рр.” (наук. кер. – д.і.н., проф. П. В. Добров). Нині – докторант каф. всесвітньої історії ДонДУ. Тема докт. дис. “Історія німців на пострадянському просторі (1991–2005 рр.)”.

Автор 154 друк. праць.

Тв.: Раннегерманское население в Приазовье // Новые страницы в истории Донбасса: Статьи. – Кн.1. – Донецк, 1992; Legal Status – the commercial Transactions Participants an the Russian and Swedish Martetjin the years of 1661–1700 // Eastern Europe and Word Community. – Donesk, 1996; Немецкий Хинтфланд в экономике Юзовки // Немцы в России в контексте отечественной истории. – М., 1998; Британець за походженням. – К., 1999; Численность и размещение немецкого населения Донецкой области в конце 80-х–90-е годы XX ст. // Межэтнические связи в Донбассе. – Донецк, 2000; История германцев в Украине с древнейших времен до конца XVII века. – Донецк, 2000; История немцев Украины с 1730 до 1972 г. – Донецк, 2001; Немцы Украины – жертвы сталинских репрессий. 1929–1955 гг. – Донецк, 2002; История российских

немцев: обзор архивных фондов, музейных экспозиций и полевых исследований в Украине (1999–2004 гг.). – Донецк, 2004.

Любов Шепель

ДИЗАНОВА Ада Віталіївна (05.08.1960, с. Щербанка Роздільнянського р-ну Одеської обл.) – дослідниця національно-державного будівництва в Україні у 20-х рр. ХХ ст., історії та етнокультурного розвитку українського Придунав'я, к.і.н. (1992), доц.

1979–1984 – навчалася на іст. ф-ті Одеського держ. ун-ту ім. І. І. Мечникова; 1984–1987 – викладач історії Балтського пед. училища; 1987–1990 – викладач каф. історії КІРС Ізмаїльського держ. пед. ін-ту (ІДПІ); 1990–1992 – аспірантка Одеського держ. ун-ту ім. І. І. Мечникова, де у 1992 захистила канд. дис. “Розвиток національних культур в Україні у 20-х рр. (на матеріалах південного регіону)” (наук. кер. – д.і.н., проф. М. Ю. Раковський); 1993–1998 – ст. викладач, доц. каф. історії України ІДПІ, декан ф-ту укр. філології та історії ІДПІ. З 1998 – докторантка Одеського держ. ун-ту каф. нової та новітньої історії. Тема докт. дис. “Національно-державне будівництво в Україні у 20-х рр.: проблема центру і регіонів”.

Тв.: Національно-культурні процеси в системі соціальних відносин радянського суспільства // Радянська історична наука й нове політичне мислення. – Одеса, 1991; Українське Придунав'я: історія, етнокультурний розвиток. – Ізмаїл, 1995 (у співавт.); Традиційно-побутова культура основних етносів Придунав'я // Українське Придунав'я. – Ізмаїл, 1998 (у співавт.); Українська державність в процесі утворення Союзу РСР // Науковий вісник Ізмаїльського державного педагогічного інституту. – Вип.6. – Ізмаїл, 1999; Українська державність в процесі творення СРСР: проблема центру і регіонів // Перспективи. – Вип.1(5). – Одеса, 1999.

Дж.: Анкета А. В. Дізанової.

Наталія Васильєва

ДМИТРУК Володимир Іванович (10.01.1976, с. Хороша Липовецького р-ну Вінницької обл.) – дослідник історії України

та міжнародних відносин другої пол. ХХ ст., краєзнавець, к.і.н. (2002).

1993–1998 – навчався у Вінницькому держ. пед. ун-ті ім. М. Коцюбинського, 1998–2001 – аспірант Ін-ту історії України НАН України (наук. кер. – к.і.н., с.н.с. Ю. Данилюк), з 2001 – м.н.с. відділу регіональних проблем історії України Ін-ту історії України НАН України, з 2002 – н.с., з 2004 – с.н.с. вказаного відділу. 2002 у Харківському нац. ун-ті ім. В. Каразіна захистив канд. дис. “Реакція українського суспільства на події 1968 року в Чехословаччині: громадська думка, форми протесту, позиція владних структур”. З 2003 – член правління Всеукраїнської спілки краєзнавців.

Автор 25 наук. праць.

Тв.: Перший секретар ЦК КПУ П.Ю.Шелест в чехословацьких подіях 1968 року // Історія України. Маловідомі імена, події, факти: 36. ст. – Вип.12. – К., 2001; Документи державного архівного фонду України про події 1968 року в Чехословаччині та реакцію українського суспільства // Там само. – Вип.13. – К., 2001; Комплексна програма розвитку краєзнавства на період до 2001 р. та перспективи її реалізації на Вінниччині // Студії з архівної справи та документознавства / Держкомархів України; УНДІАСД. – К., 2003. – Т.9; Україна не мовчала. Реакція українського суспільства на події 1968 року в Чехословаччині. – К., 2004; III з'їзд Всеукраїнської спілки краєзнавців (29-30 жовтня 2003 року): Мат. та докум. / Упорядник (у співавт.). – К., 2004.

Дж.: Анкета В. І. Дмитрука.

Олег Рабенчук

ДОРОШКО Микола Савович (09.10.1962, с. Цвітне Олександрівського р-ну Кіровоградської обл.) – дослідник історії України 20–30-х років ХХ ст., історії української дипломатії, доц. (2002), д.і.н. (2004).

У 1979–1984 навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Шевченка; 1986–1988 – асистент каф. історії КПРС Кіровоградського пед. ін-ту ім. О. С. Пушкіна; 1988–1991 – аспірант каф. політичної історії КДУ ім. Т. Шевченка; 1991–1998 – н.с. Ін-ту історії України НАН

України; 1998–2001 – помічник-консультант народного депутата України ВР України; з 2001 – доц. каф. країнознавства Ін-ту міжнародних відносин КНУ ім. Тараса Шевченка.

Канд. дис. “Формування керівних господарських кадрів промисловості в Українській РСР (1926–1932 рр.)” захистив 1990 (наук. кер. – д.і.н., проф. В.Ф.Колесник). Докт. дис. “Партійно-радянська номенклатура УРСР у 1920–1930-ті рр.” захистив 2004. Захист обох дис. відбувся в КНУ ім. Тараса Шевченка.

Автор 44 наук. праць.

Тв.: Формування в Україні більшовицько-партійно-державної номенклатури в 20-ті роки // УІЖ. – 1993. – №9; Компартійно-державна номенклатура в Україні у 1920-х рр.: механізм формування, кількісний та якісний склад // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. – К., 2003. – Вип.8; Георгій Лапчинський: від професійного революціонера до націонал-ухильника // Київська старовина. – 2003. – №4; Компартійно-державна номенклатура УСРР у 20–30-ті роки ХХ століття: соціоісторичний аналіз. – К., 2004.

Дж.: Анкета М. С. Дорошка.

Любов Шепель

ДОЦЕНКО (ОВСІЄНКО) Олена Григорівна (17.04.1936, с. Рудяків Ржищівського р-ну Київської обл.) – дослідник соціально-економічних і політичних проблем історії України ХХ–ХХІ ст., к.і.н. (1968), проф. (2002).

1954–1959 навчалася у КДУ ім. Т. Шевченка. 1959–1964 – учитель історії сш. 1964–1967 – аспірант каф. історії України КДУ ім. Т. Шевченка. 1967–1971 – лектор Київської філії Центрального Музею В.І.Леніна. 1971–1999 – доц. Київського нац. лінгвістичного ун-ту. 1996–по т.ч. – доц. каф. суспільних наук, проф. Київського міжнародного ун-ту.

Автор бл. 80 наук. праць.

Тв.: Радянське суспільство у 20–30 рр. – К., 1990; Київський державний лінгвістичний університет: Історичний нарис. – К., 1998; Український суспільно-політичний рух у першій половині ХІХ ст.

Метод. рекоменд. з історії України. – К., 1998; Соціально-економічний і політичний розвиток України в 20–80-х роках ХХ ст.: Навч. посібн. – К., 2002; Історія України з найдавніших часів до початку ХХІ століття. – К., 2003.

Дж.: Анкета О. Г. Доценко.

Оксана Янковська

ЄФІМЕНКО Геннадій Григорійович (25.01.1971, смт Марківка Луганської обл.) – дослідник історії національних та економічних проблем України 1920-х – 30-х років, к.і.н. (2001). Із службовців.

1989–1994 навчався на іст. ф-ті Луганського держ. пед. ін-ту Східноукраїнського держ. ун-ту ім. В. Даля. 1993–1997 – вчитель історії сш. 1997–2000 – аспірант, 2000–2001 – м.н.с., 2001–2002 – н.с., з 2002 – с.н.с. відділу історії України 20–30-х рр. ХХ ст. Ін-ту історії України НАН України. У 2001 в цьому ж ін-ті захистив канд. дис. “Національно-культурна політика ВКП(б) щодо радянської України (1932–1938)” (наук. кер. – д.і.н., проф. С. В. Кульчицький).

Опублікував понад 30 наук. праць.

Тв.: Національно-культурна політика ВКП(б) щодо радянської України 1932–1938 (освіта та наука). – К., 2000; Радянська модернізація 1920–1930-х рр. (До постановки проблеми у світлі аналізу досліджень сучасних російських істориків) // УІЖ. – 2002. – №5; Всесоюзний перепис населення 1937 р. в Україні: документи та матеріали. – К., 2003 (у співавт.); Зміна векторів у національній політиці Москви в голодоморний 1933 р. // УІЖ. – 2003. – №5; Національно-культурна політика як один з основних засобів модернізації суспільства у 1920–1930-ті роки // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. Міжвідомчий зб. наук. праць. – Вип.9. – К., 2003; Зміни політико-ідеологічних пріоритетів українізації та боротьба з “націонал-ухильництвом” // Голод 1932–33 років в Україні: причини та наслідки. – К., 2003; Політика коренізації в радянській Україні (1920–1930-ті роки): Науково-допоміжний біобібліографічний покажчик (Співупоряд. та співавт. вступної статті). – К., 2003; Сталінська національна політика серед

українців Росії в 1930-ті рр.: Правило чи виняток? // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. Міжвідомчий зб. наук. праць. – Вип.11. – К., 2004.

Дж.: Анкета Г. Г.Єфіменка.

Петро Бондарчук

ЖУЧЕНКО Іван Якович (12.08.1922, с. Марковка Полтавського р-ну Полтавської обл.) – дослідник історії Другої світової війни, к.і.н. (1971), доц. (1972).

1946 закінчив Вищу офіцерську школу повітряного бою. 1946–1947 навчався в дивізійній партшколі. 1951–1954 – командир авіаційної ескадрилії. 1957 закінчив Військово-Повітряну Академію. 1963–1965 – навчався в ун-ті марксизму-ленінзму. 1966–1975 – на викладацькій роботі на каф. тактики та історії військового мистецтва в Київському Вищому інженерно-авіаційному військовому училищі військово-збройних сил. 1975 – м.н.с. групи з розробки історії Великої Вітчизняної війни Ін-ту історії партії при ЦК КПУ, а 1980–1988 – с.н.с. Ін-ту. Канд. дис.: “Визволення Закарпатської України від німецько-фашистських загарбників (серпень – листопад 1944 р.)” захистив у 1971.

Автор понад 60 публікацій.

Тв.: Черниговщина в период Великой Отечественной войны (1941–1945 гг.) // УІЖ. – 1979. – №7; Героїзм і мужність радянських воїнів при визволенні Радянської України від фашистських загарбників // Архіви України. – 1975. – №5; Восточно-карпатская операция – завершающий этап освобождения украинских земель от фашистских захватчиков // УІЖ. – 1979. – №10.

Дж.: Анкета І. Я. Жученка.

Оксана Янковська

ЗАВАЛЬНЮК Костянтин Вікторович (19.02.1963, с. Комарів (нині с. Урожайне) Тиврівського р-ну Вінницької обл.) – дослідник українсько-білоруських торговельних зв'язків ХІХ ст., національно-визвольного повстанського руху на Правобережній Україні у 20-х

рр. ХХ ст., культурно-мистецької історії Поділля, к.і.н. (1998), лауреат обласної журналістської премії імені О. Гетьмана (2000).

1980–1984 навчався на іст. ф-ті Вінницького держ. пед. Ін-ту ім. М. Островського. 1984–1992 – учитель історії та географії. 1991–1995 навчався в аспірантурі Ін-ту історії України НАН України. 1993–1994 – архівіст відомчого архіву управління освіти Вінницької обл. держ. адміністрації. З 1994 – провідний архівіст Державного архіву Вінницької області (відділ інформації та публікації документів).

1998 в Ін-ті історії України НАН України захистив канд. дис. “Українсько-білоруські зв’язки (ХІХ ст.)” (наук. кер. – д.і.н. Н. А. Шип).

Автор бл. 50 друк. праць.

Тв.: Українсько-білоруські торговельні зв’язки у першій половині ХІХ ст. // Історія України. – 1998. – №20. – Трав.; Торгівля промисловими товарами між Україною та Білорусією у другій половині ХІХ ст. // УІЖ. – 1998. – №4; Отаман-галичанин Іван Голуб: повстанець і журналіст // Українська періодика: історія і сучасність. – Львів, 2003; Лицарі волі. Повстанський рух на Поділлі у персоналіях (20-і роки ХХ ст.). – Вінниця, 2000; Трагедія отамана Волинця. – К.; Львів, 2004 (у співавт.); Останній з видатних Щеньовських. – Вінниця, 2004; Життя в ім’я України [Про В.Мачушенка]. – Вінниця, 2005.

Дж. і літ.: Анкета К. В. Завальнюка; Подолинний А.М. Завальнюк Костянтин Вікторович // З-над Божої ріки. Літературний бібліографічний словник Вінниччини. – Вінниця, 2001. – С.120.

Ольга Малюта

ЗАДНІПРОВСЬКИЙ Олександр Ілліч (13.04.1947, с. Андріївка Слов’янського р-ну Донецької обл.) – дослідник історії України першої пол. ХХ ст., к.і.н. (1981), доц. (1986), Відмінник освіти України (2002).

1966–1970 навчався на іст. ф-ті ДонДУ, з 1970 – в ДонДУ: асистент, ст. викладач, доц. каф. історії України, заст. декана іст. ф-ту. 1973–1977 навчався в аспірантурі цього ж ун-ту, де в 1981 захистив канд. дис. “Розвиток радгоспів Донбасу в 1959–1970 рр.” (наук. кер. – Я. І. Омеляненко).

Автор бл. 80 друк. праць.

Тв.: Выселение крестьян Донбасса в 1948 г. // Новые страницы в истории Донбасса. – Кн.3. – Донецк, 1994; Церковно-парафіяльний літопис Богородицької церкви (1897–1926 рр.) // Студії з архівної справи та документознавства. – Т.1. – К., 1996; Голод в історії України: короткий нарис (X–XX ст.). – Донецьк, 1999; Український голодомор 1932–1933 років у світовому вимірі // Донецький вісник НТШ. Філософія, історія, мова та література. – Т.4. – Донецьк, 2004.

Дж.: Анкета О. І. Задніпровського.

Любов Шепель

ЗАДУНАЙСЬКИЙ Вадим Васильович (18.07.1967, м. Донецьк) – дослідник питань військової історії України та сучасного козацького руху, к.і.н. (1995), доц. (2001).

1984–1991 навчався на іст. ф-ті ДонДУ; 1994–1997 – ст. викладач, доц. Донецького ін-ту соціальної освіти; 1997–2003 – ст. викладач, доц. каф. історії України ДонДУ. 1991–1994 – в аспірантурі на каф. історії України ДонДУ, де в 1995 захистив канд. дис. “Збройні Сили УНР (1917–1920 рр.)” (наук. кер. – д.і.н., проф. Р. Д. Лях). З 2003 – докторант каф. історії України ДонДУ. Працює над темою “Відродження козацьких військових традицій в Україні за новітніх часів”.

Автор більше 70 публікацій.

Тв.: Пособие по казачьему боевому искусству. – Ростов-на-Дону, 2003 (у співавт.); Вплив козацьких військових традицій на становлення Збройних сил Української Держави Гетьмана П. Скоропадського // Історичні і політологічні дослідження. – 2003; Використання козацьких військових традицій у регіоні “Українські Січові Стрільці” // Наука. Релігія. Суспільство. – Донецьк, 2003. – №1; Пріоритетність збереження козацького військового товариства перед зв’язком із певною теорією чи політичним та релігійним патронатом // Там само. – 2004. – №1; Козацькі учбові мистецтва // Український іст. зб. – К., 2004. – №7.

Дж.: Анкета В. В. Задунайського.

Любов Шепель

ЗАЄЦЬ Іван Іванович (21.01.1922, с. Дроні [Крацівка, Зайцівка] Царичанського р-ну Дніпропетровської обл.) – дослідник трипільської культури в Україні, к.і.н. (1975), проф.

1949–1955 – навчався на іст. ф-ті Грозненського держ. пед. ін-ту; 1963–1977 – директор Вінницького обл. краєзнавчого музею; 1975 – в Ін-ті археології СРСР захистив канд. дис. “Древні землероби середньої течії Південного Бугу у другій пол. IV тис. до н.е.”. 1977 – по т.ч. – ст. викладач, доц., проф. каф. історії слов’янських народів Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського.

Автор 112 наук. праць.

Тв.: Трипільське поселення Кліщів на Південному Бuzі // Радянська археологія. – 1974. – №4; Керамічний комплекс Кліщева. – М., 1984;

Про деякі уявлення населення південного Побужжя в період розквіту трипільської культури. – Кам’янець-Подільський, 1986; “Поселення” трипільської культури Кліщів на Південному Бuzі. – К., 1992 (у співавт.); Людина і природа Поділля від кам’яного віку до залізного віку. – Вінниця, 1999; Трипільська культура на Поділлі. – Вінниця, 2001; Далеке і близьке. Світлина пам’яті. – Вінниця, 2004.

Дж.: Анкета І. І. Зайця.

Олег Рабенчук

ЗАКЛИНСЬКИЙ Ростислав Романович (псевдоніми і криптоніми – Славко, Закл., Рост., Ром., З.Я., В’юн, Славко З., Юн В., Р.З., Н.Н.; 20.10.1887, м. Станіслав (нині м. Івано-Франківськ) – 18.09.1974, м. Львів) – історик, письменник, редактор, педагог, фольклорист, музеєзнавець, доктор права (1918).

Закінчив Станіславську гімназію. Навчався на юрид. ф-ті Празького, Львівського ун-тів, закінчив юридичний ф-т Віденського ун-ту (1913), географічний ф-т Самаркандського учительського ін-ту (1941).

1907 – адміністратор літературно-наукового місячника “На просвіті”, 1909 – співробітник “Зірки”, видання, призначеного для таємних гуртків молоді Станіслава. З 1910 працював у редакції газ. “Громадський голос” (Львів), згодом – у бібліотеці НТШ. 1913–1918 редагував ж. ”Шляхи”. 1918 працював у адвокатській

канцелярії Л. Бачинського у м. Станіслав. 1919 очолював друкований орган Української радикальної партії газ. “Народ”, 1920 – газ. “Галицький комуніст”. 1921–1926 (за ін. джерелами до 1924) – викладач Кам’янець-Подільського ІНО. 1924–1929 (за ін. джерелами – 1926–1933) – викладач у Київському сільськогосподарському та художньому ін-тах. Був директором Історичного музею у Києві. 1930–1933 – редактор видавництва літератури і мистецтва, с.н.с. Ін-ту Тараса Шевченка у Харкові, водночас – директор музею Т. Г. Шевченка при Ін-ті.

31.08.1933 за безпідставними звинуваченнями звільнений з роботи, без суду і слідства висланий до Сибіру, згодом – Карелії, Середньої Азії. Брав участь у будівництві Біломорканалу.

1948–1951 вчителював у Долішньо-Петранецькій семирічній школі на Станіславщині, керував Цитульською початковою школою на Львівщині. З 1960-х жив і працював у Малих Кривчихах Львівської обл.

Учасник таємних молодіжних гуртків драгоманівського напрямку. Входив до УРП (1908–1918), член її головної управи. Брав участь у роботі управи т-ва “Українська молодіж” у Станіславі, заарештовувався та ув’язнювався за участь у боротьбі за укр. ун-т у Львові (1910). До 1 листопада 1918 перебував у лавах Українського Січового Стрілецтва, співробітник “Пресової квартири УСС”, її власний військовий кореспондент. Згодом належав до УГА, у складі якої виїхав в УСРР. Входив до групи письменників “Західна Україна”.

Присуджено ступінь доктора права Ягелонським ун-том у Кракові (1918).

Автор статей про творчість Ю. Федьковича, Лесі Українки, М. Черемшини, М. Бажана. Упорядник архіву родини Заклинських.

1950-ті записував фольклор, переважно пісенні форми.

Тв.: Світогляд Івана Франка. – Львів, 1916; Іван Франко як публіцист. – Львів, 1918; Громадсько-політичний рух в Галичині й Іван Франко // Іван Франко. – К., 1926; Іван Семанюк (Марко Черемшина) // Західна Україна. – 1927. – №1; Марко Черемшина // Життя і революція. – 1927. – №9; Передмова до кн.: Атаманюк В

(Яблуненко). Над Дністром. – К., 1927; Осип Юрій Федькович. – К., 1929; Перша повість Івана Франка. – К., 1932.

Літ.: Борці за возз'єднання. – Львів, 1989; Арсенич П. Заклинський Ростислав Романович // УЛЕ: У 5 т. – К., 1990. – Т.2. – С.231-232; Заклинський Ростислав // ЕУ: у 11 т. – Львів, 1993. – Т.2. – С.727; Качкан В. Незнищене дерево Заклинських // Качкан В.А. Українське народознавство в іменах. – К., 1994. – С.26-30; Кравців Б. Зібрані твори. – К., 1994. – Т.3; Качкан В. Хай святиться ім'я твоє... – Чернівці, 1994; Арсенич П. Заклинські. – Івано-Франківськ, 1995. – С.31-35; Качкан В. Українська журналістика в іменах. – Львів, 1995. – Вип.2; Виткалов В.Г. Українська культура: Сторінки історії ХХ ст. – Рівне, 1997; Погребенник Ф. Крізь тюрми і концтабори. 4. Ростислав Заклинський // Визвольний шлях. – 1997. – №7; Арсенич П. Видатні діячі матірної “Просвіти” (1877–1939) у Станіславові // “Просвіта” Івано-Франківська: минуле й сучасне. – Івано-Франківськ, 2000. – С.60-61.

Галина Герасимова, Ольга Малюта

ЗАЛІЗНЯК Леонід Львович (19.01.1951, м. Київ) – археолог, фахівець у галузі археології кам'яного віку, д.і.н. (1989), проф. (2000).

У 1971–1977 навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Г. Шевченка. З 1968 до нинішнього часу працює в Ін-ті археології НАН України (на посадах лаборанта, ст. лаборанта, м.н.с., с.н.с., пр.с., зав. відділом археології кам'яного віку). З 1995 викладає в Нац.ун-ті “Києво-Могилянська академія”.

У 1979 захистив канд. дис. за темою “Мезоліт Південно-Східного Полісся” (наук. кер. – д.і.н., проф. Д. Я. Телегін). Докт. дис. “Населення Полісся в мезоліті та фінальному палеоліті” захистив у 1989 в Ін-ті археології НАН України.

В коло наукових інтересів дослідника входять проблеми походження індоєвропейців, україногенез, питання фінального палеоліту та мезоліту України, Прибалтики, Східної Європи, реконструкція мисливських суспільств кам'яної доби.

Опублікував понад 150 наук. праць, 10 з них – монографії.

Тв.: Мезолит Юго-Восточного Полесья. – К., 1984; Мисливці на північного оленя Українського Полісся епохи фінального палеоліту. – К., 1989; Население Полесья в Мезолите. – К., 1991; Нариси стародавньої історії України. – К., 1994; Свідерські мисливці Східної Європи. – Берлін, 1995 (англ. мовою); Від склавинів до Української нації. – К., 1997; Мезолітичні лісові мисливці Українського Полісся. – Оксфорд, 1997 (англ. мовою); Передісторія України X – V тис. до н. е. – К., 1998; Первісна історія України. – К., 1999; Фінальний палеоліт північного заходу Східної Європи. – К., 1999.

Олександр Каряка

ЗАМЛИНСЬКИЙ Володимир Олександрович (24.06.1930, м. Андрушівка Житомирської обл. – 23.12.1993, м. Київ) – дослідник історії України, джерелознавства, історіографії, архівознавства, археографії, генеалогії та ін. спеціальних історичних дисциплін, д.і.н. (1979), проф. (1985).

Закінчив Московський історико-архівний ін-т (1964). Працював учителем, директором Волинського обл. парт. архіву, с.н.с. Ін-ту історії партії. У 1975–1981 – заст. головного редактора “УДЖу”. Протягом багатьох років був членом редколегій ж. “Архіви України”, “Пам’ятки України”, відродженої “Київської старовини”. Чл. спец. вчених рад Ін-ту історії АН УРСР, Ін-ту історії партії, іст. ф-ту КДУ. У 1982–1993 – зав. каф. архівознавства та джерелознавства КДУ ім. Т. Г. Шевченка.

Автор понад 300 наук. публікацій, серед яких 16 індивідуальних монографій, статті і нариси з проблем вітчизняного джерелознавства, історіографії, архівознавства, усної народної творчості, генеалогії козацьких родів, гетьманів України, міської і родової геральдики, історичної географії, археографії. Під його керівництвом видано також кілька колективних праць і збірників документів: “Днепр – река героев. Свидетельства всенародного подвига” (К., 1983); “В борьбе против фашизма” (К., 1985); “Документы Великого созидания. Источники по истории Украинской ССР” (К., 1986); “Лето 1941. Украина. Хроника

событий” (К., 1991); “Специальные исторические дисциплины. Учебное пособие” (К., 1992).

Тв.: З вірою в перемогу. – К., 1976; Несокрушимое единство. – К., 1984; Перемогу кували єдиною сім’єю. – К., 1985; Подвигом прославлені. – К., 1985; Роль “Архівів України” у підготовці кадрів істориків-архівістів у Київському державному університеті ім. Т. Шевченка // Архіви України. – 1986. – №6; Діяльність кафедри джерелознавства та архівознавства Київського держ. ун-ту ім. Т.Шевченка по підготовці кадрів істориків-архівістів // Там само. – 1988. – №3; Современное состояние источниковедения и специальных исторических дисциплин и задачи их дальнейшего развития на Украине // Перестройка в исторической науке и проблемы источниковедения и специальных исторических дисциплин. Тезисы докл. и сообщ. V Всесоюзной конфер. 30 мая – 1 июня 1990. – К., 1990.

Літ.: Джеджула Ю., Войцехівська І. Думка, перервана на злеті // Київська старовина. – 1994. – №3. – С.102-106; Лоханський Й. Слово про земляка // Новини Андрушівщини. – 1994. – 24 груд.; Войцехівська І. Вшанування пам’яті вченого // Пам’ять століть. – 1996. – №2. – С.153; Войцехівська І. Замлинський Володимир Олександрович // Джерелознавство історії України. Довідник. – К., 1998. – С.170-171; Войцехівська І. Н., Замлинська О.В. Хронологічний покажчик праць В.О.Замлинського // Спеціальні історичні дисципліни. Питання теорії та методики: Зб. наук. праць та спогадів. – К., 2001. – Чис.6(7) – Ч.2. – С.406-430; Калакура Я.С., Войцехівська І. Н. Особові архівні фонди фундаторів архівної освіти в Київському університеті імені Тараса Шевченка професорів В.Стрельського та В.Замлинського // Архівіст: Ювілейний збірник: Історія архівної справи: спогади, дослідження, джерела. – Вип.5. – К., 2002. – С.30-43; Войцехівська І. Н. Замлинський Володимир Олександрович // Історичний факультет Київ. національного університету ім. Тараса Шевченка: минуле й сьогодні. – К., 2004. – С.202.

Геннадій Стрельський

ІВАНИЦЬКИЙ Сергій Митрофанович (псевд. і крипт. – С.Г., С.И., С.Г-ко, С.Гр., С.Грущенко; 12.03.1874, с. Широка Гребля Літинського пов. Подільської губ. (нині – Літинського р-ну Вінницької обл.) – після 1945, Ленінград) – дослідник історії Правобережної України XVIII ст., педагог, к.і.н. (1937).

Навчався у Подільській духовній семінарії, за успішне навчання відраджений до Київської духовної академії (1894–1898). Склав іспит з історії у Новоросійському ун-ті (1908) і отримав право викладати історичні дисципліни у гімназіях.

Співробітник бібліографічного відділу “Записок НТШ” у Львові, бібліографічного словника українських діячів, співпрацював з Подільським історико-архівним т-вом.

1898–1903 – учитель історії та географії Кам’янець-Подільської духовної жіночої школи, працював учителем мови, історії, географії в міській двокласній школі, згодом зав. закладом. В.о. інспектора народних шкіл Вінницького пов., організовував укр. початкові навчальні заклади (1906). Викладач слов’янознавства та історії у Катеринославській комерційній школі (1907). Працював у Могилів-Подільській школі (1910). 1914 делегований як представник Подільської “Просвіти” до губернського земського зібрання. Зав. відділу освіти Подільської губ. управи (1917–1918). Організатор губ. та повітових учительських профспілок, курсів українознавства для вчителів, які не знали укр. мови; організатор укр. школи (1917–поч. 1918). Директор учительської семінарії у Кам’янці-Подільському (1918), де викладав укр. мову та пед. дисципліни. Керівник пед. курсів Подільської губ. (квітень – травень 1919). Чл. “Комісії для технічного переведення реформи школи на Україні” при Міністерстві освіти УНР (черв. – лист. 1919). Брав участь у роботі над створенням “Статуту єдиної школи” (1919), писав популярні підручники для дітей. Редактор часопису УПСР “Трудова громада” (Кам’янець-Подільський, 1919). Зав. пед. секції політосвіти Кам’янецьчини (1919). Керівник пед. курсів при Кам’янець-Подільському ІНО, а згодом викладач пед. дисциплін ІНО у Кам’янці-Подільському (1922), підробляв у трудових школах. Переведений до Коростенського пед. технікуму на Житомирщині

(1927). Згодом працював у вищих закладах Києва. Під тиском репресій переїхав до Росії. 1930-ті – викладач каф. середніх віків Ленінградського пед. ін-ту.

Один із засновників Подільського Українського т-ва “Просвіта” (1906), заст. голови. Активіст Катеринославської “Просвіти”, лектор (1907–1909), чл. ради т-ва (1908–1910), скарбник (до 1910).

Захистив канд. дис. “Барська конфедерація” (1937).

Тв.: Переяславский епископ Гервасий Линцевский и начало воссоединения униатов в Западной или Польской Украине (1757–1769) (1904); Російсько-український словник: У 2 т. – Вінниця, 1918. – Т.1.; Т.2. (у співавт.); Польские мемуары о крестьянском восстании 1768 г. // Учёные записки Ленинградского педагогического института им. А. И. Герцена. – Ленинград, 1938. – Т.2.; Значение Барской конфедерации в истории крестьянского движения на Украине 1768 г. // Там само. – 1939. – Т.19; Польша во второй пол. XVIII в. и возникновение Барской конфедерации // Там само. – Т.22; Основные вопросы крестьянского восстания на Украине в 1768г. // Там само. – 1945. – Т.67. – Вып.7.

Літ.: Баженов Л.В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX–XX ст. – Кам’янець-Подільський, 1993. – С.219-220; Чабан М. Діячі Січеславської “Просвіти” (1905–1921). – Дніпропетровськ, 2002. – С.218-224; Чабан М. Іваницький Сергій Митрофанович // Українська журналістика в іменах. – Львів, 2002. – Вип.8. – С.100-101.

Ольга Малюта

ІВАНИЦЬКИЙ-ВАСИЛЕНКО Сергій Михайлович (05.02.1883, м. Золотоноша Полтавської губ. (нині Черкаської обл.) – 10.02.1984, м. Київ) – історик права, дослідник історії магдебурзького права в містах Литви, Білорусі та України, шляхетського землеволодіння Гетьманщини після 1654, правового становища укр. земель після Люблінської унії 1569.

Закінчив юр. ф-т Київського ун-ту (1908). У 1909–1918 працював помічником присяжного повіреного, діловодом Київської Маріїнської громади сестер-жалібниць, секретарем болгарського консульства у Києві. У 1918–1919 – секретар-юрисконсульт

Київського вчительського кооперативу. Одночасно у 1918 – службовець Департаменту законодавчих справ Державної канцелярії Української Держави.

У 1920-х – на початку 1930-х працював у ВУАН: н.с. Комісії для виучування звичаєвого права (1920), Комісії для виучування західноруського та українського права (1920–1929, у 1920–1922 її секретар), секретар президії ВУАН (1929–1932), директор видавництва ВУАН (1932–1934). У 1924–1929 – відповід. секретар Київської секції наукових працівників профспілки працівників освіти.

У 1934–1936 – співробітник Центрального архіву давніх актів. У 1936–1958 – юрисконсульт у різних господарських організаціях у Києві та Алма-Аті (у 1941–1944), Держарбітражі при Раді Міністрів УРСР (у 1948–1953 – державний арбітр), Міністерстві культури УРСР. Опрацьовував бібліографію литовсько-руського та укр. права, складав покажчик до матеріалів, що стосуються України, з “Полного собрания Законов Российской империи”.

Тв.: Киевская Мариинская община сестер милосердия: Исторический очерк. – К., 1913; Закони про опіку над недолітками в джерелах Магдебурзького права Західної Русі й Гетьманщини // Праці Комісії для виучування історії західноруського та українського права. – Вип.1. – К., 1925; Державне землеволодіння польської шляхти в Гетьманщині // Там само. – Вип.1. – К., 1925; Нове в історії міст під Магдебурзьким правом в Великому князівстві Литовському // Там само. – Вип.6. – К., 1929.

Літ.: ЕУ. – Т.3; ЕоУ. – Vol.II; Вороненко В.В., Кістерська Л.Д., Матвеева Л.В., Усенко І.Б. Микола Прокопович Василенко. – К., 1991; Історія Академії наук України. 1918–1923: Док. і мат. – К., 1993. – С.523; Історія Національної академії наук України. 1923–1928: Док. і мат. – К., 1998. – С.615; Академічна юридична думка. – К., 1998; Усенко І. Іваницький-Василенко С.М. // Юридична енциклопедія. – Т.2. – К., 1999.

Оксана Юркова

ІВАНЧЕНКО (ІВАНОВА) Раїса Петрівна (30.11.1934, м. Гуляйполе Запорізької обл.) – дослідниця проблем суспільно-політичного руху в епоху Київської Русі і в ХІХ–ХХ ст., к.і.н. (1967), проф. (1997), лауреат Державної премії України ім. Т. Шевченка (1996), Відмінник освіти України (1997), Заслужений діяч мистецтв України (1999).

1952–1957 навчалася на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Шевченка. З 1957 – зав. відділу інформації редакції газ. “Молодь України”. 1957–1965 – редактор редакції іномовлення Українського радіо. 1965–1967 – аспірантка КДУ ім. Т. Шевченка. У 1967 там же захистила канд. дис. “Місце М. Драгоманова у суспільно-політичному русі Росії та України у II пол. ХІХ ст.” (наук. кер. – д.і.н., проф. М. І. Марченко). 1967–1987 – асистент, ст. викладач, доц. каф. історії України. 1987–1993 – доц. каф. історії народів Росії КДУ ім. Т. Шевченка. З 1994 – доц., з 1996 – проф. каф. історії та історії культури України Київського ін-ту культури. 1994–1996 – гол. Київської крайової організації ЗУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка. З 1995 – по ц.ч. – проф., зав. каф. суспільних наук у Київському міжнародному ун-ті.

Автор понад 100 наук. та літ. праць.

Тв.: Михайло Драгоманов у суспільно-політичному русі Росії та України. – К., 1971; Київська Русь – початки української держави. – К., 1995; Громадський рух в Україні в 60-х роках ХІХ ст. – К., 1999 (у співавт.); Суспільно-політичний рух в Україні в 60-х роках ХХ ст. – К., 2000 (у співавт.); Українська державність 20–90-х рр. ХХ ст. – К., 2001; Княгиня Ольга. – К., 2002; Українська державницька ідея. – К., 2005.

Дж. і літ.: Анкета Р. П. Іванченко; УРЕ. – К., 1985. – Т.12. – С.550; Письменники Радянської України. 1917–1987: Довідн. – К., 1988. – С.719; УЛЕ. – К., 1988. – Т.2. – С.292-293; Раїса Іванченко. Біобібліографічний довідник. – К., 2003.

Оксана Янковська

ІЛЬЮШИН Ігор Іванович (23.04.1961, м. Дніпропетровськ) – дослідник історії слов’янських народів, українсько-польських відносин у ХХ ст., д.і.н. (2003).

Після закінчення іст. ф-ту КДУ ім. Тараса Шевченка (1983–1988) працював асистентом каф. політичної історії Криворізького гірничо-рудного ін-ту (1988–1991). 1991–1994 – аспірант каф. історії слов'ян іст. ф-ту КДУ ім. Тараса Шевченка, 1995–2000 – асистент, з 2000 – доц. каф. історії слов'ян цього ж ун-ту, з 2003 – доц. каф. історії, зав. каф. міжнародних відносин Київського славістичного ун-ту.

Канд. дис. “Селянські військові формування у національно-визвольній боротьбі польського народу за часів Другої світової війни” захистив 1995 в КНУ ім. Тараса Шевченка (наук. кер. – д.і.н., проф. С. В. Кульчицький), докт. дис. “Польське військово-політичне підпілля в Західній Україні (1939–1945 рр.)” – в Ін-ті історії України НАН України (2003).

Тв.: *Polskie podziemie na terytorium Ukrainy Zachodniej podczas II wojny swiatowej // Polska-Ukraina: Trudne pytania. - T.1-2 // Zb. prac naukowych Swiatowego Związku Zolnierzow Armii Krajowej i Związku Ukraincow w Polsce. – Warszawa, 1998; ОУН–УПА і українське питання в роки Другої світової війни (в світлі польських документів). – К., 2000; Протистояння УПА і АК (Армії Крайової) в роки Другої світової війни на тлі діяльності польського підпілля в Західній Україні. – К., 2001; Stosunki ukraińsko-polskie w okresie II wojny swiatowej oraz pierwszych latach powojennych w historiografii ukraińskiej po roku 1989 // Zb. prac naukowych “Historycy polscy i ukraińscy wobec problemu XX wieku”. – Kraków, 2000; The Polish underground in the Lemko Region during World War II // “The Lemko Region, 1939-1947: War, Occupation and Deportation”. – Cracow and New Haven, 2002; Антипольський фронт у бойовій діяльності ОУН і УПА // УІЖ. – 2002. – №3; Національно-визвольні прагнення українських і польських самостійницьких сил часів Другої світової війни // Там само. – 2003. – №1; Джерела дослідження збройного протистояння Української повстанської армії і Армії Крайової в Західній країні (1939–1945 рр.) // Зб. наук. статей і спогадів пам'яті П.М.Калениченка. – К., 2003.*

Дж.: Анкета І. І. Ільюшина.

Любов Шепель

ІСТОМІН Михайло Павлович (17.10.1855, Київ – після 1932) – історик, археограф, мистецтвознавець, літературознавець, педагог. Д. чл. Історичного т-ва Нестора-Літописця (1880), Одеського т-ва історії та старожитностей (1890), Московського археологічного т-ва (1898), Історико-філологічного т-ва при Новоросійському ун-ті, чл. Віленської Археографічної комісії (1901), Італійського історичного т-ва у Римі (1909).

Закінчив іст.-філол. ф-т Київського ун-ту із ступенем магістра (1878). 1879–1899 – вчитель історії у Київському, Керченському та Одеському ін-тах шляхетних дівчат, 1899–1919 – вчитель історії та літератури у віленській та київських жіночих гімназіях, 1919–1924 викладав у київських трудових школах. 1924–30 – співробітник Історичної секції ВУАН, зокрема Комісії Старого Києва та Правобережної України.

Учасник археологічних з'їздів у Вільно (1893), Ризі (1896) та Києві (1899). Для останнього влаштував першу в Україні виставку старожитнього малювання та іконографії 16-18 ст.

Разом з І. Каманіним уклав “Сборник исторических материалов, извлеченных из древних актов книг Киевского Центрального архива при Университете св. Владимира” (вип.1, К., 1890).

Архів зберігається в Ін-ті рукопису Національної б-ки України ім. В.І. Вернадського.

Тв.: К истории пограничных столкновений России и Польши в XVIII в. // Чтения в Историческом обществе Нестора-Летописца. Кн.2, отд.1. – К., 1888; О северских князьях половины XII стол. Всеволоде и Игоре Ольговичах и о княжении их в Киеве // Там само; К истории живописи Киево-Печерской Лавры в XVIII в. – К., 1894; К вопросу о древней иконописи Киево-Печерской Лавры. – К., 1897; Наброски по иконографии Волынского Епархиального Древлехранилища. - Житомир, 1900; Проф. Ф.А. Терновский в его важнейшем историческом труде // Чтения в Историческом обществе Нестора-Летописца. – Кн.22, в.1-2. – К., 1911; Поэт мировой скорби. Байрон. Критико-биографический очерк и отрывки из произведений Байрона. – Петроград-Київ, б/р.

Дж. і літ.: Наука и научные работники СССР. Часть VI. Научные работники СССР без Москвы и Ленинграда. – Л., 1928; Історія Національної академії наук України. 1924-1928. Документи і матеріали. – К., 1998; Особові архівні фонди Інституту рукопису: Путівник. – К., 2002.

Оксана Юркова

КАЛИТКО Сергій Леонідович (23.08.1947, м. Калинівка Калинівського р-ну Вінницької обл.) – дослідник історії Поділля та Волині періоду Другої світової війни, к.і.н. (1980), доц. (1983).

1965–1969 – навчався на іст. ф-ті Одеського держ. ун-ту ім. І. Мечникова; 1969 – ст. лаборант каф. історії СРСР цього ун-ту; 1969–1972 – учитель історії та суспільствознавства; 1972 – асистент Одеського держ. пед. ін-ту ім. К. Ушинського; 1972–1973 – учитель історії сш; 1973–1974 – лаборант; 1977–1981 – асистент; 1981–1983 – ст. викладач; 1983–1991 – доц.; 1991–1993 – зав. каф. історії та народознавства; 1993–дотепер – доц. каф. історії слов'янських народів іст. ф-ту Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Закінчив аспірантуру КДУ ім. Тараса Шевченка, де у 1980 захистив канд. дис. “Партійне керівництво відновленням діяльності профспілок на визволеній території України (1943–1945 рр.)”. (наук. кер. – к.і.н., проф. А. Ф. Мінгазутдінов).

Автор 84 наук. праць.

Тв.: Социалистическое строительство на Винниччине 1921–1941 гг. – Одесса, 1987 (у співавт.); Політичний курс керівництва Компартії щодо польського населення // Національні меншини Правобережної України: історія і сучасність: Наук. зб. – Житомир, 1988. – Т.18; Політичні репресії на Поділлі (20–30 рр. ХХ ст.). – Вінниця, 1999 (у співавт.); Сучасні публікації з історії Житомирщини 30-х років ХХ ст. // Житомирщина на зламі тисячоліть: Наук. зб. – Житомир, 2000. – Т.21; Вінницький мартиролог: Книга пам'яті жертв політичних репресій на Вінниччині (20–50 рр. ХХ ст.). – Вінниця, 2001 (співукл.); Політичні репресії серед чеського населення Волино-Східноподільського порубіжжя // Чехи на Волині: Історія і сучасність: Наук. зб. –

Житомир; Малин, 2001. – Т.24; Діяльність ОУН-УПА на Східному Поділлі в історико-краєзнавчих публікаціях // Наук. зап. ВДПУ. Серія: Історія. Вип. VI. – Вінниця, 2003 (у співавт.); Сучасна українська історіографія про українсько-польські відносини в Західній Україні в роки Другої світової війни // Сторінки воєнної історії України: 36. наук. ст. – К., 2002. – Вип.6.

Дж.: Анкета С. Л. Калитка.

Олег Рабенчук

КАРГЕР Михайло Костянтинович (17/30/05.1903, м. Казань (Татарстан, Росія) – 26.08.1976, м. Ленінград) – дослідник проблем слов'яно-руської археології, історії української культури, мистецтва, архітектури, д.і.н. (1959), проф. (1949), лауреат Державної премії СРСР (1952). З сім'ї вчителя.

Закінчив ф-т суспільних наук Петроградського ун-ту (1923). У 1920–1930 працював у Російському музеї в Ленінграді та в Ін-ті історії матеріальної культури АН СРСР. З 1945 – н.с. Ін-ту археології АН СРСР, з 1964 – завідувач Ленінградським відділенням цього ін-ту (ЛВІА). Одночасно (з 1949) – проф. Ленінградського ун-ту. З 1938 на чолі Київської експедиції ЛВІА, а згодом (1951) – групи слов'яно-руської археології ЛВІА, вів археологічні розкопки та реставраційні роботи у Києві та ін. давньоукраїнських містах: у Вишгороді, Борисполі, Зарубі, Переяславі, Володимиро-Волинському, Ізяславі, Галичі, Смоленську, Новгороді, Полоцьку, Турові та інших містах Росії й Білорусі. У 1959 захистив докт. дис. за книгою “Древний Киев” (т. 1, 1958).

Автор біля 120 наук. публікацій.

Тв.: История культуры древней Руси. – Т.1-2. – М.; Л., 1948–1951 (у співавт.); Археологические исследования древнего Киева: Отчеты и материалы. – К., 1951; Древний Киев: Очерки по истории материальной культуры древнерусского города. – Т.1-2. – М.; Л., 1958–1961; Зодчество древнего Смоленска (XII–XIII вв.). – Л., 1964; Новгород Великий. – Л.; М., 1966.

Літ.: Михаил Константинович Каргер // Культура и искусство древней Руси. – Л., 1967. – С.7-20; Иванов Н.В. М.К. Каргер: (к 60-

летю со дня рождения) // ВЛУ. – 1963. – №14. – Сер. Истории яз. и лит. – Вып.3. – С.155-156; Кирпичников А.Н. К 70-летию Михаила Константиновича Каргера // Культура средневековой Руси. – Л., 1974. – С.3-4; Кирпичников А.Н. Михаил Константинович Каргер // СА. – 1977. – №3. – С.333-334; Шморгун П.М. Каргер Михайло Костянтинович // Джерелознавство історії України: Довідн. – К., 1998. – С.173-174; РЕІУ. – Т.2. – К., 1970. – С.312.

Лариса Стрельська

КАРПЕНКО Олександр Юхимович (15.04.1921, с. Слобода, нині Чернігівського р-ну Чернігівської обл.) – історик, педагог, громад. діяч, д.і.н. (1968), проф. (1980). Досліджує проблеми суспільно-політичного і національно-визвольного руху в західноукраїнських землях періоду Української революції 1917–1920 рр. і, зокрема, історії виникнення Західноукраїнської Народної Республіки; історії Польщі та міжнар. відносин.

Народився у козацькій родині. 1935 з батьками переїхав до містечка Ріпок. 1938 зарахований до Чернігівського учительського ін-ту на іст. ф-т. 1939 направлений на роботу вчителем історії сш, одночасно продовжив навчання в ін-ті, який закінчив 1940. Учасник бойових дій Великої Вітчизняної війни. 1947 закінчив Київський пед. ін-т. 1947–1948 – слухач ф-ту міжнародних відносин при Республіканській партійній школі. 1948–1949 – викладач Київського пед. ін-ту іноземних мов. 1949–1952 – зав. відділом Львівської б-ки АН УРСР. 1952–1953 – вчений секретар, 1953 – 1960 – с.н.с. Ін-ту суспільних наук АН УРСР. 1953 в Ін-ті історії АН УРСР захистив канд. дис. “Селянські повстання у Львівському воєводстві у 1932–1933 рр.” Наук. кер. – чл.-кор. АН УРСР Ф. П. Шевченко. В 1960–1970 – доц. каф. історії СРСР ЛДУ ім. І.Франка. 1966 у ХДУ захистив докт. дис. “Іноземна воєнна інтервенція на Україні. 1918–1920 рр.”. 1970–1918 – с.н.с.музею етнографії АН УРСР. З 1977 – в Івано-Франківському пед. ін-ті ім. В. Стефаника. Спочатку за сумісництвом, з 1978 на посаді – проф., 1986–1990 – зав. каф. історії СРСР і УРСР, 1990–1992 – зав. каф. історії СРСР, 1992–1995 – проф. каф. історії України цього навчального закладу. 1995–2004

очоловав створений відділ регіональних проблем Ін-ту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України і Прикарпатського нац. ун-ту ім. В. Стефаника. З 2004 – директор наукового центру досліджень українського національно-визвольного руху Прикарпатського ун-ту ім. В. Стефаника та Ін-ту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України.

Тв.: Селянські повстання в Польщі в 1932–1933 рр. – К., 1955; Встановлення Радянської влади у Східній Галичині в 1920 р. // УДЖ. – 1957. – №3; З історії революційного руху в Західній Україні // Вісник АН УРСР. – 1957. – №8; До питання про характер революційного руху у Східній Галичині в 1918 р. // З історії західноукраїнських земель. – Вип.1. – К., 1957; Деякі питання з історії Комуністичної партії Західної України // УДЖ. – 1958. – №3; Проспект “Нарисів історії КПЗУ” – Львів, 1959; Імперіалістична інтервенція на Україні. 1918–1929. – Львів, 1964; Шляхом Великого Жовтня. – Івано-Франківськ, 1981; До питання про утворення КПЗУ // УДЖ. – 1989. – №2; Листопадова 1918 р. національно-демократична революція на західноукраїнських землях // Там само. – 1993. – №1; Статус Східної Галичини у міжнародно-правових аспектах (1918–1923) / Вісник Прикарпатського університету. Серія “Історія”. – Вип.1 – Івано-Франківськ, 1998; Про хронологічні межі існування Західно-Української Народної Республіки // Там само. – Вип.2. – Івано-Франківськ, 2000; Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923: історія. – Івано-Франківськ, 2001 (співавт., кер. авт. кол.); Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923: 36. документів у 5 т. 8-ми кн. – Івано-Франківськ, 2001–2006 (співавт., кер. авт. колективу, відп. редактор); З історії Західно-Української Народної Республіки. До 85-річчя з дня народження професора О.Ю.Карпенка.

Літ.: Переслідують учених // Український самостійник. – 1971. – №12 – С.44; Жерноклеєв О.С. 80-річчя доктора історичних наук, професора О.Ю.Карпенка // УІЖ. – 1982. – №1. – С.154-156; Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. На пошану професора Карпенка. – Івано-Франківськ. – 2001. – №5-6. – С.9-51; Величковський В. Мудрий вчитель і справжня людина

//Світ молоді. – 2001. – 4 травня; Кугутяк М. Він повертає українській історії справжнє обличчя // Галичина. – 2001. – 12 червня.

Олена Ковальчук

КІЗЧЕНКО **Анатолій Федорович** (16.06.1924, м. Суми – 22.08.1991, м. Київ) – історик-славіст, дослідник історії стародавнього світу та середньовіччя, д.і.н. (1972), проф. (1974).

1953 закінчив історико-філософський ф-т КДУ ім. Т. Г. Шевченка, був залишений в аспірантурі. Канд. дис. “Радянсько-чехословацькі відносини в період загрози фашизму і гітлерівської агресії (1933–1937 рр.)” захистив у 1956. З 1956 в КДУ: ст. викл. каф. історії стародавнього світу і середніх віків; 1961 – доц.; з 1974 – проф., 1972 захистив докт. дис. “Зовнішня політика Чехословаччини напередодні другої світової війни (травень 1935 – березень 1939 рр.)”. 1960–1972 – заст. декана, 1978–1988 – декан іст. ф-ту, 1984–1989 – зав. каф. історії середніх віків та стародавнього світу.

Автор понад 100 наук. праць.

Тв.: Радянсько-чехословацькі відносини в період загрози фашизму та гітлерівської агресії. – К., 1956; Успіхи соціалістичного будівництва в Чехословацькій республіці. – К., 1957; Зовнішня політика Чехословаччини напередодні другої світової війни. – К., 1972; Чехословакия в социалистическом содружестве. – К., 1984 (у співавт.); Історія південних і західних слов'ян: Підручн. – К., 1966 (у співавт.) (перевид. в 1987).

Літ.: Мотрук С. Становлення і розвиток богемістики в Київському університеті // Київський університет як осередок національної духовності, науки і культури. Гуманітарні науки. – Ч.І. – К., 1999. – С.51.

Лариса Шевченко

КНИШ **Зиновій Михайлович** (псевд. Богдан Михайлик; 16.06.1906, Коломия – 14.11.1999, Торонто, Канада) – історик, політичний діяч, журналіст; дослідник історії УВО і ОУН.

Народився в учительській родині. Освіту отримав у початковій народній школі ім. Т. Шевченка і укр. гімназії у Коломиї. Завершив

студії у Львівському ун-ті, отримавши 1929 ступінь магістра, 1930 – доктора права і політ. наук. Брав активну участь в укр. суспільному житті. З 1924 – член Окружної Команди Укр. військової організації (УВО) у Коломиї, згодом – член Бойової референтури (псевдоніми Ренс, Голят, Ю. Мохнацький). 1929 був заарештований польською поліцією і три місяці провів у в'язниці. 1930 призначений бойовим референтом Крайової Команди УВО, брав участь у роботі першої конференції ОУН на західноукраїнських землях 24 – 25 лютого 1930, де була створена Крайова Екзекутива ОУН. У червні 1930 в Празі – в роботі конференції Проводу українських націоналістів (ПУН) з представниками Крайової Екзекутиви ОУН і Крайової Команди УВО, на якій обговорювалося розмежування завдань ОУН і УВО. У листопаді 1931 вдруге був заарештований і засуджений до 8 років тюрми за приналежність до УВО. В червні 1936 звільнений по амністії. Працював секретарем дирекції “Центросоюзу” у Львові. В липні 1939 знову заарештований і вийшов на свободу після окупації Польщі у вересні 1939. Після розколу ОУН став на боці А. Мельника. З 1940 – член Проводу і секретаріату ПУН (Краків), брав безпосередню участь в організації Похідних груп ОУН. В 1940–1941 – начальник канцелярії Укр. центрального комітету (УЦК). В 1941–1942 – секретар дирекції “Народної торгівлі” (Львів), посадник повітів у Калуші (1942), Золочеві (1943–1944). З травня 1944 – в Австрії, з 1946 – у Франції. Був провідником ОУН у Західній Європі, секретарем світського відділу греко-католицької місії для українців Західної Європи і створеної при ній Суспільної служби. З 1949 – у Канаді. Обіймав посади першого заступника Голови ПУН і генерального судді ОУН.

Автор 48 праць, статей та брошур.

Тв.: Сьогодні й завтра. Думки націоналіста. – Вінніпег, 1950; Історія української політичної думки кінця XVIII століття. – Париж; Вінніпег, 1952; Дрижить підземний гук. Спогади з 1930 і 1931 рр. у Галичині. – Вінніпег, 1953; На порозі невідомого. Спогади. – Париж, 1955; За чужу справу. – Торонто, 1961; Так перо пише... Вибрані статті. – Торонто, 1965; Власним руслом. Українська Військова Організація від осені 1922 до літа 1924 року. – Торонто, 1966;

Далекий приціл: Українська військова організація в 1927–1929 роках. – Торонто, 1967; На повні вітрила. Українська військова організація в 1924–1926 рр. – Торонто, 1970; При джерелах українського організованого націоналізму. – Торонто, 1970; ЗУНРО: Західно-Українська національно-революційна організація. Історично-політичний аналіз. – Торонто, 1974; Розбрат. Спогади й матеріали до розколу ОУН у 1940–1941 рр. – Торонто, б.р.в.; Б'є дванадцята. Спогади й матеріали до діяння ОУН напередодні німецько-московської війни 1941 р. – Торонто, б.р.в.; У сутінках зради. – Торонто, 1975; На життя і смерть... Сторінки з історії Української Військової Організації. – Торонто, 1980; Смерть Станіслава Собінського. На тлі шкільного народовбивства в Західній Україні. – Торонто, 1982; 3 таємних документів польської окупації Західної України: Зб. док. (Вступна стаття, переклад і пояснення Зиновія Книша). – Торонто, 1983; Варшавський процес ОУН на підложі польсько-українських відносин тієї доби: В 2 тт. – Торонто, 1986; ОУН: минуле й сучасне. – К., 1993.

Літ.: Коломия й Коломийщина. Зб. споминів і статей про недавнє минуле. – Філадельфія, 1988. – С.6, 145, 183, 194, 393, 477, 824, 883, 887, 889; Михайло Марунчак. Біографічний довідник до історії українців Канади. – Вінніпег, 1986. – С.304-305; Михальчук Василь. Зиновій Книш. Спроба змалювання громадської сільветки. До 85-ліття ювілею // Самостійна Україна. – 1991. – № 3 – С.34-44; Степан Мудрик-Мечник. Ненавистю і видумками історії не зфальшувати // Визвольний шлях. – 1993. – №4. – С.483-491; У 90-ліття Зиновія Книша // Українське слово. – 1996. – 8 серп.; Дорожинський Павло. У 90-ліття Зиновій Книша // Самостійна Україна. – 1996. – Ч.3. – С.3-8; Некролог // Там само. – 2000. – Квіт.-черв. – Ч.2/476. – С.65.

Олена Ковальчук, Юрій Черченко

КОВАЛЕНКО Володимир Петрович (10.04.1954, м. Семенівка Чернігівської обл.) – дослідник середньовічної історії та археології Чернігівщини, к.і.н. (1984), доц. (1988), Заслужений працівник освіти України (1993).

Після закінчення іст. ф-ту Чернігівського держ. пед. ін-ту ім. Т. Г. Шевченка (1972–1976) 1976–1977, 1978–1986 працював зав. відділом охорони пам'яток археології Чернігівського історичного музею.

Закінчивши аспірантуру в Ін-ті археології України НАН України (1978–1982), під кер. акад. П. П. Толочка там же захистив канд. дис. “Походження літописних міст Чернігово-Сіверської землі (IX–XIII ст.)” (1983).

1986–1991 – зав. каф. історії СРСР та УРСР Чернігівського держ. пед. ін-ту ім. Т.Г.Шевченка. Закінчив докторантуру при Ін-ті археології України НАН України (1991–1993) (“Чернігово-Сіверська земля в XII–XIII ст.”, наук. конс. – акад. НАН України П. П. Толочко). Зав. каф. етнології та археології Чернігівського держ. пед. ін-ту ім. Т. Г. Шевченка (1994–1998); 1998 – по т.ч. – зав. каф. археології та історії України цього ж внз.

Автор понад 300 наук. праць з історії та археології Чернігово-Сіверських земель VIII–XV ст., середньовічної урбаністики та архітектури Середнього Подніпров'я.

Тв.: Чернигову 1300 лет: Сборник документов и материалов. – К., 1990 (у співавт.); Південноруське село в IX–XIII ст. – К., 1997 (у співавт.); Чернігів і Галич у XII–XIII ст. // Галичина та Волинь у добу середньовіччя. До 800-ліття з дня народження Данила Галицького. – Л., 2001; Політичне становище південноруських земель в XII–XIV ст. // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до XVIII ст.). – Вип.2. – К., 2002; Село Київської Русі. – К., 2003 (у співавт.).

Дж. і літ.: Анкета В. П. Коваленка; Мезенцева Г. Дослідники археології України. – Чернігів, 1997. – С.173–174; Курило О.Ю. Нариси розвитку археології у музеях України: історія, дослідники, меценати. – К., 2002. – С.158; Енциклопедичний довідник: Сумщина в іменах. – Суми, 2004. – С.204.

Василь Швидкий

КОВАЛЮК Роман Теодорович (21.03.1938, м. Кам'янка-Бузька Львівської обл.) – дослідник історії українського національно-визвольного і суспільно-політичного рухів,

українізації, д.і.н. (2003), проф. (2004), Відмінник освіти України (2001), лауреат премії ім. М. І. Костомарова (2002).

1955–1960 – навчався у Львівському держ. ун-ті ім. І. Франка; 1959–1962 – секретар комітету комсомолу Львівського ун-ту, секретар райкому комсомолу, інструктор обкому, зав. відділом міськкому м. Львів. 1962–1967 – асистент, викладач історії Львівського політехнічного ін-ту; 1965–1971 – лектор Львівського міськкому і обкому партії; 1971–1972 – аспірант Львівського політехнічного ін-ту. В 1973 у Львівському держ. ун-ті захистив канд. дис. “Компартія України в боротьбі за розвиток хімічної промисловості” (наук. кер. – д.і.н., проф. І. М. Михайловський). 1973–1979 – ст. викладач, доц. Львівського політехнічного ін-ту. 1988–2004 – доц., проф. Львівської національної академії ветеринарної медицини. У 2003 в Ін-ті українознавства ім. І. Крип’якевича захистив докт. дис. “Український студентський рух на західних землях ХІХ–ХХ ст.”. З 2004 по т.ч. – проф. каф. міжнародних відносин Київського міжнародного ун-ту.

Автор бл. 200 наук. праць.

Тв.: Український студентський рух західних земель ХІХ–ХХ ст. – Львів, 2001; Кам’яниччина в роки Другої світової війни. – Львів, 2002; Волинський записник Дмитра Вітовського. – Львів, 2002; “Академічна громада” і проблема українського університету у Львові // Наук. зошити іст. ф-ту Львівського нац. ун-ту. – Вип.6-7. – Львів, 2002; Національно-патріотичний рух студентської молоді Галичини в 1900–1914 рр. // Галичина (іст. ф-т Прикарпатського ун-ту ім. В.Стефаника). – Вип.6. – Івано-Франківськ, 2002; Національно-патріотичний рух студентської молоді Львівської політехніки (друга пол. ХІХ – перша пол. ХХ ст.). – Львів, 2003; Надбужанщина. – Т.IV. – Львів; Торонто, 2004.

Дж. і літ.: Анкета Р. Т. Ковалюка; За вільну Україну (Львів). – 2000. – 18 лютого; Високий замок (Львів). – 2001. – 28 лист.; Каменяр (Львів). – 2002. – №1; Кафедра історії України та економічної теорії. – Львів, 2004; На кругосхилах історії–2 “Час збирати каміння”. – К., 2005.

Оксана Янковська

КОКОРСЬКИЙ Валентин Францович (20.05.1958, м. Острог Рівненської обл.) – дослідник діяльності ЗМІ, питань політичної культури, влади, модернізації сучасного суспільства, к.і.н. (1991), доц. (1992).

1979–1984 навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Шевченка; 1984–1987 – асистент каф. історії КПРС Комунарського гірничо-металургійного комбінату; 1987–1990 – аспірант каф. історії природничих ф-тів КДУ ім. Т. Шевченка; 1990–1995 – ст. викладач, доц. каф. історії України Донбаського гірничо-металургійного ін-ту; 1995–1996 – зав. каф. соціально-гуманітарних дисциплін Вищої школи бізнесу в м.Алчевську Луганської обл.; 1996–1998 – доц. каф. психології Донецького ін-ту управління.

Канд. дис. “Контрпропаганда в засобах масової інформації України: досвід, проблеми, уроки (1976–1985)” захистив 1991 в КДУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. – д.і.н., проф. Я. С. Калакура).

Автор 55 друк. праць.

Тв.: Деятельность Коммунистической партии Украины по повышению роли средств массовой информации (1917–1961). – Коммунарск, 1986 (у співавт.); Совершенствование партийного руководства печатью на современном этапе социалистического строительства (1971–1986 гг.). На материалах партийных организаций Украины. – Коммунарск, 1989 (у співавт.); Проблема довіри в контексті політичної культури сучасного українського суспільства // Розвиток демократії в Україні. – К., 2000; Феномен довіри в політичній культурі українського суспільства // Історичні і політологічні дослідження. – Донецьк, 2001. – №1(15); Довіра як фактор консолідації суспільства // Розвиток демократії та демократична освіта в Україні. – К., 2003; Політична культура: теоретико-методологічні проблеми // Наукові записки НаУКМА. – Сер. Політичні науки. – Т.20. – 2002; Довіра як чинник легітимності влади // Методологія, теорія та практика соціального аналізу сучасного суспільства. – Харків, 2005.

Дж.: Анкета В. Ф. Кокорського.

Любов Шепель

КОЛЕСНИК Олександр Вікторович (11.06.1957, с. Кім Ісфаринського р-ну Ленінобадської обл. /Таджикистан/) – дослідник середнього палеоліту Східної Європи, к.і.н. (1994).

Після навчання на іст. ф-ті ДонДУ (1974–1979) працював учителем історії сш, школи робітничої молоді; 1985–2003 – в Донецькому обл. краєзнавчому архіві молодшим, науковим, провідним співробітником; 2003–2004 – в ДонДУ – доц. каф. джерелознавства, історіографії, археології і методики викладання історії. 1989–1994 – пошукувач Ін-ту археології АН України.

Канд. дис. “Ранній палеоліт Південно-Східної України” захистив 1994 в Ін-ті археології АН України (наук. кер. – д.і.н., проф. Ю. Г. Колосов).

Автор 85 друк. праць.

Тв.: Kolesnik A. Middle Palaeolithic Hande Axes of Crossroads of Two World. Vol.I // Actes du colloque international. Liege, 28 avril – 3 mai 1997. ERAUL 85, Liege, 1998; «Восточный микок» – миф или реальность? // Археологический альманах. – 1999. – №7; Висла Балка – памятник позднего палеолита на Северном Донце // Там само.– 2002. – №11; Средний палеолит Донбасса // Там само. – 2003. – №12.

Дж. і літ.: Анкета О. В. Колесника; Колесник А.В. Исследование памятников каменного века в Донецком национальном университете // Вісник Донецького університету. – Донецьк, 2004.

Любов Шепель

КОЛОМІЙЧЕНКО Іван Іванович (01.03.1916, м. Знаменка Кіровоградської обл. – 25.10.1994, м. Київ) – дослідник історії Комуністичної партії України, д.і.н. (1969), заслужений працівник культури УРСР (1986).

1946–1948 навчався у ВПШ при ЦК КПРС у м.Москва. 1953–1957 навчався в Академії суспільних наук при ЦК КПРС. 1957 захистив канд. дис. “Історія створення тракторної та комбайнової промисловості в СРСР”, 1967 – докт. дис. “Деятельность Коммунистической партии Украины в начальный период социалистической реконструкции (1926–1929 гг.)”. 1957–1987 –

с.н.с. Ін-ту історії партії при ЦК КПУ, сектору історії партії. 1970–1973 – заст. гол. редактора УІЖу.

Автор бл. 90 наук. праць.

Тв.: Первая Всеукраинская конференция КП(б)У // Коммунист Украины. – 1960. – №5; К вопросу об участии коммунистов Украины в общепартийной дискуссии (1927 г.) // УІЖ. – 1963. – №4; О некоторых недостатках в освещении начального этапа массового социалистического соревнования // Вопросы истории КПСС. – 1963. – №4; Очерки истории партийной организации Киевщины. – К., 1967 (у співавт.); Друга Всеукраїнська конференція КП(б)У. – К., 1968.

Дж.: ЦДАГО України. Особова справа І.І.Коломійченка.

Оксана Янковська

КОЛЯСТРУК Ольга Анатоліївна (03.02.1958, м. Вінниця) – дослідниця історії України, української інтелігенції у 20–30-і рр. ХХ ст., історії зарубіжної і української культури ХХ ст., к.і.н. (2003), доц. (2003).

1975–1979 навчалася на іст. ф-ті Вінницького держ. пед. ін-ту ім. М. Островського (нині пед. ун-т ім. М. Коцюбинського); 1979–1980 – учитель сш; 1980–1984 – асистент каф. загальної історії Вінницького держ. пед. ін-ту; 1984–1987 – аспірантка Ін-ту історії України АН УРСР (наук. кер. – к.і.н. В. М. Даниленко); 1987–2003 – ст. викладач; 2003–дотепер – доц. каф. всесвітньої історії Вінницького держ. пед. ун-ту. 2003 в Ін-ті історії України НАН України захистила канд. дис. “Преса УСРР в контексті політики українізації (20–30-і рр. ХХ ст.)”.

Авторка понад 50 наук. статей.

Тв.: Влада і преса в контексті політики українізації. – К., 1999; Світова культура у другій половині ХХ ст. – Вінниця, 2003; Новітня історія країн Європи і Америки. – Ч.1. – К., 2000; Ч.2. – К., 2003 (у співавт.); Росія і Україна в культурно-історичній концепції Тойнбі // Наук. зап. Ужгородського держ. ун-ту. – Вип.7. – Ужгород, 2004; Селянська жінка у творчості К. Малевича // Наук. зап. Черкаського держ. ун-ту. – Черкаси, 2004; Західноєвропейська культура ХІХ ст.

– Вінниця, 2004; Українська творча інтелігенція і свобода преси // Наук. зап. ВДПУ. – Вип.8. – Вінниця, 2004; Національна свідомість української інтелігенції в контексті політичних змін кін. ХІХ – 20-х рр. ХХ ст. // Там само. – Вип.9. – Вінниця, 2005.

Дж.: Анкета О. А. Коляструк.

Олег Рабенчук

КОНДУКОВ Юрій Юрійович (30.07.1962, м. Чаплигін Липецької обл., РФ) – дослідник історії Чорноморського флоту, кораблебудування, історії м.Миколаєва, к.і.н. (1997).

Після закінчення МДУ ім. М. В. Ломоносова (1982–1987) працював у Миколаївському кораблебудівному ін-ті ім. адмірала Макарова (МКІ, з 1994 – Український державний морський технічний ун-тет (УДМТУ): 1987–1999 – викладачем; 2000–2002 – доц. каф. соціально-гуманітарних дисциплін; 2002 – доц. каф. філософії та соціології Нац. академії держ. податкової служби України (НАДПСУ).

Канд. дис. “Вплив морського міністерства та кораблебудівних структур на соціально-економічний розвиток м. Миколаєва в ХІХ – на початку ХХ ст.” захистив у МДУ ім. М. В. Ломоносова у 1997 (наук. кер. – к.і.н., доц. О. П. Шевирьов).

Тв.: Морське відомство і кораблебудівні структури у соціально-економічному житті Миколаєва // Зб. наук. праць УДМТУ. – 1994; Вплив морського відомства та кораблебудівних структур на економічний розвиток Миколаєва // Там само. – 1996; Влияние морского ведомства на образование и культуру г. Николаева // Там само. – 1997.

Дж.: Анкета Ю. Ю. Кондукова.

Любов Шепель

КОНОНЕНКО Валерій Васильович (01.09.1970, с. Велика Бушинка Немирівського р-ну Вінницької обл.) – дослідник історії України 1940-х–1950-х рр., соціальної історії України, к.і.н. (2004), доц. (2004).

1986–1989 навчався у Вінницькому пед. училищі. З 1989 працював учителем початкових класів. 1993–1998 – навчався у Вінницькому пед. ун-ті. 1998–1999 працював учителем Вінницького коледжу бізнесу. 1999–2001 – методист Центру підвищення кваліфікації держ. службовців Вінницької облдержадміністрації. 1999–2003 – аспірант Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського, каф. історії України. 2004 в Ін-ті історії України НАН України захистив канд. дис. “Моральний стан та суспільно-політичні настрої населення України в повоєнний період (1945–1953 рр.)” (наук. кер. – к.і.н., проф. О. Г. Лойко). З 2001 працює на посадах: викладача, ст. викладача каф. політології, доцента каф. правознавства іст. ф-ту Вінницького держ. пед. ун-ту. З 2004 – в.о. заст. декана іст. ф-ту з навч. роботи. З 2005 – заст. директора Ін-ту історії, етнології і права Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського.

Автор 19 друк. праць.

Тв.: Суспільна свідомість громадян України після Великої Вітчизняної війни // Поділля у контексті української історії. – Вінниця, 2001; Антирадянські виступи на території Вінницької області в перші післявоєнні роки (1945–1947 рр.) // Наукові записки Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. – Вип.ІІІ. Серія: Історія: Зб. наук. праць. – Вінниця, 2001; Репресивна політика радянської влади проти селян Поділля в кінці 40-х рр. ХХ ст. // Там само. – Вип.V. Серія: Історія: Зб. наук. праць. – Вінниця, 2003; Настрої населення України в умовах повоєнної декларативної радянської демократії // Там само. – Вип.VІ. Серія: Історія: Зб. наук. праць. – Вінниця, 2003; Доля української інтелігенції у повоєнний період сталінського тоталітаризму (1945–1953 рр.) // Там само. – Вип.VІІІ. Серія: Історія: Зб. наук. праць. – Вінниця, 2004; Повоєнна сільськогосподарська політика радянського уряду та її вплив на суспільно-політичні настрої населення України // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. статей. – Вип.8. – К., 2005.

Дж.: Анкета В. В. Кононенка.

Наталія Васильєва

КОРОЛІВСЬКИЙ Степан Мефодійович (16.08.1904, с. Катеринівка на Катеринославщині – 01.11.1976, Харків) – дослідник історії України періоду революції та громадянської війни 1917 – 1921 рр., д.і.н. (1969), проф. (1961), лауреат держ. премії УРСР (1969). Із селян.

1922 закінчив Павлоградську пед. школу, працював учителем сільської школи. 1923–1927 навчався на соціально-історичному відділенні ф-ту професійної освіти Харківського ін-ту народної освіти. 1928–1931 – в аспірантурі сектору історії України науково-дослідного ін-ту історії української культури (Харків). 1928–1933 працював у Харківському ІНО ім. О. Потебні, Ін-ті професійної освіти, ХДУ. 1938–1976 – у ХДУ. 1944 захистив канд. дис. “Харківський державний університет за роки радянської влади (1917–1940 рр.)”. 1945–1947 – очолював каф. історії СРСР та УРСР ХДУ, з 1957 – зав. каф. історії СРСР. 1969 за сукупністю опублікованих праць захистив докт. дис. на тему “Питання історії і археографії Великої Жовтневої соціалістичної революції на Україні”. Був членом редколегії УІЖу, гол. редколегії “Історії міст і сіл України”, 4 томної “РЕІУ”.

Автор бл. 200 праць.

Тв.: Боротьба трудящих України проти заколоту Корнілова. – Харків, 1957; Перший з’їзд Рад. України. – К., 1957; Перша всеукраїнська селянська конференція. – Харків, 1958; Червневі демонстрації 1917 р. на Україні. – Харків, 1961; Победа советской власти на Украине. – М., 1967 (у співавт.).

Літ.: Колісник М.К. Професору С.М. Королівському 60 р. // УІЖ. – 1965. – №1. – С.155-156; РЕІУ. – 1970. – Т. 2. – С.476; Степан Мефодійович Королівський: Показчик літератури / Укладач Р.А.Ставинська. – Харків, 1972; Довгопол В.М., Мигаль М.К. Присвоєння докторського ступеня С.М. Королівському за сукупністю опублікованих наукових праць // УІЖ. – 1975. – №3. – С.157-158; Некролог // Там само. – 1977. – №1. – С.159-160; Біобібліографічний словник учених Харківського університету. – Т.2. Історики. – Ч.1, 2. – Харків, 2001. – С.201-204.

Віктор Крупина

КОРЧМАР Яків Ісакович (1904 – 1973) – дослідник історії України XIX – початку XX ст., к.і.н.

Навчався в Житомирській партійній школі (1924–1926). Працював пропагандистом. Закінчив КІНО та аспірантуру при КДУ. Працював у системі народної освіти: вчитель, директор школи, інспектор райвно. Наприкінці 30-х – доц., заст. декана іст. ф-ту КДУ. У 1940 співробітничав з науковцями Інституту історії України АН УРСР у підготовці Нарисів з історії України. Учасник радянсько-німецької війни. 1945–1972 – у Ворошиловградському (Луганському) пед. ін-ті: доц., зав. каф. історії СРСР.

Тв.: Историческая хронология. – Ворошиловград, 1955; Наукова робота на кафедрі історії Луганського педінституту // УІЖ. – 1958. – №6; Виникнення металургійних заводів на Україні в XIX ст. // Там само. – 1960. – №6.

Літ.: Корчмар Яків Ісакович (некролог) // УІЖ. – 1974. – №3.

Олексій Ясь

КОСТАЩУК Василь Миколайович (04.10.1885, м. Тулов, Галичина – 1932, м. Київ) – дослідник соціально-економічної історії і культури Галичини. Учень М. С. Грушевського. З селян.

1912 закінчив іст.-філ. відділ філос. ф-ту Чернівецького ун-ту. 1912–1914 працював учителем української гімназії у м.Городенці. Член Української радикальної партії (1910–1914). У 1914 із початком війни мобілізований до Австро-Угорського війська. 1914–1917 після поранення перебував у полоні в Росії. 1917–1926 вчителював на Київщині та у Києві. 1928–1930 – аспірант Науково-дослідної каф. історії України у Києві при ВУАН (кер. – акад. М.С.Грушевський), 1927–1932 – співробітник Комісії історії Західної України. На кафедрі готував промоційну працю “Революція 1848 р. в Галичині та часи реакції (1848–1860)” (не захистив).

Тв.: До замаху на пам’ятник Пушкіна в Харкові 1904 р. // Україна. – 1927. – Кн.6; Громадське та культурне життя Буковини від 1848 р. до 1914 р. // Там само. – 1928. – Кн.1; Парубоцька громада в селі Тулові на Покутті в Галичині // Побут. – К., 1929. – Ч.4-5.

Літ.: Юркова О. Діяльність Науково-дослідної кафедри історії України М.С.Грушевського (1924–1930 рр.). – К., 1999; Рубльов О. Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914–1939). – К., 2004.

Оксана Юркова

КОШЕЛІВЕЦЬ Іван Максимович (справжнє прізвище Ярешко; 10/23/11.1907, с. Кошелівці, нині – с. Велика Кошелівка Ніжинського р-ну Чернігівської обл. – 05.02.1999, Мюнхен, Німеччина) – фахівець з історії укр. літератури, публіцист, критик, перекладач, мемуарист, редактор часопису “Сучасність”, д. чл. НТШ, УВАН.

1930 закінчив Ніжинський ІНО. З 1930 – викладач, у 1931–1933 – доцент Кременчуцького ін-ту соціального виховання. 1933 за “зв’язок з класово ворожим елементом”, тобто українським націоналізмом, був виключений з партії, звільнений з роботи, позбавлений права викладати у вузах. 1933–1938 вчителював у сш. 1938 дістав дозвіл читати окремі курси з історії давньої укр. літератури в Ніжинському пед. ін-ті. 1940 поступив до аспірантури Ін-ту літератури АН УРСР та не зміг закінчити через війну. З 1944 – в еміграції, з 1946 – у Тіролі у таборі для “переміщених осіб”. З другої половини 40-х разом з укр. письменниками почав видавати ж. “Літаври”. В 1951–1955 редагував літ. сторінку мюнхенського час. “Сучасна Україна”, яка згодом завдяки його зусиллям перетворилася на окрему “Українську літературну газету” (як антипод київській “Літературній газеті”), яку в 1955–1960 очолював разом з Ю.Лавріненком. “Сучасна Україна” і “Українська літературна газета” були об’єднані і в січні 1961 вийшов перший номер ж. “Сучасність”, який у 1961–1966, 1976–1977, 1983–1984 і очолював. У редакційній статті першого номеру Іван Кошелівець писав: “Наголос на проблемах культури диктується тим незаперечним фактом, що саме на терені національно-культурному точиться найзапекліша боротьба за збереження національної субстанції українського народу. Журнал буде не партійним, а

українським. Сподіваємося, що він знайде своє місце в духовному житті української еміграції”.

У Мюнхені познайомився з В. Кубійовичем. Не покидаючи роботу в часописах, з 1947 працював у редакції ЕУ, з 1957 – член її редколегії і редактор відділу літератури, автор численних статей до ЕУ.

Протягом багатьох років викладав в УВУ в Мюнхені, почесний доктор філософії.

Тв.: Нариси з теорії літератури. – Мюнхен, 1954; Микола Скрипник. – Мюнхен, 1972; Олександр Довженко. Спроба творчої біографії. – Мюнхен, 1980; Розмови в дорозі для себе. Фрагменти спогадів та інше (1985, перевид. у Києві 1994);,); Літературний процес, або Дещо з віддалі. – Париж, 1991; Жанна д’Арк. – К., 1997.

Упорядник і видавець наступних пр.: Панорама найновішої літератури в УРСР. Поезія. Проза. Критика. – Нью-Йорк, 1963, перевид. 1974; Сучасна література в УРСР. – Нью-Йорк, 1964; Статті й промови з національного питання Миколи Скрипника. – Мюнхен, 1974; тв. В.Симоненка “Берег чекань”. – Мюнхен, 1965, 1973; “Вибране” Є.Сверстюка. – Мюнхен, 1972; зб. док. українських дисидентів “Україна 1956-1968”. – Париж, 1969 (польск. м., перевид. 1986 у Варшаві). Перекладав тв. Ф.Ніцше, Д.Дідро, П.Валері та Ф.Кафки.

Літ.: Бойко Юрій. 70-ліття Івана Кошелівця // Сучасність. – 1977. – №12 – С.8-14; Одарченко Петро. Іван Кошелівець (До 80-ліття від дня народження) // Там само. – 1988. – №5 – С.16-25; Кошелівець Іван. Про близьке й далеке, або мені 85 // Там само. – 1993. – №11. – С.150-163; І.Кошелівець “мав щасливу можливість висловлюватись так, як думав” (розмову вела Л.Тарнашинська) // Літературна Україна. – 1995. – 13 квіт. – С.3; Жулинський М. Слово на 90-ліття // Слово і час. – 1998. – №1. – С.44-45; Рязанцева Тетяна. Цікаво про невідоме // Там само. – 1998. – №8. – С.22-23; Дроздовська О. Кошелівець Іван Максимович // Українська журналістика в іменах. Вип.5. – Львів, 1998. – С.123-125; Іван Кошелівець // Літературна Україна. – 1999. – 11 лют.; Тарнашинська Людмила. Закон піраміди – К., 2001. – С.217-225.

Олена Ковальчук

КОШИК Олександр Кузьмич (20.07.1905, с. Мишурин Ріг Верхньодніпровського пов. Катеринославської губ. (нині Дніпропетровська обл.) – 27.01.1977, м.Київ) – дослідник проблем історії України середини ХІХ ст., Першої світової війни, д.і.н. (1967), проф. (1963). Із селян.

З 1930 – зав. культурного відділу, відп. секретар Луганського окружного правління Союзу працівників освіти. Закінчив іст. ф-т (1934) і аспірантуру при каф. історії СРСР КДУ (1938). З 1937 – ст. викл. каф. історії СРСР КДУ. 1941 захистив канд. дис. “Інвентарна реформа 1847–1848 рр. і селянський рух на правобережній Україні”. З початку Великої Вітчизняної війни брав участь у боях. 1942–1944 – доц. Українського об’єднаного ун-ту у м. Кзил-Орда (Казахська РСР). З 1944 – доц. каф. історії СРСР КДУ. 1948–1951 – проректор з наукової, а у 1951–1954 – з навчальної роботи КДУ ім. Т. Г. Шевченка.

Автор праць з історії селянського і робітничого руху в Україні. Професор (1963) і завідувач (1964) каф. історії СРСР КДУ. У 1966 захистив докт. дис. “Революційна боротьба робітничого класу на Україні в період Першої світової війни”.

Тв.: Инвентарная реформа 1847–1848 гг. и крестьянское движение на правобережной Украине // Научные записки Киевского университета. – 1949. – Т.8. – Вип.1; Антивоєнні виступи робітників і селян України // УДЖ. – 1959. – №3; Рабочее движение на Украине в годы Первой мировой войны и Февральской революции. – К., 1965.

Дж. і літ.: Учені вузів УРСР. – К., 1968. – С.230; Комаренко О.Ю. Олександр Кошик – історик України періоду Першої світової війни і Лютневої революції // 150 років розвитку вітчизняної історичної науки в Київському університеті. – К., 1993. – С.150-153; Дука М.В., Латиш Ю.В. Кошик Олександр Кузьмич // Історичний факультет Київського нац. університету ім. Тараса Шевченка: минуле і сьогодення. – К., 2004. – С.225; Архів КНУ ім. Тараса Шевченка. – 1970–1971 рр. – Спр.65.

Геннадій Стрельський

КРАВЕЦЬ Микола Миколайович (24.11.1928, с. Бабичі Білгорайського пов. Люблинського воєводства (Холмщина) – дослідник історіографії, політичних рухів, соціального і

економічного розвитку, культури України, політичної історії Франції, Німеччини, Польщі, д.і.н. (1965), проф. (1968).

1945–1946 – учитель початкової школи; 1948–1949 – учитель семирічної школи; 1952–1954 – навчався в аспірантурі Ін-ту суспільних наук АН УРСР (наук. кер. – проф. І. Крип'якевич, с.н.с. В. Варецький). 1954 захистив канд. дис. на тему “Боротьба трудящих Волині проти соціального й національного гніту за воз'єднання з Радянською Україною в 1921–1939 рр.”. 1954–1955 – учитель і директор сш, ст. викладач Станіславського пед. ін-ту; 1955–1957 – м.н.с. Ін-ту суспільних наук АН УРСР; 1958–1968 – с.н.с. цього ж ін-ту. 1965 у Відділенні економіки, історії, філософії і права АН УРСР захистив докт. дис. “Селянство Східної Галичини й Північної Буковини в другій половині ХІХ ст.”. 1968–1972 – зав. каф. історії України Львівського ун-ту ім. І. Франка; 1969–1971 – ректор народного ун-ту у Львові; 1972–1975 – зав. каф. історії СРСР Чернівецького ун-ту; 1975–2001 – зав. каф. загальної (всесвітньої) історії Вінницького пед. ун-ту; 2001 – дотепер проф. цієї кафедри.

Постійний член Українського т-ва охорони пам'ятників історії і культури, голова секції; організатор 17 іст.-краєзнавчих конференцій на Вінниччині.

Тв.: Нариси робітничого руху в Західній Україні в 1921–1939 рр. – К., 1959; Селянський рух у Східній Галичині в 50–80-х роках ХІХ ст. // З історії Української РСР. Вип.6-7. – К., 1962; Масові селянські виступи у Східній Галичині в 90-х роках ХХ ст. // Там само. Вип.8. – К., 1963; Селянство Східної Галичини і Північної Буковини в другій половині ХІХ ст. – Львів, 1964; І.Я.Франко – історик України. – Львів, 1971; Польща в 1918–1939 рр. – Вінниця, 1976; Щоденник Еріха Лясоти та „Опис України” Гійома – Левассера Боплана як джерело з історії України. – Вінниця, 1978; Історична дисертація про козаків Гофферета Вейсіуса (Вайса) 1684 р. // Питання історії СРСР. Вип.23. – Харків, 1978; Культура Західної Європи й Америки в 1871–1917 рр. – Вінниця, 1978; Спогади Бісмарка як історичне джерело. – Вінниця, 1980; Нариси з історії селянства Північної Буковини на початку ХХ століття. – Вінниця,

1998; Роль Запорізької Січі у визвольній боротьбі українського народу. – Вінниця, 1999.

Дж.: Анкета М. М. Кравця.

Олег Рабенчук

КРАВЧЕНКО Володимир Іванович (24.10.1950, м. Димитров Красноармійського р-ну Донецької обл.) – дослідник проблем державотворення та розвитку місцевого самоврядування, суспільно-політичного життя в Україні ХХ ст., д.і.н. (1992), проф. (1995), засл. працівник освіти України (2005).

З 1969 – студент іст. ф-ту ДонДУ, одночасно розпочав педагогічну діяльність на посаді вчителя історії сш; 1975–1982 – працюючи вчителем, став пошукачем каф. історії України ДонДУ; 1980–1981 – в аспірантурі Ін-ту історії України АН України. 1982–1993 працював у Слов'янському та Бердянському держ. пед. ін-тах, Запорізькому держ. ун-ті на посадах ст. викладача, доц., проф.; заст. декана іст. ф-ту Запорізького держ. ун-ту. З 1993 по т.ч. – у Донецькому юридичному ін-ті МВС України на посадах: заст. начальника каф., начальника каф. історії та українознавства, проф. цієї ж каф.

Канд. дис. “Діяльність місцевих рад Донбасу. 1960–1970 рр. (На матеріалах Донецької та Луганської областей)” захистив 1982 (наук. кер. – д.і.н., проф. П. П. Панченко). Докт. дис. “Ради народних депутатів України у 80-ті роки і досвід, проблеми, уроки” захистив в 1991 (наук. конс. – д.і.н., проф. П. П. Панченко). Обидві дис. захищені в Ін-ті історії України НАН України.

Автор понад 200 наук. та навч.-метод. праць.

Тв.: Повышение активности трудящихся в деятельности Советов. – К., 1988; Місцеве самоврядування України в умовах незалежності. Досвід. Проблеми. Перспективи. – Запоріжжя, 1993; Україна незалежна: сторінки історії. – К.; Донецьк, 1995; Національна держава: національні і наднаціональні виміри. – К.; Донецьк, 1998; Украина во второй мировой войне. – Донецк, 1998; Украинская революция (1917–1920) в документах и материалах. – Донецк, 2000; Місцеве самоврядування України в контексті європейського досвіду // Схід. – 2000. – №2; Специфічні умови участі

заможного селянства України у формуванні місцевих органів влади в 1924–1929 рр. // Український селянин. Зб. наук. праць. – 2000. – Вип.4; Правові засади становлення місцевого самоврядування в Україні у 90-і рр. ХХ ст. // Вісник Запорізького юридичного університету. – Запоріжжя, 2001. – №2; Становлення парламентаризму в Україні на зламі ХХ – ХХІ ст. // Вісник Академії праці і соціальних відносин. – 2003. – №2; Питання формування джерельної бази дослідження проблеми становлення парламентаризму та самоврядування серед. ХХ – поч. ХХІ ст. // Суспільно-політичні дослідження. – Донецьк. – 2004. – №4; Україна у 20–30 рр. ХХ ст. мовою документів та очевидців. – Донецьк, 2004.

Дж. і літ.: Анкета В. І. Кравченка; Донецький національний університет. – Донецьк, 2004; Хто є хто. Люди м.Донецька. – Донецьк, 2005.

Сергій Падалка, Любов Шепель

КРАВЧЕНКО Павло Миколайович (05.09.1957, смт. Погребище Вінницької обл.) – дослідник історії індустріалізації в Україні, політичних репресій в Україні та на Вінниччині, к.і.н. (1997), доц. (2001), Відмінник освіти України (2003).

1978–1982 – навчався на іст. ф-ті Вінницького держ. пед. ін-ту ім. М. Островського (нині пед. ун-т ім. М. Коцюбинського). 1982–1989 – викладач каф. історії КПРС, 1989–1992 – каф. політ. історії, з 1992 і по т.ч. – каф. всесвітньої історії іст. ф-ту ВДПУ. 1985–1988 – аспірант КДУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. – д.і.н., проф. Я.Калакура), 1997 – захистив у КДУ ім. Т. Шевченка канд. дис. “Індустріальне будівництво в Україні (друга пол. 20-х–30-ті рр. ХХ ст.)”. Чл. редколегії Вінницької обл. групи редакції книги “Реабілітовані історією”, чл. обл. комісії з увіковічнення пам’яті жертв політ. репресій.

Автор 40 наук. праць.

Тв.: Індустріалізація в Україні: ідеологічне підґрунття і політична боротьба (20-ті – перша половина 30-х рр.). – Вінниця, 1997; Соціально-побутові умови на індустріальних будовах України (20–30-ті рр. ХХ ст.). – Вінниця, 1997; Політичні репресії на Поділлі (20–30-ті рр. ХХ ст.). – Вінниця, 1999 (у співавт.); Голод 1924–1926 рр. на Поділлі: причини, наслідки // Україна в ХХ ст.: уроки, перспективи.

– К., 2001 (у співавт.); Еврейский вопрос: поиски ответа: Док. еврейской истории 1919–1926 гг. – Вып. I. – Винница, 2003 (у співавт.).

Дж.: Анкета П. М. Кравченка.

Олег Рабенчук

КРЕСІНА Ірина Олексіївна (10.08.1952, м. Київ) – фахівець з історії становлення укр. політичної нації, історії укр. політичної думки, правових проблем політології, д.політ.н. (1999), проф. (2001). Відмінник освіти України (2002).

1974 закінчила філол. ф-т КДУ ім. Т. Г. Шевченка. 1969–1975 – вчитель сш. 1975–1992 – ред., наук. ред., зав. редакції, керівник редакційно-видавничого відділу правління т-ва “Знання” України. Одночасно (1984–1988) навчалася в аспірантурі КДУ ім. Т. Г. Шевченка, де 1990 захистила канд. дис. “Подолання пережитків минулого у свідомості та поведінці людей в умовах оновлення соціалізму” (наук. кер. – д.філос.н. В. Г. Антоненко). 1992–1995 – доц. каф. українознавства Київського ін-ту сухопутних військ, 1998–1999 – доц. каф. політології Київського ін-ту “Слов’янський університет”, 1995–1998 – докторантка каф. політ. наук Київського держ. технічного ун-ту будівництва і архітектури. 1999 в Ін-ті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України захистила докт. дис. “Розвиток української національної свідомості в контексті сучасних політичних процесів” (наук. конс. – д.і.н. В. Ф. Панібудьласка). 1999–2002 – зав. Центру з науково-методичного і організаційного забезпечення видання “Юридичної енциклопедії” в Ін-ті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. З 1999 – проф. каф. політології Нац. ун-ту “Києво-Могилянська академія”, з 1999 – проф. каф. політ. наук Київ. Нац. Ун-ту будівництва і архітектури, з 2000 – чл. експертної ради ВАК України з політ. наук, вчений секретар Науково-експертної ради з історії та філософії Міністерства освіти і науки України. З 2002 – зав. віділу правових проблем політології Ін-ту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України.

Автор понад 200 наук. праць.

Тв.: Гетьман Пилип Орлик та його конституція. – К., 1993 (у співавт.); Україна: Етнічна палітра суспільного розвитку: Довідн. – К., 1997 (у співавт.); Національні процеси в Україні: Історія і сучасність: У 2 т. – К., 1997 (у співавт.); Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: Етнополітологічний аналіз. – К., 1998; Політологія: Підручн. – К., 1998 (у співавт.); Людина у сфері гуманітарного знання. – К., 1998 (у співавт.); Національна держава: Національна та наднаціональна парадигма. – К.; Донецьк, 1998 (у співавт.); Нація та держава: Теоретико-методологічний аналіз. – К.; Донецьк, 1998. – Т.1, 2 (у співавт.); Етнонаціональна історія України в документах і матеріалах. – Вип.1. – К., 1998 (у співавт.); Свідомість і воля – основа нації. Вступна стаття // Старосольський В. Теорія нації. – К.; Нью-Йорк, 1998; Етнос. Нація. Держава. Україна у контексті світового етнодержавницького досвіду. – К., 2000 (у співавт.); Проблеми політичної суб'єктності Української держави // Державотворення і правотворення в Україні. – К., 2001; Порівняльне правознавство. Порівняльна політологія: Бібліографічний покажчик. – К., 2002 (у співавт.); Парламентські вибори в Україні: Правові і політичні проблеми. – К., 2003 (у співавт.); Суспільна трансформація і державне управління в Україні: політико-правові детермінанти. – К., 2003 (у співавт.); Правові проблеми політології // Правова держава: Спеціальний випуск (До 55-річчя Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України). – К., 2004; До питання про предмет правової політології // Правова держава. Щорічник наук. праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2005. – Вип. 16 (у співавт.); Демократія і регіональна еліта: політико-правові проблеми влади в столиці України – місті Києві. – К., 2005 (у співавт.); До питання про поняття громадянського суспільства // Політичний менеджмент. – 2005. – №6.

Дж. і літ.: Анкета І. О. Кресіної; Кресіна І.О. // ЮЕ. – Т. 3. – К., 2001. – С.390; Професори Київського національного університету будівництва і архітектури. – К., 2002. – С.43; Жінки-вчені Києва. – К., 2003. – С.208; Горбатенко В. Кресіна Ірина Олексіївна // Політологічний словник – К., 2005. – С.419.

Олена Ковальчук

КРІЛЬ Михайло Михайлович (11.07.1954, м. Добромилів Львівської обл.) – фахівець з історії Чехії, Словаччини; українсько-слов'янських історичних зв'язків XVIII-XIX ст.; історії славістики, д.і.н. (2000), проф. (2004).

1974–1979 – студент іст. ф-ту Львівського ун-ту ім. Івана Франка. 1979–1980 – лаборант музею археології. 1980–1984 – в заочній аспірантурі у Львівському ун-ті ім. І. Франка. 1980–1988 – асистент, 1988–2001 – доц. каф. історії південних і західних слов'ян, з 1992 – історії слов'янських країн, з 2001 – проф. каф. історії слов'янських країн Львівського ун-ту ім. І. Франка. 1985 у ЛДУ ім. І. Франка захистив канд. дис. “Українсько-чесько-словацькі громадські і культурні зв'язки в 20-60-х роках XIX ст.” (наук. кер. – В. П. Чорний), 2000 в Ін-ті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України – докт. дис. “Слов'янські народи Австрійської монархії: культурно-освітні та наукові зв'язки з українцями. 1772–1867”.

Автор більше 250 наук. праць.

Тв.: Основи палеографії: Навч. посібн. – К., 1995; Розпад Югославської федерації та утворення нових держав на Балканах. – Львів, 1996; Суспільно-політичний розвиток Словаччини. 1945–1995. – Львів, 1996; Слов'янські народи Австрійської монархії: освітні та наукові взаємини з українцями. 1772–1867. – Львів, 1999; Чехи в Галичині: Біогр. довідн. – Львів, 1998 (у співавт.); Ян Міліковський і його книгарня у Львові (перша половина XIX ст.) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: Зб. наук. праць. – Вип.9. – Львів, 2001; Франц Міклошич і українці // *Historizem v raziskovanju slovenskega jezika, literature in kulture. Ob 80-letnici Oddelka za slovanske jezike in knizevnosti Filozof. f-te Univerze v Ljubljani: Mednar. Simpoz. Obdobja 18. Metode in zvrsti.* – Ljubljana, 9-11 Decemb. 1999. – Ljubljana, 2002; Balthasar Hacquet as a historian // *Hacquetia (Idrija).* – 2003. – Nr.2/2. –P.49-53; Ідея слов'янського єднання як фактор культурного зближення народів (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. іст. – Вип.8. – Ужгород, 2003; Історична славістика в Україні // Українська історіографія на зламі XX і XXI століть: Здобутки і перспективи. – Львів, 2004.

Дж. і літ.: Анкета М. М. Кріля; Історичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1940–2000): Ювіл. книга. – Львів, 2000. – С.45-46, 73, 120-121; Чорний В. Інститут славістики Львівського національного університету імені Івана Франка (До 15-річчя з часу заснування) // Проблеми слов'янознавства: Зб. наук. праць. – Вип.53. – Львів, 2003. – С.304-305.

Олена Ковальчук

КРУПНИЦЬКИЙ Борис Дмитрович (24.07.1894, сел. Медведівка Чигиринського пов. Київської губ. – 05.06.1956, Мюнхен) – дослідник політичної історії України XVII–XVIII ст., історіографії та методології історії, доктор філософії з історії.

Навчався на іст.-філ. ф-ті Київського ун-ту ім. Св. Володимира (1913–1916, 1918–1919), іст. ф-ті Варшавського ун-ту (1920–1924), філос. ф-ті Берлінського ун-ту (1925–1928). 1933–1945 – н.с. і чл. професорської колегії Українського Наукового Ін-ту у Берліні (УНІ-Б), 1941–1942 – проф. УВУ в Празі, доц. (1932), надзвичайний проф. (1941), звичайний проф. (1944) УНІ-Б, УВУ. Д.чл. НТШ у Львові (з 1938). Чл. та наук. співр. Наук.-досл. ін-ту української мартирології (м. Мюнхен, 1946), Церковно-археографічної комісії апостольського візитатора для українців у Західній Європі. Обраний чл. Української Вільної Академії наук у Парижі (1951). Проф. історії України та східноєвропейської історії УВУ в Мюнхені (1946–1955). З 1954 брав участь у роботі Ін-ту для вивчення СРСР (Мюнхен, 1954).

У Берліні захистив дис. “Йоган Християн фон Енгель та історія України” (нім. мовою, 1931). Наук. кер. – проф. східноєвропейської історії О.Геч. Отримав ступінь доктора філософії з історії Берлінського ун-ту. 1950–1956 видав бл. 50 праць, чимало підготував до друку. Автор понад 40 праць про І. Мазепу.

Тв.: Гетьман Мазепа в світлі німецької літератури його часу. – Жовква, 1932; Мазепа в світлі шведської історіографії // Мазепа. Зб.: У 2 т. – Варшава, 1938. – Т.1; Теофан Прокопович і шведи. – Жовква, 1934; Гетьман Пилип Орлик 1672–1742: Огляд його політичної діяльності. – Варшава, 1938; Пилип Орлик і Сава Чалий // Праці Укр. істор.-філол. т-ва в Празі. – Прага, 1939. – Т.2; Біографія

гетьмана Данила Апостола в німецькому журналі з 1728 р. // Науковий збірник УВУ в Празі. – Прага, 1942. — Т. III; Полковник миргородський Павло Апостол // Праці Укр. істор. істор.-філол. т-ва в Празі. – Прага, 1942. – Т.5; До методологічних проблем української історії. – Авгсбург, 1946; Гетьман Данило Апостол і його доба (1727–1734). – Авгсбург, 1948; Гетьман Кирило Розумовський в світлі характеристики його нащадка Камілла Розумовського // Календар-альманах на 1948. – Авгсбург; Мюнхен, 1948; Історичні основи європеїзму України // Літературно-науковий вісник. – 1948. – Кн.1; “Історія України й українських козаків” Й.-Х. Енгеля та “Історія Русів” // Україна (Париж). – 1950. – №3; Теорія III Риму: шляхи російської історіографії. – Мюнхен, 1952; Німеччина й Україна у XVIII ст.: (Міллер, Шлецер, Ю Енгель, Гаммердорфер, Вагнер, Шпітлер) // Там само. – 1953. – №10; Українська історична наука під Советами (1920–1950); Основні проблеми історії України. – Мюнхен, 1955; Гетьман Пилип Орлик (1672–1742), його життя і діла. – Мюнхен, 1956; Історіознавчі проблеми історії України. – Мюнхен, 1959; Богдан Хмельницький в світлі української історіографії // Київська старовина. – 1995. – №6; Гетьман Мазепа та його доба. – К., 2001; Гетьман Данило Апостол і його доба. – К., 2004;

Літ.: Горобець В. “Книги мають свою долю...” // Крупницький Б. Гетьман Данило Апостол і його доба. – К., 2004. – С.3-14; Потульницький В. Крупницький Борис Дмитрович // Мала енциклопедія етнодержавознавства. – К., 1996. – С.851; Ясь О. Історики української діаспори. Борис Крупницький // Українське слово. – 1995. – 9, 16 лют.; Ясь О. Український історик Борис Крупницький // Київська старовина. – 1995. – №6. – С.36-39; Ясь О. Борис Крупницький (До 110-річчя від дня народження) // УДЖ. – 2004. – № 5. – С.35-45.

Ольга Малюта

КРУТОВА Любов Олексіївна (14.04.1949, с. Воеводське Миколаївської обл.) – дослідниця історії державного будівництва в новітній історії України, к.і.н. (1979), доц. (1985).

1966–1970 навчалася на іст. ф-ті ДонДУ; 1970–1971 – вчитель історії сш; з 1971 – в ДонДУ: 1971–1973 – лаборант каф. історії України, 1973 – викладач, 1975 – доц. цієї ж каф. 1974–1977 – у цільовій аспірантурі ХДУ, де в 1979 захистила канд. дис. «Діяльність місцевих рад Донбасу (1951–1958 рр.)» (наук. кер. – д.і.н., проф. І. К. Рибалка).

Автор 34 наук. праць.

Тв.: Участие рабочих в советском строительстве в Донбассе (1951–1958 гг.) // Вопросы истории СССР. – Вып.27. – Харьков, 1982; Время “оттепели” // Новые страницы в истории Донбасса: Кн.2. – Донецк, 1992; Політичні уроки Української революції (1917–1920 рр.) // Правничий часопис Донецького університету. – 1991. – №1.

Дж.: Анкета Л. О. Крутової.

Любов Шепель

КУДРИЦЬКИЙ Анатолій Вікторович (05.09.1936, м. Київ – 17.10.1997, м. Київ) – дослідник історії України ХХ ст., видавець, к.і.н. (1967), Засл. працівник культури України (1996).

У 1958 закінчив КДУ ім. Т. Г. Шевченка. В 1958–1965 та 1976–1989 – у Головній редакції УРЕ, з 1989 до 1997 – дир. видавництва “Українська енциклопедія”. Канд. дис.: “Трудящі Радянської України у антифашистському русі опору народів Західної Європи (Франція, Бельгія, Італія) 1942–1945 рр.”.

Автор, укладач і відповідальний редактор низки видань, зокрема, відп. ред. другого 12-томного видання “Української енциклопедії” (1977–1985), тритомного “Українського енциклопедичного словника” (1986–1987), енциклопедичного довідника “Київ” (1980).

Літ.: Хто є хто в Україні. – К., 1997. – С.138; Мистецтво України. – К., 1997. – С.131.

Оксана Янковська

КУДРЯЧЕНКО Андрій Іванович (08.02.1954, с. Бирзулово Новомиргородського р-ну Кіровоградської обл.) – дослідник проблем повоєнної історії, політичної історії сучасної України, д.і.н. (1995), проф. (1997), Відмінник освіти України(2004).

1978 р. закінчив іст. ф-т Вищої комсомольської школи при ЦК ВЛКСМ у м. Москва, у 1994 – очну докторантуру в Ін-ті світової економіки і міжнародних відносин НАН України. 1978–1987 – на звільненій комсомольській роботі в Кіровоградському обкомі, перший секретар Голованівського райкому ЛКСМ України, керівник лекторської групи ЦК комсомолу України. 1987–1996 – в системі НАН України: н.с., с.н.с. відділу наукової інформації із суспільних наук, пр.н.с. Ін-ту світової економіки та міжнародних відносин. 1996–1997 – в апараті Адміністрації Президента України – гол. конс. Управління внутрішньої політики. 1997–2000 – на дипломатичній роботі – радник-посланник Посольства України у ФРН (м.м. Бонн, Берлін). 2000–2004 – директор Українсько-Азербайджанського Ін-ту соціальних наук та міжнародних відносин МАУП, зав. каф. історії, філософії та культурології. 2004–2005 – декан ф-ту підвищення кваліфікації Ін-ту підготовки кадрів держ. служби зайнятості України. З 2005 – зав. відділом стратегій розвитку політичної системи Національного ін-ту стратегічних досліджень. За сумісництвом працював в Ін-ті політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, у вузах м. Києва на викладацькій роботі: в Ін-ті політології та соціального управління, Ін-ті міжнародних відносин КНУ ім. Тараса Шевченка, НПУ ім. М. П. Драгоманова та КНЕУ.

1987 у КДУ ім. Т. Г. Шевченка захистив канд. дис. “Научно-техническая политика Германской Демократической Республики на современном этапе (1970–1985 гг.)” (наук. кер. – д.і.н., проф. І. А. Петерс); 1995 в Ін-ті історії України НАН України захистив докт. дис. “Європейська політика Федеративної Республіки Німеччини (1970–1991 рр.)”.

Навчався у літній школі Варшавського ун-ту – 1992, в Ін-ті досліджень проблем країн Дунайського регіону Академії наук Австрії – 1993, проходив стажування по лінії Німецької академічної служби обміном: у Кельнському ун-ті – 1997 та в Ін-ті історії і культури німецьких поселенців у Східній Європі м. Геттінген і працював у політичному архіві МЗС ФРН у м. Берлін – 2002.

Чл. Правління Всеукраїнської спілки краєзнавців, чл. редколегії ж.: “Президент”, “Людина і політика”, “Діалог: економіка, політика і культура”, “Трибуна” та наукового збірника Україна дипломатична.

Автор понад 300 наук. праць. Друкувався в Австрії, Німеччині, Польщі та Росії.

Тв.: Східна Європа на шляху змін. – К., – 1990; *Wie die Ukraine von Kernwaffen erleost wird? / Die Presse* – 1993 – 13 August. – Wien; Між двома полюсами. Деякі питання взаємовідносин України, Польщі, Росії і Німеччини // Політика і час. – 1993. – №3; Україна й Німеччина – двосторонні відносини на початку 90-х років. – К., – 1994; Вихідці із німецьких земель на теренах України: минуле і сьогодення. – К., – 1995; Європейська політика Федеративної Республіки Німеччини у 1970–1991 рр. – К., 1996; Порівняльний аналіз політичних структур України і Австрії. – Львів, 1996; Зовнішньополітичні засади незалежної України // Віче. – 1996. – №8; Україна і НАТО. – К., 1997; *Das Institut der Präsidentschaft in der Ukraine. Die Wirklichkeit ihres verfassungsrechtlichen Status.* Keoln. – 1997 / *Osteuropa Recht* – №4; Політична система сучасної України: особливості становлення і тенденції розвитку. – К., 2002 (у співавт.); Українсько-російські відносини: шлях до рівноправного партнерства // Нова політика. – 1998. – № 1; Глобальні трансформації і безпека розвитку. – К., 2001; Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти. – К., 2002; Геополітичне сходження України: сучасний стан і перспективи // Президент. – 2002. – № 9; Партійно-політична система сучасної Німеччини // Трибуна. – 2002. – №1-2; Краєзнавство в Україні: сучасний стан і перспективи. – К., 2003; Європейська стратегія України в епоху глобалізації // Діалог цивілізацій: Протиірччя глобалізації. – К., 2003; Еволюція Верховної Ради України доби незалежності у бік парламентаризму // Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євроінтеграції. – К., 2003; Стратегічний вибір України в умовах глобалізації // Держава. Право. – 2004. – № 1; Славний син України (До 90-річчя Героя України, академіка Тронька П. Т.) – К., 2005; Ялтинська 1945 р. конференція: погляд через десятиліття. Україна дипломатична. – Вип.V. – К., 2005.

Літ.: Краєзнавці України. Дослідники рідного краю. – Т.1. – К., 2003. – С.87-88; Трибуна. – 2004. – №3-4; Україна дипломатична. Вип. V. – 2005. – С.143; Віват Академія. – К., 2004. – С.65; Політологічний словник. – К., 2005. – С.421-422.

Наталія Васильєва, Григорій Рудий

КУЛАКОВСЬКИЙ Юліан Андрійович (13/25/06.1855, м. Паневежис, Литва – 21.02.1919, м. Київ) – дослідник стародавньої історії Північного Причорномор'я, Візантії та Криму, археолог, філолог, доктор римської словесності (1988), проф. (1888), чл.-кор. Петербурзької АН (1906). Син священика.

Після закінчення іст.-філ. ф-ту Московського ун-ту (1876) мав 3-х річне закордонне наукове відрядження. З 1881 – приват-доцент, з 1888 – ординарний проф. каф. римської словесності Київського ун-ту Св. Володимира, з 1906 – заслужений ординарний проф. Магістерську дис. “Колегії в давньому Римі” захистив в 1883 в Московському ун-ті, дис. на ступінь доктора римської словесності “До питання про початок Риму” захистив 1888 в Санкт-Петербурзькому ун-ті.

У 1890–1906 – секретар іст.-філ. ф-ту, 1904 – голова Іст. т-ва Нестора-Літописця, з 1905 – почесний чл. цього т-ва. Член багатьох наук. т-в: Російського археологічного т-ва (1890), Одеського т-ва історії та старожитностей (1891), Імп. т-ва шанувальників природознавства, антропології та етнографії (1902). Учасник VI–XV Всеросійських археологічних з'їздів.

Автор праць з історії стародавніх Греції та Риму, римських установ, латинської епіграфіки. У 1890–1900-х досліджував археологічні пам'ятки античності в Криму (Керч, Ольвія, Херсонес).

Тв.: Керченская христианская катакомба 491 года. – М., 1891; Греческие города на Черноморском побережье. – К., 1904; Прошлое Тавриды. – К., 1906; 2-е вид. – К., 1914; История Византии: В 3-х т. – К., 1910–1915.

Дж. і літ.: ДАМК. – Ф.16. – Оп.465. – Спр.4792; Оп.479. – Спр.135; Биографический словарь профессоров и преподавателей Имп. Университета св. Владимира. – К., 1884. – С.347-350; Пучков А.А.

Юлиан Кулаковський и его время: Из истории антиковедения и византистики в России. – К., 1999.

Лариса Шевченко

КУЧЕР Володимир Іванович (05.04.1939, с. Зінці Полтавського р-ну Полтавської обл.) – дослідник з історії національно-визвольної боротьби українського народу, соціально-політичної історії, історії України міжвоєнного та воєнного періоду, біографістики, д.і.н. (1987).

В 1963 закінчив іст. ф-т КДУ. 1968–1991 – в Ін-ті історії АН УРСР стажист-дослідник, м.н.с., с.н.с. 1974 в Ін-ті історії АН УРСР захистив канд. дис. “Партизанські краї і зони на Україні в роки Великої Вітчизняної війни 1941–1944” (наук. кер. – чл.-кор. АН УРСР В. І. Клоков), 1986 в цьому ж Ін-ті – докт. дис. “Бойова діяльність антифашистського підпілля на Україні 1941–1944”. З 1989: с.н.с., пр.н.с., зав. проблемною групою з історії Великої Вітчизняної війни Ін-ту історії АН УРСР. З 1991 – в Ін-ті нац. відносин і політології НАН України (з 1998 – Ін-тут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України): пр.н.с., гол.н.с. Підготував двох кандидатів наук. Брав участь у підготовці багатотомних видань: “Історія Української РСР”. – Т.7 (К., 1977), “Народная война в тылу фашистских оккупантов на Украине 1941–1944” (К., 1985), “Советская Украина в годы Великой Отечественной войны 1941–1945: Документы и материалы в 3-х тт.”. – Т.1,2 (К., 1989), Політична історія України. ХХ століття: У 6-ти томах. – Т. 4. Україна у Другій світовій війні. 1939–1945. (К., 2003).

Автор більше 200 наук. праць, у т.ч. понад 20 інд. і кол. монографій. Чл. редколегії “УІЖу” та “Історичного журналу”.

Тв.: Партизанські краї і зони на Україні в роки Великої Вітчизняної війни (1941–1944) – К., 1974; Бойова діяльність антифашистського підпілля на Україні 1941–1944. – К., 1983; Украинская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза. Хроника событий. К., 1985 (у співавт.); Становится город Героем. – К., 1985 (у співавт.); Непокоренная земля Киевская. – К., 1985 (у співавт.); Общественно-политическая жизнь трудящихся

України в годы Великой Отечественной войны. – К., 1988 (у співавт.); Історія, економіка, політика, ідеологія. Кн.3. Україна у Другій світовій війні. – К., 1997 (у співавт.); ОУН – УПА в боротьбі за незалежну Україну. – К., 1997; Україна у Другій світовій війні: Навч. посібн. – К., 1998 (у співавт.); Український народ у Другій світовій війні: Навч. посібн. – К., 1998 (у співавт.); ОУН – УПА і українське питання: погляд із сьогодення. – К., 1998 (у співавт.); Пошуки шляхів до визволення України. – К., 1999 (у співавт.); Галичина у Другій світовій війні (1939–1945 рр.) – Івано-Франківськ, 2001 (у співавт.); Україна у Другій світовій війні (1939–1945): Посібн. для вчителя. – К., 2004 (у співавт.); Всесвітня історія. Новітній період: Підручн. для 11 класу загальноосвітніх закладів. – К., 2004 (у співавт.); За Україну, за її волю. Нариси про борців за українську справу. – К., 2005 (у співавт.); Українці проти нацизму: політичний вимір. – Запоріжжя, 2005.

Літ.: Вчені Інституту історії України НАН України. Бібліографічний довідник. Вип.1. – К., 1998. – С.174; Бібліографія праць співробітників Інституту політичних і етнонаціональних досліджень. 1991–2001 рр. – К., 2002. – С.108-115; Бібліографія основних видань Інституту історії України НАН України – К., 2002. – С.96.

Людмила Муха

ЛАЗАРЕВСЬКИЙ Олександр Матвійович (08.06.1834, с. Гиравці Конотопського пов. Чернігівської губ., нині с.Шевченкове Конотопського р-ну Сумської обл. – 31.03.1902. м. Київ; похований в с. Гиравці) – дослідник історії українського селянства, адміністративно-судового устрою Гетьманщини, української історіографії та генеалогії. Народився в сім'ї службовця з дрібнопомісних дворян, предки якого належали до козацької старшини.

Навчався в Конотопському повітовому училищі (1844–1846), в Петербурзькій гімназії (1850–1854) та на іст.-філ. ф-ті Петербурзького ун-ту (1854–1858). Під час навчання працював доглядачем музею та бібліотеки графа О. Уварова. Після закінчення ун-ту служив дрібним чиновником на різних посадах у Петербурзі. Протягом 1861–1863 брав участь у здійсненні селянської реформи

на Чернігівщині. Пізніше працював секретарем Чернігівського статистичного комітету. У 1868–1902 служив у різних судових установах Полтави, Кременчука, Ніжина, Курська та Києва, де дослужився до чина статського радника. 1885 обраний чл. Київської судової палати.

Член науково-історичного т-ва Нестора-літописця, голова (1895–1896) та заступник голови (1896–1902). Один із ініціаторів створення ж. “Киевская старина” та його редактор (1890–1891). Ініціатор створення Чернігівської вченої архівної комісії.

Значні досягнення вченого в галузі археографії та джерелознавства. Опублікував, ввівши до наукового обігу, ряд публічно- та приватноправових актів, джерел статистичного характеру та особистого походження. Маючи за мету накопичення, систематизацію, переказ та публікацію документального характеру, не займався їх ґрунтовним вивченням, обмежуючись передмовою, післямовою, примітками, поясненнями та коментарями, намагаючись уникнути узагальнень і висновків. Тому значна кількість його праць носить описовий характер. Дослідження написані з використанням широкої джерельної бази, більшість документів якої була невідома науковцям.

Світогляд Лазаревського сформувався в роки навчання в Петербурзькому ун-ті та в початковий період служби. В його основі – елементи просвітительства з антикріпосницькою спрямованістю.

Цінну збірку рукописів і велику бібліотеку Лазаревський передав у 1901 Київському ун-ту. Тепер книги, як меморіальне зібрання, зберігаються в Національній бібліотеці України НАН України ім. В. І. Вернадського, а збірка рукописів – в Ін-ті рукопису бібліотеки.

Автор більше 400 праць.

Тв.: Малороссийские посполитые крестьяне (1648–1783). Историко-юридический очерк по архивным источникам // Записки Черниговского губернского статистического комитета. – Чернигов, 1866. – Кн.1; Описание Старой Малороссии: Материалы для истории заселения, землевладения и управления. – Т.1. Полк Стародубский. – К., 1888; – Т.2. Полк Нежинский. – К., 1893; – Т.3. Полк Прилуцкий. – К., 1902; Сулимовский архив. Фамильные

бумаги Сулим, Скоруп и Войцеховичей XVII–XVIII вв. – К., 1884; Дневник генерального подскарбия Якова Марковича (1717–1762 гг.). – К., 1893. – Ч.1; – К., 1895. – Ч.2; – К., 1897. – Ч.3.

Літ.: Ткаченко М. Список праць О. М. Лазаревського і праць про нього //Український археографічний збірник. – К., 1927. – Т.2; Грушевський М. В двадцять п'яті роковини смерті О. М. Лазаревського. Кілька слів про його наукову спадщину та її дослідження //Україна. – 1927. – Кн.4; Марченко М.І., Полухін Л.К. Видатний історик України О.М.Лазаревський. – К., 1958; Сарбей В.Г. Історичні погляди О.М.Лазаревського. – К., 1961; Швидько Г. О.М.Лазаревський (До 150-річчя з дня народження) // УІЖ. – 1984. – № 6; Олександр Матвійович Лазаревський. 1834–1902; Документи до бібліографії / Передмова І.Л.Бутича. – К., 1994; Павловська Н., Шандра В. Лазаревський Олександр Матвійович //Українські архівісти: Біобібліографічний довідник. – К., 1999. – Вип.1.

Неля Герасименко

ЛАЗУРЕНКО Валентин Миколайович (13.09.1976, с. Суботів Чигиринського р-ну Черкаської обл.) – дослідник аграрної історії України ХХ ст., історичного краєзнавства та народознавства, етикетознавства, к.і.н. (2001), доц. (2002).

Після закінчення 1998 іст. ф-ту Черкаського держ. ун-ту ім. Б. Хмельницького працював учителем історії та народознавства сш (1998). 1998–2001 – навчався в аспірантурі каф. історії України Черкаського держ. технологічного ун-ту (ЧДТУ). З 2002 – доц. каф. історії України цього ж ун-ту. Під кер. д.і.н., проф. А. Г. Морозова в ДонДУ захистив канд. дис. “Заможне селянство України в умовах НЕПу” (2001).

Автор бл. 70 друк. праць.

Тв.: Історія Шевченкового краю: 1939–2002 рр. – Черкаси, 2002 (у співавт.); Черкаський край в особах. 1941–2001: Чигиринщина. – Черкаси, 2003 (у співавт.); Заможне селянство України в умовах НЕПу. – Черкаси, 2003; Черкаський край в особах. 1941–2001: Корсунщина. – Черкаси, 2003 (у співавт.); Село. Хліб. Гроші. Податкова політика радянської влади в українському селі в роки

НЕПу. – Черкаси, 2004 (у співавт.); Куркуль, чи господар? – Черкаси, 2004; Терези долі і науки. М. І. Бушин. – Черкаси, 2004.

Літ.: Лега Ю.Г., Бушин М.І. Шляхом до державного університету. – Черкаси, 2003. – С.219-222; Україна – моя Батьківщина / За ред. проф. М. І. Бушина. – Черкаси, 2003. – С.37, 209, 213, 219, 223, 230; Бушин М. І., Лазаренко В. М. Черкаський край в особах. 1941–2001. Чигиринщина. – Черкаси, 2003. – С.155-158; Терези долі і науки. М. І. Бушин: Вчитель, Наставник, Людина. – Черкаси, 2003. – С.59-66.

Василь Швидкий

ЛАПТІН Петро Фролович (24.12.1912, с. Івча Вінницької обл. – 15.12.1986, м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл.) – дослідник проблем історіографії та методики викладання історії, к.і.н. (1948), проф.

У 1931 закінчив робітфак у м. Вінниця. У тому ж році став викладачем історії. 1932–1937 навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Г. Шевченка, після закінчення якого служив у Червоній Армії. 1939–1943 – викладав у пед. ін-тах Києва та Новосибірська. 1943–1945 служив у військах МВС. 1945–1951 працював у Київському, Житомирському, Івано-Франківському пед. ін-тах. З 1951 і до останніх днів життя – на каф. загальної історії Кам'янець-Подільського пед. ін-ту, спочатку доц., потім проф.

Тв.: *Община в російській історіографії останньої третини ХІХ – початку ХХ ст.* – К., 1971.

Літ.: УІЖ. – 1987. – №5. – С.159.

Оксана Янковська

ЛЕВИЦЬКИЙ Орест Іванович (13.12.1848, с. Маячка Кобеляцького пов. Полтавської губ. (нині Новосанжарський р-н Полтавської обл.) – 09.05.1922, с.Драбів Золотоніського пов. Полтавської губ. (нині райцентр Черкаської обл.); похований в с. Митлашівка поблизу Драбова) – дослідник родинного і звичаєвого права, побуту, сімейних відносин, правового становища української жінки в ХVІ–ХVІІ ст., історії української церкви,

селянства і судочинства, архівіст, археограф, белетрист. Народився в сім'ї священника.

Закінчив початку школу (1857–1859), Полтавське духовне училище і семінарію (1859–1869). Навчався на юридич. та іст.-філ. ф-ті Київського ун-ту (1870–1874). Учень В. Б. Антоновича. Відповідальний секретар Тимчасової комісії для розгляду давніх актів (1874–1921) та її перший історіограф. Викладач російської мови в Четвертій Київській прогімназії (1874–1909) та географії в музичному училищі (1876–1877). Помічник завідувача Центрального Архіву у Києві (1879–1887). Один з фундаторів УАН та її перших академіків по відділу соціальних наук (1918), секретар (1918–1920) та голова (1920–1922) відділу соціально-економічних наук. Заступник президента (1919–1921) та президент (1922) УАН. Голова комісії по кафедрі звичаєвого права при УАН.

Активний громадський діяч. Чл. Київської громади, д. чл.-співробітник Російського географічного т-ва Південно-західного відділу (з 1876), д. чл. (з 1878), чл. ради (1885–1902) та заступник голови (1902–1905) іст. т-ва Нестора-літописця. Д. чл. Київського юридич. т-ва (відділ звичаєвого права (з 1881) та НТШ у Львові (з 1911), чл. УНТ в Києві (1907–1914). Почесний чл. Полтавської губернської архівної комісії (з 1906) та церковно-історико-археологічного комітету (з 1906). Голова правничого т-ва (з 1921) та правничо-термінологічної комісії. Чл. комітету для охорони пам'яток історії та мистецтва (1918–1922).

Наукову діяльність розпочав ще в студентські роки. За дипломне дослідження “Очерк внутренней истории Малороссии во второй половине XVII века” одержав ступінь магістра. Значні досягнення вченого в області археографії. З його ім'ям пов'язані перші наукові видання ряду літописів, історичних творів, актових матеріалів “Архива Юго-Западной России” з ґрунтовними вступними статтями, текстологічними примітками та науковими коментарями.

Автор більше 200 наук. праць з історії України XVI – XIX ст.

Історичні погляди Левицького склалися в 60–70-х XIX ст. у період розквіту ідей народництва. У працях він приділяв значну увагу становищу селян та рядових козаків, їх визиску старшиною,

а також національному, економічному та релігійному гнобленню укр. народу на Правобережжі у другій половині XVII – XVIII ст.

Власний архів, колекцію історичних документів та бібліотеку вчений у 1921 передав до ВУАН. Нині вони зберігаються в Інституті рукопису НБУ НАН України ім. В.І.Вернадського.

Тв.: Очерк внутренней истории Малороссии во второй половине XVII в. – К., 1875; Внутреннее состояние Западно-Русской церкви в Польско-Литовском государстве в конце XVI ст. и уния. – К., 1884 (Передмова до т.6, ч.1 “Архива Юго-Западной России”. Окрема відбитка); Очерк народной жизни в Малороссии во второй половине XVII в. – К., 1902; Черты семейного быта в Юго-Западной Руси в XVI–XVII вв. – К., 1909.

Літ.: Грушевський М. Левицький Орест Іванович // Україна. – 1924. – Кн.1-2; Москвич Л.Г., Сарбей В.Г. Академік УАН Орест Іванович Левицький (1848 – 1922 рр.). Життєпис, бібліографія його праць і праць про нього. – К., 1998.

Неля Герасименко

ЛЕОНТЬЄВА Лариса Євгенівна (06.12.1948, м. Дзержинськ Донецької обл.) – дослідниця суспільного руху в США під час Другої світової війни, міжнародних відносин, к.і.н. (1980).

1966–1970 – навчалася в ДонДУ; 1970–1972 – літ. працівник газ. “Дзержинський шахтар”; 1972–1974 – вчитель історії сш; з 1974 – в ДонДУ: асистент, ст. викладач, доц. каф. всесвітньої історії. 1976–1979 – в аспірантурі цього ж ун-ту. Канд. дис. “Рух солідарності прогресивних сил США з радянським народом в роки Другої світової війни” захистила 1980 в КДУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. – д.і.н., проф. М. І. Турівненко).

Тв.: Трансформація общественного мнения в США в годы Второй мировой войны // Американский ежегодник, 1993. – М., 1994; Еволюція політики США щодо Європи після Другої світової війни: провідні тенденції та періодизація // Східна Європа і співтовариство: історія і сучасність. – Донецьк, 1996; Демократичний рух в США в роки Другої світової війни та проблеми формування суспільної думки (1939–1941 рр.) // Історичні і політологічні дослідження. –

1999. – №1-2; Всесвітня історія: навч. посіб. для абітурієнтів. – Ч.2.
– Донецьк, 2003 (у співавт.).

Літ.: О научной работе кафедры новой и новейшей истории
Донецкого университета // Новая и новейшая история. – 1988. –
№1.

Любов Шепель

ЛИСИЙ **Анатолій Кононович** (30.07.1944, м. Вінниця) –
дослідник економічної історії УСРР у 1921–1941, історії церкви в
Україні XVI ст., к.і.н. (1984), доц. (1990).

1962–1969 навчався в Ужгородському держ. ун-ті з перервою у
3 р. (перебував у лавах рад. армії); 1969–1970 – інструктор
Вінницького обкому ЛКСМУ; 1970–1974 – зав. відділом
Вінницького краєзнавчого музею; 1974–1975 – учитель історії сш;
1975–1978 – асистент каф. іст. КПРС Вінницького політехнічного
ін-ту; 1976–1980 – навчався в аспірантурі КДУ ім. Т.Шевченка
(наук. кер. – к.і.н., доц. З. Сільченко); 1984 – у КДУ захистив канд.
дис. “Ідейно-політичне виховання робітничого класу України в
1971–1975 рр.”. З 1978 працює у Вінницькому пед. ін-ті
ім. М. Островського (нині пед. ун-т ім. М. Коцюбинського) ст.
викладачем, доц. каф. історії КПРС, каф. всесвітньої історії (2002–
2004), каф. історії України іст. ф-ту (1990–2002 і нині).

Автор 110 праць.

Тв.: Нариси історії Подільсько-Брацлавської єпархії (1795–1995 рр.).
– Вінниця, 1995; Вінницький капуцинський монастир. – Вінниця, 1995
(у співавт.); Нариси історії Гніванського костельу. – Вінниця, 1996;
Нариси історії Мурафського костельу. – Вінниця, 2000.

Дж.: Анкета А. К. Лисого.

Олег Рабенчук

ЛИТВИНЕНКО **Роман Олександрович** (29.09.1964,
м. Донецьк) – дослідник археології бронзового віку Євразії, к.і.н.
(1995), доц. (1998).

1981–1986 навчався на іст. ф-ті ДонДУ; з 1988 – в цьому ж ун-ті;
1988–1994 – ст. інженер, м.н.с. науково-дослідної частини каф.

археології, асистент, ст. викладач каф. археології, історії стародавнього світу та середніх віків, 1994–1999 – доц. цієї ж каф., 1999–2004 – доц. каф. всесвітньої історії.

Канд. дис. “Зрубна культура басейну Сіверського Дінця (за матеріалами поховальних пам’яток)” захистив 1995 в Ін-ті археології НАН України (наук. кер. – к.і.н. В. В. Отрощенко).

Автор 102 наук. праць.

Тв.: Кургани епохи раннього металла Івано-Дарьєвського микрорайона в Донбасі. – Донецьк, 1991 (у співавт.); Пам’ятники покровського типу на Северном Донце // Археологические вести. – СПб., 1995; Была ли абашевская культура на Украине? // Археология восточноевропейской лесостепи. – Вып. 11: Доно-Донецкий регион в эпоху средней и поздней бронзы. – Воронеж, 1998; Периодизация срубных могильников Северо-Восточного Приазовья // Древности Северо-восточного Приазовья. – Донецьк, 1999; Поховання зрубної культури в кам’яних гробницях з горизонтальною кладкою стіни // Археологія. – 2000. – №4.

Дж. і літ.: Анкета Р.О.Литвиненка; Вопросы относительной хронологии погребений бабинской культуры Днепро-Донского региона // Донецкий археологический сборник. – Вып. 10. – Донецьк, 2002; The Problem of Chronological Correlation between SINTASHTA type and MRC SITES // Complex Societies of Central Eurasia from the 3rd to 1st Millennium BC. Regional Specifics in Light of Global Models. – Vol. 1. – Washington, 2002; “Пряжки” и колесничество: проблема соотношения // Матеріали та дослідження з археології Східної України. – Вип. 2. – Луганськ, 2004.

Любов Шепель

ЛИХОГЛЯД Микола Франкович (03.12.1959, с. Голубівка Калинівського р-ну Вінницької обл. – 11.03.2001, м. Київ) — дослідник українсько-молдовських зв’язків ХІХ – поч. ХХ ст., історії Гетьманщини, Поділля, к. і. н. (1989), доц. (1992).

Навчався на іст. ф-ті Вінницького держ. пед. ін-ту ім. М. Островського (1977 — 1981). З 1980 – у цьому ж ін-ті: 1980–1981 – лаборант, ст. лаборант каф. історії СРСР і УРСР. У 1983–

1985 ст. лаборант, асистент цієї ж каф. 1985–1988 навчався в аспірантурі КДУ (з відривом від виробництва). 1988–1991 – ст. викладач каф. історії СРСР і УРСР Вінницького держ. пед. ін-ту. 1991–1992 – ст. викладач каф. історії УРСР. 1992–2001 — доц. каф. історії України цього ж ін-ту (з 1998 – ун-ту). 1989 у КДУ захистив канд. дис. “Українсько-молдавські історичні зв’язки в період імперіалізму” (наук. кер. — д.і.н, проф. Я. М. Серішев).

Автор понад 50 наук. праць.

Тв.: Місце Подільського Подністров’я в економічних зв’язках України і Молдавії наприкінці XIX – поч. XX ст. // VII Подільська історико-краєзнавча конференція. – Кам’янець-Подільський, 1987; “Закон Божий (книга битія народу українського)” М. І. Костомарова – історичне джерело до вивчення програмових положень Українсько-Слов’янського товариства Святих Кирила й Мефодія // Микола Костомаров і проблеми суспільного та культурного розвитку української нації. – Рівне, 1992.; І. Є. Овсінський – видатний подільський агроном // Духовні витоки Поділля: творці історії – Кам’янець-Подільський, 1994; М.Вінниця в економічних зв’язках України та Молдови в пореформений період // Вінниця: минуле і сучасне. – Вінниця, 1994; Про формування національної та державної символіки України в період Визвольної війни середини XVII ст. // Поділля і Волинь у контексті історії українсько-національного відродження. – Хмельницький, 1995 (у співавт.); Концепція окремішності української історії в перших наукових працях М. С. Грушевського // Україна на шляху до свободи і незалежності. – Вінниця, 1996; Дипломатія Б. Хмельницького в ході національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст. // Відродження. – 1998. – №4; Славетний подвиг (До річниці битви під Крутами) // Там само. – 1998. – №2; Формування нової системи політичного управління Лівобережної України – Гетьманщини XVIII ст. // Україна: минуле, сьогодення, майбутнє. – К., 1999; Проникнення товарно-грошових відносин у селянське господарство Лівобережної та Слобідської України в період розкладу феодалізму і генезису індустріального суспільства (друга половина XVIII ст. // Наукові записки. Серія: Історія. – Вінниця, 1999. – Вип.1; Особливості торгівлі

між Лівобережною Україною та Молдовою в II половині XVIII ст.
// Там само. – Вінниця, 2000. – Вип.2.

Літ: Баженов Л.В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців
XIX – XX ст. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 269-270.

Ольга Малюта

ЛИХОЛОБОВА Зоя Григорівна (29.09.1926, м. Сталіно, нині м. Донецьк) – дослідник історії України XX ст., д.і.н. (1974), проф. (1976), заслужений проф. ДонНУ. Відмінник освіти України (2000).
Зі службовців.

1944–1948 навчалася на іст. ф-ті Донецького держ. пед. ін-ту.
1950–1955 працювала викладачем історії СРСР у Сталінській облпартшколі. 1955–1962 – ст. викладач каф. історії Сталінського пед. ін-ту. Канд. дис. “Рух за комуністичне ставлення до праці (на матеріалах металургійної промисловості Донбасу)” захистила у ХДУ (1962). 1964–1976 – доц., з 1976 – проф., 1975–1996 – зав. каф. історії СРСР ДонДУ (з 1992 – каф. історії народів Росії). Докт. дис. “Рабочие Донбасса в годы социалистической реконструкции народного хозяйства (1926–1937 гг.)” захистила в Ін-ті історії АН УРСР (1974). Нині – проф. каф. історії слов'ян ДонНУ.

З 1992 – гол. ред. та упорядник видання “Нові сторінки історії Донбасу”, чл. редколегії “Вісник Донецького університету”, “Історичні і політологічні дослідження”, “Наука, релігія, суспільство”, обласної редколегії “Реабілітовані історією”. Член спецради із захисту дисертацій при іст. ф-ті ДонНУ. Підготувала 17 кандидатів і докторів іст. наук.

Очолила наукову школу “Соціально-економічні та політичні процеси в Донбасі (XX ст. – початок XXI ст.). Має нагороди. Медалі: “За доблестный труд в Великой Отечественной войне” (1945); “За трудовое отличие” (1980); Почесна грамота Верховної ради України (2003).

Автор понад 220 наук. праць, в т.ч. 10 монографій (4 індивід.).
Тв.: Історія міст і сіл Української РСР. Донецька область. – К., 1970 (у співавт.); Рабочие Донбасса в годы первых пятилеток. – Донецк, 1973; Поступь новаторов – Донецк, 1976; История рабочих

Донбасса. В 2-х тт. – Т.1. – К., 1981 (у співавт.); Соціально-економічне розв'язання Донбасса в умовах будівництва соціалізму: історіографія проблеми // Regionalnyi historiohrafias. – Praha, 1983 (чеською мовою); Братське подружтво робочого класу в боротьбі за індустриалізацію країни. – К.; Одеса, 1984 (у співавт.); Количественний ріст і соціально-демографічні зміни в складі шахтерів Донбасса (1928–1932). – Донецьк, 1986; Очерки історії Донецької обласної комсомольської організації. – Донецьк, 1987 (у співавт.); Сталінський тоталітарний режим та політичні репресії кінця 1930-х років в Україні (переважно на матеріалах Донбасу). – Донецьк, 1996; Проблема виникнення Юзівки (Донецька) в освітленні Т.Фрідгута // Вісник Донецького університету. Серія Б. Гуманітарні науки. – 1998. – №1 (у співавт.); Вугільний Донбас у другій половині ХХ століття. – Донецьк, 2001 (наук. кер. авт. колективу, редактор, співавт.); On the way to decline: a concise historical review of the Donbass coalmining industry's development in the 50-ies of the 20-th century // Conference 2001: Confronting Change Norht East England and East European Coal Fields. Neville Hall Westgate Road Newcastle upon Tyne (у співавт.); Університет в умовах реформування суспільства: Перебудова навчального процесу, наукові пошуки вчених // Історія Донецького національного університету. – Донецьк, 2002 (у співавт.); Вибрані праці. – Донецьк, 2003; До проблеми старих промислових регіонів: Український Донбас, Рурська область, Північно-Східна Англія // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. Зб. наук. праць. – Вип.25. – К., 2004 (у співавт.); Міста Донбасу в часи радянської модернізації: особливості менталітету городян // Нові сторінки історії Донбасу. Кн.12. – Донецьк, 2006.

Дж. і літ.: Анкета З. Г. Лихолобової; Жінки України. – К., 2001. – С. 255-256; Історія Донецького національного університету. – Донецьк, 2002. – С. 39, 45, 62, 89, 144, 159-161, 165, 237, 238, 243; Зоя Григорівна Лихолобова. Бібліографія науковця. – Донецьк, 2004.

Віктор Даниленко

ЛОБОДА Михайло Тимофійович (12.11.1939, с. Куликівка Городнянського р-ну Чернігівської обл.) – дослідник історії Росії другої пол. ХІХ – поч. ХХ ст., революційно-демократичного руху, к.і.н. (1974), доц. (1981). Із селян.

Закінчив іст. ф-т КДУ у 1969. 1971–1973 – навчався в аспірантурі КДУ. Наук. кер. – к.і.н., доц. М. А. Рудько, д.і.н., проф. М. І. Марченко. Канд. дис. “Селянське товариство «Таємна дружина» (т.зв. “Чигиринська змова”)” захистив у КДУ в 1974. Працював доц. іст. ф-ту КНУ.

Автор понад 20 праць.

Тв.: Історія Росії. Лекції до курсу. – К., 2000; Історія народів Росії. – К., 1992 (у співавт.); История городов и сел. Украинской ССР. Киев. – К., 1982 (у співавт.).

Дж.: Анкета М. Т. Лободи.

Віктор Крупина

ЛОЗОВИК Григорій Натанович (09/22/.08.1885, м. Брусилів, нині Житомирської обл. – 22.10.1936, м. Київ) – вчений в галузі візантології та культури Близького сходу, проф. (1933). Зі службовців.

Після закінчення юр. ф-ту Київського ун-ту Св. Володимира (1910) поступив (1912) на іст.-філ. ф-т цього вузу, був кращим учнем проф. Ю. А. Кулаковського. Але у зв'язку з початком Першої світової війни та революційними подіями 1917–1919 в Україні диплом про вищу іст. освіту (КІНО) отримав лише в 1921, маючи великий стаж практичної педагогічної діяльності (викладав історію у школах та технікумах Києва). З 1922 – викладач історії матеріальної культури та класової боротьби Київського архітектурного (пізніше – художнього) ін-ту. З початку 1930-х – викладач давньої історії КІНО, з 1933 – проф. каф. давньої історії Київського ун-ту. Одночасно з жовтня 1925 – н.с. науково-дослідної каф. історії європейської культури ВУАН, з початку 1930-х – Комісії Близького Сходу АН УРСР. Наукові праці присвячені історії давнього світу та середньовіччя, зокрема дослідженню різних суспільних форм: общин, громад, влаштуванню міст.

28.02.1936 заарештований органами НКВС УРСР за хибним донесенням як член контрреволюційної троцькістської організації “Український троцькістський центр”, що діяла в Київському ун-ті та ін. вузах. Разом з іншими вченими та викладачами (всього 37 чол.) засуджений до вищої міри покарання – розстрілу. Реабілітований Верховним судом СРСР 01.09.1956 “за відсутністю складу злочину”.

Тв.: Задачи наших городов во время войны и революции. – К., 1917; История общества. – К., 1923-24, перевид. 1930; Від мотики до машини. – Харків, 1924; Історія громади. – К., 1926; Історія класової боротьби з найдавніших часів. – К., 1927; Как возникли города. – К., 1927; Десять лет русской византологии (1917–1927 гг.) // Историк-марксист. – 1927. – Т.7; Нове дослідження арабовізантійських взаємин VII-X вв. // Східний світ. – 1930. – №2.

Дж. і літ.: ЦДАВО України. – Ф.166. – Оп.12. – Спр.4445; ДА СБУ. – Спр.38407 ФП; Митряев А.И. Г.Н.Лозовик как историк // Вестник Харьковского университета. – 1989. – №343. – История. – Вып.23. – С.104.

Лариса Шевченко

ЛОТОЦЬКИЙ Антін Львович (псевд. і крипт.: А.Бей, А.Вільшенко, Лотан, МУБАЛ разом з М.Угрином-Безгрішним, Тото-Долото, Самособою не Руданський, А.Л., Л.А. та ін.; 13.01.1881, с. Вільховець, нині Бережанського р-ну Тернопільської обл. – 28.05.1949, м. Львів; похований на Личаківському кладовищі) – письменник, педагог, історик, видавець, перекладач. Син галицького педагога і письменника Лева Лотоцького (1850–1926).

Вчився у Бережанській укр. гімназії, належав до таємної юнацької організації “Молода громада”; закінчив філософ. ф-т Львівського ун-ту, де, зокрема, слухав лекції М.Грушевського; протягом 1907–1910 видав перші книжки: “Цвіти з поля”, “Ведмедівська попівна”, “Триліси”. З 1911 – вчитель Рогатинської гімназії, один з ініціаторів заснування товариства “Молода Січ” (1912/1913 н.р.). В 1914 пішов добровольцем у лави УСС, входив до складу “Пресової квартири” (з 1916 – її секретар), редактор її видань (“Вісник Пресової квартири

Укр. Січ. Стрільці”, “Самохотник”, “Червона калина” та ін.). Автор текстів відомих стрілецьких пісень (“Гімн Коша”, “Стрілецька Січ” – 1916). Старшина УГА, брав участь у поході на Наддніпрянську Україну (лютий–жовтень 1919). 1919 працював у створеній Й. Застирцем газ. “Нова рада”, з 1920 – у Снятинській гімназії, з 1922 – в Рогатинській; там 1923–1924 видавав разом з М. Угрином–Безгрішним ж. “Рогатинець”. Активно співробітничав з львівськими журналами і видавництвом “Світ дитини” (1919–1933), газ. “Свобода” (США, 1921–1936) та ін. 1946 був прийнятий до Львівської організації СПУ. Останні роки життя перебував у інтернаті для львівської інтелігенції. Автор високохудожніх і патріотичних іст. творів для дітей: “Історія України для дітей” (Кн.1. – 1933), “Було колись на Україні” (Кн.1–5, 1937–1938), “Княжа слава” (1942), циклу краєзнавчих оповідань “Славко на мандрівках”, літературно-критичних та мовознавчих досліджень, перекладів з польської (В.Оркан, 1907) та італійської (Едмондо де Амічіс, 1923) мов. Книжки Л. ілюстрували П.Андрусів, Я.Гніздовський, Л.Перфецький, М.Фартух. За радянських часів ім’я Л. як “націоналіста” замовчувалося. Ім’я Л. носить гімназія в Снятині і вулиця, на якій вона міститься.

Тв.: Тарас Шевченко в німецьких перекладах // Звідомлення дирекції Рогатинської гімназії за 1913/14 н.р. – Рогатин, 1914; Дві свіжі могили [В.Самійленка, О.Маковея] // Молода Україна. – 1925. – №9; Борці за церкву: Життєписні оповідання у 2-х ч. – Львів, 1930; Українська гімназія Рідної школи в Рогатині: Іст. нарис з приводу 25-ліття гімназії. – Рогатин, 1934; Історія України для дітей. – Т.1–4. – Львів, 1934; 1938 (доповн.); Вінніпег, 1966, 1978; Львів, 1990; Івано-Франківськ, 1991; Роксолана: Іст. опов. з XVI ст. – Львів, 1936; Коротка граматики української мови. – Рогатин, 1936 (у співавт.); 3 культурної праці усусів // Календар Просвіти на 1936 р. – Львів, 1936; Як дійсно було з проводом Пресової квартири УСС? // Літопис Червоної Калини. – 1937. – №4; Княжа слава: Іст. опов. – Краків; Львів, 1942; Вінніпег, 1963; К., 1991; Львів, 1991; Н.-й., 1991; Котигорошок. – Львів, 1946; Козак Байда: Іст. опов. про засновника Запорізької Січі. – Вінніпег, 1947; Кужіль і меч 1927:

Іст. повісті для юнацтва. – Львів, 1991; Хрест над Дніпром: Іст. оповіді про прийняття віри Христової на Україні. – К., 1991; Вірші // Стрілецька Голгофа. – Львів, 1992; Левада Пречистої: Легенди для дітей мол. віку. – Львів, 1993.

Літ.: ЕУ. – 1962. – С.1379; Якимович Б. Антін Лотоцький: Життєвий і творчий шлях // Лотоцький А. Княжа слава. – Львів, 1991; Бібліографічний покажчик основних видань творів А. Лотоцького, підготовлений М. Морозом // Там само; Стрілецька Голгофа. – Львів, 1992; Суходуб З. Ім'я, повернене народу // Дзвін. – 1992. – №3-4; Юсип Д. “...І час каміння збирати” // Дзвін. – 1994. – №7; Малик Я. // Укр. журналістика в іменах. – Львів, 1995. – Вип.2; Брін Ю.З. Про книгу А.Лотоцького “Історія України” // УІЖ. – 1995. – №1; Якимович В. А.Лотоцький і М.Угрин-Безгрішний. У вирі змагань за українську державу // Рогатинська земля: Історія та сучасність: Мат. І наук. конф. – Рогатин; Львів, 1995; УЛЕ. – К., 1995. – Т.3; Анталовський В. Підручник пишеться для народу // УІЖ. – 1997. – №6; Полек В. та ін. Видатні педагоги Прикарпаття. Біограф. довідн. – Т.І. – Івано-Франківськ, 1997; Качкан В. “А зорі червоні – від стрілецької крові” Віхи до життя Антона Лотоцького // Качкан В. Хай святиться ім'я твоє: Українознавство та пресологія ХІХ – І пол. ХХ ст. – Львів, 1998; Бородавчук С. Художня своєрідність відтворення історичних подій 1651–1654 рр. у повісті Антона Лотоцького “Триліси” // Наук. зап. Тернопільського держ. пед. ун-ту ім. В.Гнатюка. Серія: Літературознавство. – 1999. – №2(5); Попадюк М. Імена. – Снятин, 1999; Боянівська Н. Антін Лотоцький та його історична повість “Роксолана” // Буковинський історично-етнографічний вісник. – Чернівці, 2004. – Вип.6.

Галина Герасимова

ЛУГОВСЬКИЙ Борис Львович (12.05.1898, м. Тобольськ – ?) – історик, етнограф, фольклорист, краєзнавець.

Закінчив Чернігівський ІНО. У 1920-х працював у Чернігівському держ. музеї, очолював його етнографічний відділ, виконував обов'язки секретаря Ради музею. Один із засновників Чернігівського наук. т-ва (1920), його секретар, згодом голова

Етнографічної секції. Одночасно у 1925–1930 – н.с. Історичної секції ВУАН, нештатний постійний співробітник Комісії історичної пісенності ВУАН, співпрацював з Кабінетом примітивної культури Науково-дослідної каф. історії України у Києві М. С. Грушевського. Досліджував побут та репертуар професійних народних співців і музикантів (старців) на Чернігівщині. На початку 1930-х виїхав до Харкова для навчання в аспірантурі. Подальша доля невідома.

Тв.: Чернігівські старці: “Стареча топографія Чернігова” // Первісне громадянство. – 1926. – Вип.3; Автобіографічні відомості лірника Аксентія Шолоха // Там само. – 1929. – Вип.1.

Літ.: Наука и научные работники СССР. Часть VI. Научные работники СССР без Москвы и Ленинграда. – Л., 1928. – С.228; Історія Національної академії наук України. 1924-1928. Документи і матеріали. – К., 1998. – С.623; Коваленко О.Б., Ткаченко В.В. Луговський Борис Львович, український етнограф, музейний працівник, активний учасник краєзнавчого руху 20-х років // Репресоване краєзнавство (20-30-і роки). – К., 1991. – С.344-345; Арендар Г., Лихачова С. Чернігівський історичний музей у 20-90-ті роки // Родовід. – 1996. – Ч.2 (14). – С.45-59.

Оксана Юркова

ЛУЧИЦЬКИЙ Іван Васильович (02.06.1845, м. Кам'янець-Подільський – 22.08.1918, м.Київ) – дослідник проблем соціально-економічної історії Франції та України, археограф, політ. та гром. діяч. Народився в сім'ї учителя, викладача стародавніх мов.

Навчався в Кам'янець-Подільській, в Першій київській гімназіях та на іст.-філ. ф-ті Київського ун-ту (1862–1866). Учитель російської словесності, історії та географії Києво-Подільської прогімназії (1869–1871), приват-доцент Київського ун-ту (1870). Захистив магістерську дис. “Феодальна аристократія і кальвіністи у Франції” (1871). Магістр загальної історії Казанського (1872–1873) та доц. Київського ун-ту (1874–1875). За працю “Католическая лига и кальвинисты во Франции” одержав наук. ступінь докт. історії і звання проф. (1877). Створив наук. школу та центр викладання і вивчення нової історії у Київському ун-ті (1908). Проф.

Петербурзького ун-ту та викладач Вищих жіночих курсів у Петербурзі (1908). Чл.-кор. Петербурзької Академії наук (з 1908). Почесний доктор ун-ту в Глазго (Англія) (1910).

Займався активною громад. та політ. діяльністю. Гласний Золотоніського повітового, Полтавського губернського земства та Київської міської думи. Член Київської громади, співробітник ж. "Киевская старина", один з організаторів УНТ в Києві та Російської вищої школи сусп. наук у Парижі для студентів, виключених з російських ун-тів за політичну неблагонадійність. Один з організаторів кадетської партії, член її Київського і Центрального комітетів. Депутат 4-ї Держ. думи (1907).

Методологічні та загально-історичні погляди сформувалися під впливом праць засновників теорії позитивізму О.Канта і Г.Спенсера, а в основі наукового світогляду вченого була позитивіська теорія еволюції. У поглядах на історичний процес він приділяв значну увагу економічному фактору в історії суспільства.

Праці вченого здобули світове визначення ще за життя. Деякі з них, насамперед з історії французького селянства, перекладалися на іноземні мови, рецензувалися у закордонних виданнях. Міністерство народної освіти Франції присвоїло вченому почесне наукове звання. У 1913 одержав премію Одіфре (Франція).

Дж. і літ.: ІР НБУВ. – Ф.66; ЦДІАК України. – Ф.274. – Оп.1. – Спр.888; Онопрієнко В.І. Володимир Іванович Лучицький. – К., 1991; Таран Л., Мазур І. Українець європейської слави // Київська старовина. – 1994. – №5; Таран Л., Шандра В. Лучицький Іван Васильович // Українські архівісти: Біобібліографічний довідник. – К., 1999.

Неля Герасименко

ЛЮБОВИЧ Микола Миколайович (16/28./03.1855, Тульчин Брацлавського пов. Подільської губ. – 1935, м. Ростов-на-Дону, РФ) – історик-славист та дослідник історії європейських країн. Народився у родині офіцера російської армії.

Закінчив Першу Київську гімназію та Київський ун-т св. Володимира (1877). Вивчав загальну історію під керівництвом І.В.Лучицького. Викладав історію в Кам'янець-Подільській гімназії

(1877–1878). Стипендіат для підготовки до професорського звання при Київському ун-ті Св. Володимира (1878). З 1880 – доц. Варшавського ун-ту. Захистив магістерську дис. “Історія реформації в Польщі. Кальвіністи та антитринітарії” (1883). У 1890 захистив докт. дис. “Початок католицької реакції та занепад реформації в Польщі” в Київському ун-ті св. Володимира. Екстраординарний, ординарний проф. Варшавського ун-ту. Поділяв позитивістські погляди на історію та був близький до Варшавської історичної школи. Працював в архівах Берліна, Берна, Варшави, Ватикану, Венеції, Вільно, Данцига, Женеви, Кенігсберга, Кракова, Москви, Парижа, С.-Петербурга, Цюриха та ін. міст. У 1915 евакуювався з Варшавським ун-том до Ростова-на-Дону. У 1920-і викладав у Північно-Кавказькому ун-ті. Чл.-кор. АН СРСР (1924).

Автор праць з історії реформації та контрреформації в Польщі.

Тв.: Иван Подкова: эпизод из отношений Подолии к Молдавии в XVI в. // Подольские епархиальные ведомости. – 1878. – №18-19; Отчет о занятиях стипендиата для приготовления к профессорскому званию Н. Любовича в архивах и библиотеках Варшавы, Петербурга, Вильны и Слуцка // Университетские известия. – К., 1879. – №11; Общественная роль религиозных движений // Там само. – К., 1881. – №1; История реформации в Польше: кальвинисты и антитринитариане. – Варшава, 1883; Альбрехт, герцог Прусский, и реформация в Польше // Журнал Министерства народного просвещения. – 1885. – №8; Обзор литературы по истории Польши XVI в. За истекший 1884 г. // Известия С.-Петербургского славянского благотворительного общества. – 1885. – Кн.6; Отчет Н.Н.Любовича о заграничной командировке на летнее вакационное время 1886 г. // Университетские известия. – К., 1887. – №8; К истории иезуитов в литовско-пруссских землях в XVI в. // Там само. – К., 1888. – №4; Начало католической реакции и упадок реформации в Польше. – Варшава, 1890; Казацкое донесение об угрожающем татарском нападении на пределы Польши // Киевская старина. – 1893. – №10; Польская историческая литература 1890 г. // Варшавский дневник.

– 1897. – №112-114, 129-130; Грюнвальдська битва. – Варшава, 1911; Несколько документов по истории реформации в Литве из Ватиканской библиотеки // Записки общества истории, филологии и права при Варшавском университете. – 1914. – Выш.7.

Літ.: Кареев Н.И. Отзыв о соч. проф. Любовича под заглавием “Начало католической реакции и упадок реформации в Польше” / Отчет о четвертом присуждении премий Макария, митрополита московского. – СПб., 1892; Бузескул В., Успенский Ф., Платонов С. Записка об ученых трудах Н.Н.Любовича // Известия Академии наук: Сер.6. – 1924. – №12/18; Ростовский государственный университет 1915–1965. – Ростов-на-Дону, 1965; Славяноведение в дореволюционной России: Библиографический словарь. – М., 1979; Кареев Н.И. Прожитое и пережитое / Вступ. ст. и ком. В.П.Золотарева. – Л., 1990.

Олексій Ясь

МАГУРА Сильвестр Сильвестрович (02.01.1897, с. Гусине Холмського пов. Люблінської губ. (нині Польща) – 08.01.1938, Київ) – археолог, дослідник пам’яток трипільської культури.

Навчався в Київському державному ун-ті (1917–1920) та КІНО (1922–1925). 1920–1922 вчителював у м. Гайсині на Вінниччині. З 1925 – співробітник археологічного відділу Всеукраїнського іст. музею ім. Т. Г. Шевченка, брав участь у розкопках залишків поселення трипільської культури на Черкащині та міста-держави Ольвії. У 1927–1930 аспірант Всеукраїнського іст. музею. Одночасно брав участь у діяльності Всеукраїнського археологічного комітету (ВУАКу), член її Трипільської комісії. 1931 захистив дисертацію на звання наукового співробітника в галузі археології.

1930 брав участь у роботі Дніпрогесівської археологічної експедиції під керівництвом акад. Д.І. Яворницького, у 1932–1933 – у розкопках на Замковій горі у Києві.

У 1934–1937– с.н.с. Ін-ту історії матеріальної культури ВУАН, керівник Трипільської експедиції. 1935 проводив розкопки на території “міста Володимира” у Києві.

14.12.1937 за звинуваченням у належності до вигаданої “антирадянської української націоналістичної організації” заарештований і засуджений до розстрілу. Реабілітований 1960.

Тв.: Питання побуту на підставі залишків трипільської культури // Трипільська культура на Україні. Вип.1. К., 1926; Бібліографічний покажчик з археології // Записки ВУАК. – К., 1930. – Т.1; До питання про стару слов'янську кераміку часів родоплемінного ладу (з приводу розкопів на горі Киселівці в Києві 1932 р.) // Наукові записки Інституту історії матеріальної культури. – К., 1934. – Кн.1; Розкопи на горі Киселівці в Києві 1933 р. // Там само; Дослідження так званої “трипільської культури” // Там само. – 1935. – Кн.3/4; Експедиція 1934 р. для дослідження пам'яток трипільської культури // Там само. – 1937. – Кн.2.

Літ.: Мезенцева Г. Дослідники археології України: Енциклопедичний словник-довідник. – Чернігів, 1997. – С.44; Історія Національної академії наук України (1934–1937): Документи і матеріали. – К., 2003.

Оксана Юркова

МАЗУР Василь Митрофанович (13.01.1950, с. Руданське Шаргородського р-ну Вінницької обл.) – дослідник національної політики радянської держави; проблем політичного, соціального, економічного, правового, релігійного та культурного становища нацменшин в Україні у 1920–1930-х рр., к.і.н. (2002), доц. (2004).

1978–1982 – навчався у Вінницькому держ. пед. ін-ті ім. М. Островського (нині ун-т ім. М. Коцюбинського); 1982–1985 – учитель історії і географії; 1985 – ст. лаборант; 1989 – ст. викладач; 2004 – доц. каф. історії України іст. ф-ту Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського; 1995–1998 – аспірант Ін-ту історії України НАН України (наук. кер. – д.і.н., пр.н.с. В. І. Марочко); 2000 – у Харківському нац. ун-ті ім. В. Каразіна захистив канд. дис. “Кооперативний рух у національних районах Української СРР (1921–1929 рр.)”.

Автор 22 наук. праць.

Тв.: Голод 1922–23 років в Україні (історико-демографічний аналіз) // Історія України. – 1999. – №37; Соціокультурний феномен

німецьких поселень в Україні 1920–1929 рр. // Історія Півдня України від найдавніших часів до сучасності. Зб. наук. пр. – Ч.2. – Миколаїв; Одеса, 1999; Національно-територіальні райони в Україні в 20-ті роки ХХ ст. // Наук. зап. ВДПУ. Серія: Історія. – Вип. VI. – Вінниця, 2003; Особливості соціально-економічного та культурно-освітнього розвитку нацменшин в Україні (1920–1929 рр.): порівняльний аналіз. – К., 1999; Національно-мовне питання в країні (1991–2001 рр.). – Вінниця, 2003; Етногенез українського народу. – Вінниця, 2004.

Дж.: Анкета В. М. Мазура.

Олег Рабенчук

МАКАР Віталій Юрійович (12.06.1967, м. Червоноград Львівської обл.) – дослідник проблем соціально-політичної адаптації представників української етнічної групи у поліетнічне середовище Канади, історії і сьогодення української діаспори, євроінтеграційних процесів та участі України в них, к.і.н. (2004), доц. (2005).

У 1984 поступив на іст. ф-т Чернівецького ун-ту. 1985–1987 – служив у війську. 1991 закінчив ун-т. 1991–1994 – аспірант Ін-ту соціології НАН України. 1994–1995 – працював у Чернівецькій філії банку “Україна”, звідки восени 1995 поїхав на стажування в Боулінг Грін ун-ті (США) за спеціальністю державне управління. З 2000 – викладач каф. міжнародних відносин Чернівецького ун-ту. У 2004 в Ін-ті політичних і етнонаціональних досліджень НАН України захистив канд. дис. “Соціально-політична інтеграція українців у поліетнічне суспільство Канади” (наук. кер. – чл.-кор. НАН України, проф., д.і.н. В. Б. Євтух).

З 2004 – дир. Центру канадських студій, з 2005 – доц. каф. міжнародних відносин Чернівецького ун-ту.

Автор понад 30 наук. публікацій.

Тв.: Про стартові можливості соціальної мобільності українців Канади // Українська діаспора. – 1992. – №2; Проблеми соціальної інтеграції українців в канадське суспільство // Питання нової та новітньої історії країн Європи та Північної Америки. Зб. ст. – Вип.2. – Чернівці, 1993; Українці в канадському суспільстві: аналіз соціологічного опитування // Там само. – Вип.3. – Чернівці, 1994;

Еволюція етнодемографічної ситуації української меншини Канади // Там само. – Вип.4. – Чернівці, 1995; Українці в новітній історії Польщі. 1918–1989 // Український історик. – 2000. – Т.ХХХVII; Українське біженство з Закерзоння на Захід внаслідок акції “Вісла” // *Ukraincy w najnowszych dziejach Polski (1918–1989)*. – Slupsk-Warszawa, 2000. – Т.1; Висвітлення проблеми вживання українських поселенців у канадське суспільство в працях науковців Канади // Українська історіографія на рубежі століть. Наук. праці Кам’янець-Подільського держ. пед. ун-ту. – Кам’янець-Подільський, 2001; Україна – Польща: Важкі питання // Історико-політичні проблеми сучасного світу. – Чернівці, 2001. – Т.8; Соціально-політична інтеграція українців у поліетнічне середовище Канади // Людина і політика. – 2001. – №3; Динаміка професійної зайнятості представників української етнічної групи Канади // Буковинський журнал. – Чернівці, 2001. – Ч.1-2; *Polska-Ukraina: trudne pytania. Pryba oceny seminariów i opublikowanych materiałów* // *Polska-Ukraina: trudne pytania*. – Т.9. – *Materialy IX i X międzynarodowego seminarium historycznego*. – Warszawa, 2002; Динаміка професійної зайнятості представників української етнічної групи Канади // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень. – Вип. 21. – К., 2002; Вплив історико-політичних та соціальних факторів на склад української еміграції до Канади // Держава і право. Зб. наук. праць. – Вип.17. – К., 2002; Польсько-українські контакти в діаспорі (на прикладі Канади) // *Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze*. – Т.13-14. – Warszawa, 2002; Особливості формування української етнічної групи Канади // Держава і право. Зб. наук. праць. – Вип.16. – К., 2002; *European Choice of Ukraine: Internal and External Conditions* // *Eastern Dimension of European Union. Geopolitical Studies*. – Vol.11. – Warsaw, 2003 (у співавт.); Життя і побут перших галичан і буковинців у Канаді // *Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze*. – Т.15-16. – Warszawa, 2003; Українсько-польське протистояння на Волині і Холмщині під час Другої світової війни / / Питання історії України. Зб. наук. ст. – Т.6. – Чернівці, 2003 (у співавт.); *The Problems of Socio-Economic development of Ukraine on the Background of the Society Political Unstructuralism* // Central

and Eastern Europe at the Threshold of the European Union – An Opening Balance. Geopolitical Studies. – Vol. 12. – Warsaw, 2004; Етнічні організації українців Канади та їх роль у інтегративних процесах // Історико-політичні проблеми сучасного світу. Зб. наук. ст. – Чернівці, 2005. – Т.10-11.

Дж.: Анкета В. Ю. Макара.

Олена Ковальчук

МАКАР Олександр Юрійович (17.04.1961, м. Червоноград Львівської обл.) – дослідник політичної історії України, всесвітньої історії, української діаспори в Канаді, к.і.н. (1989).

У 1983 закінчив іст. ф-т Чернівецького ун-ту, працював учителем у сш. 1984–1988 – навчався в аспірантурі Ін-ту історії НАН України. Там же 1989 захистив канд. дис. на тему “Канадська немарксистська історіографія історії української етнічної групи Канади: Критичний аналіз” (наук. кер. – д.і.н. І. С. Хміль).

1988–1990 – н.с. Чернівецького відділу Ін-ту світової економіки та міжнародних відносин НАН України. З 1990 – у закордонному відрядженні. З 1995 працює н.с. і архівістом в Альбертському ун-ті (Едмонтон, Канада). Разом з тим, з 1997 займає там же посаду виконавчого директора Українсько-канадського архіву-музею Альберти. У 1995 обраний секретарем Канадської асоціації укр. етнологів.

Автор понад 30 наук. робіт.

Тв.: Кордон дружби і братерства // Зориле Буковиней. – 1981. – 27 січ. (у співавт.); Украинская трудовая эмиграция в канадских прериях (1891–1914): расселение и занятия // Всесоюзная сессия по итогам полевых этнографических и антропологических исследований 1982–1983 гг. – Черновцы, 1984. – Ч.2.; Социально-экономические причины славянской эмиграции в Канаду в конце XIX – нач. XX вв.: анализ современной историографии // XI Всесоюзная науч. конф. историков-славистов: Тезисы докл. и сообщ. – Минск, 1988; Нові рядки до історіографії Польщі // Радянська Буковина. – 1989. – 21 квіт. (у співавт.); Розселення українців у світі // Трибуна. – 1991. – №2 (у співавт.); Роль етнічного

фактора в історії канадських українців // Національний фактор і міжнаціональні відносини: історія та сучасність. – Чернівці, 1992; Висвітлення істориками України питання про еміграцію до Канади наприкінці XIX – початку XX ст. // Українська еміграція. Історія і сучасність. Матеріали міжнар. наук. конф., присвячених 100-річчю еміграції українців до Канади. – Львів, 1992; Українсько-канадський архів-музей Альберти в Едмонтоні (УКАМА) // Західноканадський збірник. – Ч. 3. – Едмонтон, 1998; Українці в Канаді та етнічна термінологія в 1890-х–1930-х роках // Етнічна історія народів Європи. 36. наук. праць. – Вип.6. – К., 2000; Migration from Western Ukraine to Western Canada: Proceedings of the Joint Conferences. / Edited by Alexander Makar and Radomir Bilash. – Edmonton, 2002; Газета “Канадський Фермер” // Питання історії України. 36. наук. статей. Т.6. – Чернівці, 2003; Сталінізм і Україна у висвітленні англomовної історіографії в 1990-х – на поч. 2000-х рр.: моделі, перспективи // П’ятий конгрес Міжнародної асоціації українців. Історія. Ч.2. – Чернівці, 2004.

Дж.: Анкета О.Ю.Макара.

Олена Ковальчук

МАНІЛОВ (МАНИЛОВ) Віктор Михайлович (1901 – ?) – дослідник подій 1917 року на Київщині. Один із упорядників збірки публікацій київської періодики – “1917 год на Киевщине: Хроника событий” ([К.,] 1928). Член компартії з 1920. Освіта середня. Д. чл. катедри історії партії Українського ін-ту марксизму-ленінізму (1930). Заст. зав. Істпарту ЦК КП(б)У. Делегат XI з’їзду КП(б)У.

Тв.: Несколько документов об октябрьских днях в Киеве // Коммунар. – К., 1924. – №13; Революция 1917 года на Киевщине // Там само; Из истории взаимоотношений Центральной Рады с Временным Правительством: К июл. событиям 1917 г. // Летопись революции. – Харьков, 1927. – №3, 4, 5/6; – 1928. – №1; Из истории октябрьской революции в Киеве: Воспоминания участников. – К., 1927; Під гнітом німецького імперіалізму (1918 р. на Київщині). – К., 1927; 1917 год на Киевщине: Хроника событий / Составили А. Иргизов, В. Манилов, Ф. Ястребов. – К., 1928; Ред.: Ястребов Ф.,

Іргізов А. Два повстання київського пролетаріату (жовтень 1917 р. – січень 1918 р.). – Харків, 1929.

Дж. і літ.: ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп.1. – №356. – Арк.211; Наукові установи та організації УСРР. – Харків, 1930. – С.222.

Сергій Білокінь

МАРТИНЕНКО Анатолій Костянтинович (20.03.1924, м. Київ) – дослідник нової і новітньої історії, міжнародних відносин, д.і.н. (1968), проф. (1969). З сім'ї робітників.

У 1949 закінчив ф-т міжнародних відносин КДУ і вступив до аспірантури на каф. історії міжнародних відносин та зовнішньої політики СРСР. З 1952 – ст. викладач цієї каф. 1953 захистив канд. дис. “Російсько-болгарські відносини від проголошення незалежності Болгарії до початку першої Балканської війни”, а 1968 – докт. дис. “Російсько-болгарські відносини в епоху імперіалізму”. З 1958 – доц., з 1969 – проф. каф. нової та новітньої історії КДУ. У 1975–1990 – завідувач, а з липня 1990 – проф. цієї каф.

Автор понад 120 публікацій з проблем історії Болгарії та Балкан, міжнародних відносин, Другої світової війни. Активний учасник міжнародних симпозіумів, зокрема у Помпорово і Софії. Нагороджений орденом Кирила та Мефодія (1981).

Тв.: Позиция России в связи с провозглашением независимости Болгарии в 1908 г. // Из истории русско-болгарских отношений. – М., 1958; Загострення імперіалістичних суперечностей в Західній Європі. – К., 1960; Друга світова війна: Посібн. для вчителів. – К., 1963; До історії російсько-болгарських відносин 1887–1895 рр. // Питання нової та новітньої історії. – 1965. – Вип.2; Русско-болгарские отношения в 1894–1902 гг. – К., 1967; Книга для читання з новітньої історії. – К., 1972; Русско-болгарские отношения накануне и в период революции 1905–1907 гг. – К., 1974; Уільям Галлахер. – К., 1974; Міжнародний калейдоскоп: Хронологія міжнародних подій. – К., 1999; Міжнародні відносини 1945–1975 років. – Ч.І-ІІ. – К., 2003 (у співавт.).

Дж. і літ: Анкета А. К. Мартиненка; РЕІУ. – Т.3. – К., 1971. – С.95; Казьмирчук М.Г. Мартиненко Анатолій Костянтинович // Історичний факультет Київського національного університету ім. Тараса Шевченка: минуле й сьогодення. – К., 2004. – С.245.

Геннадій Стрельський

МАРЧУК Василь Васильович (10.02.1961, с. Торговиця Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.) – історик, політолог, педагог, д.і.н. (2004), доц. (2006), доктор філософії. Досліджує новітню історію України, національно-демократичні традиції в українському державотворенні, історію становлення церкви в Україні.

1982 закінчив іст. ф-т Кам'янець-Подільського держ. пед. ін-ту ім. В. П. Затонського (нині – Кам'янець-Подільський держ. ун-т). У 1988–1991 – в аспірантурі при Київському держ. пед. ін-ті ім. М. Горького (нині – Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова). В 1996 в Ін-ті етнопонаціональних і політичних досліджень НАН України захистив канд. дис. “Національно-демократичні традиції в державотворчому процесі України (друга половина 80-х – перша половина 90-х рр. ХХ ст.)” (наук. кер. – д.і.н., проф. О. В. Кузьминець). З 1988 – в Івано-Франківському пед. ін-ті ім. В. Стефаника (нині – Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника) асистент, з 1996 доц. каф. історії України, з 2005 – зав. каф. політології. 2004 в Чернівецькому нац. ун-ті ім. Ю. Федьковича захистив докт. дис. “Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст.”.

Автор і співавтор 5 монографій, понад 70 наук. публікацій.

Тв.: Історичні знання в Західній Україні (XVI–XVIII ст.). – Івано-Франківськ, 1999 (у співавт.); Мій рідний край – Прикарпаття. – Івано-Франківськ, 2000 (у співавт.); Українська греко-католицька церква. Історичний нарис. – Івано-Франківськ, 2001; Дорогою Христової віри. – Івано-Франківськ, 2003 (у співавт.); Церква, духовність, нація: Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. – Івано-Франківськ, 2004.

Дж. і літ.: Анкета В. В. Марчука; Богачевська М. Реєстр побутового патріотизму // Критика. – 2002. – №3(53). – С.25-28;

Вчені Прикарпаття: Біографічний довідник. (XX–XXI ст.) – Брошнів, 2003. – С.282; Грабовецький В. В. Повернення в завтра / / Край. – 2004. – №40. – С.5.; Пилипів І. Відроджувати духовність народу // Репортер. – 2004. – №41. – С.14; “Церква, духовність, нація” // Нова зоря. – 2004. – № 38. – С.2; Пелехатий І. Церква, духовність, нація// Там само. – 2005. – № 7 – С.5.

Олена Ковальчук

МАСАЛЬСЬКИЙ Василь Іванович (01.01.1950, с. Стила Старобешевського р-ну Донецької обл.) – дослідник історії України другої половини ХХ ст., краєзнавства, соціології, педагогіки і методики вищої освіти, к.і.н. (1982), проф. (2006), Відмінник освіти України (2000).

1968–1972 – навчався на іст. ф-ті ДонДУ, 1972–1973 – викладач іст. ф-ту для іноземних громадян цього ж ун-ту. З 1975 – в ДонДУ: викладач, доц. каф. історії слов'ян, заст. декана, декан ф-ту додаткових професій.

1977–1980 – в аспірантурі ДонДУ. 1982 в КДУ ім. Т. Шевченка захистив канд. дис. “Підвищення культурно-технічного рівня робітників України в 1938–1941 рр.” (наук. кер. – д.і.н., проф. Г. Я. Пономаренко).

Автор понад 100 наук. публікацій.

Тв.: Курс лекцій з історії України. – Донецьк, 1994 (у співавт.); Збірник документів та матеріалів з історії України – Донецьк, 1995 (у співавт.); Модернізація вищої освіти як виклик часу // Наука, релігія, суспільство. – Донецьк, 2000. – №2; Донецький національний університет. – Донецьк, 2002 (у співавт.); Про підвищення якості історичної освіти у ВНЗ України в 90-і рр. // Вісник Донецького університету. – Серія Б: Гуманітарні науки. – Донецьк, 2003.

Дж. і літ: Анкета В. І. Масальського; Донецький національний університет. – Донецьк, 2002. – С.11, 243, 256, 261.

Любов Шепель

МАТЯШ Ірина Борисівна (18.04.1961, м. Прилуки Чернігівської обл.) – архівознавець, фахівець з історії укр. культури, біографістики, книгознавства, міфології народів світу, історії укр. дипломатії, д.і.н. (2001), проф. (2004). Лауреат премій ім. В.Веретенникова Головархіву України (2000), ім. М.Костомарова НАН України (2001).

1983 закінчила філ. ф-т КДУ ім. Т. Г. Шевченка. Наукові дослідження з літературознавчого джерелознавства та біографістики під кер. проф. І. Я. Заславського розпочала ще під час навчання в ун-ті. У 1984–94 займалася педагогічною діяльністю, з 1995 – заст. директора з наук. роботи, з 2001 – директор Укр. науково-дослідного ін-ту архівної справи та документознавства. 1996 в НБ ім. В.Вернадського захистила канд. дис. “Український героїчний епос у історіографічних та бібліографічних джерелах ХІХ–ХХ ст.: дослідження, публікації, репертуар”, 2001 в КНУ ім. Т. Шевченка – докт. дис. “Архівна наука і освіта в Україні 1917-го – 1930-х років”.

За її участю та керівництвом було створено галузеву наукову установу Головного архівного управління при Кабінеті Міністрів України (нині – Держ. комітет архівів України) – Укр. держ. науково-дослідний ін-т архівної справи та документознавства, розгорнуто його наукову, методичну, видавничу роботу, налагоджено співпрацю з установами НАН України, вищими навчальними закладами, розпочато міжнародну діяльність.

Чл. Колегії держ. комітету архівів України (2003), гол. ред. наук. щорічників “Студії з архівної справи та документознавства”, “Пам’ятки”, серії “Історія архівної справи: спогади, дослідження, джерела”, чл. редколегій ж. “Библиотечное дело и краеведение”, “Беларускі археаграфічны штогоднік”, “Пам’ятки України”. Віце-президент Укр. біографічного т-ва (1998), чл. комітету з професійної освіти Міжнародної ради архівів (2000 – 2004), Міжнародного ін-ту архівістики в Маріборі (2004), УІТ (1998), Білоруського іст. т-ва (2003), НТШ у Львові (1998), Нац. спілки журналістів України (2003). Перший заст. голови Спілки архівістів України та відповідальний ред. його друк. органу “Архівіст: Вісник САУ”.

Поряд із науковою та науково-організаційною роботою провадить пед. роботу: проф. каф. документальних комунікацій Держ. академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Автор бл. 300 публікацій, у т. ч. 8 інд. монографій, 5 підручників.

Тв.: Український героїчний епос (думи): Бібліографічний покажчик. Перелік архівних фондів. – К., 1995; Міф. Казка. Малі епічні жанри фольклору. – К., 1996; Етапи кобзарської науки: ритуал “визвілки” – кобзарська ініціація // Сіверянський літопис. – 1996. – №3(11); Книгознавчий аспект наукової діяльності Агатангела Кримського // Бібліотечний вісник. – 1997. – №2; Катерина Грушевська: життєпис, бібліографія, архіви. – К., 1997; Українські народні думи у виданнях та дослідженнях // Українська мова та література. – 1997. – Ч.38(54); Ч.40(56); Ч.41(57); Ч.44 (60); Перший український осередок фахової підготовки архівістів (до 80-ліття Київського археологічного інституту) // Київська старовина. – 1998. – №6(324); Археологічний інститут у Одесі: втрачені можливості // Архіви України. – 1998. – №1/6(241); Українська архівна періодика 1920–1930-х рр.: історія, бібліографія, бібліометрія. – К., 1999; Архівна наука і освіта в Україні 1920–1930-х років. – К., 2000; Вклад Василя Веретенникова в архивное дело Украины // Проблемы славяноведения. – Брянск, 2000. – Вып.2; “Він ніколи не був ні шовіністом, ні націоналістом, а лише українцем...”. Життєва драма О. Грушевського // З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. – 2000. – №2/4(13/15); Малоизвестные страницы деятельности М.В.Довнар-Запольского в области архивного образования на Украине // Археографический ежегодник за 1999 год. – М., 2000; Особа в українській архівістиці: Біографічні нариси. – К., 2001; Пилип Клименко: архівіст, учений, організатор науки // Пам’ять століть. – 2001. – №1(27); Архивная наука в Украине: Новый этап развития // Археографический ежегодник за 2001 г. – М., 2002; “Зірка першої величини”: життєпис К. М. Грушевської. – К., 2002; Нариси історії архівної справи в Україні. – К., 2002 (у співавт.); Архівознавство: Підручн. для студентів іст. ф-тів вищ. навч. закладів України. – К., 2002 (у співавт.); Некоторые особенности функционирования архивов в кризисных условиях // Архивы и делопроизводство. –

2003. – №2; Міфи та фольклор народів світу: Посібн.-хрестоматія. – К., 2003 (у співавт.); Хрестоматія з архівознавства: Навч. посібн. для студентів іст. спец. вищ. навч. закладів. – К., 2003; Життя та діяльність Катерини Грушевської. – К., 2004; Первісні джерела символіки українського героїчного епосу – дум та історичних пісень/НТЕ. – 2004. – №6; “З обов’язку громадянина... мусите це виконати” (джерела до історії української дипломатії) // Пам’ятки. – Т.5. – 2005.

Літ.: Матяш Ірина // Батьківський поріг. – К., 2000. – С.119; Матяш Ірина Борисівна // Імена України: Біографічний щорічник. – К., 2001. – С.355; Лецишин Орест. Де відроджується історія // Джерела Трускавця. – 2002, травень. – №18-19(115-116). – С.13 (рубрика “Зустріч з цікавою людиною”); Матяш Ірина // Батьківський поріг. – К., 2002. – С.271; Матяш Ірина Борисівна // Жінки-вчені Києва. – К., 2003. – С.221.

Олена Ковальчук

МАЩЕНКО Ірина Юріївна (08.11.1975, м. Черкаси) – дослідниця історії культури, освіти національних меншин; діяльності національно-культурних об’єднань етнічних меншин; міжнаціональних відносин в Україні 1990-х років; к.і.н. (2002), доц. (2003).

Після закінчення 1998 ф-ту укр. філології Черкаського держ. ун-ту ім. Б. Хмельницького, працювала інженером ПП “Аргус-сервіс” (1998), інженером науково-дослідної частини Черкаського інженерно-технологічного ін-ту (1998). 1998–2001 навчалася в аспірантурі Черкаського інженерно-технологічного ін-ту (згодом – Черкаського держ. технологічного ун-ту). 2001–2003 – викладач каф. історії України Черкаського держ. технологічного ун-ту, з 2003 – ст. викладач, доц. Під кер. д.і.н., проф. М. І. Бушина в ДонНУ захистила канд. дис. за темою “Національно-культурне відродження етнічних меншин Центральної України в 90-х роках ХХ ст.” (2002).

Автор бл. 20 друк. праць.

Тв.: Технологическое управление межнациональными отношениями. Проблемы становления теории и методологии развития методики и практики. – Черкассы; Волгоград, 1999 (у співавт.); Національна символіка незалежної України // Національний

ун-т “Кієво-Могилянська академія”. Миколаївська філія. Наукові праці. – Т.10: Історичні науки. – Миколаїв, 2000; Етнічні меншини Черкащини: 90-ті роки ХХ ст. // Вісник Черкаського державного університету. Серія: Історичні науки. – Вип.27. – Черкаси, 2001; Німецькі національно-культурні об’єднання на території Центральної України: 90-ті роки ХХ ст. // Історичні і політологічні дослідження. – Донецьк, 2002. – №2(10); Діяльність національно-культурних об’єднань етнічних меншин на території Центральної України: 90-ті роки ХХ ст. // Міжнародні зв’язки України: наукові пошуки і знахідки. – К., 2002. – Вип.11; Бушин Микола Іванович. – Черкаси, 2003; Етнонаціональні та державотворчі процеси в Україні у III – VII ст. н.е. – Черкаси, 2004 (у співавт.).

Дж. і літ.: Анкета І.Ю.Мащенко; Бушин Микола Іванович. Україна – моя Батьківщина. – Черкаси, 2003. – С.44, 209, 214, 216, 223, 224.

Василь Швидкий

МЕЗЕНЦЕВА Галина Георгіївна (15.09.1923, м. Київ – 24.11.1997, м. Торонто, Канада) – дослідниця археології України, музеєзнавства, історії давньоруських міст, д.і.н. (1969), проф. Зі службовців.

Закінчила іст. ф-т КДУ ім. Т. Шевченка (1946) і аспірантуру при каф. археології цього ж ун-ту (1949). 1950 у Москві захистила канд. дис. “Теракоти Ольвії та їх значення як історичного джерела” (наук. кер. – чл.-кор. АН УРСР Л. М. Славін). З 1950 викладала на іст. ф-ті КДУ (кафедра археології). Брала участь у багатьох археологічних експедиціях, керувала Канівською (1957–1964), Білгородською (1965–1975), Білгород-Дністровською (1977–1983) археологічними експедиціями. За матеріалами своїх археологічних досліджень на Канівщині захистила докт. дис. “Давньоруське місто Родень: Княжа гора” (1969).

Автор понад 100 наук. та наук.-попул. публікацій з археологічної, музеєзнавчої, мистецтвознавчої проблематики.

Тв.: Музеи України. – К., 1959; Нариси музейної справи. – К., 1959 (у спіавт.); Канівське поселення полян. – К., 1965; Древньоруське місто Родень: Княжа гора. – К., 1968; К., 1977; К., 1981; Залізні вироби з стародавнього Білгорода // Археологія. –

1974. – Вип.14. (у співавт.); Музеєзнавство. – К., 1980; Дослідники археології України. Енциклопедичний словник. – Чернігів, 1997; Про топографію стародавнього Білгороду // УІЖ. – 1968. – №8.

Літ.: Мезенцева Галина Георгіївна // РЕГУ. – Т.3. – К., 1971. – С.111; Пам'яті Г. Г. Мезенцевої // Археологія. – 1998. – №3. – С.156-157; Бібліографічний покажчик наукових праць співробітників кафедри археології та музеєзнавства. – К., 1986. – С.21-25; Дослідники археології України. Енциклопедичний словник. – Чернігів, 1997. – С.181; Самойленко Л.Г. Мезенцева Галина Георгіївна // Історичний факультет Київського національного університету ім. Т. Шевченка: минуле й сьогодні. – К., 2004. – С.250.

Геннадій Стрельський

МЕЛЬНИКОВА Людмила Семенівна (13.11.1962, м. Ізмаїл Одеської обл.) – дослідниця історії східних слов'ян, Південної Бессарабії, української колонізації, к.і.н. (1999).

1984–1991 навчалася на ф-ті культурно-освітньої роботи Харківського держ. ін-ту культури. 1984–1987 працювала методистом у Білгород-Дністровському районному Будинку культури; 1987–1988 – інструктор-методист в Ізмаїльському Будинку культури ім. Т. Г. Шевченка; 1989–1991 – зав. підлітковим клубом Ізмаїльського профтехучилища; з 1991 – ст. викладач каф. історії України Ізмаїльського держ. пед. ін-ту. У цьому ж ін-ті проходила аспірантуру та 1999 захистила канд. дис. “Східнослов'янська колонізація Південної Бессарабії (V – перша половина ХІХ ст.)” (наук. кер. – д.і.н., проф. А. К. Тичина).

Тв.: Слов'яни на Дунаї в середині першого тисячоліття нашої ери // Українське Придунав'я: Історичні парадигми буття і сучасність: Зб. наук. праць. – Вип.2. – К., 1997; Козаки у Північно-Західному Причорномор'ї (кінець ХVІІІ – перша половина ХІХ ст.) // Українська козацька держава: витоки та шляхи історичного розвитку. Мат. VI Всеукраїнських читань. – К.; Черкаси, 1997; З історії залюднення краю // Українське Придунав'я. – Кн.1. – Ізмаїл, 1998 (у співавт.); Адміністративно-політичний устрій Південної

Бессарабії під турецьким пануванням в XVI–XVII ст. // Наук. вісник Ізмаїльського держ. пед. ін-ту. – Вип.3. – Ізмаїл, 1998.

Дж.: Анкета Л. С. Мельникової.

Наталія Васильєва

МЕЛЬНИЧЕНКО Володимир Юхимович (20.02.1946, м. Хашурі, Грузія) – дослідник політичної історії України і Росії, біографістики, мистецтвознавець, д.і.н. (1988), чл.-кор. АПН України (2003), Засл. діяч науки і техніки України (2004).

В 1968 закінчив іст. ф-т, а в 1971 – аспірантуру КДУ ім. Т. Г. Шевченка. 1971–1976 – мол., с.н.с. науково-дослідного ін-ту, служив в армії. 1976–1987 – в апараті ЦК КП України: інструктор, консультант, зав. сектором. 1987–1989 – заст. директора Інституту історії партії при ЦК КП України, зав. архіву ЦК КП України. 1989–1991 – зав. сектору іст. наук ЦК КПКРС, 1991–1994 – директор Центрального музею В. І. Леніна в Москві. 1994–2001 – оглядач газ. “Трибуна”. 2001 – генеральний директор Культурного центру України в Москві. 1972 в КДУ захистив канд. дис. “Діяльність іноземних комуністичних груп на Україні в 1918–1920 рр.” (наук. кер. – д.і.н., проф. О. А. Бородін). 1987 в тому ж вузі захистив докт. дис. з питань інтернаціонального згуртування трудящих в роки громадянської війни. В другій половині 80-х один із перших виступив за правдиве висвітлення історії України, був ініціатором видання ряду збірників документів. Впродовж багатьох років активно пропагує укр. науку і культуру в Росії. Чл. громадської ради при Посольстві України в РФ.

Автор понад 30 монографій і кількох сот статей.

Тв.: Діяльність іноземних комуністичних груп на Україні. 1918–1920. – К., 1977; Жанна Лябурб. – К., 1977; Интернациональное сплочение трудящихся: страницы исторического опыта. – К., 1986; Расстреляна в Одессе. – К., 1988; Им славу дала Украина. – К., 1989 (у співавт.); Нескорений. Науково-художня книга про Християна Раковского. – К., 1990; Христиан Раковский. Неизвестные страницы жизни и деятельности. – К., 1992; Феномен и фантом Ленина. – М., 1993; Личная жизнь Ленина. – М., 1998; Театральный тандем (Феномен

Данченка–Ступки). – Львів, 2001; Ленин и Япония. – Токіо, 2001 (на японс. мові); Богдан Ступка. – К., 2001; Любов Богдан – актриса і режисер. – М., 2002; Правда о Ленине и Арманд. – М., 2002; Україна на Арбаті, 9. – М., 2003; Прапор України на Арбаті. – М., 2005.

Літ.: Историки-слависты СССР. – М., 1981. – С.112; Київський літопис ХХІ століття. – К., 2001. – С.259; Хто є хто в Україні. – К., 2004. – С.529.

Віктор Даниленко

МЕЛЬНИЧУК Ігор Петрович (28.04.1953, с. Ладижинка Уманського р-ну Черкаської обл.) – дослідник народних промислів, магдебурського права, голоду 1924–1926 рр. на Поділлі, історії козацтва, к.і.н. (1986).

1974–1978 – навчався на іст. ф-ті Вінницького пед. ін-ту ім. М. Островського (нині пед. ун-т ім. М. Коцюбинського); 1978–1983 – асистент, лаборант каф. історії СРСР пед. ін-ту; 1983–1986 – аспірант КДУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. – д.і.н., проф. В. Н. Котов). 1986 у КДУ ім. Т. Шевченка захистив канд. дис. “Рух двадцятип’ятитисячників та його роль в соціалістичному перетворенні сільського господарства. 1928–1932 рр. (на матеріалах УРСР)”. З 1986 – у Вінницькому держ. пед. ін-ті (ун-ті): 1986–1991 – заст. декана іст. ф-ту, ст. викладач каф. історії СРСР, з 1992 і по т.ч. – доц. каф. історії України; з 2003 – заст. проректора з навчальної роботи.

Автор понад 50 наук. праць.

Тв.: Бубнівська кераміка. – Вінниця, 1999 (у співавт.); Голод 1924–1926 рр. на Поділлі: причини, наслідки // Україна у ХХ ст.: уроки, проблеми, перспективи. – К., 2001; Історія Бубнівського гончарного промислу на Поділлі // Українська керамологія: Національний наук. щорічник. – Кн. I. – Опішне, 2001; Про репресивний характер земельної політики та податкової системи в період НЕПу // Мат. міжнар. наук.-прак. конф.: “Політичні репресії на Поділлі в ХХ ст.”. – Вінниця, 2002; Магдебурське право на Вінниччині // Наук. записки ВДПУ ім. М.Коцюбинського. Серія: Історія. Зб. наук. праць. – Вінниця, 2001.

Дж.: Анкета І. П. Мельничука.

Олег Рабенчук

МЕЛЬНИЧУК Лідія Семенівна (03.07.1955, смт. Літин Вінницької обл. – 14.10.2005, смт. Літин Вінницької обл.) – дослідниця історії гончарства Поділля, етнолог, краєзнавець, культуролог, д.і.н. (2004), проф.

1974–1978 – навчалася на іст. ф-ті Вінницького держ. пед. ін-ту ім. М. Островського (нині ун-т ім. М. Коцюбинського); 1978–1981 – секретар комітету комсомолу ВДПІ; 1983–1986 – аспірантка КДУ ім. Тараса Шевченка (наук. кер. – д.і.н., проф. Я. Серіщев); 1987 там же захистила канд. дис. “Трудовий подвиг комсомольців та молоді у роки Великої Вітчизняної війни”; 1987–1992 – асистент, ст. викладач каф. політичної історії; 1992–2000 – доц.; 2005 – проф. каф. укр. та зарубіжної культури ВДПУ ім. М. Коцюбинського; 2000–2004 – докторантка КНУ ім. Тараса Шевченка (наук. конс. – д.і.н., проф. В. К. Борисенко); 2004 – у КНУ ім. Тараса Шевченка захистила докт. дис. “Гончарство Поділля в системі етнокультури України (II пол. XIX – XX ст.)”; 1993–2004 – зав. (на громадських засадах) Народнознавчого центру ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

Авторка 100 наук. праць.

Тв.: Бубнівська кераміка. – Вінниця, 1999 (у співавт.); Традиції, вірування та звичаї подільських гончарів (на матеріалах бубнівського осередку) // Наук. зап. ВДПУ ім. М. Коцюбинського. – Вип. II. Серія: Історія: Зб. наук. пр. – Вінниця, 2000; Жінки-гончарі Поділля // Етнічна історія народів Європи: Зб. наук. пр. – Вип. 7. – К., 2000; Династія подільських гончарів Якіма та Якова Герасименків // Там само. – Вип. 8. – К., 2001; Етнопедagogічні традиції подільського гончарства // Там само. – Вип. 12. – К., 2001; Гончарство Східного Поділля: минуле і сьогодення // Матеріали до української етнології: Зб. наук. пр. – Вип. 3(6). – К., 2003; Олексій Луцишин: спомин про Майстра. – Вінниця, 2003; Гончарство Поділля в другій половині XIX – XX століттях: історико-етнографічне дослідження. – К., 2004; Гончарні цехи Поділля // Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. – К., 2004.

Дж.: Анкета Л. С. Мельничук.

Олег Рабенчук

МЕЛЬНИЧУК Олег Анатолійович (15.05.1968, с. Мельниківці Немирівського р-ну Вінницької обл.) – дослідник історії соціального забезпечення періоду НЕПу, к.і.н. (1999), доц. (2000).

1989–1994 – навчався на іст. ф-ті Вінницького держ. пед. ін-ту ім. М. Островського (нині пед. ун-т ім. М.Коцюбинського); 1995–1998 – аспірант ВДПУ (наук. кер. – к.і.н., проф. П. Григорчук); 1999 у КНУ ім. Тараса Шевченка захистив канд. дис. “Комітети незаможних селян на Поділлі. 1920–1933”. 1998 – асистент; 1999 – ст. викладач; 2000 – доц. каф. історії слов’янських народів Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського, виконує обов’язки заст. декана з наук. роботи іст. ф-ту ун-ту. З 2005 – заст. директора з наукової роботи Ін-ту історії, етнології і права ВДПУ.

Автор 60 наук. праць.

Тв.: Участь комнезамів в аграрних перетвореннях на Поділлі. – Вінниця, 1998; Боротьба за владу на селі в 1920–1925 рр.: сільські ради проти комнезамів // Нова політика. – 1998. – №2; Комітети незаможних селян у хлібозаготівельних кампаніях 1928–1932 рр. на Поділлі // Зб. наук. праць Кам’янець-Подільського держ. пед. ун-ту. – Кам’янець-Подільський, 1998; Комнезами – опора в утвердженні більшовицької влади на селі // Наук. зап. Тернопільського держ. пед. ун-ту. Вип. VII. – Тернопіль, 1998; Комнезами у проведенні суцільної колективізації на Поділлі // Наук. зап. ВДПУ ім. М.Коцюбинського. – Вип.3. – Вінниця, 2001; Комітети незаможних селян на Поділлі (1920–1933 рр.). – Вінниця, 2001 (у співавт.).

Дж.: Анкета О. А. Мельничук.

Олег Рабенчук

МИЛОВИДОВ Лев Вікторович (криптонім: Л.М.; 19.02 ст.ст. 1901, с. Лапин Мглинського пов., нині Чернігівської обл. – 30.07.1930, Чернігів) – дослідник історії освіти на Чернігівщині XVIII–XIX ст., літературознавець, краєзнавець. Зі службовців.

Закінчив Ніжинський ІНО (1923). Працював під керівництвом проф. В. І. Резанова. У 1923 – кандидат в аспіранти Ніжинської науково-дослідної кафедри історії культури та мови при

Ніжинському ІНО. Викладав у ніжинських (1919–1924), чернігівських (1924–1925), могилів-подільських (1927–1928) середніх навчальних закладах. Службовець Чернігівського відділу народної освіти (1925–1928, з перервою). З 1928 викладач Чернігівського ІНО. У 1928–1930 – аспірант Науково-дослідної каф. історії України при ВУАН М.С.Грушевського.

Тв.: Чернігівські могили діячів українського слова // Життя й революція. – 1927. – №3; Гліб Успенський у Чернігові: До 25 роковин смерті (1902–1927 – 6 квітня) // Там само. – 1927. – №6; Письма В.Г. Короленко к М.М. Коцюбинскому: [с предисловием и примечаниями] // Печать и революция. – 1927. – №5; Листи М. П. Старицького до М. М. Коцюбинського // Україна. – 1928. – Кн.3; Наступ реакції на школу в 1860-х роках (два документи з таємної справи Чернігівської гімназії) // За сто літ. – Кн. IV. – К., 1929; Недільні школи на Чернігівщині в 1860-х рр. // Чернігів і Північне Лівобережжя: Огляди, розвідки, матеріали. – К., 1928; Проекти університетів на Чернігівщині у XVIII ст. // Україна. – 1929. – Вересень; Краєзнавство в школі – зміст та методи праці. – Х., 1929; Проекти університетів у Києві у другій половині XVIII в. // Київські збірники історії й археології, побуту й мистецтва. – Зб. I. – К., 1930 (Перевидано: З іменем Святого Володимира: У 2 кн. – Кн. I / Упор. В. Короткий, В. Ульяновський. – К., 1994).

Літ.: Юркова О. Діяльність Науково-дослідної кафедри історії України М. С. Грушевського (1924–1930 рр.). – К., 1999.

Оксана Юркова

МИРОНЕЦЬ Надія Іванівна (08.05.1933, с. Михнівка Лубенського р-ну Полтавської обл.) – дослідник історії України ХХ ст., джерелознавства, історії української культури, д.і.н. (1989), проф. (1991), Засл. працівник народної освіти України (1998).

Закінчила Золотоніське пед. училище (1952), історико-філософський ф-т КДУ (1957), аспірантуру на каф. історії УРСР цього ж ун-ту (1965). У тому ж році захистила канд. дис. “Революційний селянський рух на Поділлі напередодні Великої Жовтневої соціалістичної революції (березень–жовтень 1917 р.)”. 1989 захистила

докт. дис. “Революційна поезія Великого Жовтня і громадянської війни як історичне джерело” з 1965 до 2000 працювала на іст. ф-ті КДУ асистентом, ст. викладачем, доц., проф. каф. історії СРСР і каф. новітньої історії України. У 1983–1984 в.о. завідувача каф. історії радянського суспільства. З 2000 – пр.н.с., а з 2001 – в.о. зав. відділу джерел новітньої історії України Ін-ту укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Виявила і видала чимало архівних джерел з новітньої історії України.

Автор понад 170 наук. праць з проблем історії, джерелознавства, зокрема джерелознавчого вивчення художньої літератури, творів мистецтва, фольклору, документів про життя і творчість українських громадсько-політичних і культурних діячів.

Тв.: Борець за незалежну Україну // Київська старовина. – 1983. – №5; Мирний договір у Бресті – міжнародне визнання незалежності Української Народної Республіки // Розбудова держави. – 1993. – №7 (у співавт.); Пісні й вірші з-під арешту (поезія військовиків УПА) // Там само. – 1995. – №4; Теліга Олена: громадське і духовне покликання жінки: Мат. наук. конф. – К., 1998; На тлі трагічної історії. – К., 2003.

Літ.: Кобець О. Передмова // Миронець Н. На тлі трагічної історії. – К., 2003. – С.3-10; Войцехівська І. Н. Миронець Надія Іванівна // Джерелознавство історії України: Довідн. – К., 1998. – С.187-188; Казьмирчук Г.Д., Латиш Ю.В. Миронець Надія Іванівна // Історичний факультет Київського національного університету ім.Т.Шевченка: минуле й сьогодення. – К., 2004. – С.252.

Геннадій Стрельський

МІЛЛЕР Михайло Олександрович (13/26.11.1883, слоб. Кам'яно-Міллеровська Облaсті Війська Донського – 15.02.1968, Мюнхен) – археолог та історик, д.і.н. (1940).

Закінчив Таганрозьку класичну гімназію (1903), іст. ф-т Московського ун-ту (1908) та економ. відділок юр. ф-ту Харківського ун-ту (1911). Учень Д. Багалія та Д. Яворницького. Учителював у сш у Голодаївці та Таганрозі (1920–1930). Зав. археол. відділу Дніпропетровського краєвого музею (1931), доц.

Дніпропетровського пед. ін-ту та Північно-Кавказького планово-економ. ін-ту в Таганрозі (1931–1934). Проф. Ростовського пед. ін-ту та ун-ту по каф. історії давнього світу та археології (1934–1942). Чл.-кор. ДАІМК (1935). 1940 захистив дисертацію на ступінь доктора іст. наук при Ін-ті історії матеріальної культури в Ленінграді. За німецької окупації був призначений директором іст.-археол. музею в Ростові. Влітку 1943 провів археол. експедиції на Дніпрі. Провадив розкопки в степовій смузі України та над нижнім Доном, досліджуючи катакомбові й сарматські поховання, перший дослідник Приозів'я (греко-варварські та сарматські поселення, скитські могильники) і залишків грецької колонії Танаїсу, був заст. голови Дніпрельстанівської археологічної експедиції зони затоплення (1927–1932). Засновував крайові музеї у Таганрозі, Новочеркаську, Ростові-на-Дону та Азові. 1943 через Польщу та Австрію виїхав на еміграцію до Німеччини, де оселився у Геттінгені (Нижня Саксонія). Викладав на матуральних курсах в укр. таборі Ді-Пі (1945–1948). 1951 переїхав до Мюнхена. 1951–1961 – наук. секретар Ін-ту для вивчення СРСР. Д. чл. УВАН у Мюнхені (1946 чи 1947, вийшов 27 липня 1956). Д-р філософії УВУ (1947 чи 1948), д.чл. НТШ (1949), проф. УВУ (1951). Його огляд “Археология в СССР” (Мюнхен, 1954) викликав “відповідь” А. Л. Монгайта “Археология в СССР” (Москва, 1955). В англomовному вид. своєї праці (Нью-Йорк, 1956) М. вмістив її заперечення. Лишив також праці з укр. геральдики. Похований на кладовищі Вальдфрідгоф у Мюнхені. 92 листи до М. зберігаються у Новочеркаському музеї історії Донського козацтва. Рукописи “Передісторичні культури Надпоріжжя та Нижнього Дніпра” (25 друк. арк. тексту та понад 100 табл., планів та креслеників) та “Щоденник досліджень та розкопів на Огрінському півострові” (5 друк. арк. тексту та понад 40 табл., планів та креслеників) – у б-ці Колумбійського ун-ту. Брат Александр Александрович М. (1876–1935) проф., зав. відділом Кавказу Рос. етногр. музею Імп. Александра III, був репресований.

Тв.: К вопросу о развитии хозяйственных форм доклассового общества в бассейне Нижнего Дона (1935); Памятники эпохи родового общества на Игренском полуострове // Проблемы

истории докапиталистических обществ. – Лгр., 1935. – №9-10; Палеоліт Надпоріжжя. – Авгсбург, 1948; A Stone Statuette from Ratzeburg // The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S., inc. 1951. – Winter. – Vol.1. – №1. Підп.: Miller Michael; Третій центр Руси – Танія в світлі археологічних пам'яток // Наук. збірник / УВАН. – Нью-Йорк, 1952; Уничтожение большевиками памятников истории, культуры и искусства СССР // Вестник Института по изучению истории и культуры СССР. – Мюнхен, 1952. – №3; Славяне и их соседи в новейшей советской интерпретации // Там само. – Мюнхен, 1953. – Январь-март. – №4; Совесткий музей в системе пропаганды // Там само. – Мюнхен, 1953. – Апрель-июнь. – №5; Археология в СССР. – Мюнхен, 1954; Archaeology in the U.S.S.R. – New York, c 1956. Підп.: Miller Michael; Дніпрельстанівська археологічна експедиція Наркомосу України, 1927–1932 // Наук. збірник Укр. Вільного Ун-ту. – Мюнхен, 1956; Знищення Православної Церкви большевиками // Український збірник. – Кн.10. – Мюнхен, 1957; Александр Александрович Миллер, 1875–1935 // Вестник Института по изучению истории и культуры СССР. – Мюнхен, 1958. – Сентябрь-декабрь. – №3 (28); Доля українських археологів під Советами // Збірник на пошану українських учених, знищених большевицькою Москвою / Ред. Марія Овчаренко. – Париж; Чікаго, 1962 (ЗНТШ. – Том CLXXIII); Дон и Приазовье в древности. – Т.I–III. – Мюнхен, 1958, 1959, 1961; Первобытный период в истории Нижнего Днепра (до появления железа). – Мюнхен, 1965.

Літ.: Михайло Олександрович Міллер: Біобібліогр. матеріали. – Нью-Йорк; Гетінген, 1949. – [2], 18, 6, [1] с., іл. 250 прим.; Профессор Михаил Александрович Миллер // Вестник Института по изучению истории и культуры СССР. – Мюнхен, 1958. – Сентябрь-декабрь. – №3 (28). – С.5-6; Ювілей вченого // Шлях перемоги. – 1958. – 23 листопада; До 75-ліття народження Михайла Міллера // Укр. літ. газета. – 1959. – Березень. – Ч.3 (45); Ковалевский П. Юбилей профессора М.А.Миллера // Русская мысль. – 1959. – 22 января; Пастернак Яр. Археология Украины. – Торонто, 1961. Пок.; Пастернак Яр. Світлий шлях видатного науковця // Свобода. – 1961.

– 12 грудня. – Ч.236; ЕУ. – Т.4 (1962). – С.1575; Биковський Лев. Михайло Олександрович Міллер // Український історик. – Ч.17-20. – 1968; Русская мысль. – Париж, 1968. – 22 февраля. – №2675; 20 апреля. – №2683 (П.Ковалевский); Феденко Панас. Проф. Михайло Міллер // Свобода. – 1968. – 29 лютого. – Ч.39; Бойко Ю. Михайло Олександрович Міллер // Укр. слово. – 1969. – 2 березня. – Ч.1422; Валенский Юрий. Михаил Александрович Миллер. – Мюнхен, 1969; Антич (ур. Миллер) Ксения. Родословная Миллер поместных дворян Войска Донского. – Мюнхен, 1994. – 23, XX с.; Антонович Марко. 50-річчя Української Вільної Академії Наук // Наук. збірник. – Том IV. – Нью-Йорк, 1999. – С.12, 19, 23; Корягин С.В. Миллеры: Мат. к истории и генеалогии донского дворянского рода. – СПб., 1999. – 63 с.; Чуваков В.Н. Незабутые могилы: Российское зарубежье. – Том 4. – М., 2004. – С.543.

Сергій Білокінь

МІХЕСВА Оксана Костянтинівна (11.09.1971, м. Кіровоград) – дослідниця діяльності правоохоронних органів в Україні 1920-х рр., к.і.н. (2000), доц. (2003).

Після навчання на іст. ф-ті ДонДУ (1988–1993) у 1993–1999 працювала вчителем історії сш; 1994–1999 – в аспірантурі на каф. історії України ДонДУ; 1997–1998 – ст. викладач каф. історії України цього ж ун-ту; 1999–2000 – ст. викладач; 2000–2001 – доц. каф. філософії та релігієзнавства Донецького держ. ін-ту штучного інтелекту; одночасно – ст. викладач каф. соціально-гуманітарних дисциплін Донецької держ. академії управління; 2001–2004 – штатний доц. цієї ж академії (нині – Донецький держ. ун-т управління); з 2004 – доц. каф. соціології цього ун-ту.

Канд. дис. “Кримінальна злочинність і боротьба з нею в Донбасі (1921–1928)” захистила 1994 в ДонДУ (наук. кер. – д.і.н., проф. В. М. Нікольський).

Автор 40 наук. і наук.-методичних робіт.

Тв.: Вирішення організаційного питання в міліції Донбасу протягом років непу // Наукові праці історичного ф-ту держ. Запорізького ун-ту (жовтень 1999 р.). – Вип. VIII. – Запоріжжя,

1999; Побудова та правоохоронна діяльність НК–ДПУ в Донбасі (1918–1925) // Нові сторінки історії Донбасу. – Донецьк, 1999. – Кн.7; Становлення радянської судової системи в Донбасі // Там само; Сприйняття селянами та робітниками Донбасу нової економічної політики (за даними правоохоронних та надзвичайних органів) // Історія України. Маловідомі імена, події, факти: Зб. статей. – Вип.18. – К.; Донецьк, 2001; Здобутки та прорахунки на шляху боротьби зі злочинністю в роки непу (на матеріалах Донбасу) // Національний ун-т Києво-Могилянська академія. Миколаївська філія: Наукові праці. – Вип.2. – Миколаїв, 2002; Форми та методи боротьби з кримінальною злочинністю в Донбасі (1919–1929): досвід перехідних історичних періодів // Історичні та політологічні дослідження. – 2002. – №9; Україна на початку 1920-х рр.: життя суспільства в умовах перехідних історичних періодів (за док. правоохоронних органів) // Історія та історіографія в Європі: Зб. наук. праць. – Вип.12. – К., 2003; Декілька листів з України 1919-го року (фрагменти оцінок безпосередніми учасниками подій початкового періоду радянської влади в Україні) // Наука. Релігія. Суспільство. – №3; Протиправна поведінка мешканців Донбасу в умовах непу (за даними моральної статистики) // Історичні і політологічні дослідження. – 2004. – №2(20).

Дж.: Анкета О. К. Міхеєвої.

Любов Шепель

МОВЧАН Ольга Миколаївна (21.03.1955, м. Москва, РФ.) – фахівець з історії України 20–30-х рр. ХХ ст., зокрема проблем історії голоду 1921–1923 в Україні, історії профспілкового руху в УРСР у 20-х рр. ХХ ст., д.і.н. (2003),

У 1972–1977 навчалася на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Шевченка. 1977 зарахована на посаду стажиста-дослідника до відділу історії соц. будівництва Ін-ту історії АН УРСР. 1980 переведена на посаду мол., 1986 – н.с., 1989 – с.н.с. 1985 в Ін-ті історії АН УРСР захистила канд. дис. “Участь трудящих Української РСР у загальнонародній боротьбі з голодом і його наслідками. 1921-1922 рр.” (наук. кер. –

д.і.н., проф. С. В. Кульчицький), 2004 там же – докт. дис. “Українські профспілки у компартійній системі влади (1920-ті рр.)” (наук. конс. – д.і.н., проф. С.В.Кульчицький).

Автор 75 наук. праць, у т.ч. трьох індивідуальних і трьох колективних монографій.

Тв.: Трудящиеся УССР в борьбе с продовольственным кризисом при переходе к нэпу”. – К., 1988; Хроника социалистического строительства в УССР. 1921–1925 гг. – К., 1989 (у співавт.); Крымская ССР в 20–30-е годы. – К., 1990 (у співавт.); Голод 1921–1922 рр. в Україні // УІЖ. – 1990. – №10, 12; Невідомі сторінки голоду 1921–1923 рр. в Україні. – К., 1993 (у співавт.); Ліквідація більшовиками правесерівської і меншовицької опозиції в Україні в 1920-1924 рр. – К., 1993 (у співавт.); Голод 1921-1923 рр. в Україні: 36. док. і мат. – К., 1993 (у співавт.); Страйковий рух в радянській Україні. 1920-ті рр. // УІЖ – 1996. – № –6; 1999. – №1; Українські профспілки і радянська держава. 20-ті рр. – К., 1999; Іноземна допомога голодуючим в Україні // Політика і час. – 2000. – №9-10; Перший голод в радянській Україні (1921–1923 рр.). // Голодомори в Україні. 1921–1923, 1932–1933, 1946–1947. – К., 2000 (у співавт.); Професійні спілки України в період нової економічної політики. 1921–1928 рр. // Нариси історії профспілок України, – К., 2003; Профспілки, жіночі і молодіжні організації в державному і суспільному житті / / Політична історія України у 6 тт. – К., 2003. – Т. 3; Голод 1921–1923 рр. в Україні: “генеральна репетиція” 1933 р. // Голод 1932–1933 р. в Україні: причини і наслідки. – К., 2003; Спроби опору хлібозаготівлям і пошуки порятунку від голодної смерті. 1932–1933 р. // Голод 1932–1933 р. в Україні: причини і наслідки. – К., 2003; Українські профспілки у компартійно-радянській системі влади. 1920-ті рр. – К., 2004.

Літ.: Вчені Інституту історії України НАН України: Бібліографічний довідн. – Вип.1. – К., 1998. – С.214-215; Бібліографія основних видань Інституту історії України НАН України – К., 2002. – С.105.

Олена Ковальчук

МУЛТИХ Георгій Минович (28.04.1918, с. Велико-Янісоль Донецької обл. – 01.06.1993, м.Київ) – дослідник історії Другої світової війни, педагог, к.і.н. (1950), проф. (1964), Засл. працівник вищої школи УРСР (1984), Лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1970).

1938 – 1941 – навчався у КДУ ім. Т. Шевченка. 1941–1945 – брав участь у боях проти німецько-фашистських окупантів. 1942 – закінчив ун-т. 1946–1947 – н.с. Укр. наук.-досл. ін-ту педагогіки. 1950 закінчив аспірантуру на каф. марксизму-ленінізму КДУ ім. Т. Шевченка. З 1950 – доц. каф. ун-ту. 1955–1974 – працював на посаді с.н.с., зав. сектором публікацій іст.-парт. документів, заст. директора з наукової роботи Ін-ту історії партії при ЦК КПУ. 1974–1994 – проф. ВПШ при ЦК КПУ, викладач Ін-ту підвищення кваліфікації викладачів суспільних наук, лектор т-ва “Знання”, чл. редколегії журнального т-ва та чл. редколегій ж. ”УІЖ”, “Під прапором ленінізму”.

Автор понад 150 публікацій.

Тв.: Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу 1941–1945 рр. У 3-х т. (співавт., керівник автор. колективу); Наступність і новаторство. – К., 1986; Бесценные сокровища народа. – К., 1983 (у співавт.); Нариси історії Компартії України. – К., 1961 (у співавт.).

Літ.: УІЖ. – 1965. – №7; Трибуна. – 2003. – №1-2; Комуніст. – 2003. – 4 червня; РЕІУ. – Т.3.

Оксана Янковська

НАДТОКА Геннадій Михайлович (29.11.1957, м. Слов'янськ Донецької обл.) – дослідник історії України ХХ ст., історії православної і римо-католицької церкви в Україні, д.і.н. (1999), проф. (2001), Відмінник освіти України (2003).

Закінчивши Красноармійське Донецької області педучилище (1977), працював вчителем восьмирічної школи на Харківщині. 1983 закінчив іст. ф-т Донецького ун-ту. З 1983 – асистент, а з 1990 – ст. викладач каф. історії України Донецького ун-ту. 1990 захистив канд. дис. “Соціально-економічні та культурні шефські

взаємини міста і села в Українській РСР” (наук. кер. – д.і.н., проф. В. А. Носков). 1994–1997 навчався в докторантурі КДУ ім. Т. Шевченка. З 1997 – старший, а з 2000 – пр.н.с. відділу релігієзнавства Ін-ту філософії НАН України. 1999 захистив докт. дис. “Православна церква в Україні: соціально-релігійний аспект (1900–1917рр.)” (наук. конс. – д.і.н., проф. В. Ю. Король). З 2001 – зав. каф. країнознавства, а з 2002 – декан ф-ту міжнародних відносин Київського славістичного ун-ту. З 2004 – перший заст. директора Ін-ту славістики та міжнародних відносин КСУ.

Автор бл. 60 наук. публікацій, переважно з проблем історії християнської церкви.

Тв.: Православна церква в Україні 1900–1917 рр.: соціально-релігійний аспект. – К., 1992; Православна церква і процес українського національного відродження. – К., 1996; Міжконфесійні відносини в Україні на поч. ХХ ст.: православно-католицький аспект // УІЖ. – 1998. – №5; Діяльність християнських конфесій в контексті побудови громадянського суспільства в Україні // Релігійна свобода: природа, правові і державні гарантії. – К., 1999; Римо-католицька церква під владою Російської імперії // Історія релігії в Україні: у 10-ти т. – Т.4. – К., 2001; Основні етапи та тенденції розвитку римо-католицизму в Україні (X–XX ст.) // Вісник Київського славістичного університету. – 2003. – Вип.15; Історія релігійних конфесій України та Польщі. – Краків; К., 2005 (у співавт.).

Дж. і літ.: Анкета Г.М.Надтоки; Київський славістичний університет: перше десятиріччя. Альманах. – Ч.1. – К., 2005. – С.72-73; Ч.2. – К., 2005. – С.129-130.

Геннадій Стрельський

НАЗАРЧУК Олександр Миколайович (14.08.1977, м. Чемерівці Хмельницької обл.) – дослідник сучасної багатопартійної системи України, світового та вітчизняного соціал-демократичного рухів, к.і.н. (2004).

1994 – 1999 – навчався на іст. ф-ті КНУ ім. Т. Шевченка. 1999 – 2002 – в аспірантурі КНУ. Канд. дис. “Відродження та розвиток

соціал-демократичного руху в Україні в 90-х рр. ХХ ст.” під кер. д.і.н., проф. А.Г. Слюсаренка захистив у 2003 у КНУ. 2002 – 2003 – спеціаліст інформаційно-аналітичного забезпечення Хмельницького обл. благодійного фонду “Надія Плюс”. 2003 – 2004 – заст. директора Ін-ту управління конфліктними ситуаціями (м. Київ). З 2005 – асистент каф. політичної історії КНЕУ.

Автор понад 20 наук. праць.

Тв.: Державотворча діяльність українських соціал-демократів (1990 – перша половина 2000 р.) // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Історія. – 2001. – Вип.52; Відродження української соціал-демократії на початку 90-х рр. ХХ ст. // Там само. – 2001. – Вип.55; Створення та діяльність Соціал-Демократичного Союзу (1999 – 2000 роки) // Там само. – 2001. – Вип.57; Роль сучасної вітчизняної соціал-демократії у національно-державному будівництві // Політологічний вісник Товариства “Знання” України, Політологічного центру при Київському національному університеті ім. Т.Шевченка. – 2001. – №8; Огляд джерел та літератури до вивчення історії української соціал-демократії в 90-х рр. ХХ ст. // Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка: Історія. – 2002. – Вип.63-64; Соціальна доктрина сучасного лівоцентризму // Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка: Філософія. Політологія. – 2004. – №63-65; Сучасні соціал-демократичні партії України. Створення та діяльність // Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка: Історія. – 2004. – Вип.71-72; Героїчний подвиг Севастополя // Перемога в ім’я свободи і майбутнього (до 60-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні). – К., 2005; Видатні постаті в історії України ХХ ст. – К., 2005 (у співавт.).

Дж.: Анкета О. М. Назарчука.

Віктор Крупина

НЕДОПАКО Дмитро Петрович (16.11.1942, с. Синьківка Київської обл.) – археолог, фахівець з історії стародавніх технологій виробництва, к.техн.н. (1970).

1960–1965 навчався на механіко-технологічному ф-ті Київського політехнічного ін-ту, після закінчення – працював у ньому до 1973. З 1973 до т. ч. займає наукові посади в Ін-ті археології НАН України (с.н.с., зав. сектором, зав. відділом фізико-природничих методів в археології, з 2005 – с.н.с. наукових фондів). У 1970 захистив канд. дис. “Вплив пластичної деформації на процеси відпуску загартованих сталей” (наук. кер. – М. В. Білоус) у Київському політехнічному ін-ті.

Автор 52 наук. праць.

Тв.: История черной металлургии и металлообработки на территории УССР (III в. до н.э. – III в. н.э.). – К., 1983 (у співавт.); Чорна металургія та металообробка населення східно-європейського лісостепу за доби ранніх слов'ян та Київської Русі. – К., 1996 (у співавт.).
Олександр Каряка

НЕМ'ЯТИЙ Василь Миколайович (08.10.1926, с. Ново-Георгіївка Баштанського р-ну Миколаївської обл. – 02.02.1990, м. Київ) – дослідник історії Комуністичної партії України, Другої світової війни, д.і.н. (1983).

1958 закінчив ОДУ ім. І. І. Мечнікова. 1953–1959 – перший секретар Миколаївського обкому ЛКСМУ. 1959–1960 – перший секретар Центрального р-ну м. Миколаєва. 1960 захистив канд. дис. 1960–1962 – другий секретар Миколаївського міськоблвиконкому КПУ, 1962–1967 – заст. голови Миколаївського облвиконкому КПУ. 1967–1971 – зав. каф. історії КПРС Миколаївського кораблебудівного ін-ту, з 1969 – доц., 1971–1972 – с.н.с. Ін-ту історії партії при ЦК КПУ, а 1972–1990 – вчений секретар та керівник проблемної групи з історії Великої Вітчизняної війни. Тема докт. дис. “Комуністична партія на чолі всенародної боротьби за зрив економічних планів фашистської Германії на окупованій території України (1941–1944 рр.)”.

Автор понад 100 публікацій.

Тв.: Верность. Из истории борьбы трудящихся Николаевской области против фашистских захватчиков в годы Великой Отечественной войны (1941–1944 гг.). – Одесса, 1973; Коммунистическая партия Украины в период Великой

Отечественной войны // Очерки истории Коммунистической партии Украины. – К., 1977; Очерки истории Николаевской областной партийной организации. – Одесса, 1980 (у співавт.).

Дж.: ЦДАГОУ. – Особова справа В. М. Нем'ятого.

Оксана Янковська

НЕПОМНЯЩИЙ Андрій Анатолійович (24.04.1969, м. Бобруйськ Могилевської обл., Білорусь) – фахівець у галузі історії кримознавства, історії бібліографії, біобібліографії Півдня України, д.і.н. (2002), проф. (2004), Відмінник освіти України (2005).

1986–1991 – студент іст. ф-ту Сімферопольського держ. ун-ту ім. М. В. Фрунзе. 1991–1994 – аспірант каф. історії України цього ж ун-ту. 1994 в ДДУ захистив канд. дис. “Розвиток історичного краєзнавства в Криму в другій половині XIX с. – на початку XX ст.” (наук. кер. – к.і.н., проф. В. Ф. Шарапа). 1994–1996 – асистент, 1996–2002 – доц. каф. історії України та допоміжних іст. дисциплін Сімферопольського держ. ун-ту ім. М. В. Фрунзе. (з 1999 – Таврійський нац. ун-т ім. В. І. Вернадського). 2002 в ЦНБ України ім. В. І. Вернадського захистив докт. дис. “Бібліографічна спадщина історико-географічних досліджень Криму в кінці XVIII – на початку XX ст.”. З 2003 – проф. каф. історії України та допоміжних історичних дисциплін Таврійського нац. ун-ту ім. В. І. Вернадського.

Автор більше 200 наук. публікацій у виданнях України, Російської Федерації, Великої Британії, Естонії.

Тв.: Очерки развития исторического краеведения Крыма в XIX – начале XX века.– Симферополь, 1998; Новые источники о развитии исторического краеведения Крыма // Отечественные архивы. – М., 1998. – №4; Найстаріше історико-краєзнавче товариство в Криму // Пам'ять століть. – К., 1998. – №6; Записки путешественников и путеводители в развитии исторического краеведения Крыма (последняя треть XVIII – начало XX века). – К., 1999 (Сер.: Научно-справочные издания по истории Украины; Вып.46); Служители культа в развитии исторического краеведения Крыма: Историко-библиографический аспект // Крымский архив. – Симферополь, 1999. – №5; Музейное дело в Крыму и его

старатели (XIX – начало XX века): Биобиблиографическое исследование. – Симферополь, 2000; И.А.Линниченко и изучение Крыма в конце XIX –первой трети XX века // Проблемы славяноведения. Сб. науч. ст. и мат. / Брянский гос. пед. ун-т, Центр славяноведения. – Брянск, 2000. – Вып.1; Крым в научном наследии академика А.Н.Самойловича // Самойлович А.Н. Избранные труды о Крыме. – Симферополь, 2000; Маловідомі бібліографічні джерела історичного краєзнавства: Крим у дослідженнях вітчизняних орієнталістів XIX ст. // Наукові праці Національної бібліотеки імені В.І.Вернадського. – К., 2000. – Вип.3; Церковное краеведение в Крыму и краеведческая библиография // Рукописна та книжкова спадщина України: Археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів. – К., 2000.– Вип.6; Крымская краеведческая библиография: важные вехи // Библиография. – М., 2001. – №4; История и этнография народов Крыма: Библиография и архивы (конец XVIII – начало XX века). – Симферополь, 2001; Малоизвестные исследования по изучению крымоведческой библиографии в последней трети XIX – первой трети XX века // Solanus: New ser. – London, 2002.– Vol. 16; Крымоведческие исследования на всероссийских Археологических съездах (вторая половина XIX – начало XX века) // Материалы по археологии, истории и этнографии Таврии. – Симферополь, 2002. – Вып.9; Изучение крымско-татарского народа в отечественной ориенталистике в начале XX века // Гасырлар авазы (Эхо веков). – Казань, 2002. – №3/4; Почему исчез «золотой фонд» крымской библиографии 1920-х – 1930-х годов? // Література та культура Полісся / Ніжинський держ. пед. ун-т ім. Миколи Гоголя.– Ніжин, 2002. – Вип.20: Історичні та культурологічні процеси на Поліссі та Україні (XI – XX століття); Історичне кримознавство (кінець XVIII – початок XX століття): Біобібліографічне дослідження. – Сімферополь, 2003; Библиография библиографии исторического краеведения Крыма: начало работы над составлением полного свода // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 2003. – Т.9; Початок наукового вивчення Криму // Краєзнавство. – К., 2003. – №1/4; Александр Львович Бертье-Делагард: Биобиблиографические штудии // Боспорские исследования

(Bosporos Studies) / Крымское отделение Института востоковедения им. А.Е.Крымского НАН Украины. – Симферополь - Керчь, 2004. – Вып.5; Н.Д.Полонская-Василенко и Крым // Историческое наследие Крыма. – Симферополь, 2004. – №8; Біля витоків наукового кримознавства: Арсеній Маркевич // Историчний журнал. – К., 2005. – №1; Uus raamat Eesti ja Ukraina teaduslikest sidemetest // Akadeemia. – Tartu, 2005. – №6 (195); Karl Dumbergi Krimmi teekonnad // Krimmi kogumik II: Konverentsi “Eestlased XIX – XXI sajandil Krimmis” ettekanded / Koost. ja toimet. T. Tender, L. Viitol. – Tallinn; Tartu, 2005.

Дж. і літ.: Анкета А. А. Непомнящего; Методология региональных исторических исследований. Мат. метод. семинара. – СПб, 2000. – С.125-126; Кто есть кто в Крыму 2002–2003: персоналии, структуры. – Симферополь, 2003. – С.236.

Олена Ковальчук

НІКОЛЬСЬКИЙ Володимир Миколайович (23.07.1946, м. Сталіно, нині Донецьк) – дослідник політичних репресій в Україні 1920–1950-х рр., історії НЕПу в Україні, української журналістики, д.і.н. (2003).

У 1968–1974 заочно навчався на іст. ф-ті ДонДУ. 1977–1987 – вчитель, заст. директора сш м. Донецька. 1981–1985 – заочно навчався в аспірантурі ДонДУ. Канд. дис. “Діяльність партійних організацій по підвищенню ролі місцевої преси розвитку вугільної промисловості Донбасу (1971–1980 рр.)” захистив 1987 у ХДУ (наук. кер. – д.і.н., проф. А. П. Розкошний). З 1987 – в ДонДУ (нині – ДонНУ): ст. викладач, доц., з 2003 – проф. каф. історії України. З 1997 – заст. декана іст. ф-ту з наукової роботи, з 2003 – керівник Центру історико-статистичних (кількісних) досліджень Ін-ту історії України НАН України при ДонНУ. З 1993 – науковий редактор обласної редколегії “Реабілітовані історією”. Докт. дис. “Репресивна діяльність органів державної безпеки СРСР (кінець 1920-х – 1950-ті рр.). Історико-статистичне дослідження” (наук. конс. – д.і.н., проф. С. В. Кульчицький) захистив 2003 в ДонНУ.

Автор бл. 200 наук. праць.

Тв.: Свідетельствует ГПУ // Советский шахтер. – М., 1990. – №12; Молодежь Донбасса в годы НЭПа. – Донецьк, 1991 (у співавт.); Саме той документ // Україна. Національний ілюстрований часопис. – 1992. – 1 січн.; Соціальні “прорахунки” непівського періоду в Україні – досвід на майбутнє // Український час. – Л., 1992. – №2(10); Безробіття в Донбасі часів НЕПу // УІЖ. – 1992. – №3; Українці Донеччини, репресовані в 1937—1938 рр.: соціологічний аналіз статистики // Схід. – 1995. – №3; Кооперація Донбасса в годы НЭПа. – Донецьк, 1991 (у співавт.); Підпілля ОУН(б) у Донбасі. – К., 2001; Національні аспекти політичних репресій 1937 р. в Україні // УДЖ. – 2001. – №2; Репресивна діяльність органів ГПУ під час голодомору в УСРР (1932–1933 рр.) // З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. – 2001. – №2; Географія політичних репресій 1937–1938 рр. на Донеччині // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. – Вип.18. – К., 2001; Правове обґрунтування політичних репресій 1941–1980-х рр. в Україні (історичні аспекти) // Маловідомі імена, події, факти. – Вип.13. – К., 2001; Історія репресивної діяльності органів держбезпеки на Донеччині радянського часу // Вісник Донецького університету. Серія Б. Гуманітарні науки. – 2002. – №2; Деякі міркування щодо використання кількісних методів у історико-статистичних дослідженнях // Історичні і політологічні дослідження. – 2002. – №3/4 (11/12); Обвинувачення репресованих з політичних мотивів в Україні в 1937–1938 рр. // Правда через годы. – Вип.6. – Донецьк, 2002; Національний склад репресованих на Україні у 1928 р. // Історичні і політологічні дослідження. – 2002. – №2; Статистика соціального складу репресованих радянськими органами державної безпеки у 1943–1957 рр. (за документами Держархіву СБ України) // З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. – 2003. – №1; Репресивна діяльність органів державної безпеки СРСР в Україні (кінець 1920-х – 1950-ті рр.). Історико-статистичне дослідження. – Донецьк, 2003; Кадри держбезпеки 20-х років // Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки. – Вип.7. – К., 2003; Статистика політичних репресій 1937 р. в Українській РСР // З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. – 2004. – №2/4.

Дж.: Анкета В. М. Нікольського.

Любов Шепель

ОКІНШЕВИЧ (ОКИНШЕВИЧ) Лев Олександрович (псевдоніми: Л.Вароніч, Leo A. Yaresh) (07.02.1898, С.-Петербург – 07.11.1980, Гиллкрест Гиллс, передмістя Вашингтона, Меріленд, США) – історик права, правник. Нар. в родині юриста білоруського походження та викладачки французької мови в жіночій гімназії, з російсько-чеського роду.

Навчався в Колегії П. Галагана (1912–1916), Київському ун-ті (1916, 1918–1920). У 1917 – на початку 1918 прапорщиком служив у російській армії, зокрема на Румунському фронті. Закінчив юр. ф-т КІНГ (1921), який був переведений туди з ун-ту, а також аспірантуру при Науково-дослідчій кафедрі історії України М. Грушевського (1928). З 1921 – член Комісії для виучування західно-руського та українського права, секретар цієї інституції (1922–1929). У 1928 захистив дис. на основі своєї монографії “Центральні установи України–Гетьманщини XVII–XVIII ст.” (К., 1929. Ч.1: Генеральна рада). Директор видавництва ВУАН (1929–1931), заступник секретаря соціально-економічного відділу ВУАН (1931–1932). Викладав у Ніжинському пед. ін-ті (1933). Через загрозу арешту виїхав до Казахстану, де працював юрисконсультантом на будівництві комбінату з видобутку міді (1934–1937). У 1937 через хворобу сина перебрався до Смоленська. На початку радянсько-німецької війни був мобілізований, потрапив у полон, повернувся до Києва. За часів німецької окупації працював юрисконсультантом у Київській міській управі та у Науково-дослідному ін-ті краєзнавства. З 1944 – на еміграції. Проф. УВУ (1945). У другій половині 40-х перебував у таборах для переміщених осіб у Регенсбурзі. З червня 1949 – у США. Стипендіат фундації Форда за дослідницькою програмою вивчення СРСР при Колумбійському ун-ті (1951–1954). Працював у Бібліотеці Конгресу США (1954–1969). З 1975 – голова правничої комісії НТШ у США. Д. чл. НТШ, УВАН та УІТ.

Автор праць з історії права України–Гетьманщини XVII–XVIII ст., бібліографії радянської історіографії історії США та Латинської Америки, спогадів.

Тв.: Центральні установи України-Гетьманщини XVII–XVIII ст.: У 2 ч. – К., 1929–1930. – Ч.1: Генеральна рада; Ч.2: Рада старшини; Лекції з історії українського права. Право державне. Доба станового суспільства. – Мюнхен, 1947; Значне військове товариство в Україні-Гетьманщині XVII–XVIII ст. – Мюнхен, 1948; Огляд історії філософії права. – Мюнхен, 1948. – Ч.1; Проф. Андрій Яковлів: Ювілейна згадка 1872–1947 // Сьогочасне й минуле. – 1948. – №1; Вступ до науки про право і державу. – Мюнхен, 1949; Дослідник Самовидця (Пам'яті М.Н.Петровського) // Україна (Париж). – 1952. – №7; Пра “Цывілізацыйныя Асновы” беларускага гістарычнага працэсу // Запісы Беларускага Інституту Навуки і Мастацтва (New-York). – 1953. – №2; History Civilization of Eastern Europe in the Work of Arnold Toynbee // The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S. – New York, 1952. – Vol.2. – №2; Пам'яті М.П.Василенка (3 нагоди сторіччя з дня його народження) // Правничий вісник (Нью-Йорк). – 1971. – Кн.3; Моя академічна праця в Україні / Ред. О.Романів; передм. Я.Падоха. – Львів, 1994; Між Заходом і Сходом // Розбудова держави. – 1997. – №7/8.

Літ.: Odarchenko P. Lev Oleksandrovych Okinshevich (1898–1980): (Obituary) // The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S. – New York, 1952. – Vol.14. – №37/38; Бібліографія проф. Лева Окіншевича // Падох Я. Лев Окіншевич – видатний історик державного права України-Гетьманщини XVII–XVIII ст. – Нью-Йорк; Мюнхен, 1985; Падох Я. Лев Окіншевич – видатний історик державного права козацької України // Окіншевич Л. Моя академічна праця в Україні / Ред. О.Романів; передмова Я.Падоха. – Львів, 1996; Усенко І. Окіншевич Лев Олександрович // Світова та вітчизняна етнодержавницька думка (У персоналіях). – К.; Донецьк, 1997; Ясь О.В. Лев Окіншевич та його есе “Між Заходом і Сходом” // Розбудова держави. – 1997. – №7/8; Лебедева В. Лев Окіншевич и Беларусь // Історіографічні дослідження в Україні (Пам'яті чл.-кор. НАН України Ф.П.Шевченка). – К., 1999. – Вип.7; Партноў А. Леў Акіншэвіч – гісторык украінскі і беларскі // Беларускай гістарычны агляд. – 1999. – Т.6. – №1/2; Юркова О. Діяльність науково-дослідної кафедри історії України

М.С.Грушевського (1924–1930 рр.). – К., 1999; Яремчук В.П. Призабуті постаті української історіографії ХХ століття: Біографічні нариси [К. Харлампович, О. Малиновський, Л. Окіншевич, Я. Кісь]. – Острог, 2002.

Олексій Ясь

ОЛЕСНИЦЬКИЙ Іоаким Олексійович (1842, м. Теофіполь Старокопчанського пов. Волинської губ. – 27.08.1907, Алупка) – фахівець з біблійської археології. Син протоієрея.

Закінчив Волинську духовну семінарію (1863) та Київську духовну академію (1867), викладач останньої (1867) та проф. (1873) на кафедрі євр. мови та біблійської археології (1873–1899). З 1881 – інспектор. За висновком Г.Флоровського, “это был ученый с очень широким кругозором, сразу и археолог, и гебраист, и богослов” (Флоровский Г. Пути русского богословия. – Париж, 1937. – С.354). У 1873–1874, 1886 та 1889 кілька разів виїздив до Святої Землі, де провадив наукові дослідження, а 1891 взяв участь в експедиції для вивчення пам’яток Іорданії. Володів арабською, сірською, давньоєврейською та ін. мовами. Гол. праці: Святая Земля. – Т.1: Иерусалим и его древние памятники (докт. дис); Т.2: Другие важнейшие места Св. Земли. – К., 1875–1878. (Відбитка з: Труды КДА. – 1875–1878); Ветхозаветный храм в Иерусалиме. – СПб., 1889; Переклав з нім. працю Карла Фрідріха Кейля “Руководство к библейской археологии” (Ч.1-2. – Труды КДА. – 1871–1876). У “Трудах КДА” публікував з коментарями переклад з давньоєврейської книг пророків Ісайї, Ієремії, Ізекіїля та Даниїла (1865–1873). Поставив питання про державний літопис царів іудейських, досліджував талмудичну міфологію, моавітські старожитності, мандрівку єгипетського автора XIV ст. до н.е. до Палестини, Сирії та Фінікії. Популярний проповідник. Готував до друку енциклопедичний словник із Старого Завіту. Був одним з редакторів “Трудов КДА”. Похований на нижньому кладовищі Флорівського монастиря в Києві. Брат проф. КДА Маркеліна О. (1848–1905).

Тв.: Судьбы древних памятников Св. Земли. – К., 1875; Руководственные о Священном Писании Ветхого и Нового Завета

сведения из Творений св. Отцев и Учителей Церкви. – СПб., 1894; Мегалитические памятники Святой Земли. – СПб., 1894; Книга Песень Песней и ее новейшие критики. – К., 1882 (відбитка з: Труды КДА. – 1881. – №4-5, 7, 12; 1882. – №1, 3, 6, 9); Книга Притчей Соломоновых и ее новейшие критики. – К., 1884 (відбитка з: Труды КДА. – 1883. – №11-12); Древнееврейская музыка и пение // Труды КДА. – 1871. – №11-12; Ритм и метр ветхозаветной поэзии // Там само. – 1872. – №10-12; Тенденциозные корректуры иудейских книжников (соферимов) в чтении Ветхого Завета // Там само. – 1879. – №5; Документы нового национального иудейского религиозного движения в Южной России // Там само. – 1885. – №1.

Літ.: Профессор Аким Алексеевич Олесницкий. – К., 1907; Маккавейский Н.К. Проф. Киевской духовной академии А.А.Олесницкий. – К., 1907; Жуковський Арк. Вклад Київської духовної академії і її “Трудів” на культурному і богословському відтинках // Український історик. – Т.101–103. – 1989. – С.52; Русские писатели-богословы: историки церкви. Исследователи и толкователи Священного Писания. – Изд. 2. – М., 2001. – С.360-365.

Сергій Білокінь

ОТАМАНОВСЬКИЙ Валентин Дмитрович (псевд.: Валентин Злотополець; 14.02.1893, с. Яблунівка Черкаського пов. на Київщині (нині Черкаської обл.) – 10.03.1964, м. Харків) – дослідник історії права, методики краєзнавчої роботи, історії медицини та аптекарської справи, бібліограф, краєзнавець, видавець, д.і.н. (1956), проф. (1957).

Вступив до Київського ун-ту Св. Володимира (1912), перевівся на механічне відділення Київського політехнічного ін-ту (1913–1917), перейшов на юр. ф-т Київського ун-ту (1917), останні курси якого прослухав у Віденському ун-ті (1918–1920). Здав екстерном іспити у Краснодарському пед. ун-ті, отримав диплом історика (1945), що вимагався для допуску до захисту канд. дис.

За навчання у КПІ входив до Української Студентської Громади, працював головою “Термінологічної комісії” при гурткові “Натураліст”, де займався укр. наук. термінологією. Брав участь у

виданні нелегальної газ. “Вільна думка”, організації культурологічного вид. “Вернигора” (1916). Вів лекційну роботу на учительських курсах Київського повітового земства, у військових частинах Київської залоги (1916–1920). Видрукував кілька своїх перекладів з французької (“Робінзон Крузо” Д. Дефо, “Огляд зоології” Аляра), видав власну повість для молоді “Син України” (у співавт.) (1917). Співробітничав з ж. “Шлях”. Голова “Братства самостійників” (1917). Уповноважений Комітету Південно-Західного фронту Всеросійського Союзу міст (1916).

1917 – обраний до Української Центральної Ради від Української партії соціалістів-самостійників, від представництва відмовився (у липні 1917). Учасник бою під Крутами.

Видавництвом “Вернигора” відряджений до Відня, завідував технікою друку. Поєднував посаду представника вид. “Вернигора” (1918–1920) з роботою відп. коректора Київського пед. вид. “Українська школа” (друкувало у віденській друкарні підручники та посібники), коректор слов’янських мов у друкарні мехитаристів та географічному вид. Фрайтага Бернта).

1920 з Відня повернувся до Києва для написання дисертації з історії магдебурзького права в Україні, у Києві був голод, тому переїхав до Вінниці (1920–1929). Працював у Подільській філії с/г кооперативного союзу “Централ” (1920).

1920 – зав. укр. відділом Вінницької філії Всенародної бібліотеки ВУАН, згодом – директор філії. З відкриття 1924 при Вінницькій філії ВБУ Кабінету виучування Поділля – консультант з історії права, з 1925 – очолював наук.-координаційну діяльність Кабінету, створив книжковий відділ “Подоліка”, що мав чи не найповніший фонд літератури та періодичних видань про Поділля. Кабінет видав 26 випусків своїх праць. 1925–1928 здійснював організацію та наук.-методичне керівництво мережею краєзнавчих осередків на Поділлі (засноване Вінницьке округове краєзнавче товариство, Кам’янець-Подільське наукове т-во при ВУАН (1925), Комісія для вивчення Вінниці та її околиць (1927), Тульчинське краєзнавче т-во (1927)). Ініціатор увічнення пам’яті М. Коцюбинського – відкриття меморіального музею письменника (1927), встановлення

йому пам'ятника; відп. секретар округової комісії по увічненню пам'яті М. Коцюбинського. Здійснював заходи щодо охорони могил М. Євшана, Д. Марковича, П. Ніщинського, С. Руданського, дбав про збереження склепу М. Пирогова, старовинних будівель у Вінниці (у тому числі “Мурів”). За його пропозицією під державну охорону була взята і впорядкована могила П. Ніщинського в с. Ворошилівка, до реєстру пам'яток республіканського значення по Вінницькій окрузі був внесений склеп М. Пирогова в с. Шереметка. Сприяв утворенню пункту астрономічних спостережень (1925–1927), Музею історії друку (1928) при Кабінеті. 1926 – співробітник історико-юридичної комісії ВУАН, Комісії для вивчення західноруського та українського права, позаштатний співробітник Науково-дослідної каф. історії України при ВУАН.

1929 безпідставно звинувачений у організації Вінницького відділу СБУ, заарештований та засуджений до 5 років суворого режиму та поразкою у правах на 2 роки. 1934 повторно засуджений, відправлений на дворічне заслання до Татарії. Мешкав у Казані. Працював товаровзнавцем у видавництві, згодом у науковій бібліотеці Казанського ун-ту рядовим працівником, заст. директора. Звільнений через доноси (1935). Всі попередні праці були конфісковані, українські архіви недосяжні, але продовжував працювати над темами з історії Поділля.

Викладав латинську мову у вузах Краснодару, Ташкента, Сімферополя, Саратова, Ленінграда (1940–1950), перекладав іноземними мовами статті місцевих науковців для видання їх за кордоном. Весь час перебував під наглядом НКВС. Повернувся в Україну 1958 – зав. каф. латини мед. ін-ту у Харкові.

Знав 17 мов. Підготував дві дисертації – нім. мовою про історію магдебурзького права на Поділлі в XIV – XVIII ст. на здобуття доктора права у Віденському ун-ті та укр. – “Вінницька міщанська громада від XV до кінця XVIII ст.: Еволюція правового стану та устрою на тлі суспільно-господарського розвитку території та міста” на здобуття наук. ступеню в УСРР. Захистив у Московському ун-ті канд. дис. “Вінниця як тип українського міста південного Правобережжя XIV – XVIII ст. Еволюція правового стану на фоні

соціально-економічного розвитку Побужжя XIII – XVII ст. і процесу утворення станів. Історико-юридичне дослідження” (1946). Докт. дис. “Міста Правобережної України під владою шляхетської Польщі від середини XVII – до кінця XVIII ст. Проблема виникнення та розвитку українського феодального міста” захистив у Ленінградському ун-ті (1956).

Пленумом Верховного Суду України реабілітований посмертно за відсутності в діях складу злочину (1989).

Автор понад 50 наук. праць з історії Поділля.

Тв.: Охорона пам'яток природи Поділля // Червоний край. – 1925. – 28 січ.; Вінницька філія Всенародної бібліотеки України // Нова книга. – 1925. – №4/6; Краєзнавство на Поділлі, найближчі його завдання та потреби й роль в краєзнавчій праці Кабінета виучування Поділля. – Вінниця, 1926; Бібліографія краю (“Топобібліографія”) як одне з основних завдань наукової бібліотеки, та організація топовісності бібліографічної праці на Україні // Бібліотеч. зб. – К., 1926. — Ч.1; До увічнення пам'яті письменника М.Коцюбинського // Червоний край. – 1926. – 25 квіт.; Вінниця та її минуле // Вінниця, її околиці та Вінницька округа. – Вінниця, 1927; До питання про рід поета Степана Руданського // Записки іст.-філолог. відділу Укр. Академії наук. – 1929. – Кн.25; До історії медицини та аптечної справи у Вінниці й Вінницькому повіті другої половини XVIII ст. // Зб. пам'яті акад. Т. Г. Яновського. – К., 1930; Медицинское прошлое южного Правобережья XVIII в.: Материалы по истории русской медицины. – Саратов, 1952; Отечественные лекари-новаторы второй половины XVIII в., создавшие более прогрессивное направление в лечении чумы и роль их как зачинателей рациональной терапии. – Саратов, 1958; Развитие городского строя на Украине в XIV – XVIII вв. и магдебургское право // Вопр. истории. – 1958. – №3; Реформы в Речи Посполитой, направленные на создание государственной системы здравоохранения, и их значение для Правобережной Украины // Сов. здравоохранение. – 1959. – №7; Перші аптеки на Україні // Фармацевт. журн. – 1960. – №2; И.А.Ролле и Ю.Д.Талько-Грынцевич: (К истории рус. пол. науч. связей) // Сов. здравоохранение. – 1962. –

№8; Розвиток аптечної справи на Україні з середини XVII до початку XIX ст. // Фармацевт. журн. – 1963. – №5, №6; Вінниця. Історичний нарис. – Вінниця, 1964 (у співавт.); Борьба медицины с религией в Древней Руси. – М., 1965; Вінниця в XIV – XVII століттях. – Вінниця, 1993.

Літ.: Філонов Л. Красзнавець Отамановський // Вітчизна. – 1990. – №11. – С.191-192; Кот С.І. Честі своєї не зрадив (В.Д.Отамановський). – Репресоване красзнавство (20-30-ті роки). – К.; Хмельницький, 1991. – С.133-142; Кароєва Л.Р., Шпильова Л.М. Валентин Дмитрович Отамановський // Подільська старовина. – Вінниця, 1993. – С.6-13; Баженов Л.В. Поділля в працях дослідників і красзнавців XIX – XX ст. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С.304-305; Автобіографія ув'язненого Валентина Отамановського // Там само. – С.13-20; Отамановський В. Моє каяття // Там само. – С.20-29; Воловик В. П. В. Д. Отамановський у спогадах // Там само. – С.30-31; Прокопчук В.С. В.Д.Отамановський – пам'яткоохоронець // Там само. – С.31-33. Українська Центральна Рада: документи і матеріали: У 2-х т. – Т.2. – К., 1997. – С. 391.

Ольга Малюта

ОТРЕШКО Валерій Михайлович (09.02.1949, м. Грозний. РФ – 29.11.1999, м. Київ) – дослідник проблем історії, демографії, культури міст Північного Причорномор'я та сільських поселень Нижнього Побужжя в античні часи, к.і.н. (1990). З сім'ї журналістів.

З 1969 – лаборант, згодом – м.н.с. і с.н.с. Ін-ту археології АН УРСР, навчався на вечірньому відділенні іст. ф-ту КДУ, який закінчив 1972. У 1990 захистив канд. дис. “Ольвійська хора VI – V ст. до н.е.” – перше в антикознавстві спеціальне дослідження сільських поселень Ольвійського полісу. Монографія про демографію античних міст Північно-Західного Причорномор'я залишилась незавершеною.

Автор бл. 50 наук. публікацій.

Тв.: Каллипиды, алазоны и поселения Нижнего Побужья // Советская археология. – 1981. – №1; З історії Ольвійського полісу

в IV – I ст. до н. е. // Археологія. – 1982. – Вип.41; Хора Ольвии // Археологія УССР. – Т.2.- К., 1986; Сельская округа Ольвии. – К., 1989 (у співавт.); Античные поселения Нижнего Побужья (археологическая карта). – К., 1990 (у співавт.).

Літ.: Отрешко Валерій Михайлович // Мезенцева Г. Дослідники археології України. Енциклопедичний словник–довідник. – Чернігів, 1997. – С.90; Русяєва А., Мазарати С. Валерий Михайлович Отрешко // Записки Історико-філологічного Товариства Андрія Білецького. – Вип.3. – К., 1999. – С.223-225; Пам'яті Валерія Михайловича Отрешка // Археологія. – 1999. – №4. – С.170-171.

Геннадій Стрельський

ОТРОЩЕНКО Віталій Васильович (20.09.1945, м. Чернігів) – археолог, фахівець з археології доби бронзового віку, д.і.н. (2002), проф. (2005).

1963–1968 навчався на іст. ф–ті КДУ ім. Тараса Шевченка. З 1968 – в Ін-ті археології НАН України, де пройшов шлях від ст. лаборанта до посади с.н.с. З 1992 очолює відділ енеоліту – бронзового віку. У 1981 році захистив канд. дис. “Зрубна культура Нижнього Подніпров'я (за матеріалами поховальних пам'яток)” (наук. кер. – д.і.н., проф. О. І. Тереножкін). В 2005 захистив докт. дис. “Історія племен зрубної спільноти”.

Автор понад 200 наук. праць.

Тв.: Археология Украинской ССР. – Т.I. – К., 1985 (у співавт.); Культуры эпохи бронзы на территории Украины. – К., 1986; Половецкий комплекс Чингульского кургана // Археологія. – Вип.53. – К., 1986 (у співавт.); Письмена срубной культуры // Studia Praehistorica. – Sofia. – Т.IX. – 1988; Обряд моделировки лица по черепу у племен катакомбной общности // Духовная культура древних обществ на территории Украины. – К., 1991 (у співавт.); Давня історія України. – Т.I. – К., 1997.

Олександр Каряка

ОТРОЩЕНКО Іванна Віталіївна (04.09.1971, м. Київ) – дослідник історії народів Центральної Азії ХХ ст., к.і.н. (1999).

1989–1994 навчалась на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Шевченка, 1994–1997 – в аспірантурі в Ін-ті міжнародних відносин КНУ ім. Т.Шевченка, з 1998 – в Ін-ті сходознавства ім. А.Кримського НАН України: ст. лаборант, м.н.с., з 2001 – с.н.с. відділу Далекого Сходу. Канд. дис. “Вплив буддійської церкви на внутрішню та зовнішню політику Монголії. 1911–1940 рр.” захистила 1999 в Ін-ті сходознавства ім. А. Кримського НАН України.

Автор більше 40 друк. праць.

Тв.: Секуляризація в монгольському суспільстві в 1921–1924 рр. (За матеріалами Російського державного архіву соціально-політичної історії) // Східний світ. – 2001. – №1-2; Ідеї “руху за оновлення” в Монголії (1920-ті рр.) // Там само; Реалізація ідей панмонголізму бурятською інтелігенцією // Сходознавство. – 2003. – №21-22; Еміграція бурятів із Російських теренів до Зовнішньої та Внутрішньої Монголії впродовж 1910–1930-х рр. // Там само. – 2004. – №2; Шлях до вибору панмонгольської ідеї (буряти між Петербургом та Лхасою) // Східний світ. – 2004. – №2; Проблема об'єднання з Внутрішньою Монголією і політиці вищого керівництва МНР (1925–1928 рр.) // Там само. – 2004. – №4; Балагатський рух у політичному та духовному житті Бурятії // Там само. – 2005. – №1.

Дж.: Анкета І. В. Отрощенко.

Любов Шепель

ПАВЛЮК Віктор Володимирович (25.02.1959, с. Поляхова Теофіпольського р-ну Хмельницької обл.) – дослідник питань соціально-економічного, суспільно-політичного і культурного розвитку Правобережної України кінця ХVIII – поч. ХХ ст., к.і.н. (2000).

1980–1985 навчався в Чернігівському держ. пед. ін-ті ім. Т. Шевченка на іст. ф-ті. 1985–1998 – вчитель історії, з 1998 – викладач, 1999 – ст. викладач, 2001 – доц. каф. історії Національного ун-ту “Острозька академія”, декан гуманітарного

ф-ту. Канд. дис. “Вплив шляхетських родів Волині на соціально-економічний та культурний розвиток краю у ХІХ ст.” захистив у 2000 у Запорізькому держ. ун-ті (наук. кер. – д.і.н., проф. М. П. Ковальський).

Тв.: Освітня діяльність Т.Чацького на початку ХІХ ст. // Історіографічні дослідження в Україні: Наук. зб. – К., 1999; Палацово-паркові ансамблі магнатерії – центри культури Волині // Осягнення історії: 36. наук. праць. – Острог; Нью-Йорк, 1999; Деякі проблеми економічного розвитку Правобережної України І пол. ХІХ ст. в дослідженнях О.Оглоблина // Укр. історик. – 2000; Магнатерія Волині в соціально-економічному та культурному житті Правобережжя у ХІХ ст. – Острог, 2000; Магнатерія Волині в умовах розвитку ринкових відносин у другій половині ХІХ ст. // УІЖ. – 2000. – №1; “Rocznik Wotynski” джерело дослідження історії краю ХІХ ст. // Укр. періодика: історика і сучасність. – Львів, 2003.

Дж. і літ.: Анкета В. В. Павлюка; Костиця М.Ю. Полоніана у видавничій діяльності Житомирського науково-красознавчого товариства дослідників Волині // Поляки на Волині: історія і сучасність: Наук. зб. – Т.30. – С.3-9.

Любов Шепель

ПАДАЛКА Сергій Семенович (17.03.1964, с. Озеряни Варвинського р-ну Чернігівської обл.) – дослідник проблем радянської державності та агрополітичних процесів, новітнього державотворення, аграрної і соціальної історії України, етнології, д.і.н. (2005).

Після закінчення іст. ф-ту Кам’янець-Подільського держ. пед. ін-ту (1981–1986) працював учителем історії, організатором позакласної роботи сш (1986–1992); з 1992 – в Ін-ті історії України НАН України: 1992–1995 – аспірант, з 1995 – н.с., с.н.с. відділу сучасної історії України (нині – відділ новітньої історії і політики).

Канд. дис. “Сільське господарство України у другій половині 60-х років ХХ ст.” захистив 1995 в Запорізькому держ. ун-ті (наук. кер. – д.і.н., проф. П. П. Панченко). Докт. дис. “Аграрна політика в Україні:

формування, шляхи реалізації та соціально-економічні наслідки (друга половина 60-х – 80-ті роки ХХ ст.)” захистив 2005 в ДонНУ.

Автор 80 друк. праць.

Тв.: Сільське господарство України у другій половині 60-х років. – К., 1996; Вищі органи державної влади України ХХ ст. – К., 1996 (у співавт.); Україна. Державотворення ХХ століття. – К.; Донецьк, 1997 (у співавт.); Україна. Друга половина ХХ століття. Нариси історії. – К., 1997 (у співавт.); Хрестоматія з новітньої історії України (1917–1945 рр.): Навч. посібн. для 10 кл. – К., 1998 (у співавт.); Зміни у віковому та професійному складі працівників аграрного сектора України у 20–80-х рр. ХХ ст. // Соціальний та демографічний стан сучасного українського села. – К., 1998; Кредитна й податкова політика в системі аграрних перетворень // Соціально-економічні проблеми реформ в агропромисловому комплексі України (1991–1998 роки). – К., 1998; Україна в етнонаціональному вимірі. – К., 1999 (у співавт.); Етносоціальні аспекти громадянського суспільства // Актуальні проблеми суспільно-політичного й соціально-економічного життя сучасної України. – К., 1999; Хрестоматія з новітньої історії України. 1945–1998 рр.: Навч. посібн. для 11 кл. – К., 2000 (у співавт.); Україна 60-90-х років ХХ століття. Державність в історичній площині тоталітаризму, незалежності. – К., 2000; Правові основи зміни виробничих відносин в українському селі // Україна на зламі історичних епох (формування нових виробничих відносин в аграрному секторі економіки сучасної України. 1991–2000 рр. – К., 2000; Концептуальні засади розгляду та оцінки соціально-політичних і соціально-економічних процесів в аграрному секторі // Історіографія, методологія та джерельна база досліджень аграрних відносин в Україні у другій половині ХХ століття. – К., 2000; Безсмерття (1941–1945 рр.). – Книга Пам’яті України. – К., 2000 (у співавт.); Нарис історії України ХХ століття. – К., 2002 (у співавт.); Українське село в контексті політики тоталітарної держави (60–80-ті роки ХХ ст.). – К., 2003; Проблеми соціального статусу українського села у практиці реалізації аграрної політики радянської тоталітарної держави. 60–80-ті роки ХХ ст. // Грані. – 2003. – №4; Історія України ХХ – початок ХХІ століття: Навч. посібн. – К., 2004 (у співавт.); Радянська

модель підготовки кадрів для сільського господарства: державно-політичні виміри та наслідки функціонування. 1960–80-і роки // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. – К., 2005.

Дж.: Анкета С. С. Падалки.

Любов Шепель

ПАНЧЕНКО Володимир Олександрович (09.02.1973, м. Київ) – дослідник міської і регіональної геральдики України, історії української державності та української культури, к.і.н. (1999).

1990–1995 навчався в КДУ ім. Т. Шевченка. 1994–1997; 2000–2002 – н.с. Музею гетьманства (м. Київ). З 2002 – по т.ч. – доц. каф. суспільних наук Київського міжнародного ун-ту. 1995–1998 – аспірант каф. архівознавства та спеціальних галузей іст. науки КДУ ім. Т. Шевченка. У 1999 в Ін-ті української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського захистив канд. дис. “Міська та містечкова геральдика Лівобережної України” (наук. кер. – д.і.н., проф. Я. С. Калакура).

Автор понад 100 наук. праць.

Тв.: Соборний герб України. – К., 1993; Гербівник міст України. – К.; Нью-Йорк, 1996; Геральдика сотенних містечок Чернігівщини // Сіверський літопис. – 1997. – №5; Герб міста Києва // Науковий світ. – 1999; Міські та містечкові герби України. – К., 2000; Нові знахідки пам’яток міської геральдики Правобережної України XVIII ст. // Нові дослідження пам’яток козацької доби в Україні. – Вип.10. – К.; Луганськ, 2001; Історія України: Курс лекцій. – К., 2004; Ключ до скарбниці історії // Науковий світ. – 2004. – №4.

Дж.: Анкета В. О. Панченка.

Оксана Янковська

ПАНЬКІВ Михайло Ілліч (09.10.1940, с. Вербівці Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.) – дослідник етнографії Прикарпаття, краєзнавства і музеєзнавства Івано-Франківщини, к.і.н. (1989).

Після закінчення Снетинського культурно-освітнього училища працював зав. клубом (1958–1959), 1962–1966 – навчався на іст. ф-

ті Івано-Франківського пед. ін-ту. 1966–1967 – вчитель історії сш, 1967–1969 – інструктор обкому комсомолу. З 1969 – в Івано-Франківському краєзнавчому музеї: 1969–1970 – н.с., 1970–1972 – зав. відділом історії, 1972–1985 – заст. директора з наукової роботи. Понад 20 років за сумісництвом працює в Прикарпатському держ. ун-ті, читає курси етнографії України та етнографії народів світу. Канд. дис. “Сім’я і сімейний побут на Покутті” захистив в Ін-ті історії Білоруської АН (м. Мінськ) 1989 (наук. кер. – д.і.н., проф. Ю. Г. Гошко).

Автор понад 115 наук. публікацій, у т.ч. 4 монографій.

Тв.: Одна із форм сім’ї на Покутті // Народна творчість та етнографія. – 1985. – №5; Пам’ятка по збору та вивченню етнографічних пам’ятників Покуття. – Івано-Франківськ, 1986; Деякі форми сусідської та родинної взаємодопомоги на Покутті / / Народна творчість та етнографія. – 1987. – №3; Покуття: Етногр. нарис // Жовтень. – 1987. – №2; Народні ігри на Покутті. – Івано-Франківськ, 1990; Внутрісімейні відносини на Покутті // Народознавчі зошити. – Л., 1997. – №2; Весілля у с. Вербівка на Городенківщині. – Івано-Франківськ, 2000; Мій рідний край – Прикарпаття. – Івано-Франківськ, 2000 (у співавт.); Пісня з Покуття. – Івано-Франківськ, 2000 (у співавт.); Державний реєстр пам’яток археології Івано-Франківської області. – Івано-Франківськ, 2001 (у співавт.).

Дж.: Анкета М. І. Паньківа.

Любов Шепель

ПАПАКІН Георгій Володимирович (20.05.1953, м. Київ) – дослідник проблем архівознавства, історії української національної еліти XVII – XX ст., національно-визвольних змагань доби Української революції 1917–1920-х рр., д.і.н. (2005), заслужений діяч культури (2003). Зі службовців.

Закінчивши іст. ф-т Горьківського (нині Нижегородського) ун-ту (1975), працював вчителем історії сш, з 1976 – охоронцем фондів, н.с., зав. архівосховищем Центрального держ. архіву вищих органів влади України. З 1980 – помічник начальника Головного

архівного управління України, з 1992 – нач. відділу Головархіву України (з 2000 року – Державного комітету архівів), чл. колегії Держкомархіву. 1995 захистив канд. дис. “Археографічна комісія ЦАУ УСРР (1927–1932): історія створення і науковий доробок” (наук. кер. – д.і.н., чл.-кор. НАН України П. С. Сохань), 2005 – докт. дис. “Приватні архіви української родової еліти в національній історії другої половини XVII – XX ст. (на прикладі архівної спадщини роду Скоропадських)”.

Автор понад 110 наук. публікацій з проблем архівознавства, археографії, біографістики історії України (переважно доби національно-державного відродження 1917–1920 рр.), серед яких 3 монографії. Член редколегій ряду фахових журналів та видань, що продовжуються, зокрема: “Архіви України” (з 1993), “Студії з архівної справи та документознавства” (з 1997), “Архівознавство. Археографія. Джерелознавство” (з 1999), “Вісник Державного комітету архівів України” (з 2000). Експерт Ради Європи з міжнародної програми “Відновлення Пам’яті Польщі” (1997-2000).

Тв.: От марта до сентября: штрихи к портрету Александры Коллонтай. – К., 1989; Едиційна археографія в Україні XIX – XX ст.: Плани, проекти, програми видань. – К., 1993 (у співавт.); Державотворча спадщина Центральної Ради і становлення Української гетьманської держави 1918 р. // Центральна Рада і український державотворчий процес: Мат. наук. конф. 20 березня 1997. – К., 1997; Павел Петрович Скоропадский // Вопросы истории. – 1997. – №9; Використання архівних документів та архівна евристика // Архівознавство: Підручн. – К., 1998; Створення фамільного архіву Скоропадських: доробок Павла Скоропадського // Рукописна і книжкова спадщина України. – Вип.6. – К., 2000; Павло Скоропадський: постать на тлі епохи // Студії з архівної справи та документознавства. – Т.5 – К., 1999; Засновники роду Скоропадських (архівно-генеалогічна та геральдична розвідка) // Там само. – Т.8. – К., 2002; Павло Скоропадський: патріот, державотворець, людина. – К., 2003; Архів Скоропадських: Фамільні архіви української еліти другої половини XVII – XX ст. та архівна спадщина роду Скоропадських. – К., 2004.

Дж. і літ.: Анкета Г. В. Папакіна; Українські архівісти: Біобібліографічний довідник. – Вип.3 (1970–1990-ті роки). – К., 2003. – С.177-180; Особова справа Г.В.Папакіна в Держкомархіві України.

Геннадій Стрельський

ПАСТЕРНАК Ярослав Іванович (02.01.1892, с. Хирів Старосамбірського пов., Галичина – 30.11.1960, Торонто, Канада) – археолог, дослідник історії мистецтва та української сфрагістики.

Вивчав археологію, класичну філологію та антропологію у Львівському ун-ті (1910–1914), Карловому ун-ті у Празі (1922–1926). Працював в українському національному музеї у Львові (1913–1914). Захистив докт. дис. у Карловому ун-ті у Празі (1926). Учень чеського археолога та етнолога Любора Нідерле. Працював асистентом Державного археологічного ін-ту у Празі (1923–1928). Брав участь у понад 60-ти археологічних експедиціях у різних регіонах Чехії, на Галичині та в Закарпатті. Д. чл. НТШ (1929). Директор Культурно-історичного музею НТШ у Львові (1928–1939). Викладач, доц., проф. Греко-католицької богословської академії у Львові (1932–1939, 1942–1944). Проф. Львівського ун-ту ім. І. Франка (1939–1941). На еміграції з 1944. Доц. (1935), проф. УВУ (1946). Викладав у Боннському ун-ті (1946–1949). З 1950 – у Канаді. Чл. Чеського археологічного т-ва у Празі (1925) та австрійського археологічного т-ва (1944). Брав участь у Сьомому Міжнародному археологічному конгресі у Варшаві (1933). Під його керівництвом досліджені ряд пам'ятників Старого Галича, зокрема Успенський собор на Княжій горі та саркофаг галицького князя Ярослава Осмомисла. Автор біоісторіографічних нарисів про В. Доманицького, М. Міллера, І. Шараневича, В. Щербаківського та ін. Нар. у родині священика.

Тв.: Коротка археологія західноукраїнських земель. – Львів, 1932; Перша бронзова доба в Галичині в світлі нових розкопок // ЗНТШ. – Львів, 1933. – Т.152; Найстаріші часи Карпатської України // Карпатська Україна: географія– історія – культура. – Львів, 1939; Перші розкопки на “Золотому тоці” у Криласі // Сьогочасне й минуле

(Львів). – 1939. – №1; Звідкіля назва “Галич”? // Студентський прапор (Львів) – 1944. – №1; Старий Галич: археологічні-історичні дослідження у 1850–1943 рр. – Краків; Львів, 1944; Привісні печатки княжої доби на Україні // Рід та знамено (Франкфурт). – 1947. – №4; Літописний город Пліснеськ і проблема варягів у Галичині // Наук. зб. УВУ: Ювілейне вид. – Мюнхен, 1948. – Т.5; Княжий город Львів // Наш Львів: ювілейний зб. 1252–1952. – Нью-Йорк, 1953; Вадим Щербаківський – археолог-дослідник // Київ (Філадельфія). – 1957. – №1; Угнівщина у глибині віків // Угнів та Угнівщина: Історико-мемуарний зб. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1960; Археологія України: Первісна, давня та середня історія України за археологічними джерелами. – Торонто, 1961; Етногенеза слов’ян у новій археологічній літературі / / ЗНТШ. – Париж; Нью-Йорк; Мюнхен; Торонто; Сідней. – 1962. – Т.169: Зб. на пошану З.Кузеля; Орієнтаційні пункти праісторії України // Календар “Нового Шляху” на 1962 р. – Вінніпег, 1962; Михайло Олександрович Міллер (у його 80-ліття) // Наук. записки УВУ: Філософ. ф-т. – Мюнхен, 1963. – №7; Нашийні гривні в Україні // ЗНТШ. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1963. – Т.177: Зб. на пошану 70-річчя народин Романа Смаль-Стоцького / За ред. В.Лева, М.Стахіва; Княжий город Перемишль у світлі нових археологічних досліджень // Овидл (Чикаго). – 1964. – №3; Підводна археологія (Думки з приводу Другої Міжнародної конференції) // Укр. історик. – 1965. – №3/4; Важливі проблеми етногенези українського народу в світлі археологічних досліджень. – Нью-Йорк, 1971; Ранні слов’яни в історичних, археологічних та лігвістичних дослідженнях // ЗНТШ. – Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен. – 1975. – Т.189.

Літ.: Біографічні нотки авторів: Пастернак Ярослав // ЗНТШ. – Париж; Нью-Йорк; Мюнхен; Торонто; Сідней, 1962. – Т.169: Зб. на пошану З.Кузеля; Ярослав Пастернак (некролог) // Вісті із Сарселю: Неперіодичний бюлетень Акції-С (Париж). – 1969. – №11; Верига В. Дослідник підземного архіву України (Пам’яті проф. д-ра Ярослава Пастернака) // Укр. історик. – 1970. – №4; Домбровський О. Декілька недрукованих листів проф. Ярослава Пастернака // Там само. – 1971. – №3/4; Винар Л. Біографічні і бібліографічні матеріали Я. Пастернака // ЗНТШ. – Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1974. – Т.189; Лучків І.

Ярослав Пастернак: Бібліографічний покажчик // Ювілейний зб. наук. пр. з нагоди 100-річчя НТШ і 25-річчя НТШ у Канаді. – Торонто, 1977; Курінний П. Історія археологічного знання про Україну / 2-е вид. – Полтава, 1994; Фіголь М. Мистецтво стародавнього Галича. – К., 1997.
Олексій Ясь

ПАТРИЛЯК Іван Казимирович (02.12.1976, м. Київ) – дослідник історії України та ОУН у роки Другої світової війни, к.і.н. (2001). Зі службовців.

Закінчив іст. ф-т КНУ у 1998. 1998–2001 – навчався в аспірантурі КНУ. Під керівництвом д.і.н., проф. Мусієнка В.В. захистив канд. дис. “Діяльність Організації українських націоналістів (бандерівців) у 1940–1942 рр. (військовий аспект)” у КНУ 2001. 2001–2003 – н.с. іст. ф-ту КНУ. З 2003 – асистент каф. археології та музеєзнавства, каф. новітньої історії України іст. ф-ту КНУ, директор музею історії КНУ.

Автор понад 60 наук. праць.

Тв.: Легіони Українських націоналістів (1941–1942): історія виникнення та діяльності. – К., 1999; Військові плани ОУН(б) у таємній інструкції Революційного проводу (травень 1941 р.) // УДЖ. – 2000. – №2; Націоналістичний партизанський рух на території Західної України влітку 1941 р. // Там само. – 2000. – №4; Військовотворчі заходи ОУН(б) у липні-вересні 1941 р. // Там само. – 2001. – №4; До проблеми участі батальйону “Нахтігаль” у знищенні львівської інтелігенції та єврейського населення // Література та культура Полісся. – Вип.21. – Ніжин, 2002; Матеріали та документи Служби безпеки ОУН(б) у 1940-х рр.: Зб. док. / Зібрали й упорядкували О.Є.Лисенко, І.К.Патриляк. – К., 2003; Еволюція завдань СБ ОУН(б) у світлі документів командування (1941–1946) // Вісник КНУ ім. Т.Шевченка. – Історія. – Вип. 65-66. – 2003; Військова діяльність ОУН(б) у 1940–1942 роках. – К., 2004; Організація українських націоналістів і українська повстанська армія. Історичні нариси. – К., 2005 (у співавт.).

Дж.: Анкета І. К. Патриляка.

Віктор Крупина

ПЕРЕХРЕСТ Олександр Григорович (01.01.1948, м. Золотоноша Черкаської обл.) – дослідник історії України періоду Великої вітчизняної війни та спеціальних історичних дисциплін, к.і.н. (1976).

Після закінчення іст. ф-ту ОДУ ім. І. Мечнікова працював ст. викладачем (1975), звільненим заступником секретаря парткому (1975-1983), ст. викладачем, доц. Одеського держ. ун-ту, зав. каф. Хмельницького технологічного ін-ту побутового обслуговування (1983-1987). З 1987 – в Черкаському держ. ун-ті ім. Б. Хмельницького: 1987-1993 – зав. каф. історії, з 1994 – зав. каф. всесвітньої історії, 1994-2002 – декан іст. ф-ту, з 2002 – декан іст.-юр. ф-ту. 1971–1975 навчався в аспірантурі Одеського держ. ун-ту ім. І. І. Мечнікова, де в 1976 захистив канд. дис. “Соціально-економічне становище українського села в роки Другої світової війни (1939-1945 рр.)” (наук. кер. – к.і.н., доц. П. С. Столяр).

Автор понад 50 наук. публікацій.

Тв.: Виникнення і розвиток хронології як наукової історичної дисципліни // Вісник Черкаського університету. – Серія соціально-гуманітарні науки. – Вип.6. – Черкаси, 1998; Історична хронологія: Навч. посібник. – Черкаси, 1999 (у співавт.); Черкаський державний університет імені Богдана Хмельницького: Іст. нарис. 1921-2001. – К., 2001; Евакуація ресурсів сільського господарства України на початку Великої Вітчизняної війни: здобутки і втрати // Сторінки воєнної історії України: Зб. наук. статей. – К., 2002; Сільське господарство України на початковому етапі відбудови (весна–літо 1943 року) // Український селянин: Зб. наук. праць. – К., 2002; Забезпечення кадрами спеціалістів сільського господарства в областях України, визволених від німецьких окупантів (1943–1944) // Вісник Черкаського університету. Серія історичні науки. – Вип.33. – Черкаси, 2002.

Літ.: М.Дмитрієнко, І.Войцехівська. Перехрест О.Г. Історична хронологія: Навч. посібн. для студентів іст. ф-тів. – Черкаси, 1999: Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Число 8–9: У 2-х ч. – Ч.2. – К., 2002; Заєць І.І. Історична хронологія. – Черкаси, 1999: Наукові записки Вінницького держ. пед. ун-ту ім.

Михайла Коцюбинського. – Вип. III. Серія: Історія: Зб. наук. праць. – Вінниця, 2001; Історичний факультет // Черкаський державний університет імені Богдана Хмельницького. Історичний нарис. 1921-2001. – К., 2001.

Любов Шепель

ПЕТАСЮК Олена Іванівна (07.03.1969, м. Київ) – дослідник історії української і світової культури, українського кооперативного руху, участі України в світових інтеграційних процесах, к.і.н. (1994), доц. (2001). Зі службовців.

Закінчила іст. ф-т КДУ у 1991. Пошукач каф. новітньої історії України іст. ф-ту КНУ. Наук. кер. – д.і.н., проф. Слюсаренко А.Г. Канд. дис. на тему “Виробнича діяльність споживчої та сільськогосподарської кооперації в УСРР (1921–1929 рр.)” захистила в КНУ в 1994. З 1993 – асистент, з 2001 – доц. каф. новітньої історії України КНУ ім. Т. Шевченка.

Автор понад 30 публікацій.

Тв.: Історична місія українського митця // Розбудова держави. – 1997. – №3; Історія України. Посібн. – К., 2001 (у співавт.); Істория Украины. Учебн. пособие. – К., 2003 (у співавт.); Новий образ світосприйняття у ХХ ст. (до 125-річчя з дня народження К.Малевича) // Вісник КНУ ім. Т.Шевченка. – 2003. – Історія. – Вип.68-70.

Дж.: Анкета О. І. Петасюк.

Віктор Крупина

ПЕТРОВ Віктор Платонович (псевд.: В. Домонтович, В. Бер, В. Плят та ін.; 10/22/10.1894, м. Катеринослав – 08.06.1969, м. Київ) – етнограф, літературознавець, історик, фольклорист, археолог, письменник. Нар. у родині викладача, пізніше – ректора Київської духовної семінарії, єпископа Уманського.

Закінчив Київський ун-т (1918). Стипендіат Київського ун-ту (1918–1920), викладач Вищого ін-ту народної освіти (1921–1922), аспірант Київського ІНО (1923–1927). З 1919 – чл. Етнографічної комісії ВУАН, згодом – її штатний працівник і секретар, а з 1927 –

керівничий. Усунутий з посади керівничого комісією з чистки апарату ВУАН (1930). У 20-і належав до групи неокласиків, підтримував тісні стосунки з М.Зеровим, О.Бурггардтом, М.Рильським та ін. Вивчав життя та творчість М. Гоголя, П. Куліша, М. Костомарова, Г. Сковороди, Лесі Українки, Т. Шевченка. Разом з акад. А. Лободою редагував “Етнографічний Вісник” (1925–1929). У 1930 захистив докт. дис. У 30-і переорієнтував свої наукові зацікавлення з літературознавства та фольклористики на археологію. Виступав з критикою багатьох відомих укр. вчених, у т.ч. акад. А. Ю. Кримського з ідеологічних позицій. Зав. відділу Ін-ту історії матеріальної культури АН УРСР. Призначений директором Ін-ту українського фольклору АН УРСР (1941). За офіційною версією під час радянсько-німецької війни був призваний до армії як перекладач, у 1942–1945 перебував у партизанському загоні, а з травня 1945 до березня 1950 працював у Міністерстві зовнішньої торгівлі СРСР. Реальні факти повністю спростовують цю версію. У 1942 перейшов фронт, працював в окупаційній адміністрації Києва та одержав офіцерський чин від німців. Редактор ж. “Український засів” (1942–1943), співробітник Українського наукового ін-ту в Берліні (1944–1945). У 1945–1949 – на еміграції у Західній Німеччині, ймовірно – агент радянських спецслужб. З 1945 – проф. УВУ та Богословської академії в Мюнхені. Співробітник видавництва “Українська трибуна”. Таємниче зник у квітні 1949. З 1950 – у Москві. Працював в Ін-ті історії матеріальної культури АН СРСР (1950–1956). З 1956 – у Києві. С.н.с., зав. архіву Ін-ту археології АН УРСР (1956–1969). Плідно працював на ниві мовознавства, етнографії, фольклористики, літературознавства, археології. За сукупністю наук. праць одержав наук. ступінь доктора філологічних наук (1966). Автор численних праць з історії укр. літератури ХІХ – ХХ ст., шевченкознавства, етнографії, фольклористики, археології, етногенезу східних слов’ян та низки ін., а також ряду прозових творів.

Тв.: Місце фольклору в краєзнавстві // Етнографічний Вісник. – К., 1925. – Кн.1; Шевченко, Куліш, В.Білозерський – їх перші стрічі // Україна. – 1925. – №1/2; Аліна й Костомаров. – Харків, 1929; Пантелеймон Куліш у п’ятидесяті роки. – К., 1929; Романи Куліша.

– К., 1930; Проти ревізії вчення Карла Маркса про родове суспільство. Рец. на кн.: Шмидт А.В., Равдоникас В.И. О развитии взглядов Маркса на первобытное общество. (Известия Государственной Академии Истории Материальной Культуры). – 1931. – Т.11. – Вып.5-6 // Україна. – 1932. – №1/2; 3 історії житла на Україні: проти буржуазних теорій у дослідженні житла // Наукові записки Інституту історії матеріальної культури АН УРСР. – 1934. – Т.1; Засади історії: I. Народництво; II. Антинародництво; III. В пошукуванні синтези // Час: тижневик (Фюрт). – 1947. – №5, 7-8; Походження українського народу. – Регенсбург, 1947; Історична топографія Києва // Історичні джерела та їх використання. – К., 1964. – Вип.1; Подсечное земледелие. – К., 1968; Скіфи: Мова і етнос. – К., 1968; Етногенез слов'ян: Джерела, етапи розвитку і проблематика. – К., 1972; Діячі української культури – жертви більшовицького терору. – К., 1992; Зайцев П. Перше кохання Шевченка / Петров В. Романи Куліша. Аліна й Костомаров. – К., 1994; Петров В., Чижевський Д., Глобенко М. Українська література / Мірчук І. Історія української культури. – Мюнхен; Львів, 1994; Університетські роки // Alma mater: Університет св. Володимира напередодні та в добу Української революції 1917–1920: Матеріали, документи, спогади. – К., 2000. – Кн.1: Університет св. Володимира між двома революціями; Проблема епохи // Молода нація: Альманах. – 2002. – №2.

Літ.: Крупницький Б. Мої спогади про В.Петрова // Україна (Париж), – 1953. – №9; Мечник С. Афера советського агента В.П.Петрова // Визвольний шлях. – 1985. – №8; Брайчевський М.Ю. В.П.Петров – учений-універсал // Археологія. – 1990. – №3; Новиченко Л. Родом з двадцятих... // Вітчизна. – 1990. – №11; Білокінь С. Довкола тасмниці // Петров В. Діячі української культури (1920–1940 рр.): Жертви більшовицького терору. – К., 1992; Гороховський Є. Віктор Петров – сторінки творчої спадщини // Хроніка–2000. – 1992. – №2; Загоруйко Ю. Митець незвичайної долі (Віктор Петров-Домонтович) // Слово і час. – 1992. – №7; Загоруйко Ю.А. Письменник Віктор Петров. – К., 1993; Ульяновський В.І. “В пустелі мені з'явився біс”, або про темну мантию Віктора Петрова // Філософська і соціологічна думка. – 1995. – №1/2; Толочко П.П.

Слово про В.П.Петрова – видатного українського археолога // Проблеми походження та історичного розвитку слов'ян: Зб. наук. пр., присвяч. 100-річчю з дня народження В.П.Петрова. – К.; Львів, 1997; Абашина Н.С. Наукові праці В.П.Петрова з проблем етногенезу та археології // Там само. – К.; Львів, 1997; Її ж. Рукописи В.П.Петрова, що зберігаються в Науковому архіві Інституту археології АНУ // Там само; Білокінь С. Петров Віктор Платонович // Вчені Інституту історії України: Біобібліографічний довідник. – К., 1998; Павличко С. Роман як інтелектуальна провокація // Домонтович В. Доктор Серафікус. Без ґрунту. – К., 1999; Ульяновський В.І. Віктор Петров: осягнення Сковороди // Київська старовина. – 2001. – №4; Ясь О. Історична доба у світлі наукової дискусії української еміграції другої половини 40-х рр. ХХ ст. (Б.Крупницький, В.Петров) // Молода нація: Альманах. – 2002. – №2.

Олексій Ясь

ПИВОВАР Сергій Федорович (19.08.1959, м. Київ) – дослідник новітньої історії України та історіографічних концепцій історії української державності, к.і.н. (1991), доц. (1995). Із родини робітників.

Закінчив іст. ф-т КДУ у 1987. 1980-1988 – зав. лабораторії КДУ. 1987-1990 – навчався в аспірантурі КДУ. Наук. кер. – д.і.н., проф. А. Г. Слюсаренко. Канд. дис. “Винахідництво та раціоналізаторство в промисловості Української РСР у 1980-ті рр.” захистив у КДУ в 1991. З 1991 – асистент каф. історії СРСР; 1992-1993 – асистент, з 1995 – доц., з 2003 – зав. каф. новітньої історії України іст. ф-ту КНУ.

Автор 151 праці (46 наук. і 105 навч.-методичних).

Тв.: Всесвітня історія. Запитання і відповіді. – К., 1996 (у співавт.); Україна в ХХ столітті: Зб. документів і матеріалів (1900–1939). – К., 1997 (один з упорядн.); Всесвітня історія. Новий період. Кінець ХVІІІ – поч. ХІХ ст. – К., 1998 (у співавт.); Всесвітня історія. Новітній період. 1900–1945. – К., 1998 (у співавт.); Всесвітня історія. Новітній період. 1945–1997. – К., 1998 (у співавт.); Україна в ХХ ст. Зб. документів і матеріалів. (1900–2000). – К., 2000 (один з упорядн.); Історична наука: термінологічний і понятійний довідник.

– К., 2002 (у співавт.); Самостійна робота студента-історика. – К., 2003 (у співавт.).

Дж. і літ.: Анкета С. Ф. Пивовара; Слюсаренко А.Г. Дослідження проблем української державності на кафедрі новітньої історії України в 90-ті рр. // Вісник КНУ ім.Т.Шевченка. – Історія. – 2001. – Вип. 52. – С.6, 7, 13; Історія та історіографія в Європі. – Вип.1-2. – К., 2003. – С.16, 246, 252-253.

Віктор Крупина

ПИЖИК Андрій Миколайович (25.09.1972, м. Київ) – дослідник історії України ХХ ст., української революції 1917-1921-х рр., національної політики більшовиків в Україні 1920 – поч. 1930-х рр., українського конституціоналізму, к.і.н. (1998), доц. (2002). Із сім'ї службовців.

1989-1990 – бібліограф Наукової бібліотеки КДУ ім. Т. Шевченка. Закінчив іст. ф-т КНУ у 1995. Пошукач каф. новітньої історії України іст. ф-ту КНУ. Під керівництвом д.і.н., проф. В.М.Литвина захистив канд. дис. “Культурно-освітня політика в добу Директорії УНР (1918–1920 рр.)” у КНУ в 1998. 1996-2000 – асистент, з 2000 – доц. каф. новітньої історії України КНУ.

Автор понад 20 нвук. праць.

Тв.: Україна в ХХ столітті. Зб. документів і матеріалів (1900–1939). – К., 1997 (один з упорядн.); Культурно-просвітня діяльність уряду УНР в період Директорії. – К., 1998; Реформування системи національної освіти в добу Директорії УНР. – К., 1998; Вплив культурно-освітньої політики Директорії УНР на процес відродження національної самосвідомості українського народу // Вісник КНУ ім. Т.Шевченка. – Історія. – 2001. – Вип.52; Розвиток вітчизняного кінематографа в контексті більшовицької політики українізації (1920 – поч. 1930-х рр.) // Історичний журнал. – 2003. – №6.

Дж. і літ.: Анкета А. М. Пижика; Слюсаренко А.Г. Дослідження проблем української державності на кафедрі новітньої історії України в 1990-ті рр. // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. – Історія. – 2001. – Вип.52.

Віктор Крупина

ПИЛИПІВ Ігор Васильович (13.06.1957, с. Ілельня Рожнятинського р-ну Івано-Франківської обл.) – дослідник історії церкви в західноукраїнських землях у першій половині ХХ ст., к.і.н. (1987).

Після навчання (1974–1979) на іст. ф-ті Івано-Франківського держ. пед. ін-ту ім. В. Стефаника працював учителем історії сш. 1984–1986 – навчався в аспірантурі ЛДУ ім. І. Франка. 1987 під керівництвом д.і.н., проф. М. Ф. Сидорчука захистив канд. дис. “Єдність дій КПЗУ і КПЗБ у революційно-визвольній війні трудящих 1923–1939 рр.”. З 1986 – викл., доц. каф. історії України Івано-Франківського держ. пед. ун-ту ім. В. Стефаника. З 2001 – директор Івано-Франківського ін-ту менеджменту.

Тв.: Молодіжні організації Західної України. Проблеми національного відродження. – Івано-Франківськ, 1990; Етнографічна спадщина Юліана Целевича // Історик, етнограф, педагог: Мат. міжвузівської наук.-практ. конф., присвяченої 150-річчю від дня народження Ю.Целевича. – Івано-Франківськ, 1992; Суспільно-політичне життя у м.Львові напередодні Першої світової війни // Львів: історія, населення, культура. Мат. доповідей та повідомлень укр.-польс. наук. конф. – Львів, 1994.

Дж.: Анкета І. В. Пилипіва.

Любов Шепель

ПИЛИПЧУК Олександр Григорович (07.03.1945, с. Жадьки Черняхівського р-ну Житомирської обл.) – дослідник історії України ХХ ст., культурних зв'язків України з пострадянськими республіками, методики викладання історії, к.і.н. (1992), доц. (1995). Зі службовців.

Закінчив іст. ф-т КДУ у 1973. Під керівництвом к.і.н., доц. Г. І. Сургая у КНУ захистив канд. дис. “Співробітництво України і Грузії в галузі науки і культури (1945-1980 рр.)” в 1992. Працював референтом т-ва “Знання”, інструктором організаційного відділу Київського облвиконкому, зав. лекційним відділом республіканського т-ва книголюбів, член бюро військово-

патріотичного виховання Київського обласного т-ва “Знання”. Нині – доц. каф. новітньої історії України КНУ ім. Т. Шевченка.

Автор бл. 50 праць.

Тв.: Київський університет. Документи і матеріали. – К., 1984 (один з упорядн.); Іван Франко і світова культура. – К., 1986; Україна в ХХ столітті. Зб. документів і матеріалів. – К., 1997 (один з упорядн.); Зародження і розвиток соціалістичних ідей в Україні (40-і рр. ХІХ – початок ХХ ст.). – Чернігів, 2004 (у співавт.).

Дж. і літ.: Анкета О. Г. Пилипчука; Слюсаренко А. Г. Дослідження проблем української державності на кафедрі новітньої історії України в 1990-ті рр. // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. – 2001. – Історія. – Вип. 52.

Віктор Крупина

ПДОПЛІЧКО Іван Григорович (02.08.1905, с. Козацьке, нині Звенигородського р-ну Черкаської обл. – 20.06.1975, м. Київ) – дослідник проблем зоології, палеонтології, палеогеографії, антропології та ін. галузей науки, зокрема археології й музеєзнавства, найдавнішої історії людства, д. біолог. н. (1950), проф. (1952), засл. діяч науки УРСР (1965), акад. АН УРСР (1967), лауреат Державної премії УРСР (1975). Із селян.

Закінчив учительську семінарію (1921), вищі пед. курси в м. Корсунь-Шевченківському (1924) і Ленінградський ін-т прикладної зоології та фітопатології (1927). Починаючи з 1930 працював у різних установах АН УРСР. У 1931–1935 закінчив дві аспірантури при Укр. наук.-дослідному ін-ті геології ВУАН та Ін-ті зоології і біології ВУАН. У 1935 в Ін-ті зоології та біології АН УРСР захистив канд. дис. “Походження сучасної фауни ссавців УРСР” (наук. кер. – акад. АН УРСР І. І. Шмальгаузен), а в 1950 в Ін-ті зоології АН УРСР – докт. дис. “Основные черты истории фауны Европейской части СССР”.

З 1930-х і до кінця життя активно займався (крім інших галузей науки) дослідженням пам’яток української археології, брав участь у багатьох археологічних експедиціях. 1934–1941, 1945–1947 – с. н. с. Ін-ту археології (до 1938 – Ін-ту історії матеріальної культури)

АН УРСР. Одночасно (з 1939) викладав у Київському ун-ті (у 1952-1959 – проф. каф. історичної геології). У 1956–1964 – керівник групи антропології Ін-ту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. В останні роки життя – директор Центрального науково-природничого музею АН УРСР, завідуючий Палеонтологічного музею Ін-ту зоології АН УРСР.

Автор бл. 1000 наук. публікацій, серед яких – більше 100 досліджень з укр. археології, музеєзнавства, народної творчості та етнографії, історії первісної людини на території України, а також праць на зламі природничих і історичних дисциплін.

Тв.: Дослідження палеоліту в УРСР // Палеоліт і неоліт. – Т.1. – К., 1947; Палеолітична стоянка Чулатів I (Крейдяний Майдан). (Звіт про розкопки за 1935–1936 рр. // Там само; Пізньопалеолітична стоянка Новгород-Сіверськ. (Звіт про розкопки 1936–1938 рр.) // Там само; Амвросіївське знаходище // Археологія. – 1948. – №2; Достижения и задачи археологической палеонтологии в познании прошлого юга СССР // Доклады VI науч. конф. Ин-та археологии АН УССР. – К., 1953; Походження людини в світлі науки. – К., 1958; Коротка історія Землі. – К., 1958; До питання про географічні умови, в яких виникла і розселялась людина // Матеріали з антропології України. – 1960. – Вип.1; Новые исследования Мезинской позднепалеолитической стоянки // Материалы Всесоюзного совещания по изучению четвертичного периода. – Т.1. – М., 1961 (у співавт.); Позднепалеолитические жилища из костей мамонта на Украине. – К., 1969; Зачем нужны научные коллекции и музеи? // Природа. – 1973. – № 9.

Літ.: Підоплічко Іван Григорович. – РЕІУ. – Т.3. – 1971. – С.390; Іван Григорович Підоплічко [Некролог] // Наука і суспільство. – 1975. – № 8. – С.63; Іван Григорович Підоплічко: (Бібліогр. покажч.). – К., 1976. – 74 с.; Васильєв В.П. Великий внесок у скарбницю вітчизняної науки й культури // АН УРСР. – 1976. – №4. – С.91-92; Молявко Г.И., Шовкопляс И.Г. Иван Григорьевич Пидопличко (1905–1975) // БКИЧП. – 1977. – № 47. – С.137-139.

Лариса Стрельська

ПІОРО Ігор Станіславович (18.02.1948, м. Бердичів Житомирської обл.) – дослідник історії та археології Криму пізньоримської доби та раннього середньовіччя, к.і.н. (1989).

1966–1971 навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Г. Шевченка. 1971–1974 у цьому ж вузі проходив аспірантуру, після закінчення якої працював у науково-дослідній частині: 1974–1988 – м.н.с., 1988–1990 – н.с., 1990–2002 – с.н.с. каф. археології та музеєзнавства іст. ф-ту. 1989 у КДУ ім. Т. Г. Шевченка захистив канд. дис. “Проблемы этнической истории населения Крыма в позднеимский период и раннее средневековье” (наук. кер. – д.і.н., проф. М. М. Бондар та д.і.н., проф. В. О. Маркіна).

Автор більше 60 наук. праць, зокрема з проблем формування етнічного складу населення півострова в часи вторгнення готів та гунів, панування Візантійської імперії та хазарської присутності.

Тв.: Етнічна належність Ай-Тодорського могильника // Вісник Київського університету: Серія історії. – Вип.15. – К., 1973; Гунська навала і Крим // Там само. – Вип.18. – К., 1976; Готи тетракситы или готы трапезиты? // Некоторые вопросы археологии Украины. – К., 1977; Сармато-алани в Південно-Західному Криму у III-IX ст. // Вісник Київського університету. Іст. науки. – Вип.27. – К., 1985; Крымская Готия. Очерк этнической истории населения Крыма в позднеимский период и раннее средневековья. – К., 1990; Кримські готи в світлі історико-археологічних та етнологічних досліджень // Археологія. – 2000. – №2; Етнічна приналежність похованих у плитових могилах римського часу в Південно-Західному Криму в зв'язку з проникненням сарматів на територію сучасної України // Там само.

Дж. і літ.: Анкета І.С.Піоро; Бібліографічний покажчик наукових праць співробітників кафедри археології та музеєзнавства. – К., 1996. – С.53-57; Мезенцева Г.Г. Дослідники археології України. – Чернігів, 1997. – С.146.

Наталія Васильєва

ПІРКО Василь Олександрович (24.02.1935, с. Волошиного Старосамбірського р-ну Львівської обл.) – дослідник історії України XV I– XVIII ст., д.і.н. (1996), проф. (1997).

Після навчання на іст. ф-ті Львівського держ. ун-ту (1954–1959) працював учителем історії та географії, вихователем (1959–1963). 1963–1966 – аспірантура у Львівському держ. ун-ті, 1966–1967 – асистент каф. історії СРСР ДонДУ, 1967–1972 – ст. викладач цієї ж каф., 1973–1997 – доцент каф. історіографії, джерелознавства та методики викладання історії, 1997 – проф., 1980–1985, з 1992 – до т.ч. – зав. цієї ж каф.

Канд. дис. “Помісне господарство в Перемишльській землі наприкінці XVII – в першій половині XVIII ст.” захистив 1970 в ДонДУ (наук. кер. – д.і.н., проф. Д. Л. Похилевич), докт. дис. “Освоєння півдня України в XVI – XVIII ст.” – в Ін-ті української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України (1996).

Автор 189 друк. праць.

Тв.: *История рабочих Донбасса.* – Т.1. – К., 1981 (у співавт.); *До 250-річчя Української лінії // УІЖ.* – 1986. – №8; *Дніпровська укріплена лінія // Вопросы истории Украины.* – Харків. – Вип.34; *Торская укрепленная линия // Вопросы истории.* – 1986. – №1; *Описи Харківського намісництва кінця XVIII ст.* – К., 1991 (у співавт.).

Дж. і літ.: *Анкета В. О. Пірко; Краєзнавці України.* – К., 2003; *Краєзнавці Донеччини.* – Донецьк, 2004.

Любов Шепель

ПЛАХОНІН Андрій Гаврилович (01.09.1972, м. Київ) – фахівець у галузі історії Давньої Русі, європейського середньовіччя, історичної генеалогії, географії, сфрагістики, хронології, к.і.н. (2004),

1991–1996 – студент іст. ф-ту КНУ ім. Тараса Шевченка. 1993–1995 – голова Ради молодих вчених іст. ф-ту; 1994–1996 – голова Ради студентів та аспірантів ун-ту. 1996–1999 – аспірант; 1999–2004 м.н.с., з 2005 – н.с. відділу історії України середніх віків Ін-ту історії України НАН України. З лютого 1998 – співробітник Робочої

групи Ін-ту по підготовці “Енциклопедії історії України” 1999–2002 – відп. секретар “Українського іст. збірника”. 2000–2001 – стипендіант Президії НАН України для молодих вчених. 2001–2002 асистент каф. історії України Київського нац. лінгвістичного ун-ту. В 2004 в Ін-ті історії України НАНУ захистив канд. дис. по темі: “Південноруські провінційні династії XI століття (Ігоревичі та Ростиславичі)” (наук. кер. – чл.-кор. НАН України, д.і.н. М. Ф. Котляр).

Автор бл. 50 наук. праць.

Тв.: Маловідомі сторінки польсько-руських відносин останньої чверті X ст. // Київська старовина. – К., 1997. – №3/4; Мстислав, Ігорів онук (кілька зауважень на полях “Хождения игумена Даниила”) // Там само. – 1999 – №5; Східна Волинь у зовнішній політиці Давньоруської держави (X – перша половина XI ст.) // УІЖ – 2000. – №4; Всеволодко Городенський: Василь Татищев та джерела до вивчення генеалогії Рюриковичів // Записки НТШ. – Т.ССXL. Праці комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. – Львів, 2000; Історія Центрально-Східної Європи: Посібн. для студентів іст. і гуманіт. ф-тів ун-тів. – Львів, 2001 (у співавт.); Митрополит Севастиї между Болгарией и Русью // Становление славянского мира и Византия в эпоху раннего средневековья. Сборник тезисов. – М., 2001; Галицько-Волинський літопис. Дослідження, текст, коментар. – К., 2002 (у співавт.); Потомство Владимира Ярославича и Волынь // Вестник Удмуртского университета. – 2003. Серия “История”; “Сего не бывало в Руськыи земли”: вплив візантійського права та пережитки кровної помсти в князівському середовищі // Социум. Альманах соціальної історії. – Вип.2/2. – К., 2003; Перша волинська криза (1084–1087) // Україна в Центрально-Східній Європі. – К., 2003. – Вип.3; “История Российская” В.Н.Татищева и исследование генеалогии Рюриковичей // Средневековая Русь. – Вып.4. – М., 2004; Галицко-Волынская летопись. Текст. Комментарий. Исследование. – СПб., 2005 (у співавт.).

Дж.: Анкета А. Г. Плахоніна.

Олена Ковальчук

ПОДКУР Роман Юрійович (24.09.1970, смт. Ємільчино Ємільчинського р-ну Житомирської обл.) – дослідник історії радянських спецслужб, політичної історії ХХ ст., к.і.н. (1999), Відмінник освіти України (1997).

1987–1992 – навчався у Вінницькому держ. пед. ін-ті ім. М.Островського (нині пед. ун-т ім. М. Коцюбинського); 1992–1996 – архівіст, с.н.с. Державного архіву Вінницької обл.; 1994–1996 – асистент каф. української та зарубіжної культури Вінницького держ. пед. ін-ту (за сумісн.); 1996–1999 – аспірант Ін-ту історії України НАН України (наук. кер. – к.і.н., Ю. Данилюк). 1999 у ДДУ захистив канд. дис. “Документи радянських спецслужб як джерело вивчення політичних, соціально-економічних та культурних процесів в Україні (20–30-ті рр. ХХ ст.)”. 1999–дотепер – н.с., с.н.с. відділу регіональних проблем історії України Ін-ту історії України НАН України.

Автор понад 40 наук. праць.

Тв.: Збірник документів: Голод 1932–1933, 1946–1947. Вінницька область: Док. і мат. – Вінниця, 1998 (у співавт.); Операція “Френтін”. – К., 1998 (у співавт.); Політичні репресії на Поділлі. 20–30-ті рр. ХХ ст. – Вінниця, 1999 (у співавт.); За повідомленням радянських спецслужб. – К., 2000; Еврейский вопрос: поиски ответа: Документы 1919–1926 гг. – Винница, 2001; ДПУ у 1922–1934 рр.: портрет на тлі епохи // 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. – 2003. – №1; ВЧК–ГПУ–НКВД в партійно-державній структурі управління СРСР // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. – Вип.20-21. – К., 2002; Політичні репресії в історіографії другої половини 80-х – початку 90-х рр. ХХ ст. // Там само. – Вип.28. – К., 2004.

Дж.: Анкета Р.Ю. Подкура.

Олег Рабенчук

ПОЛЯНСЬКИЙ Юрій Іванович (06.03.1892 с. Жовтанці на Львівщині – 19.07.1975, Буенос-Айрес, Аргентина) – геолог, географ і археолог, проф. (1937), д. чл. НТШ, акад. АН Аргентини.

Закінчив Львівський ун-т. Учителював у державній академічній гімназії Львова (1921–1937), інспектор середніх шкіл (1937–1939).

Водночас – проф. Греко-Католицької Богословської академії у Львові, директор Природознавчого музею НТШ (1928–1940). У 1939–1941 – проф. географії у Львівському ун-ті. Під час нацистської окупації був головою Тимчасового управління Львова. З 1944 – в еміграції: в Австрії, Німеччині, проф. УВУ (1945–1947); в Аргентині, геолог Державного геологічного ін-ту (1947–1956), проф. Державного ун-ту в Буенос-Айресі (з 1956). В Україні займався вивченням археології, геології та геоморфології Поділля і Полісся (відкрив бл. 70 палеолітичних стоянок), в еміграції – геологією, геоморфологією та неотектонікою Аргентини.

Тв.: Подільські етюди // Матем. Природописно-Лікарської Секції НТШ. – Т.20. – Львів, 1929; Реконструкція географічних умов раннього палеоліту Подільської – Бесарабської провінції // Праці Геогр. Комісії НТШ. – Вип.1. – Львів, 1935; Львівський науковий природознавчий музей АН УРСР // Вісті АН УРСР. – 1940. – № 9.

Літ.: ЕУ. – Т.6. – К., 1970. – С.2229-2230.

Лариса Стрельська

ПОНОМАРЕНКО Алла Борисівна (08.01.1968, м. Біла Церква Київської обл.) – дослідниця укр. культури в період Української національно-демократичної революції 1917–1919 рр. і діяльності укр. інтелігенції Наддніпрянської України в 1917–1918 рр., к.і.н. (1995).

1985–1990 – студентка Вінницького держ. пед. ін-ту ім. М. Островського; 1990–1991 – учитель історії зш; 1991–1992 – ст. лаборант каф. історії Вінницького політехн. ін-ту; 1992–1995 – аспірантка КДУ ім. Т. Шевченка. 1995 захистила у Київ. держ. ін-ті культури канд. дис. “Вплив художньої інтелігенції на національне відродження України (березень 1917 р. – квітень 1918 р.)”. 1995–1997 – асистент каф. історії України; 1997–1999 – ст. викладач; 1999 і по т.ч. – доц. каф. українознавства Вінницького нац. техніч. ун-ту.

Авторка 13 наук. праць.

Тв.: Художня інтелігенція і становлення національної освіти в Україні за доби Центральної Ради // Розбудова держави. – 1994. – №10; Художня інтелігенція і розвиток української преси та книгодрукування в 1917–1918 рр. // Україна: вчора, сьогодні, завтра: Зб. наук. праць. – К., 1999; Участь діячів літератури і мистецтва в культурному будівництві за часів Центральної Ради // Наук. праці Кам'янець-Подільського пед. ун-ту: історичні науки. – Т.3(5). – Кам'янець-Подільський, 1999; 3 історії розвитку українського театрального мистецтва в 1917–1918 рр. // Наук. праці. Сер. Політологія і етнологія. Зб. – Вип.18. – К., 2002.

Дж.: Анкета А. Б. Пономаренко.

Олег Рабенчук

ПОНОМАРЬОВ **Анатолій Петрович** (07.10.1939, сел. Дубовське Саракташського р-ну Оренбурзької обл. (РРФСР) – 07.01.2002, м. Київ) – дослідник укр. етнології, етнографії, етнічної історії України, д.і.н. (1988), проф. Засновник і президент Міжнародного наук. братства українських антропологів, етнографів і демографів (з 1992).

У 1969 закінчив іст. ф-т Київського ун-ту, працював вчителем історії у м. Сміла Черкаської обл. (1969–1971). Закінчивши аспірантуру при відділі етнографії Ін-ту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР (1973), працював м.н.с. (1973–1979) і с.н.с. (1979–1989), зав. відділу етнографії (з 1989). У 1976 захистив канд. дис. “Сім’я та сімейний побут робітників Донбасу”, а у 1988 – докт. дис. “Етносоціальні проблеми розвитку сім’ї в Україні”. З 1999 – гол.н.с. відділу етноісторичних досліджень Ін-ту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. Основними напрямками його наукової діяльності, тематикою монографій та багатьох ін. публікацій були теоретичні і конкретні проблеми етнології, етнографії, керамології, соціально-демографічні процеси, розвиток сім’ї і шлюбно-сімейних відносин, етнічна історія українців і України, соціонормативна культура, народні вірування і обрядовість.

Тв.: Сучасна сім'я і сучасний побут робітників Донбасу. – К., 1978; Межнациональные браки в УССР и процесс интернационализации. – К., 1983; Развитие семьи и брачно-семейных отношений на Украине: Этносоциальные проблемы. – К., 1989; Українська етнографія: Курс лекцій. – К., 1994; Етнічність та етнічна історія України: Курс лекцій. – К., 1996; Українська минувшина. – К., 1993 (у співавт.); Поділля: Історико-етнографічне дослідження. – К., 1994 (у співавт.).

Літ.: Пономарьов Анатолій Петрович (некролог) // УІЖ. – 2002. – №4. – С.159; Пошивайло О. Етнології віддане серце // Укр. керамологічний журнал. – 2002. – №3 (5). – С.135–137.

Геннадій Стрельський

ПОП Юрій Іванович (05.03.1936, с. Страбичево Мукачівського р-ну Закарпатської обл.) – дослідник історії чеського робітничого та національно-визвольного руху у кін. ХІХ – на поч. ХХ ст., д.і.н. (1997), проф. (2003), Відмінник освіти України (2003).

1959–1964 – навчався на іст. ф-ті Ужгородського держ. ун-ту; з 1964 – учитель; 1967–1969 – працівник редакції Ананьївської районної газ. “Радянське село”; 1970–1973 – аспірант каф. нової і новітньої історії ОДУ ім. І. Мечникова (наук. кер. – д.і.н., проф. К. Петряєв); у 1976 – захистив в Ужгородському держ. ун-ті канд. дис. “Австрійська соціал-демократія і чеське питання в кін. ХІХ – на поч. ХХ ст.”. З 1973 – у Вінницькому держ. пед. ін-ті ім. М. Островського (нині пед. ун-т ім. М. Коцюбинського): викл., доц., з 2000 – проф. каф. всесвітньої історії, з 2001 – зав. цієї ж каф. У 1997 – захистив у Чернівецькому держ. ун-ті докт. дис. “Ідейний розвиток чеського робітничого руху в кін. ХІХ – на поч. ХХ ст. (1890–1918)”.

Автор більше 70 праць.

Тв.: Чеський робітничий і соціалістичний рух в 90-х роках ХІХ ст. – Вінниця, 1996; Чеський робітничий рух на початку ХХ ст. (1900–1914 рр.). – Вінниця, 1996; Ідейний розвиток чеського робітничого руху в роки першої світової війни. – Вінниця, 1996.

Дж.: Анкета Ю. І. Попа.

Олег Рабенчук

ПОСРЕДНИКОВ Володимир Олександрович (16.12.1940, м. Кашин Калінінської (Тверської) обл., РФ) – дослідник археології західного Сибіру, Алтаю, Південно-Східної України, античної і середньовічної історії Західної Європи, методології історії і археології, к.і.н. (1973), доц. (1984), Відмінник освіти України (2000).

1962–1967 навчався на іст. ф-ті Томського держ. ун-ту ім. В. В. Куйбишева, 1967–1975 – м.н.с., с.н.с. Проблемної науково-дослідної лабораторії історії, археології і етнографії Сибіру цього ж ун-ту; 1975–1979 – ст. викл., в.о. доц. Алтайського держ. ун-ту (м. Барнаул Алтайського краю); 1979–1983 – с.н.с. науково-дослідного сектору каф. археології, історії стародавнього світу і середніх віків ДонДУ; 1983–2004 – доц. цієї ж каф., потім каф. всесвітньої історії цього ж ун-ту.

Після навчання в аспірантурі Томського держ. ун-ту ім. В. В. Куйбишева (1970–1973) в Інституті археології АН СРСР 1973 захистив канд. дис. “История еловского населения Верхнего и Среднего Приобья (эпоха бронзы)” (наук. кер. – д.і.н., проф. В. І. Матющенко).

Автор 107 наук. праць.

Тв.: Культурно-генетическое место комплексов поселения Самусь IV и некоторых других памятников Приобья // Советская археология. – 1972. – №4; Большеларьякское поселение II – археологический памятник Сургутского Приобья // Из истории Сибири. – Вып.5. – Томск, 1973; Курганы эпохи раннего металла Ивано-Дарьевского микрорайона в Донбассе. – Донецк, 1991 (у співавт); Голоса тысячелетий (Очерки археологии Бахмутского края). – Артемовск, 2001 (у співавт); История Древней Греции и Древнего Рима: Практик. занятия: тематика, рекомендации, источники, литература: ВЗЧ. – Донецк, 1996 (у співавт); Реформация в Германии и ее влияние на историческое развитие страны в XVI веке: Практик. занятия по истории средних веков. – Донецк, 1997; О гностицизме в методологии интерпретации источников // Донецкий археологический сборник. – Вып.8. – Донецк, 1998; О методологии и некоторых ее принципах в археологии // Там само. – Вып.9. – 2001; Вып.10. – 2002.

Дж. Анкета В. О. Посредникова.

Любов Шепель

ПОСРЕДНІКОВ Дмитро Володимирович (28.01.1968, м. Томськ, РРФСР) – дослідник в галузі міжнародних відносин та питань взаємодії політики і релігії, к.і.н. (1995), доц. (1999).

1985–1992 навчався на іст. ф-ті ДонДУ, 1992–1995 – аспірант каф. нової та новітньої історії, 1998 – доц. каф. нової та новітньої історії, з 1999 – доц. каф. політології цього ж ун-ту. Канд. дис. “Радянсько-британські політичні відносини напередодні і на початку другої світової війни (вересень 1938 – 1 січня 1942)” захистив 1995 в ДонДУ.

Автор 20 наук. праць.

Тв.: СССР – Англия: на пути от конфронтации к сотрудничеству (1938–1941). – Донецк, 1996; Політика і релігія: еволюція термінів // Історичні і політологічні дослідження. – Донецьк. – 2000. – №2; Східна теократія // Там само. – 2001. – №1; Формування римсько-католицького принципу: домінування церкви над державою // Там само. – 2001. – №4; Разделение политики и религии. Экономическое общество и секуляризованное государство // Там само. – 2002. – №3/4; Політологія: Навч. посібн. – К., 2004 (у співавт.).

Дж.: Анкета Д. В. Посреднікова.

Любов Шепель

ПОСТЕРНАК Степан Пилипович (27.04.1885, с. Степанівка Ніжинського пов. на Чернігівщині – 19.01.1938, м. Київ) – дослідник історії освітнього руху і бібліотечної справи в Україні, бібліограф, бібліотекознавець, педагог, перший директор Всенародної бібліотеки України (ВБУ) при ВУАН. З сім’ї священика.

Освіту одержав у Ніжинському іст.-філол. ін-ті та на іст.-філол. ф-ті Петербурзького ун-ту, який закінчив в 1911. Працював викл. історії та рос. мови в Тихорецькому, а потім – у Таганрозькому комерційному училищі. Після Лютневої революції 1917 був обраний до складу виконкому Таганрозької Ради робітничих і селянських депутатів. У грудні 1917 повернувся в Україну, де продовжував пед. діяльність (працював на курсах підготовки учителів, у Комісаріаті народної освіти, у шкільному відділі Наркомосу України, у Київському та Черкаському ІНО). З 1921

діяльність була тісно пов'язана з ВУАН (кер. секції історії освіти Пед. комісії, кер. Комісії для складання енцикл. словника, заст. голови Бібліогр. комісії, чл. Комісії краєзнавства, чл. Ради ВУАН). З 28.03.1922 – чл. та заст. голови Тимчасового комітету для заснування ВБУ: 26.03.1923 був обраний директором бібліотеки і працював на цій посаді до листопада 1929. Постернак був також головою Наук.- досл. комісії бібліотекознавства (НДКБ), ред. “Бібліотечних збірників” ВБУ і ж. “Бібліотекознавство та бібліографія”. Автор праць з теорії бібліографії та бібліотекознавства, розміщених у збірниках і журналах за 1917–1928.

18.10.1929 був заарештований. Його звинуватили в приналежності до т. зв. “Спілки визволення України” (СВУ) та “Братства Української Державності” (БУД). Через відсутність доказів його справу 20.05.1930 було закрито. Вдруге був заарештований 30.12.1937 за участь в “антирадянських терористичних організаціях”: “БУД”, “СВУ” та “УВО”. 31.12.1937 без будь-якого попереднього слідства був засуджений “трійкою” при Київському обл. управлінні НКВС УРСР до розстрілу. Реабілітований посмертно у 1989.

Тв.: Із історії освітнього руху на Україні за часи революції 1917–1919 рр. – К., 1920; Всенародна бібліотека України при Всеукраїнській Академії наук. – К., 1923; За принцип колективного авторства. – М., 1935.

Дж. і літ.: ЦДАВО України. – Ф.166. – Оп.12. – Спр.5729; ЦДАГО України. – Ф.263. – Оп.1. – Спр.42662, 58634; Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського. – Ф.52; ЕУ. – Т.6. – 1970. – С.2275; Історія Академії наук України. 1918–1923: Документи і матеріали. – К., 1993. – С. 533-534; Історія Національної Академії наук України. 1924–1928. Документи і матеріали. – К., 1998. – С. 517; Ковальчук Г.І. Репресовані директори ВБУ // Бібліотека. Наука. Культура. Інформація: Наук. праці НБУВ. – Вип.1. – К., 1998. – С.39-45; Стрельський Г.В. Діячі України доби нац.- визвольних змагань (1917–1920) // Історія в школі. – 1999. – №1-2. – С.50-51.

Лариса Стрельська

ПРИМУШ Микола Васильович (11.10.1951, с. Пустогород Глухівського р-ну Сумської обл.) – дослідник історії розвитку і функціонування політичних партій, д.політол.н. (2003), проф. (2004), Відмінник освіти (2002).

Після навчання (1972–1986) на іст. ф-ті ДонНУ – у ДонНУ: 1976–1986 – голова студентського профкому, 1979–1983 – в аспірантурі, 1983 – т.ч. – зав каф. політології.

Канд. дис. “Партійне керівництво діяльністю профспілок у вугільній промисловості (1927–1933 рр.)” захистив 1984 в КДУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. – к.і.н., доц. М. Є. Безпалов). Докт. дис. “Політичні партії і механізми інституціоналізації і структурної трансформації” захистив 2003 у Львівському нац. ун-ті ім. І. Франка.

Автор 100 друк. праць.

Тв.: Ударничество: миф и реальность. – Донецьк, 1990; Профсоюзы Украины 1926–1937 гг. – Донецьк, 1991; Управление коллективом. – Донецьк, 1993; Современная западная политическая теория: основные парадигмы исследования. – Донецьк, 1994; Історія і теорія політичних партій. – Донецьк, 2000; Вибори. Демократія. Партія // Політика і час. – 2000. – №5-6; Політико-правове регулювання діяльності політичних партій. – Донецьк, 2001; Порядок утворення і діяльності політичних партій // Віче. – 2001. – №5; Ідеологія і політичний режим // Політика і час. – 2002. – №10; Інституційні та партійні системи // Віче. – 2003. – №4; Демократія: політичні партії Центральної та Східної Європи. – Донецьк, 2003; Інституціоналізація політичних партій // Людина і політика. – 2004. – №2 (32).

Дж.: Анкета М. В. Примуша.

Любов Шепель

РАФАЛЬСЬКИЙ Олег Олексійович (21.10.1959, с. Забріддя Черняхівського р-ну Житомирської обл.) – дослідник етнонаціональної та політичної історії України кінця ХІХ–поч. ХХ ст., історіографії, д.і.н. (2001), проф. (2003).

Закінчив іст. ф-т КДУ в 1983. 1987–1990 – навчався в аспірантурі КДУ. Канд. дис. “Міжнаціональні революційні зв’язки студентської

молоді в Україні (1895–1914 рр.)” під керівництвом д.і.н., проф. Я. М. Серіщева захистив у 1990. Докт. дис. на тему “Національні меншини України у ХХ ст.: історіографія” захистив у 2001 в КНУ. 1983–1998 – працював у Кіровоградському держ. пед. ун-ті ім. В. К. Винниченка. 1998–2003 – в Ін-ті політичних та етнонаціональних досліджень НАН України. 2003–2005 – керівник головного управління з питань внутрішньої політики Адміністрації Президента України. Нині – пр.н.с. Ін-ту політичних та етнонаціональних досліджень НАНУ.

Автор понад 70 наук. праць.

Тв.: Шляхом національного відродження. – К., 1998 (у співавт.); Поняття національна меншина в етнополітичному дослідженні // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень. – К., 1999; Національні меншини України у ХХ ст. Історіографічний нарис. – К., 2000; Національні меншини України у ХХ ст.: політико-правовий аспект. – К., 2000 (у співавт.); До питання єврейської сільськогосподарської колонізації Півдня України (Спроба історіографічного аналізу) // УІЖ. – 2000. – №6; Переяславська Рада – найбільша легенда слов’янської історії // Віче. – 2003. – №9; Переяславський договір України з Росією 1654 р.: ретроспективний аналіз. – К., 2004; Крим в етнополітичному вимірі. – К., 2005 (у співавт.).

Дж.: Анкета О. О. Рафальського.

Віктор Крупина

РАХНО Олександр Якович (26.12.1959, с. Вяртсиля Сортавальського р-ну Карельської АСРР Російської федерації) – дослідник українських національних рухів кінця ХІХ – початку ХХ ст., к.і.н. (2003).

Після закінчення іст. ф-ту Чернігівського держ. пед. ін-ту ім. Т. Г. Шевченка (1980–1985), 1985–1992 працював референтом методичного відділу Чернігівської обласної організації “Знання”. З 1992 працював у Чернігівському держ. пед. ін-ті ім. Т. Г. Шевченка: 1992–1998 – асистент каф. історії та археології України, 1998–2001 – аспірант. Під керівництвом к.і.н. В. М. Шевченка в Харківському

національному ун-ті ім. В. М. Каразіна захистив канд. дис. “Олександр Русов у науковому і громадсько-політичному житті України (друга половина XIX – початок XX ст.)” (2003).

З 2001 – ст. викладач каф. історії та археології України, заст. декана іст. ф-ту з навчальної роботи Чернігівського держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка.

Автор бл. 30 наук. праць, присвячених вивченню наукової і громадсько-політичної діяльності О. О. Русова, проблемам історії України кінця XIX – початку XX ст.

Тв.: Діяльність Олександра Русова на Півдні України // Історія України. Маловідомі імена, події, факти: 36. ст. – К., 1999. – Вип.8; Листи Олександра Русова до Іллі Шрага // Сіверянський літопис. – 1999. – № 2; Творча спадщина О. О. Русова як джерело для вивчення історії України другої половини XIX – початку XX ст. // Україна, українці, українознавство у XX ст. у джерелах і документах: 36. наук. праць. У 2-х частинах. – К., 1999. – Ч.1; О. Русов у науковому і громадському житті Чернігівщини // Сіверянський літопис. – 2000. – №6; Наукова і громадсько-політична діяльність О.Русова в Харкові // Вісник Харківського університету. – №504. Історія України. – Харків, 2001. – Вип.4.

Дж.: Анкета О. Я. Рахна.

Василь Швидкий

РИЖОВ Сергій Миколайович (23.12.1965, м. Запоріжжя) – дослідник давньої історії України, палеолітознавець-археолог, к.і.н. (1999), доц. (2004).

1988–1993 навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Г. Шевченка. 1990–1995 – за сумісництвом працював наглядцем в Центральному науково-природознавчому музеї АН України; 1993–1996 – ст. лаборант науково-дослідної частини КНУ ім. Т. Шевченка; 1996–2002 – асистент, з 2002 – доц., зав. каф. археології та музеєзнавства іст. ф-ту цього ж ун-ту. 1999 в ОДУ захистив канд. дис. “Адаптація ранніх палеоантропів до навколишнього середовища Центральної Європи” (наук. кер. – д.і.н., проф. М. І. Гладких).

Автор 22 друк. праць.

Тв.: Мустьєрська обсидіанова стоянка М.Риновец IV на Закарпатті // Археологія. – 1998. – №4; Некоторые аспекты обработки камня на мустьерской стоянке М. Риновец IV в Закарпатье // Vita Antiqua. – 1999. – №1; Культурна адаптація ранніх палеоантропів до навколишнього середовища Центральної Європи // Там само. – 2001. – №3-4; Методологічні поради до курсу “Основи антропології”: Методич. посібн. – К., 2002.

Дж. і літ.: Анкета С. М. Рижова; Бібліографічний покажчик наукових праць співробітників кафедри археології та музеєзнавства. – К., 1996. – С.67.

Наталія Васильєва

РОГОЖИН Валентин Сергійович (1888, м. Харків – 1942) – дослідник історії середніх віків, релігії, естетики.

У 1906 вступив на іст.-філол. ф-т Харківського ун-ту, який закінчив 1911 з дипломом першого ступеню, був залишений при ун-ті на кафедрі всесвітньої історії. Його перша наукова праця – переклад з німецької мови статті Мартіна Лютера, була опублікована 1912 у “Записках Харьков. ун-та”. У передреволюційні роки займався викладацькою та суспільно-політичною діяльністю. 1918 разом з Ф. Коном видавав суспільно-політичний та літературно-художній ж. “Колосья” (1918, №1-18), де з’явилися його статті, присвячені проблемам історії, літератури та естетики. Після революції викладав у Харківському ун-ті, а потім – у Харківській Комакадемії. У 1926 переїхав до Москви, де став членом бюро секції релігії при Комакадемії, членом т-ва істориків-марксистів та активним співробітником ж. “Антирелігіозник”.

Тв.: Русская революция в свете европейских революций. – Х., 1916; Существует ли загробная жизнь. – Х., 1923; Атеизм Пушкина. – М., 1928; Шевченко и гайдамаки: Силуэт на фоне современности // Колосья. – 1918. – №2-3; Пасха: Народные и церковные весенние праздники и обряды. – М., 1924; Джордано Бруно инквизиция. – М., 1935.

Літ.: Біобібліографічний словник учених Харківського ун-ту. – 2002. –Т.2. – Історики. Ч.1.

Оксана Янковська

РОЗКОШНИЙ **Анатолій Пантелійович** (04.08.1929, с. Білокам'янка Артемівського р-ну Донецької обл.) – дослідник проблем історії, теорії та практики журналістики, політології, д.і.н. (1986), проф. (1987), Засл. працівник культури України (1980).

Після навчання на відділенні журналістики ХДУ працював зав. відділом газ. “Радянська Донеччина” (1953–1969), далі – в ДонДУ: 1969–1987 – доц., проф. каф. історії КПРС, 1987–2003 – зав. каф. наукового комунізму, каф. політології, з 2003 – проф. каф. політології.

1958–1962 – навчався в аспірантурі ХДУ. Канд. дис. “Робкорівський рух Донбасу в роки першої п’ятирічки” захистив у ХДУ 1965 (наук. кер. – д.і.н., проф. В. П. Будніков). Докт. дис. “Громадські засади в пресі” захистив у МДУ ім. Ломоносова 1985 (наук. кер. – д.і.н., проф. І. І. Вартанов).

Автор 170 друк. праць.

Тв.: Громадські кореспонденти вчаться. – К., 1979; Общественные начала в печати. – К., 1983; Громадські засади в дії // Журналіст України. – 1987. – №2; Основи конфліктології. – Донецьк, 1997; Суб’єкти та об’єкти політики // Вісник ДонДУ. – Донецьк, 1997; Місце і роль реципієнта інформації у формуванні громадської думки // Українська періодика: Зб. – Львів, 2003.

Дж. і літ.: Анкета А. П. Розкошного; Постаті: Бібліогр. покажчик. – Т.2. – Л., 2003. – С.523-529.

Любов Шепель

РОМАНЮК **Іван Миронович** (20.01.1962, с. Микулинці Літинського р-ну Вінницької обл.) – дослідник аграрної історії, соціально-економічних, культурних, суспільно-політичних процесів України другої пол. ХХ ст., к.і.н. (1994).

1981–1985 – студент іст. ф-ту Вінницького держ. пед. ін-ту ім. М. Островського (нині пед. ун-т ім. М. Коцюбинського). 1985–1986 – учитель історії, організатор позакласної та позашкільної виховної роботи; 1986–1989 – директор сш. 1989–1992 – аспірант Київського держ. пед. ін-ту ім. М. Горького (наук. кер. – д.і.н., проф. М. Березовчук). 1994 захистив у КДУ ім. Т. Шевченка канд. дис.

“Сільськогосподарська кооперація в країні 1921–1927 рр.”. З 1992 – у Вінницькому пед. ун-ті ім. М. Коцюбинського: асистент (1992–1994); ст. викладач (1994–1996); доц. (1996 і по т.ч.) каф. історії України іст. ф-ту. 1998–2004 – докторант каф. історії України Нац. держ. пед. ун-ту ім. М. Драгоманова (м. Київ).

Автор більше 90 наук. праць.

Тв.: Українське село в лещатах паспортної системи // Історія в школі. – 2001. – №7; Шкільне будівництво на селі в 1950-х – першій половині 60-х рр. // Український селянин. – 2002; Втілення ідеї агроміст в українському селі в кінці 40-х – середині 50-х рр. ХХ ст. // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. Зб. наук. праць. – Вип.8. – К., 2003; Цінова політика держави щодо колгоспів у 50-і рр. ХХ ст. // Наукові записки ВДПУ. – Вип. V. Серія: Історія. Зб. наук. праць. – Вінниця, 2003; Смертю смерть подолали: Голодомор в Україні 1932–1933. – К., 2003 (упорядн.); Ідеологізація культурно-освітньої сфери села у 50-ті–60-ті рр. ХХ ст. // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2004. – №1.

Дж.: Анкета І. М. Романюка.

Олег Рабенчук

РЯБІНІН-СКЛЯРЕВСЬКИЙ Олександр Олександрович (11.05.1878, Салігаліцького пов. Костромської губ. – 1942, Свердловська обл., РФ) – військовий і політичний діяч, історик-архівіст, дослідник історії Задунайської Січі. Народився в сім'ї дрібного чиновника.

У 1899 закінчив Казанське юнкерське училище, у 1907 – Миколаївську акад. Ген. штабу, а згодом – Петербурзький археол. ін-т (1911). Служив в армії, брав участь у бойових діях під час рос.-японської та Першої світової війни. У листопаді 1917 за станом здоров'я був звільнений з військової служби в чині генерал-майора. В період 1917-1920 підтримував Центральну Раду та Директорію, служив в армії УНР. Пізніше брав участь у бойових діях на боці Червоної армії. Читав курси історії, військової історії та топографії в Одеському та Володимирському військових училищах (1907–1917), Акад. Генштабу рос. армії (1913–1914), Акад. Генштабу

Робітничо-селянської Червоної армії (1920-1921), Одеському ІНО та Одеській артшколі (1922-1924), а з 1922 – в Одеському ін-ті народного господарства. Упродовж 1919-1923 був залучений до роботи Військово-іст. комісії Всеросголовштабу та головного архівного управління в Москві. В 1921 виїхав до Одеси для організації Одеського відділення військової секції Єдиного держ. архівного фонду (ЄДАФ). З 1921 по 1937 обіймав посади помічника завідувача цієї установи, наукового працівника Одеського крайового (обласного) іст. архіву. В 1923 став д. чл. Одеської комісії при ВУАН, а з 1925 – позаштатним н. с. іст.-філол. відділу ВУАН. В грудні 1937 був заарештований органами НКВС “як агент німецької розвідки”.

Тв.: Запорозька козачина і Котляревський // Україна. – 1926. – №2-3(7); Українські пісні Я.Стефановича // Там само. – 1926. – Кн.4; 3 революційного українського руху 1870-х років. Одеська громада XIX ст. // Там само. – №5; Таємні товариства на півдні в епоху декабристів // Рух декабристів на Україні. – Х., 1926; 3 революційного українського руху в добу тимчасових генерал-губернаторів // За сто літ: Зб. ВУАН. – Кн.1.; 3 революційного українського руху 1870-1880 рр. Єлисаветградський гурток // Україна. – 1927. – №4(23); Запорізькі бунти дунайців 1771-1774 рр. і початок Задунайського коша // Наук. зб. ВУАН. – 1927. – Т.26; Київська громада 70-х років // Україна. – 1927. – №1-2; Гурток І.М.Левченка та “Колокол” Герцена // Записки історико-філологічного відділення ВУАН. – 1927. – Т.76; Задунайська Січ в народних переказах і письменстві // Наук. зб. ВУАН. – 1928. – Т.28; Одеський краєвий історичний архів // Архівна справа. – 1928. – Кн.5-6; Українські мотиви в поемі О.С.Пушкіна “Полтава” // Україна. – 1928. – Кн.1; 3 життя Одеської громади 1880 р. // За сто літ: Зб. ВУАН. – 1929. – Кн.4; Праці Одеської центральної наукової бібліотеки // Вісник Одеської комісії краєзнавства при ВУАН. – 1929. – Ч.4-5; Комаров М.Ф. як культурний Одеський діяч 1888-1913 // Україна. – 1929. – Кн.38; Революційна Одеса 1878 р. // Там само. – 1929. – Ч.4-5; Огляд фонду Одеського генерал-губернатора // Там само. – 1929. – Ч.4-5; До століття кінця Задунайської Січі Запорозької (1775-1828 рр.) // Там само; 3 життя Задунайської Січі // Україна. – 1929. – Кн.34; Кінець Задунайської Січі // Там само; Українські кафедри та друк

в Одесі 1905 р. // Червоний архів. – Х., 1930; Український друк і Комітет цензури закордонної 1890-х років // Літературний архів. – Х., 1930; Архів Запорозької Січі. Опис матеріалів / Авт. опису О.О.Рябінін-Скляревський. – К., 1931; Запорозькі заколоти та керуюча верства населення Коша XVIII століття // Малинова Г.Л., Сапожников И.В. А.А.Рябинин-Скляревский: материалы к биографии. – К., 2000; Херсонський гурток Русова 1885–1889. – Запоріжжя, 2003; Візантійці і слов'янофіли в “Славянском благотворительном обществе Кирилла и Мефодия” // Національна бібліотека України ім.В.Вернадського. Інститут рукопису. – Ф.Х; Участь задунайських запорожців в війнах Росії з Туреччиною // Там само.

Літ.: Гісцова Л.З. О.О.Рябінін-Скляревський // Архіви України. – 1992. – №4. – С.30-31; Тинченко Я. Українське офіцерство: Шляхи скорботи та здобуття. – К., 1993; Козирев О.С. О.О.Рябінін-Скляревський про херсонську громаду // Заселення півдня України: проблеми національного та культурного розвитку. – Ч.1. – Херсон, 1997. – С.126-12; Зленко Г. Історик милістю Божою // Кур'єр Кривбасу. – 1998. – №95-96. – С.94-95; Рябінін-Скляревський Олександр // ЕУ. Перевидання в Україні. – Т.7. – С.26-67; Малинова Г.Л. Рябінін-Скляревський О. // Українські архівісти: Бібліографічний довідн. – Вип.1 (XIX ст. – 1930-ті рр.). – К., 1999. – С.291-292; Малинова Г.Л., Сапожников И.В. А.А. Рябинин-Скляревский: Материалы к биографии. – Одесса; Киев, 2000; Батуріна С.С. Неопубліковані праці О.О.Рябініна-Скляревського // Там само. – Каховка; Херсон; Київ, 2002. – С.40-42; Андреев В.М., Батуріна С.С. О.О.Рябінін-Скляревський як історик запорізького козацтва // Зб. наук. праць Бердянського держ. пед. ін-ту. Історія. – Бердянськ, 2001. – С.15-20; Андреев В.М. Рябінін-Скляревський Олександр Олександрович // Мала енциклопедія козацтва. – Київ; Запоріжжя, 2002. – С.221-222; Батуріна С.С. Життя та творчість О.О.Рябініна-Скляревського // Таврійській степ (Мій край). Альманах. – Каховка; Київ, 2000. – С.117-143; Андреев В.М., Батуріна С.С., Макіонко О.В. Олександр Олександрович Рябінін-Скляревський // Рябінін-Скляревський О.О. Херсонський гурток Русова 1885–1889. – Запоріжжя, 2003. – С.3-10.

Світлана Батуріна

САВЧЕНКО Григорій Петрович (12.02.1958, с. Бурти Кагарлицького р-ну Київської обл.) – дослідник історії української революції 1917-1921 рр., Першої і Другої світових воєн, к.і.н. (1990), доц. (1991), Відмінник освіти України (1996). Із сім'ї селян.

1975–1980 навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Шевченка. 1980-1986 – ст. лаборант, завідувач навчально-методичного кабінету, заступник секретаря комітету ЛКСМУ Київського медичного ін-ту ім. О. Богомольця. 1986–1989 навчався в аспірантурі КДУ. Під керівництвом д.і.н., проф. М. М. Матвійчука захистив у КДУ в 1990 канд. дис. “Партійне керівництво оборонно-масовою роботою серед населення визволених районів України в роки Великої Вітчизняної війни. 1943–1945 рр.”. З 1992 – доц. каф. новітньої історії України КНУ, 1991–1993 – заступник декана іст. ф-ту.

Автор понад 60 наук. праць.

Тв.: Вінок безсмертя. Книга-меморіал. – К., 1988 (у співавт.); Історія прикордонних військ України. – Рівне, 1996 (у співавт.); Українське військо в публіцистиці Симона Петлюри (березень – серпень 1918 рр.) // Симон Петлюра в контексті українських національно-визвольних змагань. – Фастів, 1999; Створення міжнаціональних військових органів у російській армії в 1917 р. // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. – Вип.19. – К.; Донецьк, 2001; Польський та український військові рухи у російській армії в 1917 р.: спільне і особливе // Україна і Польща – стратегічне партнерство на зламі тисячоліть. – Ч.1. – К., 2001; Український рух у гарнізонах російської армії Кримського півострова у 1917 р. // Крим в історичних реаліях України. – К., 2004.

Дж. і літ.: Анкета Г. П. Савченка; Слюсаренко А.Г. Дослідження проблем української державності на кафедрі новітньої історії України у 1990 рр. // Вісник КНУ ім. Т.Шевченка. – Історія. – Вип.52. – К., 2001; Історичний факультет Київського національного університету ім. Т. Шевченка: минуле і сьогодення (1934–2004). – К., 2004.

Віктор Крупина

САПЕЛЯК (ДЕНИСОВЕЦЬ) Оксана Адамівна (10.04.1945, с. Голядин Шацького р-ну Волинської обл.) – дослідниця історіографії української етнологічної науки, проблеми

життєдіяльності етнічної групив іншоетнічному середовищі, зокрема української спільноти в Аргентині, к.і.н. (1998).

1963–1967 навчалася в Луцькому пед. ін-ті на іст.-філол. ф-ті; 1968–1974 – вчитель укр. мови сш; 1974–1975 – н.с. Львівської картинної галереї; 1978–1979 – зав. канцелярією Львівського технікуму промавтоматики; 1981–1982 – керівник гуртка народної творчості; 1982–1983 – помічник режисера Львівського театру ляльок; 1984–1985 – лаборант відділу етнографії Львівського відділення Ін-ту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського; 1987–1990 – м.н.с. цього ж відділу; 1990–1992 – голова виконкому, голова Ради Личаківського р-ну м.Львова; 1992–1993 – заступник голови фонду духовного відродження ім. митрополита Андрея Шептицького; 1992–2000 – м.н.с. відділу етнології Ін-ту народознавства НАН України; з 2001 – с.н.с. цього ж відділу; 1989–1993 – голова Союзу Українок Львівської обл.

Канд. дис. “Етнологічні студії в Науковому Товаристві ім. Шевченка (1898–1939 рр.)” захистила 1998 в Ін-ті українознавства ім. І. Крип’якевича (м. Львів).

Авторка 108 наук. та наук.-популярних праць.

Тв.: Питання етнографії на сторінках “Записок НТШ”. 1898–1937 рр. // Записки НТШ. – Львів, 1995. – Т.СССХХ; Комплексність методології українського народознавства кінця ХІХ – поч. ХХ ст. // Народознавчі зошити. – Львів, 1995. – Зош.3; Етнографічні студії в Науковому Товаристві ім. Шевченка (1898–1939 рр.). – Львів, 2000; Українське шкільництво в Аргентині // НЗ. – Львів, 2000. – Ч.5 (35); Українські місіонери в Аргентині // Там само. – Львів, 2003. – Ч.1-2; Устные предания в семьях аргентинцев украинского происхождения // Полевая этнография. – С.–Петербургский университет, 2004; Мова як чинник самоідентифікації української спільноти в Аргентині // Слово і доля. – Львів, 2005; Відлуння голодомору – геноциду 1932–1933. Етнокультурні наслідки голодомору в Україні. – Львів, 2005.

Літ.: Чи важко бути жінкою // Молода Галичина. – Львів, 1990. – №156; Соколик-Бризгун О. Оксана Сапеляк в Торонто // Свобода. – Торонто, 1991. – 5 груд.; Базелюк М. Забава на Петра і Павла // За

вільну Україну. – Львів, 1992. – Ч.84 (444); Лобарчук О. Вона зробила свій вибір // Жіноча воля. – Львів, 2001. – №3. – С.1-2; Її ж. Етнографи впевнені, що День Львова навесні // Високий замок. – Львів, 2001. – 29 січ.; Левандовський С. Любов і сила Оксани Сапеляк // Українська газета. – К., 2001. – №21 (213).

Любов Шепель

СЕГЕДА Сергій Петрович (28.04.1949, м. Барвінкове Харківської обл.) – дослідник питань антропологічного складу давнього та сучасного населення України; етногенезу та етнічної історії народів Центр.-Сх. Європи за даними антропології, історичної динаміки етнічного складу населення України, д.і.н. (2000).

У 1971 закінчив КДУ ім. Т. Г. Шевченка (каф. середніх віків та етнографії іст. ф-ту). Навчався в аспірантурі ІМФЕ ім. М. Т. Рильського та Ін-ту археології АН УРСР (1971–1974). Працював в Ін-ті археології НАН України (1974–2000): м.н.с., н.с., с.н.с., зав. сектора антропології. У 1980 захистив канд. дис. “Одонтологічна і дерматогліфічна характеристика українців Середньої Наддніпряни у зв’язку з питаннями етногенезу” (наук. кер. – к.біол.н. В.Д.Дяченко). З 2000 працює в ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України: с.н.с. і пр.н.с. відділу “Український етнологічний центр”. 2000 захистив докт. дис. “Антропологічний склад українського народу: етногенетичний аспект”.

Автор бл. 150 наук. праць.

Тв.: Украинцы // Этническая одонтология СССР. – М., 1979; Одонтологические исследования украинского народа: Оси. результаты и очередные задачи // Проблемы эволюционной морфологии человека и его рас. – М., 1986; Dental Data as a Source of Ethnogenetic Information based on Material from the Culture of the Chernyakhivsk // Variability and Evolution. – Poznan, 1994. – Vol.4; Історична динаміка етнічного складу України // Досвід України в галузі прав національних меншин. – К., 1994; Антропологічні особливості населення Лемківщини // Лемківщина. Іст.-етногр. дослідження. – Львів, 1998. – Т.1: Мат. культура; Антропологічний склад українського народу: Спроба комплексного аналізу // Народознавчі зошити. – 1998. – Зош.2 (20); Людність і розселення: Антропол. склад // Українці: Іст.-етногр.

монографія. – Опішне, 1999. – Т.1; Антропологічний склад українців Східних Карпат // Етногенез та етнічна історія населення Укр. Карпат. – Львів, 1999. – Т.1: Археологія та антропологія; Історія первісного суспільства: Підручн. – К., 1999 (у співавт.); Антропологічний склад давнього населення України: Етноген. аспекти // Етнічна історія давньої України. – К., 2000; Антропологічний склад давньоруського населення // Давня історія України. – К., 2000. – Т. 3: Слов'яно-руська доба; Антропологічний склад українського народу: Етногенет. аспект. – К., 2001; Антропологічний склад українського народу: Новий погляд // Народна творчість та етнографія. – 2001. – №5-6; Шукав глибинні витoki народу: До 155-річчя з дня народження Ф.Вовка // Українознавство: Календар-щорічник-2002. – К., 2001; Антропологія. – К., 2001; Наочне втілення “етнічної біографії” українського народу // Українознавство: Календар-щорічник-2003. – К., 2002; Антропологічні особливості українців: Аналіз концепції Ф.Вовка // Вісник НАН України. – 2003. – № 12; Основи антропології: Навч. посібн. – К., 1995.

Сергій Білокінь

СЕКІРИНСЬКИЙ Сергій Анатолійович (1914–1990) – дослідник історії Криму, аграрної історії Східної Європи, д.і.н. (1975), проф. (1978).

Закінчив Кримський пед. ін-т ім. М.В.Фрунзе. В цьому вузі (згодом – Сімферопольський ун-т ім. М.В.Фрунзе) працював з 1939 по 1990: 1951–1958 – декан іст. ф-ту; 1976–1990 – очолював каф. історії стародавнього світу і середніх віків.

Тв.: О переоценке роли Генуэзских колоний в истории Крыма. – Симферополь, 1952; Очерки истории Сурожа IX–XV веков. – Симферополь, 1955; История Крымского педагогического института им.М.В.Фрунзе (1918–1959). – Симферополь, 1960 (у співавт.); Судакская крепость. – Симферополь, 1971 (у співавт.); Крепость в Судаке. – Симферополь, 1971 (у співавт.).

Літ.: Професора Таврического национального университета им.В.И.Вернадского. 1918–2000. – К., 2000. – С.97.

Оксана Янковська

СЕМЕНОВ-ЗУСЕР Семен Анатолійович (04.08.1887, м. Павлоград Катеринославської губ. – 08.11.1951) – археолог та історик. Народився у родині вчителя.

З 1907 навчався у С.-Петербурзькому лісовому ін-ті. Закінчив С.-Петербурзький археологічний ін-т (1914). З 1920 – н.с. Миколаївського музею. З 1926 викладав у Ленінградському держ. пед. ін-ті та держ. ун-ті. Учений хранитель Музею антропології та етнографії АН СРСР (1929–1933). З 1937 – зав. кафедрою давньої історії та археології Харківського ун-ту, а у 1942–1943 – зав. каф. загальної історії Об'єднаного українського ун-ту в Кзил-Орді (Казахська РСР). Проводив археологічні розкопки в Ольвії (1920–1921), в Криму (1930–1933), на Харківщині (1946–1948).

Автор праць з античної історії та археології Північного Причорномор'я, студій з історіографії історії скифів та ін.

Тв.: Дольмены в Крыму. К вопросу о циклопических памятниках в СССР // Вестник знания. – М., 1931. – №15/16; Родовая организация у скифов Геродота // Известия Государственной Академии истории материальной культуры. – 1931/1934. – Т.9. – Вып.1; Скифи-кочовики на території Північного Причорномор'я // Наук. записки Харківського педагогічного ін-ту. – Харків. – 1939. – Т.1; Физическая культура и зрелища в древнегреческих колониях Северного Причерноморья. – Харьков, 1940; Князь Святослав. – Харьков, 1946; Опыт историографии скифов. – Харьков, 1947. – Ч.1: Скифская проблема в отечественной науке. (1692–1947 гг.); Рыбное хозяйство и рынки на юге СССР в древности // Памятники истории, экономики и культуры древнего Северного Причерноморья. – Харьков, 1947. – Вып.1; Стародавня історія. – К., 1949. – Ч.1; Дослідження Салтівського могильника // Археологічні пам'ятки УРСР. – К., 1952. – Т.3: Ранні слов'яни і Київська Русь. Матеріали польових досліджень Ін-ту археології АН УРСР за 1947–1948.

Літ.: Шрамко Б.А. Памяти проф. С.А.Семенова-Зусера // Краткие сообщения Института археологии АН УССР. – К., 1952. – Вып.1; Мезенцева Г. Дослідники археології України: Енциклопедичний словник-довідник. – Чернігів, 1997.

Олексій Ясь

СИЛЬЧЕНКО Володимир Миколайович (1888, м. Брусилів, нині Житомирської обл. – ?) – педагог, етнограф, дослідник української народної обрядовості. З селян.

У 1904-1906 працював у Києві, одночасно навчався (екстерном) у Київському ун-ті св. Володимира під керівництвом І. І. Огієнка. Після складання іспиту у 1906 на звання народного вчителя вчителював на Поділлі. У 1909-1912 навчався у Глухівському вчительському ін-ті. У 1912-1922 вчителював на Волині, Чернігівщині, Таврії, Житомирщині, з 1923 - у Києві. Брав активну участь у роботі “Просвіти”. Одночасно у 1924-1928 навчався в Київському ІНО.

У 1928-1930 – аспірант Науково-дослідної кафедри історії України при ВУАН (М. С. Грушевського). Під керівництвом К. О. Копержинського готував промоційну студію “Українська маснична обрядовість – колодка, колодій – як попередник Христа” (не захистив). У 1930-1931 – член Культурно-історичної комісії Кафедри історії України ВУАН, вчителював на робітфаках. Арештований 22.01.1931 за звинуваченнями у контрреволюційній діяльності, звільнений через 7 місяців за браком доказів. Подальша доля невідома.

Літ.: Юркова О. Діяльність Науково-дослідної кафедри історії України М.С.Грушевського (1924–1930 рр.). – К., 1999.

Оксана Юркова

СІРЕДЖУК Петро Степанович (16.07.1949, записаний 23.11.1949, с. Космач на Косівщині) – дослідник питань археології, геральдики, демографії, етнографії, картографії, сфрагістики, топоніміки, фольклористики, к.і.н. (1989), доц. (2001), стипендіат Фонду королеви Ядвиги Ягелонського ун-ту у Кракові (2005), Фонду Й. Мянзовського Польської Академії наук (1996, 1998, 2001, 2006).

Після закінчення (1976) Прикарпатського держ. ун-ту ім. В.Стефаника працював учителем історії сш (1976–1978); 1978–2001 – на посадах керівного складу органів внутрішніх справ; 2001 – доц. каф. загальноекономічних і гуманітарних дисциплін Івано-

Франківського ін-ту менеджменту Тернопільської Академії народного господарства.

1989 у Львівському держ. ун-ті ім. Івана Франка захистив канд. дис. “Історія заселення Галицької землі в XIV–XVIII ст.” (наук. кер. – д.і.н., проф. В. В. Грабовецький). Працює над докт. дис. “Німці Східної Галичини у XVIII–XXI ст.”.

Автор 125 наук. праць. Друкувався в Австралії, Вірменії, Канаді, Польщі, США. У 1993–1994 організував три археологічні експедиції для вивчення і дослідження пам’яток археології Косівщини. Разом з археологом М.Бандрівським відкрив 1994 Гальштатський солеварний центр бронзової доби. Результати роботи викладені у кн. “Старожитності Косівщини” (Івано-Франківськ, 1997). Перший з вітчизняних дослідників дослідив сліди та історію Шешорського замку. Опублікував по три найдавніші згадки про кожний населений пункт Гуцульщини, Городенківщини, Снятинщини, Заліщанщини. Ним встановлено найдавніші згадки понад 2000 міст і сіл Західної України.

З 1994 – постійний чл. Гуцульського дослідного ін-ту в Чикаго, з 1996 – незмінний голова історико-краєзнавчої секції регіонального Об’єднання дослідників Гуцульщини (РОДоГ), чл. редколегії багатотомного видання “Історія Гуцульщини (1995–2002)”, ж. “Гражда” (2004), Лауреат премії ім. акад. Івана Крип’якевича (1996), з 2004 – голова Товариства українсько-австрійської дружби в Західній Україні, один із засновників регіонального громадсько-культурного т-ва “Гуцульщина” у Львові (1991).

Тв.: Джерела до історії заселення Прикарпаття в XVI–XVIII ст. (На архівних матеріалах відділу рукописів ЛНБАН) (1983); Розселення і чисельність вірмен в Галицькому Прикарпатті в XVII–XIX ст., Заселення Галицької землі в XIV – XVIII ст. (1984); Солеварні промисли Прикарпаття (1985); Джерела до вивчення історії виникнення міст Галицької землі в XV–XVIII ст. (1986); Коли засновано місто Івано-Франківськ: 1662 або 1644, або ? (1987); Народонаселення Північного Прикарпаття третьої чверті XVII ст. (1988); Динаміка заселення Прикарпаття в XV ст. (1990);

Ялунівський ключ 1738 року (1993); Церковні переписи Галицької землі XVIII ст. (1994); Шкільна освіта на Рогатинщині у XVIII–XIX ст. (1996); Німецька колонізація Прикарпаття (кінець XVIII – початок XX ст.) (1996); Невідомий опис Скали-Подільської з 1713 року (1997); Багінсберг (1998); Джерела до історії німецької діаспори в Східній Галичині кінця XVIII–XIX ст. (1999); Інвентар Надвірної 1754 року, 3 когорти відомих і маловідомих (2000); 3 хроніки подій Гуцульщини на зламі XIX і XX ст. (2001); Космацька січ (2002); Першовитоки Прикарпаття, Німці Станіслава (2003); Гуцульщина в історії періодики (2004).

Літ.: Городенко Л. Проблеми Гуцульщини: вчора, сьогодні, завтра // Гуцульський край. – 1993. – 5 черв. – С.4; Ісайчук Л. Космач // Населенні пункти Косівщини. – Косів, 1995. – С.35; Пелипейко І. Гуцульщина в літературі. – Косів, 1997. – С.3; З любов'ю до краю. – Заліщики, 1998. – С.29-32; Гаврилів В. Слово вченого // Петро Степанович Сіреджук. До 50-річчя від дня народження. Бібліограф. покажчик. – Івано-Франківськ, 1999. – С.1-2; Левкун Я. Про автора і його унікальну працю // Край. – 1999. – 3 квітня. – С.3; Библиук Н. Проблеми Гуцульщини на зламі тисячоліть // Гуцулія (Чикаго). – 2000/2001. – Ч.127-130. – С.67; Гаврилів Б., Любінець І. Історичне краєзнавство. – Івано-Франківськ, 2001. – С.297-298; Пелипейко І. Косів: люди і долі. Краєзнавчий довідник. – Косів, 2001. – С.279-282; Пожоджук Д. Цензура по-косівськи // Криця. – 2001. – 24 лист. – С.2; Арсенич П., Гаврилів Б., Угорчак Ю. Краєзнавці Прикарпаття. – Івано-Франківськ, 2002. – С.85.

Любов Шепель

СЛАБЧЕНКО Тарас Михайлович (20.04.1904, м. Одеса – 28.10.1937) – дослідник історії аграрних криз в Україні в XIX ст. Син акад. М. Є. Слабченка.

У 1925 закінчив соціально-історичний відділ Одеського ІНО. У 1925–1929 – викладач суспільствознавства в трудшколі ім. М. Драгоманова та в одеських вузах. З 1928 – аспірант Одеської філії Харківської науково-дослідної кафедри історії української культури ім. акад. Д.І. Багалія.

Чл. Одеського наукового при ВУАН т-ва, секретар його історично-філологічної секції.

Арештований в ніч з 16 на 17 грудня 1929 у справі “Спілки визволення України” Після звільнення у 1930 оселився в м. Первомайському Одеської (нині Миколаївської) обл. Удруге арештований 8.10. 1937 і розстріляний. Реабілітований у 1989.

Автор бл. 20 праць.

Тв.: Автобіографія М.Л.Кропивницького // За сто літ. – Кн.1. – К., 1927; Театр Старицького в Одесі 1883–1885 року // Записки Одеського наукового при УАН товариства. Секція історично-філологічна. – №1. – Одеса, 1928; До історії аграрних криз на Україні в ХІХ ст. // Записки Одеського наукового при УАН товариства. Секція соціально-історична. — №2. – Одеса, 1928; Коли повернув на Україну Садик-Паша? // ЗІФВ ВУАН. – Кн. XXV. – К., 1929; Сільськогосподарські робітники в Степовій Україні в 60-х та 70-х роках ХІХ ст. (За даними Одеського окрарху) // Записки Одеського наукового при УАН товариства. Секція соціально-історична. – №4. – Одеса, 1929.

Літ.: Григор’єва Т.Ф. З сім’ї робітника-каменяра (М.Є.Слабченко) // Репресоване краєзнавство (20-30-ті роки). – К., 1991. – С.32-37; Водотика С.Г. Академік Михайло Єлисейович Слабченко: Нарис життя та творчості. – К., Херсон, 1998. – 141 с.

Оксана Юркова

СМІРНОВ Павло Петрович (09/22/09.1882, м. Сибірьськ, Росія – 02.04.1947, м. Москва) – дослідник історії середньовічних міст Росії, д.і.н. (1942), проф. (1919). Зі службовців.

Закінчив Першу київську гімназію та історико-філологічний ф-т ун-ту Св. Володимира (1907). Один із засновників історико-етнографічного гуртка (кер. – проф. М. В. Довнар-Запольський, 1905). Після закінчення ун-ту залишений у ньому для підготовки до професорського звання (1908–1911). У 1912–1914 – приват-доцент, 1919–1920 – екстраординарний проф. ун-ту. 1921–1923 – проф. Київського ІНО, Ін-ту народного господарства у Києві.

11.09.1919 захистив магістерську дис. “Міста Московської держави в першій половині XVII ст.” за книгою, яка вийшла у 2-х частинах в 1917-1918. Співробітник Науково-дослідної каф. історії України ВУАН (кер. – акад. М. П. Василенко).

В 1923 заарештований органами ДПУ у справі “Київського обласного центру дій”, засуджений на 10 років виправно-трудових таборів. Відбував покарання спочатку в київській Лук’янівській тюрмі, в 1927 засланий до Туркестану. 1927–1931 – проф. Ташкентського (Середньоазіатського) ун-ту, викладав історію Росії. В 1931 повторно арештований і звинувачений у шпигунстві. Після звільнення в 1937 переїхав до Москви, де працював проф. Історико-архівного ін-ту (1938–1947). В 1942 захистив дис. “Посадські люди і класова боротьба до середини XVII ст.” на ступінь д.і.н.

Автор понад 50 праць.

Тв.: Экономическая политика Московского государства в XVII в. – К., 1912; Челобитные дворян и детей боярских всех городов в первой половине XVII в. – М., 1915; Города Московского государства в I-й половине XVII в. – Вып.1-2. – К., 1917–1919; Образование Русского Централизованного государства в XIV–XV вв. // Вопросы истории. – 1946. – №2-3; Посадские люди и их классовая борьба до середины XVII в. – Т.1-2. – М., 1947–1948.

Дж. і літ.: ДА СБУ. – Спр.55435 ФП. – Т.14; ДАМК. – Ф.16. – Оп.465. – Спр.3788; Историческая энциклопедия. – Т.13. – М., 1971. – С.80-81; ЕУ. – Т.8. – К., 1976. – С.2918; Alma mater: Університет Св. Володимира напередодні та в добу української революції 1917–1920 рр.: Матеріали, документи, спогади: У 3-х т. – Т.1. – К., 2000. – С.215.

Лариса Шевченко

СМОРЖЕВСЬКА Оксана Олександрівна (09.12.1977, м. Київ) – дослідниця історії української культури, релігії та церкви, к.і.н. (2003). Із сім’ї службовців.

1994–1999 – навчалась на іст. ф-ті КНУ. 1999–2001 – в аспірантурі КНУ. Наук. кер. – д.і.н., проф. А. Г. Слюсаренко. Канд. дис. “Язичницькі традиції в духовній культурі українців (90-ті рр. XX ст.)” захистила в

КНУ в 2002. З 2001 – асистент каф. новітньої історії України іст. ф-ту КНУ. Володар Гранту Президента України для обдарованої молоді для проведення наукового дослідження та видання ілюстрованої хрестоматії “Національні традиції українського авангарду” (2004).

Автор понад 10 праць.

Тв.: Пережитки язичництва в сучасній Україні (на прикладі Закарпаття) // Вісник КНУ. – 2001. – Історія. – Вип.55; Неоязичництво в Україні (на прикладі РУНВіри та Рідної Віри) // Етнічна історія народів Європи. – К., 2001. – Вип.12; Неоязичництво на сторінках преси // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2002. – №2; До питання про появу та діяльність неоязичницьких течій в Україні // Історичний журнал. – 2003. – №1.

Дж.: Анкета О. О. Смержевської.

Віктор Крупина

СОЛОВЙОВА Анастасія Агеївна (03.01.1929, с. Гайсин Вінницької обл.) – дослідниця історії ВКП(б), к.і.н. (1971).

1953 закінчила іст.-філос. ф-т КДУ ім. Т. Шевченка. 1953–1955 – викладач історії СРСР у гідромеліораційному технікумі Херсонської обл. 1956–1957 – бібліотекар Ін-ту історії партії при ЦК КПУ. 1961–1971 – м.н.с. сектору історії партії. 1971–1973 – в.о. с.н.с. групи Великої Вітчизняної війни. 1973 – 1976 – с.н.с. сектору історії партії, а 1976–1991 – с.н.с. сектору партархіву Ін-ту. Канд. дис.: “Політико-просвітницька робота на селі (1929–1932 рр.)” (наук. кер. – к.і.н. Г. М. Мултих).

Тв.: К.В.Сухомлин – видатний партійний і радянський діяч // УІЖ. – 1963. – №2; Літературна спадщина М. О. Скрипника. Короткий огляд творів // Там само. – 1965. – №7; Питання політико-освітньої роботи в творах В.І.Леніна дожовтневого періоду // Там само. – 1969. – №6; Анатолий Васильевич Луначарский (К 100-летию со дня рождения) // Курьер ЮНЕСКО. – 1975. – №11.

Дж.: ЦДАГО України. – Особова справа А. А. Соловйової.

Оксана Янковська

СОН Наталія Олександрівна (16.09.1948, м. Караганда, Казахстан) – археолог, фахівець у галузі античної археології Північного Причорномор'я, к.і.н. (1988).

У 1967–1972 навчалась на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Г. Шевченка. З 1972 – на посаді лаборанта, 1975–1977 навчалась в аспірантурі Ін-ту археології НАН України. У 1978–1987 працювала м.н.с. відділу античної археології Ін-ту археології НАН України. З 1987 – с.н.с. і зав. наук. фондами Ін-ту археології НАН України. Під час роботи в інституті захистила канд. дис. на тему “Тира перших століть нашої ери” (наук. кер. – Д. Б. Шелов).

Автор бл. 60 наук. праць

Тв.: Греческие культы Тире первых веков н.э. – К., 1980; Из истории позднеантичной Тире. – К., 1986; Новая латинская надпись из Тире // ВДИ. – 1986. – №4; Стекланные сосуды из Тире // Археологія. – 1988; Позднеантичная Тира и раннегосударственное объединение визиготов // Там само. – 1991 (у співавт.); Тира римского времени. – К., 1993; К интерпретации одной латинской надписи из Ольвии // ВДИ. – 1995. – №3 (у співавт.); Греки и римляне в Нижнем Поднестровье. – К., 1997; З приводу інтерпретації нового латинського напису з Херсонесу // Археологія. – 1997. – №1; Античний світ Північного Причорномор'я. – К., 1999.

Олександр Каряка

СОРОКА Юрій Михайлович (27.03.1954, с. Романів Луцького р-ну Волинської обл.) – дослідник історії укр. державності та західноукраїнських земель, к.і.н. (1986), доц. (1992). З селянської родини.

1975–1980 навчався на іст. ф-ті КДУ. 1982–1985 – в аспірантурі КДУ. Наук.кер. – д.і.н., проф. В. О. Замлинський. Канд. дис. “Печать – важнейшее оружие партии в усилении идейно-политической работы среди трудящихся западных областей УССР (1944–1950 гг.)” захистив у КДУ (1986). З 1980 по т.ч. – ст. лаборант, аспірант, асистент, доц. іст. ф-ту КНУ ім. Т. Шевченка. 1992–1993, 2003–2004 – зав. каф. архівознавства та спеціальних галузей іст. науки.

Автор понад 50 наук. праць.

Тв.: Лето 1941. Украина. Документы и материалы. Хроника событий. – К., 1991 (у співавт.); Історія України в особах ХІХ – ХХ ст. – К., 1995 (у співавт.); Джерелознавство історії України. – К., 1998 (у співавт.); Етнічні українські землі першої половини 1950-х рр. в державній політиці СРСР і Польщі // Етнічна історія народів Європи. – Вип.11. – К., 2001; Переселення українців з Чехословаччини в західні області УРСР у повоєнні роки // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. – Вип.14. – К., 2001; Сучасна українська історіографія про українсько-польське переселення 1944 – 1946 рр. // Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка. – Історія. – Вип.63-64. – К., 2002; Початок Другої світової війни і західноукраїнські землі // Українознавство-2004. Календар-щорічник. – К., 2003; Волинь у роки воєнного лихоліття // Волинь моя. Щорічник Волинського міжнародного товариства. – К., 2004.

Дж.: Анкета Ю. М. Сороки.

Віктор Крупина

СРІБНЯК Ігор Володимирович (15.09.1963, м. Мелітополь Запорізької обл.) – дослідник української політичної еміграції в Європі, проблем полонених, інтернованих, біженців, д.і.н. (2000), проф. (2002). Із сім'ї службовців.

У 1990 закінчив іст. ф-т КДУ. 1990–1991 – викл. Мелітопольського ін-ту механізації сільського господарства. 1991–1994 навчався в аспірантурі КНУ. Наук. кер. – д.і.н., проф. В. В. Мусієнко. Канд. дис. “Військова діяльність уряду УНР в екзилі (1921–1923 рр.)” захистив у КНУ (1995). Докт. дис. на тему “Полонені та інтерновані вояки-українці в Європі (1914–1924 рр.)” захистив у 2000 в Ін-ті української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. З 1995 – працює на каф. історії України та зарубіжних країн Київського нац. лінгвістичного ун-ту – доц., проф. (2002).

Автор понад 80 наук. праць.

Тв.: Діяльність Союзу Визволення України серед полонених старшин-українців царської армії у таборах Німеччини та Австро-Угорщини (1915–1918 рр.) – К., 1996; Обеззброєна, але нескорена.

Інтернована Армія УНР в таборах Польщі та Румунії (1921–1924 рр.) – К.; Філадельфія, 1997; Культурно-освітня робота в армії УНР у 1921–1923 рр. – Торонто; Нью-Йорк, 1997; Полонені українці в Німеччині та Австро-Угорщині. – К., 1999; Останній шлях УГА: обставини перебування та культурно-просвітницька діяльність полонених старшин Української Галицької Армії в таборі Тухоля (Польща, 1920–1922 рр.) – К.; Торунь, 1999 (у співавт.); Табір інтернованих військ УГА в німецькому Яблонному (Чехословаччина) у 1919–1920-х рр. – К., 1999 (у співавт.); Полонені та інтерновані українці в Італії (1919–1920 рр.) – К., 1999; Українські військово-санітарні місії в Німеччині та Австро-Угорщині. – К., 2000 (у співавт.); Українці на чужині. – К., 2000.

Дж.: Анкета І. В. Срібняка.

Віктор Крупина

СТАРКОВ Валерій Андрійович (28.02.1948, м. Київ) – дослідник історико-етнографічних проблем України, к.і.н. (1991), с.н.с. (2000).

Після закінчення Київського технікуму радіоелектроніки (1967) та радіофізичного ф-ту КДУ ім. Т. Г. Шевченка (1972), навчався в аспірантурі радіофізичного ф-ту КДУ ім. Т. Г. Шевченка (1972–1974). 1975 – 1992 працював на наукових та інженерних посадах різних підрозділів цього ж вузу, з 1985 – на іст. ф-ті. Закінчив заочне відділення цього ж ф-ту (1981–1987). 1991 – 1992 – ст. лаборант каф. археології та етнографії іст. ф-ту. На каф. історії СРСР дожовтневого періоду під наук. кер. д.і.н. Я. М. Серищева і к.і.н. В. М. Мордвінцева захистив канд. дис. “Фізична культура Давньої Русі” (1991).

З 1992 працює науковим, з 1994 і по т.ч. – с.н.с. відділу пам’яток духовної культури Ін-ту української археології та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України; вчений секретар Державних програм ін-ту (1992–1999). Був одним із ініціаторів і активним виконавцем ряду наук. проектів ін-ту, зокрема таких як “Альбоми Де ля Фліза”, “Ігрова та розважальна культура українців”, “Етнографічна спадщина Федора Кіндратовича Вовка”,

“Епістолярна спадщина Федора Кіндратовича Вовка”, “Історико-етнографічна спадщина України: Регіональні аспекти”. Брав безпосередню участь у підготовці до видання збірника наук. праць “Традиції фізичної культури в Україні” (1997), чл. редколегії, відповідальний секретар видання “Де ля Фліз. Альбоми. Т.1–2” (К., 1996–1999).

Викладає етнографію України в Національній академії образотворчого мистецтва та архітектури України, з 2000 – доц. каф. культурології. З 2002 – директор Музею футбольного клубу “Динамо” (Київ).

Автор понад 200 публікацій з різноманітних аспектів традиційної та новітньої ігрової культури населення України, джерелознавчих та історіографічних наукових розробок, вивчає творчу та епістолярну спадщину укр. етнографів Федора Вовка, Митрофана Дикарева та ін.

Тв.: Фізкультура й спорт // ЕУ. Словникова частина. – Доповнення. – Т.11. – Мюнхен; Париж; Нью-Йорк, 1995; До витоків української фізичної культури: народна свідомість у давньоруський період // Традиції фізичної культури в Україні. – К., 1997; Українські ігри та розваги у працях польських етнографів ХІХ ст. // Наукові записки. – Т.3. – К., 1999; Листи Митрофана Дикарева до Федора Вовка [Вступ, упорядкування, коментарі] // Пам’ять століть. – 2000. – №1; Особовий архів Володимира Гнатюка та його роль у дослідженні ігрової культури українців // Архіви України. – 2001. – №3; Збірка народних ігор і розваг з Чернігівщини кінця ХІХ ст. з фонду Володимира Гнатюка Відділу рукописних фондів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України // Український археографічний збірник. – Т.8/9. – К., 2001; Листування Бориса Грінченка та Митрофана Дикарева [Вступ, упорядкування, коментарі] // Література та культура Полісся. – Вип.15. – Ніжин, 2001; До питання про ігровий елемент української традиційної обрядності (Внесок Зенона Кузели у дослідження “Ігор та забав при мерці”) // Матеріали до української етнології: Збірник наукових праць. – Вип.2 (5). – К., 2002; Текстологічні зауваження до антропологічних і етнографічних

праць Ф. К. Вовка // Український археографічний збірник. – Т.10. – К.; Нью-Йорк, 2002; Листування Костянтина Харламповича та Михайла Грушевського (липень – грудень 1927 р.) // Історичний журнал. – 2004. – №5 (у співавт.); Листи Зенона Кузели до Михайла Грушевського / Упоряд.: В. Наулко, В. Старков. – Запоріжжя, 2005 (Старожитності Південної України, вип.11); Листи Мирона Кордуби до Михайла Грушевського / Упоряд.: В.Наулко, В.Старков. – Запоріжжя, 2005. (Старожитності Південної України, вип.14).

Дж.: Анкета В. А. Старкова.

Василь Швидкий

СТАРОДУБ Андрій Вікторович (25.09.1973, с. Вільшанка Крижопільського р-ну Вінницької обл.) – дослідник проблем історії православ'я в Україні в кінці ХІХ – початку ХХ ст., джерелознавства, к.і.н. (1999). Із службовців.

1990–1995 навчався на іст. ф-ті Кіровоградського держ. пед. ін-ту ім. В. Винниченка. 1995–1996 – викладач каф. народознавства цього ж вузу. 1996–1999 – аспірант Ін-ту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського (наук. кер. – д.і.н., проф. В. І. Ульяновський). У 1999 в цьому ж ін-ті захистив канд. дис. “Юрисдикційна політика Російської Православної Церкви 1917–1921 років: Український аспект”. З 1999 працював у відділі вивчення та публікації джерел з історії України Ін-ту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського: 1999–2000 – пр. археограф, 2000–2002 – н.с., 2002– по т.ч. – с.н.с.

Автор понад 70 наук. праць.

Тв.: Архієпископ Алексій (Дородніцин) і український церковний рух (1917–1919) // Київська старовина. – 1999. – №5; Українська державність 1917–1921 років “очима” священноначалія Російської Православної Церкви: еволюція неприйняття // Просемінарій. Історія Церкви, науки і культури. – Вип.3. – К., 1999; The “ukrainian issue” in relation of the world Christianity centers // Monitoring foreign and security politicity of Ukraine. – 2001. – №1; Православна Церква в Польщі на початку 1920-х рр. крізь призму процесу над Павлом Латишенком (архімандритом Смарагдом) // Наукові записки. Зб.

праць молодих вчених та аспірантів. – К.; Хмельницький, 2002. – Т.8. – Ч.ІІ; Листи єпископа Парфенія (Левицького) до Ореста Левицького та Єлисея Трегубова як джерело до вивчення історії видання українського перекладу Євангелія // Український археографічний щорічник. – Вип.7. – К., 2002; 60-year anniversary of Volyn events in 1943, and the process of purification of historical memory of Ukrainian and Poland nations // Ukrainian Monitor. – 2003. – №2; Видання українського перекладу Євангелія (1905–1912) (за матеріалами архіву Московської Синодальної Друкарні) // Проблеми історії України XIX – поч. XX століття. – Вип.6. – К., 2003; Ціна питання. До 80-ї річниці з дня підписання Патріаршого і Синодально-канонічного Томоса про визнання автокефалії Православної Церкви в Польщі // Людина і світ. – 2004. – №7; People and Digits. Current Ukrainian Labor Migration in Terms of Electoral Wars // Ukrainian Monitor. – 2004. – №2; Академія в останні роки свого існування (1919–1923) // Національний Університет Києво-Могилянська академія: Наук. записки. – Т.35 “Київська Академія”. – К., 2005.

Дж.: Анкета А. В. Стародуба.

Петро Бондарчук

СТАШЕНКО Сергій Іванович (31.10.1961, м. Ленінград) – дослідник історії протипожежної діяльності органів місцевого самоврядування, к.і.н. (2004). Із сім’ї військовослужбовця.

1984–1986 навчався в Черкаському пожежно-технічному училищі МВС СРСР. 1986 – служба в МВС України. Закінчив Вищу інженерну пожежно-технічну школу (Москва, 1988–1993), аспірантуру Черкаського держ. технологічного ун-ту. З 2003 – в Міністерстві Надзвичайних Ситуацій України. Начальник ф-ту Черкаського ін-ту пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля. Під керівництвом д.і.н., проф. М. І. Бушина в Черкаському нац. ун-ті ім. Б.Хмельницького захистив канд. дис. за темою “Протипожежна діяльність земств Лівобережної України” (2004).

Автор бл. 20 др. праць.

Тв.: Стан пожежної безпеки сіл Лівобережної України у другій половині XIX – на початку XX ст. та протипожежна діяльність земських установ // Український селянин: Зб. наук. праць. – Вип.6. – Черкаси, 2002; Внесок земств Лівобережної України у формуванні системи боротьби з пожежами // Історичні і політичні дослідження: Наук. журнал. – 2003. – №3/4.

Літ.: Мащенко І.Ю. Бушин Микола Іванович. – Черкаси, 2003. – С.27; Лазуренко В.М. Терези долі і науки. – Черкаси, 2004. – С.53, 86-88.

Василь Швидкий

СТРУКЕВИЧ Олексій Карпович (30.04.1962, с. Пілтівці Жмеринського р-ну Вінницької обл.) – дослідник проблем політичної свідомості, культури та історії України XVII–XVIII ст., доц. (2002), д.і.н. (2005).

1981–1985 – навчався у Вінницькому держ. пед. ін-ті ім. М. Островського (нині ун-т ім. М. Коцюбинського); 1985–1989 – учитель історії сш; 1989–1991 – асистент, ст. викладач, 1995–1999, 2002 – доц., 2003 – по т.ч. – зав. каф. політології Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського; 1991–1994 – аспірант Ін-ту історії України НАН України (наук. кер. – д.і.н., акад. В. Смолій). 1994 в Ін-ті історії України НАН України захистив канд. дис. “Друга малоросійська колегія: політико-адміністративний аспект діяльності”. 1999–2002 – докторант Ін-ту історії України НАН України (наук. консульт. – д.і.н., акад. В. Смолій). 2005 в КНУ ім. Тараса Шевченка захистив докт. дис. “Політична культура старшини Української козацької держави: провідні інтегральні орієнтації”.

Автор бл. 100 наук. праць.

Тв.: Україна–Гетьманщина та Російська імперія протягом 50–80-х рр. XVIII століття (політико-адміністративний аспект проблеми). – К., 1996; Не зброєю єдиною // Пам’ять століть. – 1997. – №4; Генеральний підскарбій Яків Маркович // УІЖ. – 1997. – №5; Українська “нація до націоналізму”: пошуки критеріїв ідентичності в Україні–Гетьманщині XVIII ст. // Там само. – 1999. – №6; Прийняття

політичних рішень у Гетьманщині // Краєзнавство. – 2000. – №1-2; Українська домодерна нація: історико-націологічний аспект дослідження // УІЖ. – 2001. – №5; Провідні політико-культурні орієнтації еліти // Українське суспільство на зламі середньовіччя і нового часу: Нариси з історії ментальності та національної свідомості. Зб. наук. ст. – К., 2001; Інституція гетьманства у політико-культурному сприйнятті старшинської еліти України–Гетьманщини // УІЖ. – 2002. – №4; Конституціоналізм як вияв потреби звільнити політичне життя Гетьманщини від свавілля // Укр. іст. зб. – Вип.2. – К., 2002; Проблема старшинської еліти та її політичної культури в українській історіографії // Історіографічні дослідження в Україні. – Вип.11. – К., 2002; Політико-культурні орієнтації еліти України–Гетьманщини (інтегральний погляд на питання). – К., 2002; Політична еліта // Історія української культури. – Т.3. – К., 2003 (у співавт.).

Дж.: Анкета О. К. Струкевича.

Олег Рабенчук

СТУДІНСЬКИЙ Володимир Аркадійович (псевд.: В. Кравчина, М. Шуамта, В. Михайленко, В. Студинський; 22.04.1962, м. Черняхів Житомирської обл.) – дослідник історії України XVI–XX ст., економіки, екології та маркетингу, к.е.н. (1995), чл. Національної Спілки журналістів України (1997), д.і.н. (2005).

Після навчання на іст. ф-ті Київського держ. пед. ін-ту ім. О. М. Горького (1984–1990) працював вчителем історії, заст. директора, дир. Ворсівської неповної сш (1990–1994), Головою Ради та виконавчого комітету Малинської міської Ради народних депутатів (1990–1994), дир. школи (1995–1998), гол. редактором газ. “Твой Мариуполь” та віце-президентом Спілки орендаторів та підприємців України (1998–1999), з 2000 – на викладацькій роботі у вузах м.Києва.

1995 в Ін-ті проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України захистив канд. дис. “Економіко-екологічні проблеми та шляхи розвитку природокористування в зонах впливу Чорнобильської АЕС” (наук. кер. – д.е.н., проф. О. В. Живицький). Докт. дис. “Паперова промисловість України: XVI–XX ст. (історико-економічний аспект)” (наук. консульт. – д.і.н., проф.

Б. І. Андрусишин) захистив 2005 в Чернівецькому нац. ун-ті імені Юрія Федьковича.

Автор бл. 200 наук. та науково-публіцистичних праць.

Тв.: Історія Малина. – Малин, 1993 (у співавт.); Малинщина: економіко-екологічний аспект. – Малин, 1995 (у співавт.); Малинська паперова фабрика: Історико-екон. нарис. – Житомир, 1996; Морехозійственный комплекс Украины: проблемы и перспективы интеграции в мировую экономику. – Одесса, 1996; Малинська історична друкарня. Історичний нарис. – Житомир, 1997; Чорнобильський аспект економіко-екологічного розвитку Житомирщини. – Одеса; Житомир; Малин, 1997; Паперова промисловість України. XVI–XX ст. – Житомир, 2000; Відновлення і реконструкція целюлозно-паперової промисловості України у 1943–1959 рр. // Перспективи. – 2001. – №4; Паперова мануфактура в Україні (др. половина XVII – перша пол. XIX ст.) // Питання історії України: 36. наук. статей. – Т.5. – Чернівці, 2002; Акціонерні товариства у целюлозно-паперовій промисловості України на початку XX ст. // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. – Вип. V. – К., 2002; Соціальні протистояння у паперовій галузі України на поч. XX ст. // Схід. – 2003. – №7.

Дж.: Анкета В. А. Студінського.

Любов Шепель

СТУКАНОВ Євген Михайлович (28.04.1931, м. Донецьк) – дослідник у галузі спеціальних історичних дисциплін, к.і.н. (1983), доц. (1984).

Після навчання на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Шевченка працював начальником Донецького державного архіву (1954–1959), н.с. Партархіву Донецького обкому КПУ (1959–1966), редактором облуправління по збереженню державних таємниць (1967–1969), асистентом, ст. викл., доц. каф. історіографії, джерелознавства, археології та методики викладання історії ДонНУ (1969–2003).

1970–1974 навчався в аспірантурі ДонДУ. Канд. дис. “Інтернаціональні зв’язи робочих Донбасса в 1921–1932 гг.” захистив 1983 в КДУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. – к.і.н., доц. І. Я. Омеляненко).

Автор понад 90 друк. праць.

Тв.: Спеціальні історичні дисципліни: Навч. посібник. – К., 1992 (у співавт.).

Дж.: Анкета Є. М. Стуканова.

Любов Шепель

СУРГАЙ Геннадій Іванович (26.05.1933, м. Запоріжжя – 26.09.1998, м. Київ) – дослідник новітньої історії України, іст. краєзнавства, проф. (1997).

Закінчив іст.-філос. ф-т КДУ ім. Т. Г. Шевченка (1956). Працював лаборантом каф. історії КПРС КДУ (1957), н.с. Державного історичного музею УРСР (1958–1963), асистентом каф. історії УРСР КДУ (1963–1966). У 1966 захистив канд. дис. “Боротьба робітничого класу України за відновлення цукрової промисловості (1921–1925 рр.)”. Ст. викл. (1968), доц. (1969) каф. історії УРСР КДУ. З 1997 – проф. каф. новітньої історії України КДУ ім. Т. Шевченка.

Автор понад 100 праць, переважно з проблем історії сільського господарства України, історії міст і сіл України.

Тв.: Значение Киева в истории нашей Родины. – К., 1980; Сільське господарство України: уроки минулого та сучасний аграрний курс. – К., 1991; В ім'я вищої мети партії. – К., 1984; Київський університет 1834-1984. – К., 1984 (у співавт.).

Дж. і літ.: Анкета Г. І. Сургая; Дука М. В. Сургай Геннадій Іванович // Історичний факультет Київського національного університету ім. Т. Шевченка: минуле й сьогодні. – К., 2004. – С.299.

Геннадій Стрельський

СУХАРЄВ Володимир Васильович (21.06.1926, м. Харків) – дослідник історії Чехословаччини ХХ ст., д.і.н. (1985).

1947 закінчив Харківський пед. ін-т. 1947–1950 – вчитель історії. 1950–1953 – аспірант каф. військової історії Харківського пед. ін-ту. 1953–1964 – ст. викладач, доц. каф. історії Луцького пед. ін-ту. 1964–1969 – доц. каф. нової історії ХДУ. 1969–1974 – с.н.с. Ін-ту історії партії при ЦК КПУ. 1974–1989 – вчений секретар, а 1989–

1991 – с.н.с. Ін-ту. Канд. дис. “Структурні зміни і соціальна активність робітничого класу Чехословаччини 1948-1960 роки”.

Тв.: Виконання першого п’ятирічного плану і підвищення життєвого рівня трудящих Чехословаччини в 1949–1950 рр. // Наук. записки Луцького пед. ін-ту. – Т.IV. – Львів, 1956; Леся Українка і революційний рух у Росії кінця XIX – початку XX століття: Зб. статей. – Луцьк, 1957; Чехословацький народ будує соціалізм. – К., 1960; Початок масового соціалістичного змагання в народній Чехословаччині // Питання нової та новітньої історії. – Вип. 1. – К., 1965; Дружба, братерство, єдність. – Х., 1966; Социалистическое строительство в братской Чехословакии. – Х., 1967.

Дж.: ЦДАГО України. – Особова справа В. В. Сухарева.

Оксана Янковська

СТЯЖКІНА Олена Вікторівна (25.02.1968, м. Донецьк) – фахівець у галузі гендерних та історико-культурних досліджень, д.і.н. (2003), проф. (2003).

Після навчання на іст. ф-ті (1985–1990) – в ДонДУ: 1993–1997 – доц. каф. історії Росії, 1997–2003 – доц. каф. історії слов’ян, з 2003 – проф. каф.

В 1990–1993 в ДонДУ проходила аспірантуру, в 1999–2002 – докторантуру. Канд. дис. “Культурні процеси в Донбасі в 60–90-ті роки ХХ ст.” захистила в 1996 (наук. кер. – д.і.н., проф. З. Г. Лихолобова), докт. дис. “Жінки в історії української культури другої половини ХХ ст.” (наук. консульт. – д.і.н., проф. З.Г.Лихолобова) – 2003. Обидві захищені в ДонДУ.

Автор більше 50 наук. праць.

Тв.: Гендерні дослідження в Україні в 90-ті роки ХХ століття і історична наука // Наукові праці: Зб. – Миколаїв, 2000; К вопросу о методологии изучения роли женщины в истории культуры второй половины ХХ века // Вісник Донецького університету. Серія Б: Гуманітарні науки. – 2001. – №1; Жінки в історії української культури другої половини ХХ ст. – Донецьк, 2002.

Дж.: Анкета О. В. Стяжкіної.

Любов Шепель

ТАРАНЕЦЬ Сергій Васильович (13.02.1970, с. Куренівка Чечельницького р-ну Вінницької обл.) – дослідник історії та культури старообрядства в Україні, к.і.н. (2003).

У 1997 закінчив іст. ф-т Одеського держ ун-ту ім. І. І. Мечникова (заочна форма навчання), у 1992–1997 працював учителем в школі. У 1997–2000 – аспірант Ін-ту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (наук. кер. – д.і.н., проф. Г.В.Боряк). У 2003 в цьому ж ін-ті захистив канд. дис. “Джерела з історії старообрядства Правобережної України кінця XVIII – початку XX ст.”. З 2000 – в Ін-ті української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України: 2000–2002 – завідувач науковим архівом, 2002–2005 – н.с., з 2005 – с.н.с. відділу джерел з історії України XIX – початку XX ст.

Автор понад 40 публікацій.

Тв.: Куреневское тримонастырье: история русского старообрядческого центра в Украине (1675–1935). – К., 1999; Куреневское тримонастырье (история куреневских мужского и женских монастырей) // Мир старообрядчества: история и современность. – Вип.5. – М., 1999; Старообрядчество Подолии. – К., 2000; Нариси з історії Чечельника: З найдавніших часів до наших днів. – Вінниця, 2000 (у співавт.); Розвиток промисловості та торгівлі в старообрядських посадах Чернігівщини у XIX – на поч. XX ст. // Наук. записки: Зб. праць молодих вчених та аспірантів / НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – Т.8. – К.; Хмельницький, 2002; Старообрядчество Украины: вопросы истории и его современного состояния // Старообрядчество: история и культура: Сб. научн. трудов. – Вип.2. – Вид. 2-е. – Барнаул, 2003; Историко-археографічні та етнографічні експедиції по старообрядських поселеннях України 1998–2003 років // Український археографічний щорічник. Нова серія. – Вип.8/9: Український археографічний зб. – Т.11/12. – К.; Нью-Йорк, 2004; Старообрядчество города Киева и Киевской губернии. – К., 2004.

Дж.: Анкета С. В. Таранця.

Петро Бондарчук

ТАРАСЕНКО Василь Акимович (Якимович; 18.04.1907, с. В'юнище Сосницького р-ну Чернігівської обл. – 2001, м. Київ) – дослідник новітньої історії, зовнішньої політики СРСР і міжнародних відносин, д.і.н. (1960), проф. (1961). Із селян.

Закінчивши 4-й курс Дніпропетровського вищого ІНО (1929), працював дир. агротехнікуму в с. Карла-Марксовому (до 1931), викладачем Новомосковського пед. ін-ту та ДДУ (1931–1934), Сталінобадського пед. ін-ту (1934–1936), дир. педучилища в м. Гуляй-Поле (1936–1941). У 1939 закінчив заочно іст. ф-т Київського держ. пед. ін-ту. 1943 – дир. Запорізького пед. ін-ту. У 1944–1945 – помічник заступника Голови Ради Міністрів і заступник міністра закордонних справ УРСР. У 1945–1950 – на дипломатичній роботі в Англії, Франції, США. У 1948–1949 – представник УРСР у Раді Безпеки ООН. З 1950 викладав на каф. нової і новітньої історії КДУ, очолював цю кафедру (до 1975). 1951 захистив канд. дис. “Боротьба СРСР за заборону атомної зброї” (1946–1949 рр.), а в 1960 – докт. дис. “Атомна проблема у зовнішній політиці США (1945–1949)”.

Автор понад 80 наук. праць з проблем новітньої історії, зовнішньої політики СРСР, США, інших країн, міжнародних відносин у післявоєнний період.

Тв.: Борьба делегации СССР в атомной комиссии ООН за запрещение атомного оружия и учреждение международного контроля над атомной энергией (1946–1949 гг.) – К., 1950; Атомная проблема во внешней политике США (1945–1949 гг.) – К., 1958; Економіка капіталістичних країн в період імперіалізму. – К., 1961 (у співавт.); Советский Союз и Организация Объединённых Наций (1961–1965 гг.) – М., 1968 (у співавт.); Деякі проблеми новітньої історії Угорщини. – К., 1971 (у співавт.); Очерки по новейшей истории Венгрии. – К., 1972; Хрестоматія з новітньої історії. – К., 1972 (у співавт.).

Літ.: Учені вузів УРСР. – К., 1968. – С.418; РЕІУ. – Т.4. – К., 1972. – С.254; УРЕ. – Т.14. – К., 1963. – С.270; Дука М.В. Тарасенко Василь Акимович // Історичний факультет Київського національного університету ім. Т. Шевченка: минуле й сьогодення. – К., 2004. – С.300.

Геннадій Стрельський

ТЕМІРОВА Надія Романівна (07.11.1964, с. Перелесне Слов'янського р-ну Донецької обл.) – дослідник історії України другої половини XIX – XX ст., д.і.н. (2003), Відмінник освіти України (1999).

Після навчання на іст. ф-ті ДонДУ (1981–1986) працювала вчителем історії сш (1986–1990), 1990–1992 – навчалася в аспірантурі на каф. історії України ДонДУ, з 1992 – в ДонДУ: з 1992 – ст. викл., доц. каф. історіографії, джерелознавства, археології та методики викладання історії. 2000–2003 – в докторантурі на каф. новітньої історії України в КНУ ім. Тараса Шевченка, з 2004 – проф. каф. історіографії, джерелознавства, археології та методики викладання історії.

Канд. дис. “Поміщицьке господарство Півдня України на початку XX ст.” захистила 1993 в Запоріжжі (наук. кер. – к.і.н., доц. В. Ф. Бурносков), докт. дис. “Соціально-економічна еволюція поміщицтва України в 1861–1917 рр.” – в Донецьку 2003 (наук. конс. – акад. НАН України В.М.Литвин).

Автор 62 наук. праць.

Тв.: Зміни в поміщицькому землеволодінні Наддніпрянської України в II пол. XIX – на поч. XX ст. // Вісник Донецького університету. Серія Б: Гуманітарні науки. – 2000. – №2; Організація управління поміщицькими господарствами в Україні (II пол. XIX – початок XX ст.) // Наукові записки Ін-ту археології та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України. – Т.8. – Ч.II. – К.; Хмельницький, 2002; Місце поміщиків в аграрному секторі Росії в 1861–1917 рр.: погляд дореволюційних авторів // Український селянин. – 2002. – Вип.6; Поміщики України в 1861–1917 рр.: соціально-економічна еволюція. – Донецьк, 2003.

Дж.: Анкета Н. Р. Темірової.

Любов Шепель

ТЕОДОРОВИЧ Артем Юрійович (12.10.1973, м. Київ) – дослідник історичного краєзнавства в Україні 1920-х років та діяльності ВУАН, к.і.н. (2002), доц. (2003).

Навчався на філол. ф-ті Київського держ. пед. ун-ту ім. М.П.Драгоманова (1992–1997). 1993–1997 працював учителем англійської мови ЗШ. З 1997 – викл., доц. (2003) каф. іноземних мов Українського фінансово-економічного ін-ту (з 2003 – Академії державної податкової служби України). 1997–2002 навчався в аспірантурі Переяслав-Хмельницького держ. пед. ін-ту ім. Г.С.Сковороди. Під керівництвом д.і.н., проф. В.П.Коцура в ДонНУ захистив канд. дис. за темою “Історико-краєзнавча діяльність установ історичного профілю ВУАН в 20-і рр. ХХ ст.” (2002).

Автор бл. 10 статей у фахових виданнях.

Тв.: Історико-краєзнавча діяльність постійних комісій ВУАН Історичної секції // Історія України: Маловідомі імена, події, факти. – К., 2001. – Вип.13; Етнографічна комісія ВУАН і краєзнавчий рух // Там само. – К., 2001. – Вип.17; Роль ВУАНу у розвитку історичного краєзнавства 20-х рр. ХХ ст. // Історичні і політологічні дослідження. – К., 2002. – Вип.12.

Дж.: Анкета А. Ю. Теодоровича.

Василь Швидкий

ТЕРЛЕЦЬКИЙ Омелян Антонович (03.12.1873, с. Крамарівка Ярославського пов. (нині Польща) – 13.02.1958, м. Львів) – джерелознавець, педагог, к.і.н. (1950)

Закінчив філософський ф-т Львівського ун-ту (1896). Учень М. Грушевського.

1898–1939 працював у гімназіях Тернополя, Чорткова, Львова. 1940–1941 – ст. викл. і зав. каф. історії середніх віків Львівського ун-ту, водночас – с.н.с. Львівського відділу Ін-ту історії України АН УРСР.

За радянської влади працював у філії Ін-ту української історії АН УРСР, проф. історії в Львівському ун-ті ім. І. Франка. З 1947 – працював у Львівській групі Ін-ту археології АН УРСР. Присуджено ступінь канд. наук без захисту дисертації (1950).

Співробітник Союзу Визволення України у таборах українських полонених у Німеччині (за Першої світової війни). Довголітній

диригент хору “Боян”, видавець “Знання”. Чл. Головної Управи “Рідної Школи” (1923–1924; 1926–1928), Учительської Громади (голова 1923–1924; 1926–1928). Чл. Головного Відділу Львівської “Просвіти”. Д. чл. НТШ (з 1921), голова комісії історичних джерел Історико-філологічного відділення НТШ (1938).

Тв.: Політичні події в Галицькій Русі в 1340 р. після смерті Болеслава – Юрія II // Записки НТШ. – Львів, 1896. – Т.12; Історія Української Держави: У 2 т. – Львів, 1923. – Т.1; Львів, 1924. – Т.2; Вплив природи на історію України. – Львів, 1930; Україна заборолом культури й цивілізації перед степовиками. – Львів, 1930; Берестейський мир і українці полонені у Венцлярському таборі // Літопис Червоної Калини. – Львів, 1933. – №2; Гетьманська Україна і Запорозька Січ. – Львів, 1935; Історія України від 1782 до 1917 р. – Львів, 1936; Історія України від 1917 р. найновіших часів. – Львів, 1936; Історія України. Княжа доба. – Львів, 1936; Історія України. Козацька доба. – Львів, 1936; 1917 рік...: Україна відбудовує свою державність // Золотий колос: Календар на рік 1937. – Львів, 1937; Історія України. – Львів, 1938; Велика подія: Брестський мир – 9. II. 1918 // Народний ілюстрований ювілейний календар “Просвіти” на звичайний рік 1938. – Львів, 1938; Історія України нової доби до 1861 р. – Львів, 1939; Визвольна боротьба українського народу. – Львів, 1941; Взаємовідносини східних і західних слов’ян до половини XIII століття. – Львів, 1949.

Літ.: Онацький Є. Українська мала енциклопедія: У 4 т. – Буенос-Айрес, 1957. – Т.4. – С.1892; Терлецький Омелян // ЕУ: У 10 т. – Львів, 2000 – Т. 8. – С.3172; Оглоблин О. Українська історіографія 1917–1956. – К., 2003. – С.207.

Ольга Малюта

ТИТАРЕНКО Яків Аврамович (24.11.1922, с. Кипячка Ржищівського, нині Миронівського р-ну Київської обл.) – дослідник воєнної історії України у 1918–1920 рр., к.і.н. (1971), проф. (1985).

1952–1956 навчався на іст. ф-ті Ленінградського Вищого військово-пед. ін-ту ім. М. І. Калініна. 1959–1978 – на пед. роботі у вищих військово-навчальних закладах. 1969–1972 заочно

проходив аспірантуру у Московській Військово-політичній академії ім. В.І.Леніна, де у 1972 захистив канд. дис. по темі “Діяльність Комуністичної партії по організації та укріпленню військової єдності радянської Росії та радянської України у 1918–1919 роках” (наук. кер. – д.і.н., проф., д. чл. Академії військових наук Ю. І. Кораблев). З 1978 – доц., з 1985 – по т.ч. – проф. каф. політичної історії КНЕУ.

Автор 67 друк. праць.

Тв.: В.И.Ленин о военном единстве Советской России и Советской Украины в защите социалистического Отечества. – К., 1970; Роль военно-политического единства советских республик в разгроме интервентов и белогвардейцев. – М., 1982; В.И.Ленин и защита Великого Октября. – К., 1986; Единство интернационального и национального в защите завоеваний социализма. – М., 1986; Безсмертний подвиг захисників міст-героїв України. Сторінки воєнної історії України. – Вип.8. – Ч.1. – К., 2004; Достойний вклад України в перемогу над фашизмом: 36 ст. – К., 2005.

Дж.: Анкета Я. В. Титаренко.

Наталія Васильєва

ТКАЧЕНКО Володимир Володимирович (13.03.1964, м. Чернігів) – дослідник історичного краєзнавства Чернігівщини (1920 – 1930-і рр.), археології України, к.і.н. (1995), доц. (2000), Відмінник освіти України (2000). Із службовців.

Після закінчення іст. ф-ту Чернігівського держ. пед. ін-ту ім. Т. Г. Шевченка (1981–1986), працював учителем історії, права та суспільствознавства сш (1986–1989). 1989–1992 – співголова Чернігівської обласної філії Всесоюзного історико-просвітницького т-ва “Меморіал”.

З жовтня 1989 р. до т.ч. працює на каф. всесвітньої (до вересня 1996 – загальної) історії Чернігівського держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка (асистент, ст. викл., доц., докторант).

Під наук. кер. к.і.н., доц. О. Б. Коваленка в Ін-ті історії України НАН України захистив канд. дис. “Розвиток історичного

краєзнавства на Чернігівщині у 20–30-х рр. ХХ ст.” (1995). У 2005 здобув вчене звання проф. каф. історії та теорії держави і права Міжрегіональної академії управління персоналом. У 2005 захистив дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук у галузі права. 1992–2004 перебував на посадах Почесного президента та гол. консультанта низки навчальних закладів, культурно-просвітницьких та науково-дослідних установ, підприємств і громадських об'єднань Чернігівщини. 2004–2005 – доц. каф. цивільного та господарського права Чернігівського держ. ін-ту економіки та управління.

3 січня 2004 – зовнішній експерт за напрямком “Детінізація особистих доходів громадян” у проекті “Позиція громадськості щодо урядових пріоритетів та інституціоналізація урядових консультацій з громадськістю у процесі формування державної політики в Україні” Секретаріату Кабінету Міністрів України, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України й Міжнародного центру перспективних досліджень.

Автор понад 100 публікацій з історії України, всесвітньої історії та методики викладання історії, зокрема, комунітарного руху в Україні кінця ХІХ ст. – 20-х ХХ ст., археології, історії держави та права.

Тв.: Репресоване краєзнавство (20–30-ті роки) / Колект. монографія. – К.; Хмельницький, 1991; Історичне краєзнавство на Чернігівщині у 20–30-х роках // Рідна школа. – 1991. – №12; 1933-й: Хроніка голодного геноциду // Філософська і соціологічна думка. – 1991. – №1; Історія стародавнього світу: (Первісне суспільство, Стародавній Схід, Греція та Рим) / Навчально-методичний посібник. – Чернігів, 1998; Християнський гуманізм Миколи Неплюєва: (3 нагоди 150-річчя з дня народження) // Сіверянський літопис. – Чернігів, 2001. – №5; Комунітарні ідеї в українському суспільному русі 30-х – початку 80-х рр. ХІХ ст. // Сумська старовина. – Суми, 2002. – №Х; Комунітаризм другої половини 80-х – початку 90-х рр. ХІХ ст. // Сіверянський літопис. – Чернігів, 2003. – №4; Український комунітаризм останньої чверті ХІХ ст. // Проблеми історії України ХІХ – початку ХХ ст. – К., 2004; Комунітарні ідеї в українському суспільстві останньої чверті ХІХ – початку ХХ ст. // УІЖ. – 2005. – №3.

Літ.: Коржиков Ю. В. Ткаченко: “Продовжую справу студентської юності” // Комсомольський гарт. – Чернігів, 1989. – 8 квіт. – С.9; “Райське” життя; шкода, закінчилося // Там само. – Чернігів, 1989. – 21 жовт.; Болючі рани історії // Чернігівський вісник. – 1991. – 12 груд. – С.2; Вечоренко П. Трагічні сторінки історії // Деснянська правда. – Чернігів, 1991. – 30 жовт.; Ткаченко Володимир Володимирович // Бібліографічний покажчик наукових праць викладачів інституту (1991–1996 рр.). – Чернігів, 1996. – С.59–60; Володимир Володимирович Ткаченко. – Чернігів, 2004. – 18 с. – (“Історики та краєзнавці Чернігівщини”, вип.5).

Василь Швидкий

ТОДОРОВ Ігор Ярославович (03.07.1959, м. Дмитрієв-Льговський Курської обл., РФ) – дослідник політичної історії України, міжнародних відносин, політико-правових аспектів зовнішньої політики України, європейської та євроатлантичної інтеграції України, к.і.н. (1992), доц. (1995), Відмінник освіти України (2002).

1976–1981 навчався на іст. ф-ті ДонДУ, 1981–1989 – асистент, ст. викл. каф. суспільних наук підготовчого ф-ту для іноземних громадян, 1989–1992 – аспірант каф. політичної історії, 1992–1999 – асистент, доц. каф. нової та новітньої історії, 1999–2002 – доц. каф. міжнародних відносин та зовнішньої політики цього ж ун-ту, 2002–2005 – докторант каф. новітньої історії України КНУ ім. Тараса Шевченка.

Канд. дис. “Ефективність праці робочої молоді на підприємствах важкої індустрії Української РСР в 1976–1985 рр.: історико-політичний аспект” захистив 1992 в МДУ ім. М. В. Ломоносова (наук. кер. – д.і.н., проф. Г. Я. Пономаренко).

Автор біля 200 наук. публікацій.

Тв.: Шахтерские стачки в Донецке (1989–1991 гг.). – М., 1993; К вопросу о компартильном анализе тоталитарного и посттоталитарного развития Украины и славянских стран Центральной и Юго-Восточной Европы // Тоталитаризм и анти тоталитарные движения. – Х., 1995; Political Processes in Central

and Eastern European Countries in the 1990-s. – Донецьк, 1996; Основы государства и права. – Донецьк, 1997 (у співавт.); Теория государства и права. – Донецьк, 1998 (у співавт.); Євроатлантичний вибір України: реакція населення Донбасу. – К., 2001; Геополитический выбор Украины в контексте последствий распада СССР. – М., 2002; Роль Совета Европы в создании единой информационной среды университетов. – М., 2003; НАТО як “новий” зовнішньо-політичний інтерес України: регіональний вимір. – Львів, 2003; Трансатлантичне покликання слов’янства. – Тернопіль, 2003; Агропромисловий комплекс України: відповідь на європейське покликання. – Черкаси, 2003; Південний економічний регіон України в європейській та євроатлантичній інтеграції. – Миколаїв, 2003; Національна ідея в контексті європейського покликання України. – Донецьк, 2004.

Дж.: Анкета І. Я. Тодорова.

Любов Шепель

ТОМЛЕНКО Андрій Григорович (15.10.1969, м. Черкаси) – дослідник становлення і розвитку пожежної справи в Україні; к.і.н (2000), доц. Із службовців.

Навчався на іст. ф-ті Прикарпатського ун-ту ім. В. Стефаника (1987–1993). 1988–1990 служив у лавах радянської армії. 1993–1995 працював учителем історії. Закінчив аспірантуру Черкаського інженерно-технологічного ін-ту. Під кер. д.і.н., проф. М. І. Бушина в ДонНУ захистив канд. дис. за темою “Пожежна справа на Правобережній Україні в другій половині ХІХ – початку ХХ ст.” (2000). Начальник каф. гуманітарних та соціально-економічних дисциплін Черкаського ін-ту пожежної безпеки.

Автор бл. 30 друк. праць.

Тв.: Діяльність професійних пожежних підрозділів на Правобережній Україні у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. // УІЖ. – 1999. – №1; Підготовка кадрів в галузі пожежної охорони в Україні у ХІХ – на початку ХХ ст. // Історичні і політологічні дослідження. – Донецьк, 2000; Кримінальне законодавство в галузі пожежної безпеки та його застосування в Україні в ХІХ – на початку

XX ст. // Наук. праці: Науково-методичний журнал. – Т.26. – Вип.13. – Миколаїв, 2003.

Літ.: Лазуренко В.М. Терези долі і науки. Микола Іванович Бушин: вчитель, наставник, людина. – Черкаси, 2004. – С.70-73.

Василь Швидкий

ТРИГУБ Петро Микитович (27.06.1935, сел. Коломак Коломацького р-ну Харківської обл.) – дослідник історії України періоду національно-демократичної революції та визвольних змагань 1917–1920 рр., історії економічної науки, історичного краєзнавства, аграрної історії та методики вивчення історії у вузах, д.і.н. (1989), проф. (1990), Засл. працівник народної освіти України (1993).

1953–1958 навчався у ХДУ ім. О. М. Горького на іст. ф-ті; 1958–1963 – завуч та вчитель історії сш; 1963–1968 – директор сш; 1968–1971 – аспірант каф. історії СРСР ХДУ; 1971–1982 – ст. викл., доц. каф. історії СРСР та УРСР Полтавського держ. пед. ін-ту ім. В. Г. Короленка (1974–1976 – декан іст. ф-ту, 1978–1980 – с.н.с.); 1982–1997 – зав. каф. історії СРСР та УРСР (з 1992 – каф. історії України) Миколаївського держ. пед. ін-ту; з 1997 – зав. каф. соціально-економічних дисциплін, потім каф. історії та філософії, нині – каф. міжнародних відносин та історії Миколаївської філії Національного ун-ту “Києво-Могилянська академія” (нині – Миколаївський держ. гуманітарний ун-т ім. Петра Могили).

Канд. дис. “Радянське державне будівництво в Україні в період боротьби за встановлення та змінення Радянської влади (грудень 1917 – квітень 1918 рр.)” захистив у ХДУ ім. О.М.Горького 1972 (наук. кер. – д.і.н., проф. С. М. Королівський). Докт. дис. “Ради робітничих, селянських і червоноармійських депутатів України в період громадянської війни та іноземної інтервенції (листопад 1918 – грудень 1920 рр.)” захистив у КДУ ім. Т. Г. Шевченка у 1989.

Автор 129 наук. праць.

Тв.: Количество, состав и деятельность Советов рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов на Украине в период гражданской войны (1918–1920 гг.) // История СССР. – 1983. – №6;

На защите завоеваний Великого Октября. – К.; Одесса, 1987; Борьба за Октябрь на Николаевщине и Херсонщине в исторических исследованиях // Историография Великой Октябрьской социалистической революции на Украине. – К., 1987; Охрана памятников истории и культуры в Украинской ССР: Сб. метод. мат. – К., 1989 (у співавт.); Історія Миколаївщини: Навч. посібн. для учнів 7–11 кл. – Миколаїв, 1996 (у співавт.); Освіта на Миколаївщині у ХІХ–ХХ ст.: Історичні нариси. – Миколаїв, 1997 (у співавт.); Південноукраїнське село в період переходу від політики воєнного комунізму до нової економічної політики (1921 – перша половина 1923 рр.) // Наукові праці МФ НАУКМА. – Т.2. – Миколаїв, 1999; Південноукраїнське село в період нової економічної політики // Там само. – Т.5. Історичні науки. – Миколаїв, 2000; Всесвітня історія. Метод. посібн. – Миколаїв, 2005.

Дж.: Анкета П. М. Тригуба.

Любов Шепель

ТРОСТОГОН Алла Михайлівна (28.06.1957, м. Вінниця) – дослідниця історіографії, аграрної політики радянської влади і українського села в 20–30-ті рр. ХХ ст., к.і.н. (1990).

1974–1978 навчалася на іст. ф-ті Вінницького держ. пед. ін-ту ім. М. Островського (нині – ун-т ім. М.Коцюбинського); 1978–1986 – викладач історії і суспільствознавства Вінницького медучилища ім. акад. Д. Заболотного; 1986–1989 – аспірантка КНУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. – д.і.н., проф. А. Г. Слюсаренко). 1990 там же захистила канд. дис. “Шефство робітничого класу над селянством в доколгоспний період 1923–1929 рр. (на матеріалах України)”. З 1989 і дотепер – асистент, ст. викл., доц. каф. всесвітньої історії іст. ф-ту Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М.Коцюбинського.

Авторка 40 наук. праць.

Тв.: Ким же насправді був Мелхіседек Значко-Яворський? // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Історія. – Вип.56. – К., 2001; Аграрна політика більшовиків в українському селі в умовах НЕПу: історіографія проблеми // Наук. записки ВДПУ. – Вип.3. – Вінниця,

2001; Перший радянський голодомор в Україні: історіографія проблеми // Там само. – Вип.4. – Вінниця, 2002; Українське селянство і влада в 20-ті рр. ХХ ст.: історіографія // Матеріали міжнар. наук. конф. “Історична наука: проблеми розвитку”. – Луганськ, 2002; Більшовицький “експеримент” в українському селі в 20-ті – на поч. 30-х рр. ХХ ст.: історіографія проблеми // Наук. записки ВДПУ. – Вип. VI. – Вінниця, 2003; Сільськогосподарська кооперація в Україні в 20-х рр. ХХ ст.: історіографічний аспект // Український селянин: Зб. наук. праць. – Вип.7. – Черкаси, 2003.

Дж.: Анкета А. М. Тростогон.

Олег Рабенчук

ТРОЯН Микола Петрович (16.10.1942, м. Макіївка Донецької обл.) – дослідник історії України першої половини ХХ ст., к.і.н. (1988), доц. (1991).

1964–1968 навчався на іст. ф-ті ДонДУ, 1969–1973 – відповідальний секретар укр. товариства охорони пам’яток (м. Донецьк), 1973 – викл. каф. історії України Донецького держ. (нині – національного) ун-ту.

1968–1972 – в аспірантурі цього ж ун-ту. Канд. дис. “Зростання культурно-технічного рівня робітників Донбасу на завершальному етапі соціалістичної індустріалізації (1933–1937)” захистив 1988 в ДонДУ (наук. кер. – д.і.н., проф. З. Г. Лихолобова).

Автор понад 50 праць.

Тв.: Стаханівський рух: новий погляд // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Республ. міжвідомчий зб. наук. праць. – Вип.1. – К., 1991; 33-й: голод: Народна Книга – Меморіал. – К., 1991 (у співавт.); Соціально-економічне становище робітників Донбасу в 30-ті роки. – Донецьк, 1992; Курс лекцій по истории Украины. – Донецьк, 1994; Стахановський рух // Довідник з історії України. – Т.3. – К., 1999 (у співавт.).

Літ.: Лихолобова З.Г. Вибрані праці. – Донецьк, 2003; Шихненко А.М. Історія Донецького басейну другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст. – К.; Донецьк, 2003.

Любов Шепель

ТУЧИНСЬКИЙ Віталій Анатолійович (15.09.1958, с. Петримани Мурованоктуриловецького р-ну Вінницької обл.) – дослідник молдовської національної меншини в Україні, українсько-молдовських відносин, к.і.н. (2002), доц. (2004).

1975–1980 – навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Тараса Шевченка, 1980–2000 – викл. суспільних дисциплін у Вінницькому педучилищі. 2000 – по т.ч. – доц. каф. історії слов'янських народів, заст. декана іст. ф-ту Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. 1997–2001 – аспірант каф. історії України та зарубіжних країн Київського нац. лінгвістичного ун-ту (наук. кер. – д.і.н., проф. В.Курило). 2002 у Чернівецькому нац. ун-ті ім. Ю. Федьковича захистив канд. дис. “Молдовани Півдня України в II пол. XIX – на поч. XX ст.: соціально-економічний та культурний розвиток”. 2005 – заст. дир. з виховної роботи Ін-ту історії, етнології і права ВДПУ.

Автор бл. 40 наук. праць.

Тв.: Молдовани Півдня України в II пол. XIX – поч. XX ст. Історіографічна довідка // Вісник Київського лінгвістич. ун-ту. Серія: Історія. – Вип.2. – К., 2001; Українсько-молдовські зв'язки та переселення молдовського народу на Південь України // Наук. зап. Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Серія: Історія. – Вип.3. – Вінниця, 2002; Роль молдовського народу в заселенні Юга України // Науч. зап. Кишиневського гос. ун-та. – Кишинев, 2003; Східні романці в етнічній історії України. – К., 2004 (у співавт.).

Дж.: Анкета В. А. Тучинського.

Олег Рабенчук

УМАНЕЦЬ Олександр Миколайович (11.01.1951, с. Котелеве Новоселецького р-ну Чернівецької обл.) – дослідник етнокультурних зв'язків народів Центральної та Східної Європи, к.і.н. (1984).

1970–1975 навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Г. Шевченка. З 1975 у Чернігівському держ. пед. ін-ті ім. Т.Г.Шевченка: 1975–1977 асистент каф. загальної історії, 1981–1985 асистент каф. історії

КПРС та наукового комунізму, 1985–1986 асистент каф. загальної історії, 1986–1998 – ст. викл. каф. всесвітньої історії, 1998 — 2001 – в. о. доц. каф. всесвітньої історії. З 2001 – доц. каф. всесвітньої історії.

1977–1980 – аспірант КДУ ім. Т. Г. Шевченка. Канд. дис. “Ідейно-виховна робота партійних організацій на промислових підприємствах України (1956 – 1961)” 1984 захистив у КДУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. – д.і.н., проф. М. М. Матвійчук).

Тв.: Совершенствование организационного руководства массово-политической работой на промышленных предприятиях Украины (1956–1961). – Чернигов, 1981; Интернациональное воспитание рабочего класса Украины в 1950-х – 60-х гг. // Этническая история славян и этнокультурные связи народов Центральной и Восточной Европы: Тез. докл. межреспубл. научной конф. – Чернигов, 1979; Початок десталінізації на Чернігівщині // Сіверянський літопис. – 2001. – №3; Угорські племена на території сучасної України: питання ранньої історії угорців на уроках історії в 7 класі середньої школи // Педагогічні обрії. – 2002. – №1.

Дж.: Анкета О. М. Уманця

Ольга Малюта

ФААС Іван Якович (01.01.1894, стан. Нижньо-Чирська Обл. Війська Донського – 1944) – фахівець із цивільного й процесуального права, римського права й історії права, книгознавець. Син визначного суддівського чиновника в Києві.

Освіта – юр. ф-т ун-ту Св. Володимира. Наприкінці 1919 виїхав до Одеси, де викладав у вищих навчальних закладах. В.о. проф. Одеського ін-ту народного господарства. Зразково описав збірку одес. інкунабул (35 одиниць), здебільшого юрид. змісту. За оцінкою С. Я. Борового, “был человеком широчайшего образования, энциклопедических знаний, блестящий лектор”, але за умов рад. влади реалізуватися не зміг – ані захистити докт. дис. з історії візант. права (“немарксистська”), ні стати професором. Вчений секретар Одеської Центр. наук. б-ки. Секретар бюро Одеської комісії краєзнавства. Під час нім.-румун. окупації – ректор

“Антикомуністичного ун-ту”, організованого за моделлю ін-тів марксизму-ленінізму. До першої річниці визволення Одеси від большевиків видав відповідну брошуру. Наприкінці війни емігрував. По дорозі до Румунії помер від тромбофлебіту.

Тв.: Новый труд по истории права и хозяйства Украины: [Рец. на кн.: Слабченко М. Организация хозяйства Украины. – Ч.1. – Т.1-3. – Одесса, 1922–23] // Вісник Одеськ. комісії краєзнавства. – 1925. – Ч.2-3. Секція соц.-іст.; Давність володіння і гарантія продавця // ЗІФВ УАН. – Кн.13-14. – 1927; Інкунабули Одеської центральної наукової бібліотеки: [Опис пам'яток здебільшого з бібліотеки історика права Р. М. Губе, 1803–1890] // Бібліологічні вісті. – 1927. – №2; Частка мерця й частка душі: Археол.-юрид. розвідка // Вісник Одеськ. комісії краєзнавства. – 1930. – Ч.4-5. Секція археологічна.

Дж. і літ.: Зданевич Б. Перша спроба опису інкунабулів на Україні // ЗІФВ УАН. – Кн.16. – 1928; Наука и научные работники СССР. – Ч. VI. Наука и научные работники СССР. – Часть VI: Без Москвы и Ленинграда. – Л., 1928. – С.439; Боровой С. Воспоминания. – М.; Иерусалим, 1993. – С.142-145, 240, 293, 380.

Сергій Білокінь

ФІЛІМОНОВ Сергій Борисович (1947) – дослідник історії краєзнавства, культури, інтелігенції, історіографії, джерелознавства та методів історичного дослідження, д.і.н. (1992), проф. (1993), акад. Крим. АН (1994).

Закінчив Московський історико-архівний ін-т. З 1976 працює в Сімферопольському держ. ун-ті ім. М. В. Фрунзе (нині – Таврійський нац. ун-т ім. В. І. Вернадського) на іст. ф-ті.

Тв.: Историко-краеведческие материалы архива обществ по изучению Москвы и Московского края. – М., 1989; Краеведческие и документальные памятники (1917–1929 гг.). – М., 1989; Краеведческие организации Европейской России и документальные памятники (1917–1929 гг.). – М., 1991; Хранители истории памяти Крыма. – Симферополь, 1996; Тайны судебных следственных дел: Документальные очерки о жертвах

политических репрессий в Крыму в 1920–1940-е годы / Республиканский комитет Автономной Республики Крым по охране и использованию памятников истории и культуры. – Симферополь, 2000.

Літ.: Професора Таврического национального университета им.Вернадского. 1918–2000. – К., 2000. – С.116-117.

Оксана Янковська

ФРЕНКІН Михайло Самійлович (27.12.1910, м. Баку – 20.02.1986) – дослідник селянського руху, революції та громадянської війни в Росії 1917 – 1922 рр., д.і.н. (1968). Із сім'ї службовців.

Закінчив суспільно-економічний ф-т Ленінградського пед. ін-ту ім. О. Герцена. Працював на Мархлевському робітфаку на Київщині. 1933–1934 ув'язнений за сфабриковану належність до “Польської організації військової” (ПОВ). З 1934 – в аспірантурі Московського державного історико-архівного ін-ту. 1938 захистив канд. дис. “Донське козацтво в останній чверті XVIII ст.”. 1939 – вихід у Ростові монографії “Дон во второй половине XVIII в.”, яку одразу було вилучено й знищено за наказом органів НКВС. 1939 заарештований за повторно сфабриковану належність до ПОВ і проведення антирадянської агітації. 1957 звільнений і реабілітований. Працював н.с. Чернівецького краєзнавчого музею. 1961 повернувся до Москви, працював ст. викладачем історико-архівного ін-ту. 1968 захистив докт. дис., присвячену участі в революційному русі 1917–1918 рр. солдатів IV, VI і IX армій Румунського фронту. 1974 емігрував до Ізраїлю, працював на посаді професора-дослідника на каф. радянології Єрусалимського єврейського ун-ту.

Тв.: Революционное движение на Румынском фронте. 1917 – март 1918 г. Солдаты 8-й армии румынского фронта в борьбе за мир и власть советов. – М., 1965; Русская армия и революция 1917–1918 гг. – Мюнхен, 1978; Захват власти большевиками в России и роль тыловых гарнизонов армии. Подготовка и проведение

Октябрьського мятежа. 1917–1918. – Ієрусалим, 1982; Трагедія крест'янських восстаній в Росії 1918–1921 гг. – Ієрусалим, 1987.

Літ.: Юренко О.П. М.С.Френкін // УІЖ. – 1999. – №8. – С.105-118; Юренко А.П. Русская армия и революция // Военно-исторический журнал. – 2002. – №2. – С.54.

Віктор Крупина

ХАНКО Віталій Миколайович (31.08.1937, м. Полтава) – дослідник історії укр. просторового народного та образотворчого мистецтва XVII–XXI ст., творчості його визначних представників, історії навчальних мистецьких закладів та музеїв Полтавщини, Засл. працівник культури України (1994).

Закінчив мистецтвознавчий ф-т Ін-ту малярства, скульптури та архітектури ім. І. Ю. Рєпіна Академії мистецтв СРСР у м. Ленінграді (тепер С.–Петербург), (1963–1969). Зав. відділом (1970), заст. дир. з наук. роботи (1979–1995) Полтавського худ. музею, доц. каф. образотворчого мистецтва архітектурного ф-ту Полтавського нац. тех. ун-ту ім. Ю. Кондратюка (з 1995) та каф. товарознавства непродовольчих товарів Полтавського ун-ту споживчої кооперації України (з 2002). Чл. Нац. спілки художників України (1987), Нац. спілки майстрів народного мистецтва України (1991), Міжнародної асоціації критиків мистецтва (АІСА, 1997, у Парижі при ЮНЕСКО).

Автор бл. 700 праць, серед них 26 каталогів виставок. Брав участь у вид.: Словник художників України. – К., 1973 (11 статей); УРЕ. – Вид.2. – 1982-1985. – Т.8-12 (21 стаття); Художники народів СРСР: Биобиблиогр. словарь. – М., 1983. – Т.4, кн.1 (8 статей); Полтавщина: Енци. довідник. – К., 1992 (95 статей); Митці України: Енци. довідник. – К., 1992 (15 статей); Мистецтво України: Енци. – К., 1995. – Т.1 (27 статей); Енциклопедія сучасної України. – Т.1-2. – К., 2001–2004 (25 статей).

Тв.: Опанас Сластьон: Бібліогр. покажчик. – К., 1988; Будинок Полтавського земства – програмний твір українського стилю // Полтавський краєзнавчий: сторінки історії та колекції. – Полтава, 1991; Мистецька спадщина у музеї Катерини Скаржинської //

Археологічний збірник Полтавського краєзнавчого музею. – Полтава, 1992. – Вип.2; Культурне і мистецьке життя Полтавщини доби Української Народної Республіки // Полтавська Петлюріана: Матеріали II Петлюрівських читань. – Полтава, 1993; Полтавський художній музей, 1919–1994: Бібліогр. покажчик. – Полтава, 1994; Меценати і колекціонери на Миргородщині // Музеї; Меценати; Колекції. – Полтава, 2000; Незреалізований Сластьонів альбом літографій // Історія України: маловідомі імена, події, факти. – К., 2001. – Вип.12; Словник митців Полтавщини. – [Полтава], 2002.

Літ.: Віталій Ханко – мистецтвознавець: Бібліогр. покажчик. – Полтава, 1993; Лащук Ю. Віталію Ханкові – шістдесят! // Образотворче мистецтво. – 1997. – Ч.2. – С.10; Клименко О. Віталій Ханко // Ант: Вісник археології. – К., 2003. – Ч.10-12. – С.127-128.

Сергій Білокінь

ХОЛОДНИЦЬКИЙ Василь Федорович (06.05.1952, с. Прелипче Заставнівського р-ну Чернівецької обл.) – дослідник процесів радянзації північної Буковини та північної Бесарабії (1940–1950-х рр.), к.і.н. (1986), доц. (1989). Із селян.

1973–1979 навчався на іст. ф-ті Чернівецького держ. ун-ту. 1979–1982 – лаборант, ст. лаборант, зав. кабінету “Історії КНРС” Чернівецького держ. ун-ту. 1982–1985 – навчався в аспірантурі КНУ ім. Т. Шевченка. Під керівництвом д.і.н., проф. Г. Г. Письменного в 1986 захистив канд. дис. “Партійне керівництво комсомолом по прискоренню науково-технічного прогресу. 1976–1980 рр. (На матеріалах промислових підприємств України)”. 1986–1991 – викл., ст. викл., доц. каф. історії СРСР, історії країн Сх. Європи, історії нового та новітнього часу іст. ф-ту Чернівецького держ. ун-ту. З 1994 – чл. асоціації Дослідників голодомору в Україні при Ін-ті історії України НАН України, з 2002 – член Ради асоціації. З 2000 – доц. каф. історії нового та новітнього часу іст. ф-ту Чернівецького держ. ун-ту.

Автор понад 30 друк. праць.

Тв.: Буковина: історичний нарис. – Чернівці, 1998 (у співавт.); Буковинський край у голодоморному вирі 1946–1947 років // Голод

1946–1947 років в Україні: причини і наслідки. – К.; Нью-Йорк, 1998; До питання політичних репресій на Буковині 1940–1941 рр. // Тоталітарна держава і політичні репресії в Україні у 20–80-ті роки: Матеріали міжнар. наук. конф. – К., 1998; Буковина // Немцы России: Энциклопедия. – Т.1. – М., 1999 (у співавт.); До питання форм і методів боротьби органів радянської влади проти ОУН-УПА Чернівецької області // Наук. записки з української історії. – Вип.ІV. – Переяслав-Хмельницький, 1999; Повстанський рух у таборах ГУЛАГу (кінець 40-х – початок 50-х років) // Українці в архіпелазі ГУЛАГ. Матеріали наук.-прак. конф. – Чернівці, 1999; Становлення радянських адміністративних органів влади на території Північної Буковини та Північної Бессарабії // Міжнар. наук. конгрес „Українська історична наука на порозі ХХІ століття”. – Т.1. – Чернівці, 2001; Поляки Буковини під час Другої світової війни // Сторінки воєнної історії України. – Вип.5. – К., 2001; З історії взаємовідносин між радянськими і німецькими представниками в радянсько-німецькій змішаній комісії по евакуації буковинських німців у Чернівцях // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. – Вип.123-124. Історія. – Чернівці, 2001; Zur Geschichte der Umsiedlung und Deportation der Bevölkerung der Nordbukowina in den Jahren 1940-1941 // An der Zeiten Rander: Czernowiz und die Bukowina Geschichte, Literatur, Verfolgung, Exil. – Wien, 2002.

Дж. і літ.: Анкета В. Ф. Холодницького; Веселова О., Ковпак Л., Яценюк П. Наукове співробітництво істориків Чернівецького державного університету та Інституту історії НАН України // Матеріали II Міжнар. іст.-краєзн. наук. конференції. – Чернівці, 1995; Добржанський О., Фісанов В. Науковий вісник Чернівецького університету. – Вип.6-7. Історія: зб. наук. праць. – Чернівці, 1996; Питання історії, історіографії, джерелознавства та архівознавства Центральної та Східної Європи: Зб. наук. праць. – К.; Чернівці, 1997; Васюк Л. І. Триптих у свічаді. – Чернівці, 2000.

Віктор Крупина

ЦВЕТКОВ Гліб Миколайович (27.06.1927, м. Тирасполь Молдавської РСР – 30.11.1996, м.Київ) – дослідник історії міжнародних відносин та зовнішньої політики СРСР і США, д.і.н. (1973), проф. (1973), акад. Укр. Академії політичних наук (1993), Засл. діяч науки УРСР (1981).

Закінчив ф-т міжнародних відносин КДУ (1952) і аспірантуру каф. міжнародних відносин і зовнішньої політики СРСР КДУ (1955). Захистив канд. дис. “Провал антирадянської політики США в період світової економічної кризи 1929–1933 рр.” (1955). Ст. викл. (з 1955), доц. (з 1958) каф. нової історії і міжнародних відносин КДУ. З 1959 – заст. декана іст.-філос. ф-ту, з 1960 – декан підготовчого ф-ту для іноземних громадян, з 1962 – проректор КДУ з навчально-виховної роботи зі студентами-іноземцями і зв’язках із зарубіжними країнами. З 1969 – зав. каф. міжнародних відносин і зовнішньої політики СРСР, з 1973 – в.о. декана ф-ту міжнародних відносин та міжнародного права КДУ. У 1973 захистив докт. дис. “Політика США по відношенню до СРСР в 30-х роках”. Декан ф-ту міжнародних відносин і міжнародного права КДУ (1976–1978), проф. каф. міжнародних відносин і зовнішньої політики СРСР КДУ (з 1990).

Тв.: Політика США в отношении СССР накануне Второй мировой войны. – К., 1973; СССР и США: отношения, влияющие на судьбы мира. – К., 1988; Внешнеполитическая стратегия КПСС и новое политическое мышление в ядерный век. – К., 1988; Победа, изменившая мир. – К., 1990; Міжнародні відносини та зовнішня політика (1917–1945-ті рр.): Підручн. – К., 1997.

Дж. і літ.: Архів Київського національного ун-ту ім. Т. Шевченка. – 1996 р. – Спр.84; Вербовий О.В., Казьмирчук Г.Д. Цветков Гліб Миколайович // Історичний факультет Київського національного університету ім. Т. Шевченка: минуле й сьогодення. – К., 2004. – С.308.

Геннадій Стрельський

ЦИГАНЕНКО Лілія Федорівна (01.06.1963, м. Ізмаїл Одеської обл.) – дослідниця питань українських козацьких формувань на півдні України, історії Дунайського козацького війська та іноземної колонізації Придунав’я, к.і.н. (1997), доц. (1997).

1981–1986 навчалася на іст. ф-ті ОДУ ім. І. Мечнікова. З 1986 – в Ізмаїльському держ. пед. ін-ті: викл., 1987 – вивільнений секретар комітету комсомолу. 1988–1991 – аспірантка ОДУ ім. І. Мечнікова. З 1992 в Ізмаїльському держ. пед. ін-ті: ст. викл. каф. етнології, 1997–1999 – доц. каф. всесвітньої історії, з 1999 – декан ф-ту укр. філології та історії. Нині працює на посаді доц. каф. всесвітньої історії Ізмаїльського держ. пед. ін-ту.

Канд. дис. “Українське козацтво в Північно-Західному Причорномор’ї (XVI – 60-і рр. XIX ст.)” захистила 1997 в КНУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. – д.і.н., проф. Н. М. Якупов, д.і.н., проф. А. К. Тичина).

Автор понад 20 наук. праць.

Тв.: К вопросу об истории Дунайского козацкого войска: Сб. науч. трудов к 50-летию ИГПИ. – Измаил, 1995; Козаки в Придунав’ї після скасування Запорозької Січі // Українське Придунав’я: історичні парадигми буття і сучасність. – К., 1996; Українське Придунав’я. – Т.І. – Измаїл, 1998 (у співавт.); Про організацію освіти в Дунайському козацькому війську // Наукові записки Національного університету ім. М. Драгоманова. – К., 1998; Німецькі колонії на землях Південної України. // Зб. наук. праць ІДПІ. – Вип.7. – Измаїл, 1999.

Дж. : Анкета Л. Ф. Циганенко.

Наталія Васильєва

ЧЕРНЕНКО **Анатолій Михайлович** (29.04.1926, с. Яблунівка Прилуцького р-ну Чернігівської обл. – 27.10.2000, м. Дніпропетровськ) – дослідник історії політичних партій та рухів у кінці XIX – на початку XX ст., д.і.н. (1969), проф. (1972). Із селян.

1946–1951 навчався на іст. ф-ті Львівського держ. ун-ту. Канд. дис. по темі “Боротьба В. І. Леніна за формування партійних кадрів в період утворення РСДРП (1893–1903 рр.)” захистив у 1958, докт. дис. по темі “В.І.Ленін і закордонні більшовицькі організації” – у 1969.

З 1976 – в ДДУ: 1976–1980 – професор каф. історії КПРС, 1980–1990 – зав. каф. історії КПРС, 1990–1995 – проф. каф. політичної історії (з 1992 – української історії та етнополітики). 1977–1997 – декан іст. ф-ту цього ж ун-ту.

Автор понад 350 наук. праць.

Тв.: В.І.Ленін і закордонні більшовицькі організації. – К., 1969; Російська революційна еміграція в Австралії. – К., 1978; Російська революційна еміграція в Америці. – К., 1989.

Дж.: Анкета А. М. Черненко.

Любов Шепель

ЧІКОЛІНІ Людмила Сергіївна (09.04.1917, с.Ютанівка Острогоського р-ну Воронежської обл., Росія) – дослідниця історії середніх віків та нової історії, д.і.н. (1978), проф. (1978).

Закінчила Московський міський пед. ін-т (1937) і аспірантуру каф. історії середніх віків МДУ ім. М. В. Ломоносова (1939). З 1939 – доц., зав. каф. історії, декан іст. ф-ту Коломенського пед. ін-ту. У 1946 захистила канд. дис. “Соціально-політичні погляди Томмазо Кампанелли”. У 1946–1949 – доц. Московського обласного пед. ін-ту. З 1949 – доц., з 1950 – зав. каф. нової історії, згодом – історії середніх віків КДУ. У 1978 захистила докт. дис. “Ідеї спільності і соціальної рівності в Італії XVI – початку XVII ст.”. З 1978 – проф. каф. історії середніх віків і стародавнього світу КДУ ім. Т. Шевченка. У 1981 виїхала на роботу в Ін-т всесвітньої історії АН СРСР (Москва).

Автор понад 50 наук. і наук.-метод. публікацій.

Тв.: Общественный строй славян в VI – VII веках и движение их на Балканский полуостров. – К., 1953; Социальная утопия в Италии. XVI – начало XVII в. – М., 1980; Движения за реформу церкви в Италии. Культура Италии XVI – первой половины XVII в. // История Европы с древнейших времен до наших дней: В 8 т. – М., 1993. – Т.3. От средневековья к новому времени (конец XV – первая половина XVII в.).

Дж. і літ.: Архів Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – 1981р. – Спр.78; Казьмирчук Г.Д. Чіколіні Людмила Сергіївна // Історичний факультет Київського національного університету ім. Т. Шевченка: минуле й сьогодення. – К., 2004. – С.309.

Геннадій Стрельський

ЧУБІНА (КРАМАРЧУК) Тетяна Дмитрівна (08.03.1972, с. Вершачі Чигиринського р-ну Черкаської обл.) – дослідниця політичної історії України, зокрема становища та розвитку національних меншин в іншоетнічному середовищі; проблем міжнаціональних відносин та механізмів формування національних діаспор; ролі особи в історії; к.і.н. (2000), доц. (2000). Із службовців.

Закінчила іст. ф-т Кіровоградського держ. пед. ін-ту ім. В. Винниченка (1989–1994); працювала асистенткою каф. народознавства цього ж вузу (1994–1997). З 1997 по 2000 навчалася в аспірантурі Черкаського інженерно-технологічного ін-ту. З 2000 – доц. каф. гуманітарних та соціально-економічних дисциплін Черкаського ін-ту пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля МНС України, майор внутрішньої служби. Під керівництвом д.і.н., проф. М.І.Бушина в ДонНУ захистила канд. дис. за темою “Українська діаспора Республіки Башкортостан: історія формування та особливості існування в іншоетнічному середовищі” (2000).

Автор бл. 30 друк. праць.

Тв.: Технологическое управление межнациональными отношениями. – Черкасы, 1999 (у спіавт.); Історія України. Навч. посібн. – Черкаси, 2000 (у спіавт.); До питання збереження етнічної самосвідомості українців у Республіці Башкортостан // УІЖ. – 2000. – №1; Західноукраїнська діаспора: регіони розселення та специфіка перебування в іншоетнічному середовищі // Історичні та політологічні дослідження. – 2001. – №4; Східна українська діаспора: динаміка чисельності та регіони розселення // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки та знахідки. – Вип.11. – К., 2002; Українці в світі. Навч. посібн. – Черкаси, 2003 (у спіавт.); Соціологія: Курс лекцій. – Черкаси, 2004.

Літ.: Бушин М., Лазуренко В. Черкаський край в особах. 1914 – 2001: Чигиринщина. – Черкаси, 2003. – С.174-175, 235; Мащенко І. Бушин Микола Іванович. – Черкаси, 2003. – С.18; Бушин М. Україна – моя Батьківщина. – Черкаси, 2003. – С.33, 43, 209, 214-218, 244; Лазуренко В. Терези долі і науки. – Черкаси, 2004. – С.52, 76-78, 174, 176.

Василь Швидкий

ЧУХЛІБ Тарас Васильович (20.08.1966, с. Ольшаниця Рокитнянського р-ну Київської обл.) – дослідник історії України XVI – XVIII ст., зокрема історії укр. козацтва та міжнародного становища України ранньомодерної доби, к.і.н. (1995), лауреат стипендії для молодих вчених Президії НАН України (1994), лауреат премії ім. М. Грушевського НТШ в США (2003).

1986–1991 навчався на іст. ф-ті Київського держ. пед. ін-ту ім. О. Горького (нині – НПУ ім. М. Драгоманова). З 1991 – в Ін-ті історії України НАН України: аспірант відділу історії України середніх віків, 1994 – м.н.с., 1995 – н.с., 1997 – с.н.с., 2005–по т.ч. – пр.н.с. того ж відділу. У 1995 захистив канд. дис. “Правобережна Україна у сфері геополітичних інтересів країн Східної та Південно-Східної Європи (60-ті рр. XVII – поч. XVIII ст.)” (наук. кер. – акад. НАН України В. А. Смолій).

Протягом 1993 стажувався в Ін-ті історії Варшавського ун-ту (Польща). 1996–1998 брав участь у Міжнар. школі гуманітарних досліджень Центрально-Східної Європи (Варшава, Львів, Краків). З 1994 – голова Ради молодих вчених при Ін-ті історії. З 1998 – директор Науково-дослідного ін-ту козацтва. Заст. відповід. редактора наук. щорічників “Український історичний збірник” та “Україна в Центрально-Східній Європі”. Чл. правління Українського ін-ту воєнної історії та спеціалізованої вченої ради при Національній академії оборони України. Чл. Ради Українського козацтва при Президентові України.

Як автор брав участь у підготовці колективних праць: “Історія України: нове бачення: в 2-х т.” (1995); “Володарі гетьманської булави: історичні портрети” (1994, 1995); “Полководці Війська Запорозького: історичні портрети” (1998, 2003); “Києво-Могилянська академія в іменах XVII – XVIII ст.” (2001); “Історія української культури” (Т.3, 2003).

Автор бл. 170 наук. і наук.-попул. праць.

Тв.: Козацький устрій Правобережної України (остання чверть XVII ст.). – К., 1996; Гетьманська Україна. – К., 1999 (у співавт.); Історія України в особах: Козаччина. – К., 2000 (у співавт.); Незнайомі Кліо. – К., 2002 (у співавт.); Гетьмани і монархи.

Українська держава у міжнародних відносинах 1648–1714 рр. – К., 2003; Переяслав 1654 року та проблема міжнародного утвердження українського гетьманату. – К., 2003; Гетьмани Правобережної України в історії Центрально-Східної Європи (1663–1713). – К., 2004; Незнайома Кліо: таємниці, казуси і курйози української історії. Козацька доба. – К., 2004 (у співавт.); Гетьмани і монархи (вид. 2-е, доопрацьоване). – К., 2005.

Дж. і літ.: Анкета Т. В. Чухліба; Край козацький: Довідн. з історії Лисянщини. – К., 2004. – С.356-357; Чухліб Т. Гетьмани і монархи (вид. 2-е, доопрацьоване). – К., 2005.

Наталія Васильєва

ШЕВЧЕНКО Ігор Іванович (10.02.1922, Радосьць, поблизу Варшави, Польща) – історик-візантолог, філолог.

Навчався у Карловому ун-ті у Празі, Лювенському католицькому ун-ті у Бельгії. Докторати Карлов ун-т у Празі (1945) – класична філологія; Лювенський ун-т (1949) – візантійська історія. З 1949 – в США. Викладав у Каліфорнійському, Мічиганському та Колумбійському ун-тах. З 1965 – в Гарвардському ун-ті. З 1973 – співдиректор Гарвардського українського наук. ін-ту. Проф. Колумбійського та Гарвардського ун-тів. Автор праць з історії відносин Київської Русі та Візантії, візантійської історії та літератури. Переклав українською твір Д.Орвела “Колгосп тварин” (Новий Ульм, 1947). Д. чл. УВАН. Іноземний член НАН України (1991).

Тв.: A New Fragment of Sappho? // The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S. – New York, 1951. – Vol.1. – №2; An Important Contribution to the Social History of Late Byzantium // Там само. – New York, 1952. – Vol.2. – №4; A Neglected Source of Muscovite Ideology // Harvard Slavic Studies. – 1954. – №2; Three Paradoxes of the Cyrilo-Methodian Mission // Slavonic Review. – 1964. – Vol.23. – №2; Society and Intellectual Life in the Fourteenth Century // XIV Congrès International des études Byzantines (Bucarest, 6-12 septembre 1971): Raports. Bucharest, 1971; Society and Intellectual life in Late Byzantium. – London, 1981; Ideology, Letters and Culture in the Byzantine World. – London, 1982; Religious

Polemical Literature in the Ukrainian and Belarusian Lands in the Sixteenth and Seventeenth Centuries // Journal of Ukrainian Studies (Toronto). – 1992. – Vol.17. – №1/2; Inscriptions East and West in the Millennium: The Common Heritage and the Parting of the Ways // Harvard Ukrainian Studies: Cultures and Nations of Central and Eastern Europe: Essays Honor of Roman Szporliuk (Cambridge). – 1998. – Vol.22; Україна між Сходом і Заходом: Нариси із історії культури до початку XVIII століття / Пер. з англ. М.Габлевича. – Львів, 2001.

Літ.: Ukrainians in North America: A Biographical Directory of Noteworthy Men and Women of Ukrainian Origin in the United States and Canada / Ed. D.M.Shtohryn. – Champaign, 1975; Harvard Ukrainian Studies: Okeanos: Essays presented to Ihor Sevchenko on his Sixtieth Birthday by his Colleagues and Students (Cambridge). – 1983. – Vol.7. [Бібліогр. праць Ш. Р.8-26.]; Національна академія наук України: Персональний склад. 1918-1998. – К., 1998.

Олексій Ясь

ШЕВЧЕНКО Лариса Вячеславівна (31.03.1940, м. Миколаїв) – дослідниця пам'яток історії та культури України XIX – XX ст.

Після закінчення іст.-філос. ф-ту КДУ ім. Т. Шевченка (1962) працювала у 1962–1964 – н.с. Київського державного міського архіву (Держархів м.Києва), 1964–1972 – бібліотекарем, ст. бібліографом, ст. редактором наук. бібліотеки КДУ. 1972–1975 – аспірантура на каф. педагогіки КДУ, підготовлена канд. дис. “Педагогічні погляди М. І. Пирогова в галузі вищої освіти” (наук. кер. – д.пед.н., проф. М. М. Грищенко), але не захищена у зв’язку із захистом дис. на аналогічну тему в Москві. 1975–1979 – зав. кабінетом Київського пед. ін-ту ім. М. Горького, 1979–2001 – м.н.с. Ін-ту історії України відділу історико-краєзнавчих досліджень, регіональних проблем історії України, з 2001 – по т.ч. – м.н.с. відділу по розробці архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ при головній редколегії наук.-док. серії книг “Реабілітовані історією”.

Автор більше 130 історико-краєзнавчих праць.

Тв.: Увековечение подвига советского народа в Великой Отечественной войне в памятниках. – К., 1990 (у співавт.);

М.І.Пирогов в Україні: проблеми дослідження. – К., 1998; Звід пам'яток історії та культури України. – Т.1. – К., 2002; Т.2. – К., 2004 (чл. автор. колективу).

Дж. і літ.: Анкета Л. В. Шевченко; Краєзнавці України (Сучасні дослідники рідного краю): Довідн. – К.; Кам'янець-Подільський, 2003. – Т.1.

Любов Шепель

ШЕРЦЛЬ Річард Іванович (1850–1913) – дослідник історії Риму, нумізмат, д.і.н. (1893).

У 1860–1869 навчався в нім. гімназії в м.Празі. Після закінчення гімназичного курсу вступив на філос. ф-т Празького ун-ту. У 1872 прийнятий до числа слов'янських стипендіатів у Санкт-Петербурзі. Склавши іспит на звання викладача старовинних мов на іст.-філол. ф-ті С.-Петербурзького ун-ту, у 1874 був призначений учителем класичних мов у другу Харківську гімназію. У 1875 переведений до першої гімназії. Після магістерського іспиту і захисту дис. “Разбор местного и дательного падежей в классических языках сравнительно с санскритским” у 1880 був затверджений у ступені магістра словесності, а в 1882 – штатним доц. каф. римської словесності іст.-філол. ф-ту Харківського ун-ту. 1890 – призначений екстраординарним проф. на каф. класичної філософії, а після захисту докт. дис. “Римское монетное дело” (1893) був затверджений у званні екстраординарного проф. З 1894 – ординарний проф. по тій же кафедрі.

Читав лекції з таких курсів: римські державні старожитності, римські приватні старожитності, історія римської літератури, римська монетна справа, греко-латинська метрика і пояснення творів різних латинських авторів.

З 1886 тривалий час завідував нумізматичним кабінетом Харківського ун-ту. Привів до ладу зібрання монет та медалей, склав та опублікував каталог нумізматичної колекції ун-ту.

Тв.: Описание медалей и монет, хранящихся в нумизматическом кабинете императорского Харьковского университета. – Ч.1: Медали и монеты средних и новых веков; – Ч.2: Древние монеты

(с включением византийских). – X., 1920; – Ч.3: Восточные монеты. – X., 1921.

Літ.: Біобібліографічний словник учених Харківського університету. – Т.2. – Історики. – Харків, 2001. – С.115-116.

Оксана Янковська

ШИШМАНОВ Іван Димитров (22.06./04.07./1862, м. Свиштов (Болгарія) – 22.06.1928, м. Осло (Норвегія); похований у Софії (Болгарія) – етнограф, фольклорист, літературознавець, громадський діяч, дослідник історії культурних зв'язків Болгарії з Україною. Зять М. П. Драгоманова.

Навчався у Віденському педучилищі; Ієнському, Женевському і Лейпцігському ун-тах. Доктор філософії (1888). Один із засновників і проф. (1894) Софіївського ун-ту.

У 1903–1907 – міністр освіти Болгарії. Автор досліджень з проблем історії, етнографії, слов'янської і світової культури, народної освіти, літературознавства. Підтримував творчі контакти з українськими громадськими, науковими і культурними діячами – М. Драгомановим (одружений на його дочці Лідії), І. Франком, Л. Українкою, М. Павликом, В. Гнатюком, К. Студинським та ін. Автор перших в Болгарії праць про українсько-болгарські літературні зв'язки, про діячів української культури ХІХ – початку ХХ ст. У 1907 обраний почесним проф. Харківського ун-ту, 1914 – д. чл. НТШ у Львові. У 1918 очолював болгарську дипломатичну місію в Києві. 1919 повернувся до Софії. Підтримував тісні зв'язки з українськими політичними емігрантами. 1926 був обраний головою Болгаро-українського т-ва .

Тв.: Т.Шевченко – його творчість і його вплив на болгарських письменників перед визволенням. – Софія, 1914 (болг. мовою); Роль України в болгарськiм відродженні. – Відень, 1916; Студії, рецензії, листи. – Софія, 1969 (болг. мовою).

Літ.: Димов Г. Іван Шишманов – історик літератури і критик. – Софія, 1956 (болг. мовою); Шульгин О.Я. Без території. Ідеологія та чин уряду УНР на чужині. – К., 1998. – С.63, 334; Наріжний С. Українська еміграція. – Ч.І. – Прага, 1942. – С.261; Наріжний С.

Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919–1939 рр. (матеріали, зібрані С.Наріжним до частини другої). – К., 1999. – С.119; Чорній В. Шишманов Іван Димитров // Довідник з історії України (А–Я): Посібн. для середніх загальноосвітніх навчальних закладів. – К., 2001. – С.1090-1091.

Геннадій Стрельський

ШУМЕЛДА Яків (1914, с. Бушковичі Перемиського пов., нині Польща – 03.02.1993, Сан-Франціско, США) – економіст, політолог, історик, мемуарист, громад.-політ. діяч, член УВАН у США.

В 30-ті – студент. діяч у Празі та Берліні (стипендіат Укр. Наукового Ін-ту). Доповідач на XI з’їзді Центр. Екзекутиви Спілки Укр. студентів у Відні 17–18.06.1939 та на Ювілейному з’їзді Укр. Академічної Громади у Празі 18–20.10.1940. Член теренової екзекутиви та Проводу ОУН. З початком війни у складі похідних груп ОУН дістався Києва, де став членом управи міста, керівником відділу скарг і пропозицій (до кінця листопада 1941), головою секретаріату центрального керівництва ОУН. Вів організаційну роботу, розробив інструкції і статuti для новостворюваних “Просвіт”. В грудні 1941 – арештований гестапо; звільнений до повного з’ясування справи, перейшов у підпілля. По війні емігрував спочатку до Німеччини, де викладав у Високій Економічній школі в Мюнхені (1946–1948) політекономію, економічну політику, історію соц.-екон. доктрин, а згодом – до США. Професор вищих учбових закладів Сан-Франціско. Дослідник історії укр. націоналізму та еміграційного студентського руху, питань внутрішньої політики СРСР.

Автор наук. праць, в т.ч. біографії генерала М.Капустянського (1985), статей, рецензій в еміграційній періодиці (“Український історик”, “Визвольний шлях” та ін.).

Тв.: Нарис життя українського студентства в середущій Європі за останніх 20 літ // Двадцять літ Української Академічної Громади. – Прага, 1941; Економія промисловості. – Мюнхен, 1948; Українська машинобудівельна і металообробна промисловість // Визв. шлях. – 1954. – №2; Від Маркса до Маленкова. – Париж, 1955; Похід ОУН на Схід // ОУН. 1929–1954. – Б.м., 1955; Те саме.

– Львів, 1991; Те саме // На зов Києва. – К., 1993; Зміни в СРСР після смерті Сталіна. – Париж, 1957; Стратегія і тактика українського визвольного руху. – Чикаго, 1966; На половині дороги: Спогади. – Мюнхен; Париж, 1985; Чому загинув д-р О.Кандиба-Ольжич у концентраційному таборі: Замітки на тлі подій 1938–1939 рр. і споминів автора // Український історик. – 1986. – №1/4.

Літ.: Студійна конференція // Український історик. – 1965. – №6. – С.45; Артюшенко Ю. Події і люди на моєму шляху боротьби за державу 1917–1966. – Чикаго, 1966. – С.117; ЕУ. – 1984. – С.3903; Яків Шумелда // ОУН. Минуле і майбутнє. – К., 1993. – С.191; Епс. of Ukraine. – 1993. – Vol.IV. – P.685; Вовк О. Висвітлення тематики ОУН і УПА в журналі “Український історик” // Український історик. – 1994. – №1/4. – С.93; Антонович Ом. Спогади. – К.; Вінніпег, 1999. – С.252.

Галина Герасимова

ЩЕДРИНА Діана Савівна (10.11.1924, с. В.-Волочек Калінінської обл., РФ – 14.11.2003, м.Москва) – дослідниця історії Комуністичної партії України, архівіст, к.і.н. (1974), засл. працівник культури УРСР (1978).

1946 закінчила історико-архівний ін-т (м. Москва). 1946 – н.с. ЦДАЖР (м. Москва). 1948-1952 – с.н.с. управління МВС архівного відділу (м.Проскурів). 1952–1953 – перший секретар міськкому ЛКСМУ (м. Хмельницький). 1954–1955 – інструктор міськкому партії (м. Миколаїв). 1955–1957 – інструктор партархіву Ін-ту історії партії при ЦК КПУ, 1957–1988 – с.н.с. сектору партархіву Ін-ту. 1992–1997 – в.о. заст. дир., гол. охоронець фондів голова ЕПК ЦДАГО України. Була чл. ЦЕПК Архівного управління МВС УРСР, чл. вченої та методичної рад Головного архівного управління при Кабінеті Міністрів УРСР, чл. республіканської ради по координації історико-партійних наук. досліджень, чл. Бюро Археографічної комісії АН УРСР, чл. редколегії ж. “Архіви України”. Канд. дис. “Діяльність істпарту ЦК КП(б)У і його місцевих органів по створенню джерельної бази історико-партійної науки. 1921–1923 рр.” (наук. кер. – к.і.н. Г. М. Мултих).

Авторка понад 50 публікацій.

Тв.: Діяльність іспартів України по збиранню документів з історії партії та Жовтневої революції (1921–1924 рр.) // УІЖ. – 1974. – №2; Діяльність Одеського губернського іспарту по збиранню історико-революційних документів (1922–1925 рр.) // Архіви України. – 1974. – №2; Партійні архіви обкомів Компартії України та завдання щодо поліпшення науково-довідкового апарату до їх фондів // Там само. – 1975. – №3 (у співавт.); Компартия Украины в решениях и резолюциях съездов, конференций и пленумов ЦК. – Т.1. – К., 1976 (у співавт.).

Дж. і літ.: ЦДАГО України. – Особова справа Щедриної Д.С.; Українські архівісти. – К., 2002.

Оксана Янковська

ЩЕПОТЬЄВ Володимир Олександрович (псевдонім – Будищанець В.; 25.10.1880, Полтава – 09.11.1937, Полтава) – літературознавець, історик, етнограф, фольклорист, краєзнавець, архівіст, педагог, композитор, перекладач.

Закінчив Полтавську духовну семінарію (1900) та словесний відділ Петербурзької Духовної Академії (1904). У 1904–1917 викладав у середніх навч. закладах Полтави (Полтавській єпархіальній дівочій школі, музичній школі Полтавського відділу Російського музичного т-ва), 1917–1928 викладав у Полтавському вчительському ін-ті (з 1921 – ІНО), у 1921–1923 – його ректор. Одночасно у 1918–1921 викладав на історико-філологічному ф-ті Харківського ун-ту та у багатьох середніх навчальних закладах Полтави, зокрема у 1917 брав участь в організації і був першим директором 1-ї Полтавської української гімназії ім. Котляревського. 1926 отримав звання професора української та зарубіжної літератури і мовознавства.

З 1909 – член Полтавської губернської архівної комісії., виконував обов'язки бібліотекаря губернського архіву. У 1917 був одним із засновників Українського наукового товариства дослідження пам'яток старовини й мистецтва на Полтавщині (з 1924 – Полтавське наукове при ВУАН т-во), виконував обов'язки його секретаря, у 1924–1928 був його головою, очолював секцію

мови і термінології та літературно-етнографічну підсекцію. У 1920 брав участь в організації Пролетарського музею (згодом Полтавський державний музей), був завідуючим Кабінету фольклору та мови історико-етнографічного відділу. Одночасно у 1922–1925 очолював відділ історії революції Полтавського окружного архіву, а потім – і сам архів.

У 1920-х активно працював у ВУАН: був членом Етнографічної комісії та Постійної комісії для видання пам'яток новітнього письменства. Науковий співробітник Харківської каф. історії української культури ім. акад. Д. І. Багалія.

1929 заарештований у сфабрикованій справі “Спілки визволення України” і засланий до м. Славгорода Алтайського краю (РСФРР), де працював учителем російської мови у Славгородському сільськогосподарському технікумі. 1934 повернувся в Україну. Через заборону проживати у Полтаві оселився у с. Веприк Гадяцького р-ну Полтавської обл., де займався перекладацькою діяльністю, керував постановками сільського драматичного гуртка. 22.09.1937 повторно заарештований і звинувачений у проведенні контрреволюційної націоналістичної агітації, переховуванні націоналістичної літератури, участі у контрреволюційній організації. Розстріляний. Реабілітований 1958.

Автор більше 100 наук. праць, 108 музичних творів (пісні, романси, хори, лібрето опери “Семінаристка”).

Тв.: Главные темы религиозно-песенного творчества украинского народа в христианский период // Труды Полтавской ученой архивной комиссии. – Вып. VII. – Полтава, 1910; Демократические симпатии И.П.Котляревского (К 50-летию со дня освобождения крестьян) // Там само. – Вып. VIII. – Полтава, 1912; Народные песни, записанные в Полтавской губернии (с нотами). – Полтава, 1915; Славный музыка Микола Лисенко. – Полтава, 1919; Етнографія і архівні матеріали // Етнографічний вісник. – 1926. – №2; Мова наших школярів // Там само. – 1927. – №3.

Літ.: Наука и научные работники СССР. – Часть VI. Научные работники СССР без Москвы и Ленинграда. – Л., 1928; Бабенко Л. Велетень літературного краєзнавства (В.О.Щепотьєв) // Репресоване

краєзнавство (20-30-і роки). – К., 1991; Іваненко Л. Володимир Щепотьєв // Родовід. – 1995. – № 2 (11); Ротач П. Щепотьєв Володимир Олександрович // Українські архівісти: Біобібліографічний довідник. – Вип.1 (XIX ст. – 1930-і рр.). – К., 1999.

Оксана Юркова

ЩЕРБА (БІЛОУСОВА) Тетяна Володимирівна (19.01.1967, с. Тишківка Новомиргородського р-ну Кіровоградської обл.) – дослідниця історії України другої половини XIX ст., к.і.н. (2001).

1988–1993 – студентка іст. ф-ту Кіровоградського держ. пед. ін-ту; 1988–1993 – викл. історії та суспільствознавства, 1993–1995 – вчитель історії сш; 1995–1996 – м.н.с. Черкаського обл. краєзнавчого музею; 1996–1999 – пр. архівіст держ. архіву Черкаської обл., з 2000 – в Черкаському ін-ті пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля на каф. управління.

Канд. дис. “Міське громадське управління (самоврядування) на Правобережній Україні у другій половині XIX ст.” (наук. кер. – д.і.н., проф. Г. Д. Казьмирчук) захистила 2001 в ДонНУ.

Тв.: Становлення органів міського громадського управління 1870–1892 рр. (За матеріалами Черкаської міської думи) // Архівознавство: Археолог. міжвідомчий зб. наук. праць. – Вип.1. Архіви і особа. – К., 1999; Становлення органів міського громадського управління на Правобережній Україні у другій половині XIX ст. – Черкаси, 2000.

Дж.: Анкета Т. В. Щерби.

Любов Шепель

ЩЕРБИНА Йосип Тимофійович (03/16/11.1913, Артюхівка, Роменського пов. Полтавської губ. (нині Роменського р-ну Сумської обл.) – ?) – дослідник історії робітничого руху на початку XX ст. та історії більшовицьких організацій України, д.і.н. (1965), проф. (1969). Із селян.

Закінчив іст. ф-т Харківського ун-ту (1939). Навчався в аспірантурі цього ж ун-ту (1939–1941) та Ін-ту історії України АН УРСР (1946–1948) під керівництвом д.і.н. М. А. Рубача. Захистив

канд. дис. “Робітничий клас України в роки першої сталінської п’ятирічки” (1948). З 1948 – в Ін-ті історії України (пізніше Ін-т історії) АН УРСР: м.н.с. (1948–1949), учений секретар (1951–1953), с.н.с. (1953–1968). Захистив докт. дис. “Робітничий клас України та його революційна боротьба в 1914–1917 рр.” (1965). Завідувач (1968) та проф. (1969) каф. марксизму-ленінізму в Київському ін-ті культури.

Тв.: Легендарний герой громадянської війни Г.І.Котовський. – К., 1950; Непорушний союз соціалістичних націй. – К., 1954; Зміни в складі промислових робітників України в роки Першої світової війни // Наук. записки Інституту історії АН УРСР. – К., 1957. – Т.9; Робітничий клас України та його революційна боротьба у 1914–1917 роках. – К., 1963; Лютнева буржуазно-демократична революція на Україні // УДЖ. – 1967. – №2; Робітничий клас України в період першої світової війни і другої революції в Росії // Історія робітничого класу УРСР. – К., 1967. – Т.1.

Літ.: РЕІУ. – Т.4. – К., 1979 ; Санцевич А.В., Комаренко Н.В. Развитие исторической науки в Академии наук Украинской ССР. 1936–1986 гг. / Под ред. Ю.Ю.Кондуфора. – К., 1986; Вчені Ін-ту історії України: Біобібліографічний довідник. Серія “Українські історики”. – К., 1998.

Олексій Ясь

ЮРЧУК Василь Ісакович (19.08.1921, с. Бродецьке Козятинського р-ну Вінницької обл. – 05.08.2001, м. Київ) – дослідник історії Комуністичної партії України, д.і.н. (1966), проф. (1967), засл. працівник вищої школи УРСР (1972).

1942 закінчив Об’єднаний укр. ун-т у Кзил-Орді (Казах. РСР). 1946–1949 – аспірант каф. історії КПРС КДУ. 1949 – ст. лаборант каф. історії КПРС, 1949–1952 – ст. викл., 1952–1954 – зав. каф. марксизму-ленінізму Монгольського держ. ун-ту (м.Улан-Батор, МНР). 1955–1974 – зав. каф. історії КПРС Української сільгосп. академії. 1974–1988 – директор Ін-ту історії партії при ЦК КПУ, 1989–1991 – с.н.с. Ін-ту. Тема докт. дис. “Боротьба Комуністичної

партії України за відбудову та подальший розвиток народного господарства республіки в післявоєнний період (1945-1952 рр.)”

Автор понад 100 публікацій.

Тв.: Борьба Украины за восстановление и развитие народного хозяйства (1945 – 1952). – К., 1965; XX з'їзд КП України. – К., 1961; Борьба против антиленинских течений и группировок // Коммунист Украины. – 1969. – №9; Очерки истории Коммунистической партии Украины. – К., 1971 (у співавт.).

Дж. і літ.: ЦДАГОУ. – Особова справа В. І. Юрчука; РЕІУ. – Т.4.

Оксана Янковська

ЮШКОВ Серафим Володимирович (04.05.1888, с. Трофімовщина, нині – Мордовія, РФ – 14.08.1952, м. Москва) – історик держави і права, юрист, д.і.н. (1935), чл.-кор. АН УРСР (1939), акад. АН Каз. РСР (1946), проф. (1919), Засл. діяч науки РРФСР. Народився в сім'ї священника.

У 1906, після закінчення Пензенської класичної гімназії, вступив на юр. та іст.-філол. ф-ти Петербурзького ун-ту. Вже в студентські роки підготував монографічне дослідження, присвячене питанням правового становища сільської церкви на півночі Росії, яке опублікував у “Летописи занятий имп. Археографической комиссии за 1913 г.” (СПб. – Вып. 23.), а потім – окремим виданням. У 1913 проходив стажування у Фрейбурзькому ун-ті (Німеччина), склавши магістер. іспити, працював приват-доц. Петроградського ун-ту (з 1916). З 1917 – на викладацькій роботі у ряді вузів країни. 1918 був запрошений до Саратова для читання курсу лекцій з історії рос. права і в лютому обраний проф. каф. історії рос. права Саратовського ун-ту, згодом – проф. каф. рос. історії Саратовського ІНО та проф. Саратовського ІНУ. З 1921 – ректор Саратовського ІНО, а після того, як цей ін-т було об'єднано з ун-том, – декан ф-ту сусп. наук.

Депутат Саратовської міської Ради, став головою Саратовської секції наук. працівників освіти, членом бюро правової секції Наукового т-ва марксистів; з 1927 – чл. Центральної Ради секції наук. працівників; брав участь в організації та проведенні I і II

з'їздів наукових працівників. У 1926 повернувся до Ленінграда, на роботу в ун-т. На початку 30-х працював на каф. народів СРСР Узбецької пед. акад. в Самарканді, Дагестанському та Свердловському пед., а також у Свердловському юр. ін-тах. Вчений ступінь д.і.н. був присуджений в 1935 за рішенням Вченої ради Свердловського пед. ін-ту без захисту дис. З 1938 – співр. Всесоюзного ін-ту юр. наук у Москві, де очолив (1939) сектор історії держави і права. Одночасно брав участь у роботі наук.-дослід. установ АН УРСР, зокрема, в Археограф. комісії ВУАН та Ін-ті історії України АН УРСР. 1939 був обраний чл.-кор. АН УРСР. Під час війни став членом Президії АН Казахстану і дир. створеного ним же Ін-ту історії, археології і етнографії. Ще пізніше вже в Москві завідував сектором Всесоюзного ін-ту юр. наук (ВІЮН) і каф. на юр. ф-ті МДУ. На каф. історії і теорії держави і права МДУ створив теоретичну базу предмету історії держави і права (назву самого предмету і наукова сучасна періодизація при вивченні історії держави і права введені саме ним). Основоположник наукової школи. Протягом 1943–1949 працював с.н.с. Ін-ту історії і археології АН УРСР, у 1949–1950 – Ін-т історії АН УРСР. В 40-і, з утворенням АН Казахської РСР, був обраний дійсним її членом.

Наук. роботою почав займатися ще в Саратові. Можна назвати три основні напрямки його наук. діяльності: вивчення давньоруських джерел права (Руська Правда, Устав князя Володимира, Правосуддя митрополіче, Устав великого князя Всеволода, Судебник 1497 р.); вивчення спірних проблем розвитку феодалізму в давньоруській державі; вивчення іст. держави і права народів СРСР. З кінця 30-х займався проблемами загальної теорії етногенезу схід. слов'ян, але опублікованих праць з теми не мав.

Автор бл. 100 наук. праць.

Тв.: К истории древнерусских юридических сборников (XIII в.). – Саратов, 1921; Исследования по истории русского права. – Вып.1: Устав кн. Владимира (историко-юридическое исследование). – Саратов; Новоузенск, 1925; Устав кн. Всеволода: До зовнішньої історії пам'ятки // Ювілейний збірник на пошану академіка Д.І.Багалія. – К., 1927; Руська Правда. Тексти на основі

7 списків та 5 редакцій / Склав та підготував до друку проф. С. Юшков. – К., 1935; Общественно-политический строй и право Киевского государства. – М., 1949 (Курс истории государства и права СССР. – Т. 1.); Очерки по истории феодализма в Киевской Руси. – М.; Л., 1939; Правосудне митрополичье // Летопись занятий Археографической комиссии. – Л., 1929. – Т. XXXV; Русская Правда. Происхождение, источники, ее значение. – М., 1950; [Перевидання:] Русская Правда. Происхождение, источники, ее значение / Под ред. О.И.Чистякова. – М., 2002.

Літ.: Штамм С.И. Серафим Владимирович Юшков – основоположник науки истории государства и права // Юшков С.В.: Труды выдающихся историков. – М., 1989; Ричка В.М. Серафим Володимирович Юшков // С.В.Юшков. Нариси з історії виникнення і початкового розвитку феодалізму в Київській Русі. – К., 1992. – С.5-20; Даниленко В.М. Юшков Серафим Володимирович // Вчені інституту історії України. Бібліографічний довідник. Серія: Українські історики. Вип.І. – К.,1998. – С.376-377; Клеандрова В.М., Чистяков О.И. Серафим Владимирович Юшков и его “Русская Правда” // Юшков С.В. Русская Правда. Происхождение, источники и значение / Под ред. О. И. Чистякова. – М., 2002. – С.ІІІ–XXІІ; Юсова Н. Генезис концепції давньоруської народності в історичній науці СРСР (1930-ті – перша половина 1940-х рр.) – Вінниця, 2005. – С.221-224, 314-323.

Світлана Блащук

ЯКИМОВИЧ Богдан Зіновійович (псевд.: Гриць Придністровський, Б.Степанів; 29.01.1952, с. Серафінці Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.) – фахівець з історії України другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст., історії укр. війська, вексилології і геральдики, лексикографії, видавничої справи, франкознавства, к.і.н. (1994), доц. (1999). Нагороджений Пам’ятним Хрестом 50-річчя ОБВУ (Великобританія, 2001); “Срібним Хрестом заслуги другої кляси” (Великобританія, 2002).

1969–1974 – студент інженерно-будівельного ф-ту Львівського політехнічного ін-ту. 1974–1976 – інженер-конструктор Львівського автобусного заводу, секретар комітету ЛКСМ України. 1979–1982 – перший секретар Ленінського (тепер Галицького) РК ЛКСМ України м. Львова. 1982–1986 – нач. житлово-експлуатаційного об'єднання Ленінського (тепер Галицького) р-ну м. Львова. 1985–1989 – заочна аспірантура в Ін-ті суспільних наук АН УРСР; 1986–1998 – ст. інженер, м.н.с., н.с., с.н.с. Ін-ту суспільних наук АН УРСР (нині – Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України). 1994 в Ін-ті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України у Львові захистив канд. дис. “Видавнича діяльність Івана Франка в 70–80-х роках ХІХ ст.” (наук. кер. – д.і.н., проф., д. чл. НАН України Я. Д. Ісаєвич). З 1998 – дир. наук. бібліотеки, доц. каф. новітньої історії України Львівського нац. ун-ту ім. Івана Франка, с.н.с. Ін-ту українознавства імені І. Крип'якевича НАН України. Працює над докт. дис. “Іван Франко – видавець: бібліологічні та культурологічні аспекти”.

З 1990 – голова Львівського обласного відділення Т-ва зв'язків з українцями за межами України (Товариство Україна–Світ), з 1995 – заст. голови конгресу української інтелігенції Львівщини, з 2000 – заст. голови Львівського обласного об'єднання товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка.

Ініціатор і голова редколегії серійних видань НБ ЛНУ ім. І. Франка: “Українська бібліографія. Нова серія” (започаткована 1999, станом на поч. 2005 появилось 17 вип.) “Дрібненька бібліотека” (започаткована 1999 р., вийшло 11 вип.), “Каталоги книгозбірні” (започаткована 2001, вийшов 1 вип.), “Документи і мемуари” (започаткована 2001, вийшло 3 вип.), “Вісник Львівського університету. Серія книгознавство” (1-й вип., 2005), чл. редколегій ж. “Воля і Батьківщина” та “Просценіум”.

Автор 240 наук. та наук.-попул. праць.

Тв.: До питання про українську національну символіку // Пам'ятки України. – 1989. – №3; Видавнича діяльність Наукового товариства імені Шевченка // Т. Шевченко і українська національна культура. – Львів, 1990; Українська Повстанська Армія: Причини виникнення і

гене́за // Золоті ворота. – 1992. – №2; Генерал Мирон Тарнавський: Життя і чин. – Львів, 1994; Драма Карпатської України: Події 1938–1939 рр. на Закарпатті і спроба сучасної оцінки // Дзвін. – 1994. – №11; Книга, просвіта, нація: Видавнича діяльність Івана Франка у 70–80 роках ХІХ ст. – Львів, 1996; Збройні Сили України: Нарис історії. – Львів, 1996; Історія України [три видання]. – Львів, 1996, 1998, 2002 (у співавт.); “Гей “Січ” іде, красен мак цвіте...”. – Львів, 2000; Лев Жемчужников: Ювілейна сільвестка. – Львів, 2003; Шашкевичів край – терен діяльності УПА // Шашкевичіана. – Львів, 2004. – №5-6.

Дж. і літ.: Анкета Б.З.Якимовича; Yakymowych Bohdan // Encyclopedia of Ukraine. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol.5. – P.739; Богдан Якимович: Біобібліографічний покажчик. – Львів, 2002. – 144 с.; Якимович Богдан Зіновійович // Хто є хто на Львівщині. – Київ, 2003. – Вип.1. – С. 95; Лучук Т., Стеблій Ф., Богдан Якимович: Шлях до покликання // Укр. форум. – 2004. – 30 червня (Рубрика: Товариство “Україна–Світ: Видатні постаті”).

Олена Ковальчук

ЯРЕМЧУК Віталій Петрович (19.06.1971, м. Острог Рівненської обл.) – дослідник історії української історіографії ХХ ст., к.і.н. (1998), доц.

Після навчання на іст. ф-ті Львівського держ. ун-ту (1988–1993) працював учителем історії сш, з 1994 по т.ч. – викл., ст. викл., доц. каф. історії Національного ун-ту “Острозька академія” гуманітарного ф-ту.

Після закінчення аспірантури в 1998 захистив канд. дис. “Проблема історичної науки в працях Я. П. Кіся” в Ін-ті української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (наук. кер. – д.і.н. М. П. Ковальський).

Автор 23 наук. праць.

Тв.: Призабуті постаті української історіографії ХХ століття: Біоісторичні нариси. – Острог, 2002; Взаємини М.Грушевського та К.Харламовича (Штрихи до реконструкції і постаті визначних істориків) // Український історик. – 2002. – №1-4; Ярослав Кісь – дослідник середньовіччя // Пам’ять століть. – 2003. – №2;

Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ століть: Здобутки проблеми. – Л., 2004 (у співавт.); Історики Радянської України і влада: форми позиціонування // Наукові записки Нац. ун-ту “Острозька академія”: Історичні науки. – Острог, 2004. – Вип.4: На пошану проф. Миколи Павловича Ковальського.

Дж.: Анкета В. П. Яремчука.

Любов Шепель

ЯСИНСЬКИЙ Михайло Ілліч (21.11.1889, м. Київ – 12.05.1967, м. Київ) – дослідник укр. бібліографії, педагог.

Закінчив іст.-філол. ф-т Київського ун-ту (1914). Працював помічником бібліотекаря, зав. бібліотеки Кам’янець-Подільського ун-ту. 1923–1933 співробітник Всенародної бібліотеки України (ВБУ) у Києві, зав. відділу “Україніки”. Займався педагогічною роботою. Викладав на курсах при ВБУ теорію та історію української і російської бібліографії, керував аспірантами ВБУ, був чл. педагогічної ради, автором програм бібліографічних дисциплін.

На початку 1930 підданий безпідставним звинуваченням, на довгі роки змушений відійти від бібліографічної діяльності, працювати електромонтером у Київській АТС, економістом на плодокомбінаті. 1946 – в Науковій бібліотеці Київського ун-ту: зав. бібліографічного відділу, гол. бібліограф. Згодом працював бібліографом у Київському пед. ін-ті іноземних мов – займався організаційною роботою і довідково-бібліографічним обслуговуванням студентів і викладачів.

1955–1960 – бібліограф у Держполітвидавці УРСР. З організацією УРЕ і до 1965 співробітничав з редакцією бібліографії з бібліографічного забезпечення видань УРЕ.

Започаткував синтетичне вивчення укр. бібліографії, став її першим істориком, родоначальник укр. бібліографії, методист-новатор, організатор бібліотечно-бібліографічної справи в Україні.

Тв.: Бюлетень фундаментальної бібліотеки Кам’янець-Подільського університету за липень 1920 р. // Наше життя. – 1920. – №1-2; До питання про початок української преси // Бібліол. вісті. – 1923. – №4; Олександр Аленич: Некролог // Червоний шлях. – 1923. – №77. – 28 квіт.; Бібліографічна робота відділу “Україніка”,

як завдання // Бібліотечний журн. – 1925. – №2-3; В справі української книгознавчої термінології // Там само. – 1926. – №2-3; Бібліографічна робота на Радянській Україні в 1926 році. Бібліографія бібліографічних покажчиків за 1926 рік // Журн. бібліотекознавства та бібліогр. – 1927. – №1; Бібліотечна справа на Радянській Україні // Зоря. – 1927. – №10-11; Головні моменти з історії української бібліографії // Бібл. зб. – 1927. – №3; Іван Калинович: Некролог // Зоря. – 1927. – №12; Бібліографічна комісія Української Академії наук і проблеми бібліографії на Україні // Культура і побут. – 1928. – 23 черв.; Бібліографія української бібліографії // Українська бібліографія: Методол. зб. – Вип. 1. – К., 1928; До характеристики М. Ф. Комарова як бібліографа // Україна. – 1929. – Кн. 38; Бібліографія історії України, Росії та українського права, краєзнавства й етнології за 1917–1927 рр. – Х., 1930; Українознавча робота Всенародної бібліотеки України // Шлях освіти. – 1934. – №11-12; Михайло Комаров: 3 минулого укр. бібліогр. // Рад. літературознавство. – 1965. – №11; Михайло Комаров. – К., 2001.

Літ.: Королевич Н.Ф., Геращенко М.В. М.І.Ясинський (1889–1967). – К., 1995. – 32 с.; Геращенко М.В. Передмова // Ясинський М.І. Михайло Комаров. – К., 2001. – С.3-4.

Ольга Малюта

ЯЦЕНЮК Петро Іванович (12.07.1941, с. Кострижівка Заставнівського р-ну Чернівецької обл.) – дослідник історії професійних спілок України, к.і.н. (1985), доц. З родини службовців.

1964–1968 – навчався на іст. ф-ті Чернівецького держ. ун-ту. 1968–1969 – зав. іст. музеєм Чернівецького держ. ун-ту. 1969–1974 – голова профкому ун-ту. 1974–1976 – ст. викл. каф. історії СРСР та УРСР Чернівецького держ. ун-ту. У 1985 під керівництвом д.і.н. П. П. Панченка захистив в Ін-ті історії АН УРСР канд. дис. “Організаційно-виробнича діяльність профспілок Української РСР у роки дев’ятої п’ятирічки 1971–1975 рр.”. 1976–1997 – заст. декана, декан заочного пед. ф-ту, заст. декана іст. ф-ту. З 1997 – доц. каф. історії нового та новітнього часу іст. ф-ту Чернівецького держ. ун-ту ім. Ю. Федьковича.

Автор понад 36 наук. праць.

Тв.: Профсоюзи України періода застою (60–80-е роки). Научно-аналітичний огляд. – К., 1992 (у співавт.); Наукове співробітництво істориків Чернівецького державного університету та Інституту історії НАН України // Матеріали II Міжнародної історико-краєзнавчої наукової конференції, присвяченої 120-річчю заснування Чернівецького університету. – Чернівці, 1996 (у співавт.); Підсумки і завдання дослідження історії професійних спілок України (1917–1995 рр.) // Третій Міжнародний конгрес українців. Історія. – Харків, 1996; Про методологію дослідження історії професійних спілок України // Четвертий Міжнародний конгрес українців. Історія, ч.2, ХХ століття. – Одеса; К.; Львів, 1999; Проблеми медичного обслуговування сільського населення України в 1950–60-ті рр. // Україна ХХ століття: культура, ідеологія, політика. – Вип.7. – К., 2004 (у співавт.); Деякі питання дослідження історії радянських профспілок. Історіографічний аспект // Р. Ф. Кайндль і українська історична наука. – Ч.1. – Вишніва, 2004.

Дж.: Анкета П. І. Яценюка.

Віктор Крупина

ЯЧМЕНІХІН Костянтин Михайлович (15.06.1948, м. Баку Азербайджанської РСР) – дослідник історії Росії першої половини ХІХ ст., д.і.н. (1995), проф. (1996).

Після закінчення іст. ф-ту Мордовського держ. ун-ту ім. М.П.Огарьова (1968–1973) працював зав. відділом Чернігівського міськкому комсомолу, у закладах культури (1973–1974). З 1978 по 1982 – учитель історії, заст. директора сш. 1980 почав (за сумісництвом) викладацьку роботу на іст. ф-ті Чернігівського держ. пед. ін-ту ім. Т. Г. Шевченка.

1982–1985 навчався в аспірантурі МДУ ім. М. В. Ломоносова. Там же, 1986 під керівництвом д.і.н., проф. В. О. Федорова захистив канд. дис. “Новгородські військові поселення: адміністративно-господарська структура (1816–1831)”. З 1985 – ст. викладач, доц. каф. історії СРСР та УРСР Чернігівського держ. пед. ін-ту ім. Т. Г. Шевченка. Закінчив докторантуру МДУ ім. М. В. Ломоносова (1991–1993). Там же, 1994 захистив докт. дис.

“Військові поселення в Росії: адміністративно-господарська структура” (наук. консультант д.і.н., проф. Л.Г.Захарова). У 1993–1994 працював на каф. історії слов’ян, з 1995 (по т.ч.) – зав. каф. всесвітньої історії Чернігівського держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка.

Нагороджений Грамотою кабінету Міністрів України (2001).

Автор бл. 60 наук. праць з політичної та соціально-економічної історії Росії першої половини ХІХ ст.

Тв.: Военные поселения в России (История социально-экономического эксперимента). – Уфа, 1994; Экономический потенциал военных поселений в России // Вопросы истории. – 1997. – №2; Алексей Андреевич Аракчеев // Российские реформаторы. – М., 1997; Реформування військових поселень в Росії наприкінці 20-х – у 30-х рр. ХІХ ст. // Україна і Росія в панорамі століть: Збірник наукових праць на пошану проф. К. М. Ячменіхіна. – Чернігів, 1998; Семья Аракчеевых // Вестник Московского университета. – Серия 8: “История”. – 2002. – №4; Проф. А. А. Аракчеев и Николай I // Вестник Московского университета. – Серия 8: “История”. – 2003. – №1.

Дж. і літ.: Анкета К. М. Ячменіхіна; К.М.Ячменіхін – педагог і вчений // Україна і Росія в панорамі століть: Зб. наук. праць на пошану проф. К.М.Ячменіхіна. – Чернігів, 1998. – С.8-9.

Василь Швидкий

ЯЩУРЖИНСЬКИЙ Хрисанф Петрович (19.03.1852, с. Молодецьке Уманського пов. Київської губ. (нині Маньківський р-н Черкаської обл.) – осінь 1923, с. Молодецьке) — дослідник весільних ритуалів, фольклорист, археолог, педагог, народознавець.

Навчався на слов’яно-російському відділенні іст.-філол. ф-ту у Київському та Варшавському ун-тах.

1884 – викл. Кушниківського дівочого ін-ту у Керчі, 1886 – чоловічої та жіночої гімназій у Симферополі. Педагогічну діяльність поєднував із науковою – писав статті, реферати, організував археологічний гурток для старшокласників (з жовтня 1886). Після 1893 працював вчителем Одеського ін-ту шляхетних дівчат, на 1904 – учитель російської мови в Одеському ін-ті імператора Миколи, учитель жіночої гімназії. 1911 – повернувся у

Молодецьке, займався збиранням та обробкою етнографічного матеріалу. Співробітник “Киевской старины».

1880-ті – чл. Одеської Громади, д. чл. Новоросійського іст.-філол. т-ва (з 1894), 1905–1909 – входив до Одеської “Просвіти”. Постійний представник Історико-філологічного т-ва на XI – XIX загальноросійських археологічних з’їздах у Києві (1899), Харкові (1902), Катеринославі (1905), Чернігові (1908). Разом із О.І.Маркевичем, виступив автором “Програми етнографічних досліджень в районі Новоросії, Бессарабії, Криму”.

Один із засновників Уманського краєзнавчого музею, якому заповів свою бібліотеку.

Автор бл. 50 праць.

Тв.: Соціально-политическое учение Гуса // Варшавскія Унив. Известія. – Б.м., 1878; Лирическія малорусскія песни, преимущественно свадебныя, сравнительно съ великорусскими // Русск. Филолог. Вестн. – Б.м., 1880; Нарис історичних розвідок і досліджень на терені Херсонеса Таврійського (1888); Археологічні розкопки в Керчі 1889 року (1890); Керченські старожитності (1890–1892); Херсонес, як купіль Св. Володимира // Крым. – 1888. – 16, 20, 23 март., 1, 3 апр.; Свадьба малорусская, как релігійозна драма // Киев. старина. – 1890. – Т. XXXI. – Ноябрь; Заметка о купальском празднике в Уманском уезде // Киев. старина. – 1890. – Т. XXXI. – Ноябрь; Колядки // Там само. – 1890. – Т. XXXI. – Декабрь; Уніятская колядка // Там само. – 1892. – Т. XXXVI. – Январь; Город Умань: Краткий исторический очерк. – Б. м., 1913 (перевидано 1993); Поезія Різдвяних свят. Щедрий вечір // Сяйво. – 1913. – Ч.10-12; Проводи // Там само. – 1914. – Ч.4.

Літ.: Брокгаузь Ф. А. Эфрон И. А. Энциклопедический словарь. – СПб., 1904. – Т. XLI. – С.872; Зленко Г. Забутий фольклорист // Вісник НАН. – 1997. – №9-10. – С.92-95; Медалієва О. З. До питання про діяльність Хрисанфа Ящуржинського // Література та культура в українському та східноєвропейському контексті. – Ніжин, 2004. – С.196-201; Павленко М. У перекладі з грецької – золотоцвітний (Хрисанф Ящуржинський: хто це?) // Київська старовина. – 2003. – № 4. – С.141-150.

Ольга Малюта

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

ак. – академія
акад. – академік
АН – Академія наук
археол. – археологія, археологічний
АСН – Академія суспільних наук

визв. – визвольний
викл. – викладач
відп. – відповідальний
в.о. – виконуючий обов'язки
ВПШ – Вища партійна школа
внз – вищий навчальний заклад
вуз – вищий учбовий заклад

газ. – газета
гол. – головний
ГРВН – Група радянських військ в Німеччині
гром. – громадянський, громадський
ГУАК – Губернська Учена Архівна Комісія
губ. – губернія

д. – додаток
ДАІМК – Державна академія інституту матеріальної культури
ДАК – Державний архів м. Києва
ДАКО – Державний архів Київської області
держ. – державний
ДДУ – Дніпропетровський державний університет
див. – дивись
дир. – директор
дис. – дисертація
д.і.н. – доктор історичних наук
док. – документ
докт. – докторська

ДонДУ – Донецький державний університет
ДонНУ – Донецький національний університет
досл. – дослідний
доц. – доцент
д.чл. – дійсний член

ж. – журнал

зав. – завідуючий
засл. – заслужений
заст. – заступник
зах. – західний
зб. – збірник
ЗНТШ – Записки Наукового Товариства ім. Шевченка

ІМЛ – Інститут марксизму-ленінізму
ІМФЕ АН УРСР – Інститут мистецтвознавства,
фольклористики та етнографії

ін. – інший
ІНГ – Інститут народного господарства
індивід. – індивідуальний
ін-т – інститут
ІНО – Інститут народної освіти
іст. – історичний, історично-

екон. – економічний, економічно-
ЕУ – Енциклопедія українознавства

канд. – кандидатська
каф. – кафедра
КВО – Київський військовий округ
КДУ імені Тараса Шевченка – Київський державний університет
імені Тараса Шевченка
кер. – керівник
кн. – книга

КНЕУ – Київський національний економічний університет
КНУ ім. Тараса Шевченка – Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка

колект. – колективний

культ. – культура, культурний

конс. – консультант

КПЗУ – Комуністична партія Західної України

КСУ – Київський славістичний університет

латин. – латинський

ЛДУ Львівський державний університет

літ. – літературний, літературно-

ЛНВ – Літературно-науковий вісник

м. – місто

магістер. – магістерський

мед. – медичний

МДУ – Московський державний університет

МЗС – Міністерство закордонних справ

міжнар. – міжнародний

м.-л. – марксизм-ленінізм

м.н.с. – молодний науковий співробітник

НАН – Національна академія наук

наук. – науковий, науково-

нац. – національний

НДІ – науково-дослідний інститут

н.с. – науковий співробітник

НТЕ – Народна творчість та етнографія (журнал)

НТШ – Наукове товариство ім.Шевченка

обл. – область, обласний

ОДУ – Одеський державний університет

ОНУ ім. І. І. Мечнікова – Одеський національний університет
ім. І. І. Мечнікова

осн. – основний

пед. – педагогічний

півд. – південний

півн. – північний

пов. – повіт.

політ. – політичний

пр. – праця

пр.н.с. – провідний науковий співробітник

проф. – професор

п/с – поштова скринька

р-н – район

рад. – радянський

РАН – Російська академія наук

револ. – революція, революційно-

ред. – редактор

РЕІУ – Радянська енциклопедія історії України

рос. – російський

с. – село

с/г – сільськогосподарський

сел. – селище

с.н.с. – старший науковий співробітник

СПб – Санкт-Петербург

співавт. – співавтор, співавторство

ст. – стаття

стан. станиця

сусп. – суспільний, суспільно-

сх. – східний

сш – середня школа

т. – том

тв. – твір, твори

т-во – товариство

техн. – технічний

т/ч – теперішній час

УВАН – Українська Вільна Академія Наук

УВУ – Український Вільний університет

УІЖ – Український історичний журнал

УІТ – Українське історичне товариство

угор. – угорський

укр. – український

УНПУ ім. М. Драгоманова – Український національний
педагогічний університет ім. М. Драгоманова

УНТ – Українське наукове товариство

ун-т – університет

УТОПІК – Українське товариство охорони пам'яток історії і
культури

ф-т – факультет

фіз.-мат. – фізико-математичний

філол. – філологічний

філос. – філософський

ХДУ – Харківський державний університет

ХНУ ім. В.Н.Каразіна – Харківський національний університет
ім. В.Н.Каразіна

ЦАДА – Центральний архів давніх актів

ЦДАДА – Центральний державний архів давніх актів

ЦДАЖР – Центральний державний архів Жовтневої революції

центр. – центральний

ЦДІА – Центральний державний історичний архів

ЦНБ – Центральна наукова бібліотека

чл.-кор. – член-кореспондент

ЮЕ – юридична енциклопедія

Список істориків,
статті про яких надруковані у попередніх випусках серії

- Алексеев Юрій Миколайович – вип.2, ч.2
Алексієвець Микола Миронович – вип.2, ч.1
Алешо Олександр Гаврилович – вип.2, ч.2
Андрієвський Олексій Олександрович – вип.2, ч.2
Андріяшев Олександр Михайлович – вип.2, ч.2
Андрусишин Богдан Іванович – вип.2, ч.1
Андрусяк Микола Григорович – вип.2, ч.2
Анісімов Юрій Олександрович – вип.1
Антипович Костянтин Єрофійович – вип.2, ч.2
Антонович Володимир Боніфатійович – вип.2, ч.2
Антонович Дмитро Володимирович – вип.2, ч.1
Антонович Марко Дмитрович – вип.2, ч.1
Апанович Олена Михайлівна – вип.1, вип.2, ч.1
Аппатов Семен Йосипович – вип.2, ч.2
Арсентьев Микола Васильович – вип.2, ч.2
Артеменко Іван Іванович – вип.2, ч.1
Асатуров Сергій Костянтинович – вип.1
Астахов Віктор Іванович – вип.2, ч.2
Афанасьев Григорій Омелянович – вип.2, ч.2
- Бабій Борис Мусійович – вип.2, ч.2
Бабій Тетяна Петрівна – вип.1
Бабко Юрій Васильович – вип.2, ч.2
Багалій Дмитро Іванович – вип.2, ч.1
Багалій-Татарінова Ольга Дмитрівна – вип.2, ч.1
Бажанський Михайло – вип.2, ч.2
Базилевич Василь Митрофанович – вип.2, ч.1
Балабушевич Тетяна Аркадіївна – вип.1
Балагурі Едуард Альбертович – вип.2, ч.1
Балковий Петро Миколайович – вип.1
Балух Василь Олексійович – вип.2, ч.1
Барабой Абрам Зіновійович – вип.1

Баран Володимир Данилович – вип.2, ч.1
Баран Володимир Кіндратович – вип.2, ч.1
Баран Олександр Вікторович – вип.2, ч.2
Баранович Олексій Іванович – вип.2, ч.2
Барановська Наталія Петрівна – вип.1
Барвінок Володимир Іванович – вип.2, ч.2
Барвінський Богдан Олександрович – вип.2, ч.2
Барвінський Віктор Олександрович – вип.2, ч.2
Барвінський Олександр Григорович – вип.2, ч.2
Бачинський Анатолій Діюмидович – вип.2, ч.1
Бевзо Олександр Арєфійович – вип.1
Бейліс Вольф Менделевич – вип.2, ч.1
Бережков Михайло Миколайович – II
Беркут Леонід Миколайович – вип.2, ч.2
Берло Ганна Львівна – вип.2, ч.1
Бертє-Делагард Олександр Львович – вип.2, ч.2
Белінський Євген Федорович – вип.1
Белоусов Сергій Миколайович – вип.1
Бжез(с)ький Роман Стефанович – вип.2, ч.2
Би(і)рчак Володимир Іванович – вип.2, ч.2
Биковський Лев Ю(У)стимович – вип.2, ч.2
Битинський Микола – вип.2, ч.2
Бібіков Сергій Миколайович – вип.2, ч.1
Біднов Василь Олексійович – вип.2, ч.2
Біланюк Петро Борис – вип.2, ч.2
Білаш Борислав Михайлович – вип.2, ч.2
Білий Дмитро Дмитрович – вип.2, ч.2
Біловолов Юрій Григорович – вип.2, ч.1
Білокінь Сергій Іванович – вип.1; вип.2, ч.1
Білоцерківський Василь Якович – вип.2, ч.1
Білоцька Ольга Альбертівна – вип.1
Біляшівський Микола Федотович – вип.2, ч.1
Біціллі Петро Михайлович – вип.2, ч.1
Блажейовський Дмитро Теодорович – вип.2, ч.2
Богачевська-Хом'як Марта – вип.2, ч.2

Боголюбов Олексій Миколайович – вип.1; вип.2, ч.2
Боев Юрій Олексійович – вип.1
Боечко Василь Дмитрович – вип.1
Бойко Володимир Михайлович – вип.2, ч.2
Бойко Іван Давидович – вип.1; вип.2, ч.2
Бойко Максим Симонович – вип.2, ч.1
Бойко Олена Дмитрівна – вип.1
Болджар Михайло Миколайович – вип.2, ч.2
Болтенко Михайло Федорович – вип.2, ч.1
Бондар Єгор Олексійович – вип.2, ч.1
Бондар Тихон Данилович – вип.2, ч.1
Бондаренко Іван Миколайович – вип.1
Бондарчук Петро Миколайович – вип.2, ч.2
Боржковський Валеріан Васильович – вип.2, ч.2
Борисенко Валентина Кирилівна – вип.2, ч.1
Борисенко Володимир Йосипович – вип.1; вип.2, ч.1
Боровик Михайло – вип.2, ч.2
Боровой Саул Якович – вип.2, ч.2
Бородін Олексій Артемович – вип.2, ч.2
Борщак Ілько – вип.2, ч.1
Борщевський Валентин Якович – вип.2, ч.2
Боряк Геннадій Володимирович – вип.1; вип.2, ч.1
Ботушанський Василь Мефодійович – вип.1; вип.2, ч.1
Боцюрків Богдан – вип.2, ч.1
Брайчевський Михайло Юліанович – вип.1; вип.2, ч.1
Брега Галина Степанівна – вип.1
Бречкевич Митрофан Васильович – вип.2, ч.2
Брицький Петро Павлович – вип.2, ч.1
Бруз Володимир Семенович – вип.2, ч.2
Буда Сергій Олексійович – вип.2, ч.2
Будницький Анатолій Іванович – вип.1
Будяков Володимир Васильович – вип.1
Бузало Віктор Йосипович – вип.1
Бузескул Владислав Петрович – вип.2, ч.2
Буравченков Анатолій Олександрович – вип.2, ч.1

Буркало Іван Федорович – вип.2, ч.2
Бурносів Вадим Федорович – вип.2, ч.1
Бур'ян Михайло Степанович – вип.2, ч.1
Бут Олександр Микитович – вип.2, ч.2
Буцик Андрій Калістратович – вип.2, ч.2
Буцько Микола Олександрович – вип.2, ч.2
Буцько Ольга Володимирівна – вип.1
Бучневич Василь Євстафійович – вип.2, ч.2
Бушин Микола Іванович – вип.2, ч.1

Ванєєв Геннадій Іванович – вип.2, ч.2
Варварцев Микола Миколайович – вип.1; вип.2, ч.1
Варшавчик Марк Якимович – вип.2, ч.1
Василенко Микола Прокопович – вип.2, ч.1
Васюта Іван Кирилович – вип.2, ч.1
Васюта Сергій Іванович – вип.2, ч.1
Ващенко Віктор Петрович – вип.2, ч.1
Введенський Андрій Олександрович – вип.1; вип.2, ч.1
Вейцківський Іван Іванович – вип.2, ч.2
Великий Атанас(з)ій Григор – вип.2, ч.2
Вельямінова Зоя Романівна – вип.1
Венгрженовський Сергій Олександрович – вип.2, ч.2
Верба Ігор Володимирович – вип.2, ч.1
Вербило Олексій Миколайович – вип.2, ч.2
Вергун Дмитро Миколайович – вип.2, ч.2
Верзілов Аркадій Васильович – вип.2, ч.2
Верига Василь Іванович – вип.2, ч.1
Верменич Ярослава Володимирівна – вип.1
Верстюк Владислав Федорович – вип.1; вип.2, ч.1
Верьовкін Віктор Васильович – вип.2, ч.2
Веселова Олександра Михайлівна – вип.1
Ветров Ігор Георгійович – вип.2, ч.1
Виврот Тереса Мар'янівна – вип.1
Виговський Ігор Іванович – вип.1
Виговський Микола Юрійович – вип.2, ч.1

Винар Любомир – вип.2, ч.1
Винниченко Ігор Іванович – вип.2, ч.1
Виноградський Юрій Степанович – вип.2, ч.2
Винокур Іон Срулевич (Ізраїлевич) – вип.2, ч.1
Висоцький Сергій Олександрович – вип.2, ч.1
Вівчарик Михайло Миколайович – вип.1; вип.2, ч.2
Віднянський Степан Васильович – вип.1; вип.2, ч.1
Вінтоняк Олександр – вип.2, ч.2
Вітрук Людмила Дмитрівна – вип.1
Вітрученко Олександр Никифорович – вип.1
Владимирський-Буданов Михайло Флегонтович – вип.2, ч.2
Война Олексій Дорофійович – вип.1
Войналович Віктор Анатолійович – вип.2, ч.2
Войнар Мелетій Михайло – вип.2, ч.2
Войценко Ольга Петрівна – вип.2, ч.2
Войцехівський Юрій Вікторович – вип.2, ч.1
Волковинський Валерій Миколайович – вип.1; вип.2, ч.1
Воловик Валентин Пилипович – вип.2, ч.2
Волошинов Леонід Іванович – вип.1
Волощенко Аза Кирилівна – вип.1
Воляник Василь Климентійович – вип.1
Вронська Тамара Василівна – вип.1

Гавриленко Тодор Матвійович – вип.2, ч.2
Гаврилюк Лариса Олексіївна – вип.1
Гаджега Василь Миколайович – вип.2, ч.2
Гаєвський Андрій Миколайович – вип.1
Галаган Валентина Яківна – вип.2, ч.1
Галайчук Богдан Тадей – вип.2, ч.2
Галенко Олександр Іванович – вип.1
Галич Василь Миколайович – вип.2, ч.2
Галушко Євген Максимович – вип.2, ч.2
Галушко Кирило Юрійович – вип.2, ч.2
Галуцинський Теодосій Тит – вип.2, ч.2
Гамрецький Юрій Маркович – вип.1

Гамченко Сергій Свиридович – вип.2, ч.2
Ганевич Іван Васильович – вип.2, ч.2
Ганжа Іван Хомич – вип.1; вип.2, ч.2
Ганжа Оксана Іванівна – вип.1
Гапак Павло Дмитрович – вип.2, ч.1
Гапусенко Іван Максимович – вип.1
Гарань Олексій Васильович – вип.1
Генінг Володимир Федорович – вип.2, ч.1
Герасименко Михайло Петрович – вип.2, ч.2
Герасименко Неля Олексіївна – вип.1
Герасимова Галина Петрівна – вип.1
Ге(а)расимчук Василь Іванович – вип.2, ч.2
Гербільський Григорій Юлійович – вип.2, ч.2
Гермайзе Осип Юрійович – вип.2, ч.1
Гирич Ігор Борисович – вип.1; вип.2, ч.1
Гіляров Сергій Олексійович – вип.2, ч.2
Гладких Михайло Іванович – вип.2, ч.1
Гливенко Михайло Васильович – вип.2, ч.1
Глобенко-Оглоблин Микола Миколайович – вип.2, ч.2
Гломозда Костянтин Костянтинович – вип.1
Глуговський Анатолій Миколайович – вип.1
Глушко Сильвестр Васильович – вип.2, ч.1
Гнатишак Микола – вип.2, ч.2
Гнатюк Володимир Якович – вип.2, ч.2
Гнип Павло Іванович – вип.1
Говорова Раїса Павлівна – вип.1
Голобуцький Володимир Олексійович – вип.1
Головко Володимир Вікторович – вип.2, ч.2
Головко Микола Леонтійович – вип.2, ч.1
Головко Олександр Борисович – вип.1
Голубець Микола – вип.2, ч.2
Голубничий Всеволод – вип.2, ч.2
Голубовський Петро Васильович – вип.2, ч.2
Гончар Борис Іванович – вип.2, ч.1
Гончаренко Микола Гаврилович – вип.2, ч.2

Гончарук Петро Степанович – вип.1
Горак Володимир Сергійович – вип.1
Горбань Микола Васильович – вип.2, ч.2
Горбань Юрій Андрійович – вип.2, ч.1
Горбик Вячеслав Олександрович – вип.1; вип.2, ч.1
Горлач Микола Іванович – вип.1
Горленко Василь Петрович – вип.2, ч.2
Горняткевич Даміан Антонович – вип.2, ч.2
Горобець Віктор Миколайович – вип.1
Горшков Володимир Павлович – вип.1; вип.2, ч.2
Горякіна Вікторія Сергіївна – вип.1
Гошкевич Віктор Іванович – вип.2, ч.2
Грабович Григорій – вип.2, ч.2
Гранчак Іван Михайлович – вип.1; вип.2, ч.1
Григор'єва Тетяна Федорівна – вип.1
Григорчук Петро Семенович – вип.2, ч.1
Гриневич Владислав Анатолійович – вип.1
Гриневич Костянтин Едуардович – вип.2, ч.2
Гриневич Людмила Володимирівна – вип.1
Грицак Павло Євгенович – вип.2, ч.2
Гриценко Аделіна Павлівна – вип.1; вип.2, ч.1
Гриценко Іван Антонович – вип.2, ч.2
Гришко Василь Іванович – вип.2, ч.1
Грищенко Михайло Васильович – вип.1
Грушевська Катерина Михайлівна – вип.2, ч.2
Грушевська Ольга Олександрівна – вип.2, ч.2
Грушевський Михайло Сергійович – вип.2, ч.1
Грушевський Олександр Сергійович – вип.2, ч.1
Гудзенко Пантелеймон Петрович – вип.1; вип.2, ч.1
Гулевич Віктор Наумович – вип.1
Гуменюк Борис Іванович – вип.2, ч.1
Гура Віктор Костянтинович – вип.1
Гурбик Андрій Олександрович – вип.1
Гуржій Іван Олександрович – вип.1; вип.2, ч.1
Гуржій Олександр Іванович – вип.1; вип.2, ч.1

Гуслистий Кость Григорович – вип.1; вип.2, ч.1

Гутянський Степан Корнійович – вип.1

Гуцуляк Михайло – вип.2, ч.2

Данилевич Василь Євтимович – вип.2, ч.2

Данилевський Віктор Васильович – вип.2, ч.2

Даниленко Василь Михайлович – вип.1; вип.2, ч.1

Даниленко Віктор Михайлович – вип.1; вип.2, ч.1

Данильченко Олександр Петрович – вип.1

Данилюк Дмитро Дмитрович – вип.2, ч.1

Данилюк Юрій Зіновійович – вип.1; вип.2, ч.1

Дашкевич Роман-Микола Іванович – вип.2, ч.2

Дашкевич Ярослав Романович – вип.2, ч.2

Дементьев Микола Єгорович – вип.2, ч.1

Демиденко Лариса Антонівна – вип.1

Демківський Анатолій Васильович – вип.1

Денисенко Галина Григорівна – вип.1

Денисовець Павло Мусійович – вип.2, ч.2

Депенчук Лариса Петрівна – вип.1

Держалюк Микола Степанович – вип.1; вип.2, ч.1

Джеджула Андрій Омелянович – вип.2, ч.1

Джеджула Карпо Омелянович – вип.2, ч.1

Джиджора Іван Миколайович – вип.2, ч.2

Дзира Ярослав Іванович – вип.1; вип.2, ч.1

Дзюба Олена Миколаївна – вип.1

Діденко Григорій Дем'янович – вип.1

Дложевський Сергій Степанович – вип.2, ч.1

Дмитришин Базіл Франкович – вип.2, ч.2

Дмитрієнко Марія Федорівна – вип.1; вип.2, ч.1

Добржанський Олександр Володимирович – вип.2, ч.1

Добров Геннадій Михайлович – вип.1; вип.2, ч.2

Добров Петро Васильович – вип.2, ч.1

Добровольський Леонід Павлович – вип.2, ч.2

Добровольський Петро Михайлович – вип.2, ч.2

Довганич Омелян Дмитрович – вип.2, ч.1

- Довгопол Василь Микитович – вип.2, ч.2
Довженок Василь Йосипович – вип.2, ч.1
Домбровський Олександр Михайлович – вип.2, ч.2
Доній Микола Романович – вип.2, ч.2
Дорошенко Володимир Вікторович – вип.2, ч.2
Дорошенко Дмитро Іванович – вип.2, ч.1
Дорошко Микола Савович – вип.1
Доценко Олександр – вип.2, ч.2
Доценко Олена Григорівна – вип.2, ч.2
Драчук Віктор Семенович – вип.2, ч.2
Дробот Іван Іванович – вип.2, ч.1
Дубина Кузьма Кіндратович – вип.1; вип.2, ч.1
Дубровіна Любов Андріївна – вип.2, ч.1
Дубровський Василь Васильович – вип.2, ч.2
Думі(и)н Осип – вип.2, ч.2
Дьомін Олег Борисович – вип.2, ч.1
Дядиченко Вадим Архипович – вип.1; вип.2, ч.1
Дятленко Микола Дмитрович – вип.1
- Ернст Федір (Теодор-Ріхард) Людвігович – вип.2, ч.1
- Євсеєв Іван Федорович – вип.1
Євсеєнко Ірина Вікторівна – вип.1
Євтух Володимир Борисович – вип.1; вип.2, ч.1
Євтушенко Анатолій Пилипович – вип.1
Євфимовський Володимир Степанович – вип.2, ч.2
Єременко Таїсія Іванівна – вип.1
Єрмоленко Олександр Федорович – вип.1
Єрхов Геннадій Петрович – вип.2, ч.2
Єршов Анатолій Григорович – вип.2, ч.1
Єфименко Олександра Яківна – вип.2, ч.1
Єфіменко Петро Петрович – вип.2, ч.2
- Жаткович Юрій Кальман – вип.2, ч.2
Ждан Михайло Петрович – вип.2, ч.2

Жебокрицький Віктор Андрійович – вип.1
Жегуц Іван – вип.2, ч.2
Жерелик Ростислав Іванович – вип.2, ч.1
Животко Аркадій Петрович – вип.2, ч.2
Жуковський Аркадій – вип.2, ч.1

Забарко Борис Михайлович – вип.1
Заборовський Ярослав Юрійович – вип.2, ч.1
Завальнюк Олександр Михайлович – вип.2, ч.1
Загайний Микола Вікторович – вип.1
Загорський (Німцев) Павло Семенович – вип.1
Задорожний Володимир Євгенович – вип.2, ч.1
Заїкин В'ячеслав – вип.2, ч.2
Зайцев Володимир Миколайович – вип.1
Зайцев Павло Іванович – вип.2, ч.2
Залозецький-Сас Володимир Романович – вип.2, ч.2
Замковий Петро Володимирович – вип.1
Заплатникова Галина Веніаминівна – вип.1
Заремба Сергій Захарович – вип.1
Застирець Йосип Якович – вип.2, ч.2
Захарова Галина Миколаївна – вип.1
Захарчук Борис Іванович – вип.1
Зашкільняк Леонід Опанасович – вип.2, ч.1
Зеніна Алла Миколаївна – вип.1
Зибіна Ганна Григорівна – вип.1
Зінченко Юрій Іванович – вип.1
Зленко Валентина Андріївна – вип.1
Знаменська Маргарита Василівна – вип.1
Зограф Олександр Миколайович – вип.2, ч.2
Зосимович Ірина Дмитрівна – вип.1
Зотиков Олексій Львович – вип.1
Зубалій Олексій Дмитрович – вип.2, ч.2
Зубрицький Михайло Іванович – вип.2, ч.2

Іванис Василь Миколайович – вип.2, ч.2

Іваницька Ольга Павлівна – вип.2, ч.2
Іваницький Михайло Наумович – вип.1
Іваницький Сократ Омелянович – вип.2, ч.2
Іванов Леонід Михайлович – вип.1
Іванова Людмила Георгіївна – вип.1
Іванова Ганна Павлівна – вип.2, ч.2
Іванов-Потьомкін Іван Миколайович – вип.2, ч.2
Івасюта Михайло Кирилович – вип.2, ч.1
Ігнат Андрій Михайлович – вип.2, ч.2
Ігнатієнко Варфоломій Андріанович – вип.2, ч.1
Ігнатченко Григорій Іванович – вип.1
Ідзьо Віктор Святославович – вип.2, ч.2
Іконніков Володимир Степанович – вип.2, ч.2
Ілку Федір Павлович – вип.1
Ілько Василь Іванович – вип.2, ч.1
Ісаєвич Ярослав Дмитрович – вип.2, ч.1
Ісаїв Всеволод – вип.2, ч.1
Ісаїв Петро-Маркіян Іванович – вип.2, ч.2
Іщенко Микола Григорович – вип.1

Кадеєв Володимир Іванович – вип.2, ч.1
Казьмирчук Григорій Дмитрович – вип.2, ч.2
Кайс-Кисілевський Володимир Юліанович – вип.2, ч.2
Калакура Ярослав Степанович – вип.2, ч.1
Калениченко Павло Михайлович – вип.1
Калиновський Валерій Степанович – вип.2, ч.2
Калита Володимир Данилович – вип.1
Калініченко Володимир Вікторович – вип.2, ч.1
Каманін Іван Михайлович – вип.2, ч.2
Камінський Василь Якович – вип.2, ч.1
Камінський Євген Євменович – вип.2, ч.1
Капелюшний Валерій Петрович – вип.2, ч.1
Карачківський Михайло Федорович – вип.2, ч.1
Каришковський Петро Йосипович – вип.2, ч.1
Карпинець Іван Іванович – вип.2, ч.2

Карпов Іван Корнійович – вип.1
Картунов Олексій Васильович – вип.1
Касименко Олександр Карпович – вип.1; вип.2, ч.1
Касьянов Георгій Володимирович – вип.1; вип.2, ч.1
Катренко Андрій Миколайович – вип.2, ч.1
Квітковський Денис Васильович – вип.2, ч.2
Кедрин-Рудницький Іван – вип.2, ч.2
Кейван Іван Миколайович – вип.2, ч.2
Кентржинський Богдан – вип.2, ч.2
Кизя Лука Єгорович – вип.1
Кислов Василь Васильович – вип.2, ч.2
Кияниця Петро Антонович – вип.2, ч.1
Кізченко Валентина Іванівна – вип.1
Кінах Гліб Григор – вип.2, ч.2
Кічий Іван Васильович – вип.2, ч.1
Клепатський Павло Григорович – вип.2, ч.2
Клименко Пилип Васильович – вип.2, ч.2
Климкевич Роман – вип.2, ч.2
Клинченко Тетяна Володимирівна – вип.1
Клоков Всеволод Іванович – вип.1, вип.2, ч.1
Клоков Євген Всеволодович – вип.1
Ковалевський Борис Павлович – вип.1
Коваленко Леонід Антонович – вип.1
Коваленко Олександр Борисович – вип.2, ч.1
Коваленко Олександр Миколайович – вип.1
Коваль Віктор Савович – вип.1; вип.2, ч.1
Коваль Михайло Васильович – вип.1; вип.2, ч.1
Коваль Михайло Климентійович – вип.1
Ковальський Микола Павлович – вип.2, ч.2
Ковальчук Олена Олександрівна – вип.1
Ковпак Людмила Всеволодівна – вип.1
Кожолянко Георгій Костянтинович – вип.2, ч.2
Козар Павло Антонович – вип.2, ч.1
Козицький Микола Юхимович – вип.2, ч.2
Козлітін Володимир Дмитрович – вип.2, ч.1

Козубовський Федір Андрійович – вип.2, ч.1
Кокін Сергій Анатолійович – вип.1
Колесник Віктор Федорович – вип.2, ч.2
Колибанова Каміла Володимирівна – вип.1
Колибенко Олександр Володимирович – вип.2, ч.1
Колпакова (Янковська) Оксана Віленівна – вип.1
Колянчук Олександр Миколайович – вип.2, ч.1
Коляска Іван Васильович – вип.2, ч.2
Комаренко Наїна Василівна – вип.1
Комаренко Тетяна Олександрівна – вип.1
Комарницький Сергій Іванович – вип.1
Компан Олена Станіславівна – вип.1; вип.2, ч.1
Компанієць Іван Іванович – вип.1
Кондратенко Людмила Вікторівна – вип.1
Кондратюк Володимир Олександрович – вип.2, ч.1
Кондратюк Костянтин Костянтинівич – вип.2, ч.1
Кондрацький Адольф Адольфович – вип.1
Кондуфор Юрій Юрійович – вип.1; вип.2, ч.1
Коновець (Федоренко) Олександр Федорович – вип.1;
вип.2, ч.1
Константинов Володимир Олександрович – вип.1
Копилов Анатолій Олексійович – вип.2, ч.1
Кордиш-Головка Неоніла Леонтіївна – вип.2, ч.2
Кордт Веніамін Олександрович – вип.2, ч.1
Кордуба Мирон Михайлович – вип.1; вип.2, ч.1
Корінний Микола Миколайович – вип.1
Коровицький Іван Іванович – вип.2, ч.2
Король Віктор Юхимович – вип.2, ч.1
Король Іван Федорович – вип.2, ч.1
Корольов Борис Іванович – вип.2, ч.1
Коропецький Іван-Святослав – вип.2, ч.2
Кот Сергій Іванович – вип.1
Котляр Микола Федорович – вип.1; вип.2, ч.1
Котов Віктор Никифорович – вип.2, ч.1
Коханова Людмила Леонтіївна – вип.1

Коцевалов (Кацевалов) Андрій Степанович – вип.1; вип.2, ч.2
Коцур Анатолій Петрович – вип.2, ч.1
Коцур Віктор Петрович – вип.2, ч.1
Кошарний Іван Якович – вип.2, ч.2
Кравцов Дмитро Овсійович – вип.2, ч.1
Кравченко Богдан Олександрович – вип.2, ч.1
Кравченко Василь Григорович – вип.2, ч.2
Кравченко Володимир Васильович – вип.2, ч.2
Кравченко Іван Іванович – вип.2, ч.1
Кравченко Надія Михайлівна – вип.2, ч.1
Кравчук Олена Анатоліївна – вип.1
Кравчук Петро Ількович – вип.2, ч.2
Крапівін Олександр Васильович – вип.2, ч.1
Кривець Наталія Василівна – вип.1
Кривоніс Віктор Мефодійович – вип.1
Крижанівський Олег Прокопович – вип.2, ч.1
Крижицький Сергій Дмитрович – вип.2, ч.1
Крип'якевич Іван Петрович – вип.1; вип.2, ч.1
Кристер Арнольд Едмундович – вип.2, ч.1
Кроник Олександр Львович – вип.1
Круглашов Анатолій Миколайович – вип.2, ч.1
Кругляк Борис Абрамович – вип.2, ч.1
Кручек Олександр Алікович – вип.1
Крушельницька Лариса Іванівна – вип.2, ч.1
Ктітарев Сергій Олександрович – вип.1
Кубійович Володимир Михайлович – вип.2, ч.1
Кугутяк Микола Васильович – вип.2, ч.1
Куделко Сергій Михайлович – вип.2, ч.2
Кудлай Олександр Степанович – вип.1
Кудряченко Андрій Іванович – вип.2, ч.2
Кузеля Зенон – вип.2, ч.2
Кузнецов Володимир Іванович – вип.1
Кузминська Ольга Дмитрівна – вип.1
Кузьмінець Олександр Васильович – вип.2, ч.1
Кук Василь Степанович – вип.1

Кукурудзяк Микола Григорович – вип.1
Кулик Іван Тихонович – вип.1
Кулинич Іван Маркович – вип.1; вип.2, ч.1
Кульчицький Олександр – вип.2, ч.2
Кульчицький Станіслав Владиславович – вип.1; вип.2, ч.1
Кундюба Іван Дмитрович – вип.2, ч.2
Курас Іван Федорович – вип.2, ч.1
Курган Неллі Павлівна – вип.1
Курило Володимир Михайлович – вип.2, ч.1
Курінний Петро Петрович – вип.1; вип.2, ч.1
Курносів Юрій Олексійович – вип.1; вип.2, ч.1
Куропась Мирон Степанович – вип.2, ч.2
Курц Борис Григорович – вип.2, ч.1
Кучемко Микола Миронович – вип.2, ч.1
Кучер Володимирович Іванович – вип.1
Кучеров Пантелеймон Степанович – вип.1

Лавров Павло Арсентійович – вип.1
Лавров Юрій Павлович – вип.1
Ладивір Іван Іванович – вип.1
Лазанська Тамара Іванівна – вип.1
Лазаревська Катерина Олександрівна – вип.2, ч.1
Лановик Богдан Дмитрович – вип.2, ч.2
Лачко Олександрович Федорович – вип.1
Лашков Федір Федорович – вип.2, ч.2
Лащенко Ростислав Митрофанович – вип.2, ч.1
Лебеденко Олександр Михайлович – вип.2, ч.1
Лев Василь Михайлович – вип.2, ч.2
Левицький Борис – вип.2, ч.1
Левченко Микола Захарович – вип.2, ч.1
Легоцький Тиводар – вип.2, ч.2
Лелекач Микола Михайлович – вип.2, ч.2
Леонтович Володимир Миколайович – вип.2, ч.2
Лещенко Леонід Овдійович – вип.1; вип.2, ч.1
Лещенко Микола Никифорович – вип.1; вип.2, ч.1

Лизогуб Юрій Маркович – вип.2, ч.1
Лиман Ігор Ігорович – вип.2, ч.1
Линниченко Іван Андрійович – вип.2, ч.1
Липинський Вячеслав (Вацлав) Казимирович – вип.2, ч.1
Лисенко Василь Гаврилович – вип.1
Лисенко Микола Миколайович – вип.1
Лисенко Олександр Євгенович – вип.1, вип.2, ч.1
Литвин Володимир Михайлович – вип.2, ч.1
Литвин Микола Романович – вип.2, ч.1
Литвиненко Віталій Феодосійович – вип.2, ч.2
Литвинчук Анатолій Іванович – вип.2, ч.2
Лихолат Андрій Васильович – вип.1
Лихолобова Зоя Григорівна – вип.2, ч.1
Лісевич Іван Тимофійович – вип.1
Лобурець Василь Єгорович – вип.2, ч.1
Лозинський Михайло Михайлович – вип.2, ч.2
Лозицький Володимир Сергійович – вип.2, ч.1
Лола Олександр Петрович – вип.1
Лось Федір Євдокимович – вип.1
Лоський Кость Володимирович – вип.2, ч.2
Лотоцький Олександр Гнатович – вип.2, ч.1
Лугова Олена Іллівна – вип.1
Лузик Кирило Степанович – вип.2, ч.2
Лукач Бейло Іштванович – вип.1
Лукаш Ольга Іванівна – вип.1
Лукашенко Анатолій Аврамович – вип.2, ч.2
Лукін Всеволод Петрович – вип.1
Лукомський Георгій Крескентійович – вип.2, ч.2
Лупул Манолій – вип.2, ч.1
Лучицький Іван Васильович – вип.2, ч.2
Лях Роман Данилович – вип.2, ч.1
Ляхович Микола Васильович – вип.2, ч.2
Ляхоцький Володимир Павлович – вип.2, ч.1

Маврін Олександр Олександрович – вип.2, ч.1

Магочій Павло Роберт – вип.2, ч.1
Мазепа Ісаак Прохорович – вип.2, ч.1
Мазурок Олег Сергійович – вип.2, ч.1
Майборода Олександр Микитович – вип.1
Майдан Іван Григорович – вип.1; вип.2, ч.1
Майстренко Іван Васильович – вип.2, ч.1
Макар Юрій Іванович – вип.2, ч.1
Макаренко Микола Омелянович – вип.2, ч.1
Макаренко Олександр Андрійович – вип.1
Макарчук Степан Арсентійович – вип.2, ч.1
Маковійчук Іван Михайлович – вип.1
Максимович Георгій Андрійович – вип.2, ч.2
Малиновський Оникій Олексійович – вип.2, ч.2
Мандзюк Іван Данилович – вип.2, ч.1
Мандрик Іван Олександрович – вип.2, ч.1
Мандрика Микита Іванович – вип.2, ч.2
Марахов Григорій Іванович – вип.1
Марголін Арнольд Давидович – вип.2, ч.2
Маркітан Людмила Порфиріївна – вип.1
Маркіна Валентина Олексіївна – вип.2, ч.1
Маркова Олена Євгенівна – вип.1
Маркусь Василь Васильович – вип.2, ч.1
Марочко Василь Іванович – вип.1; вип.2, ч.1
Мартиненко Богдан Анатолійович – вип.1
Мартиненко Володимир Никифорович – вип.1
Мартос Борис Миколайович – вип.2, ч.1
Мартьянов Костянтин Федорович – вип.1
Марунчак Михайло Григорович – вип.2, ч.1
Марусик Тамара Володимирівна – вип.2, ч.1
Марченко Григорій Васильович – вип.2, ч.2
Марченко Михайло Іванович – вип.1; вип.2, ч.2
Маслов Василь Іванович – вип.2, ч.2
Матвеева Леся Василівна – вип.1
Матійко Микола Михайлович – вип.1
Матушевський Федір Павлович – вип.2, ч.2

Матях Валентина Миколаївна – вип.1
Мацейко Юрій Михайлович – вип.1
Машкін Олександр Миколайович – вип.1
Меженко (Іванов) Юрій Олексійович – вип.1
Мезенцев Володимир Іванович – вип.1
Мельник Леонід Герасимович – вип.2, ч.2
Мельникова Ірина Миколаївна – вип.1; вип.2, ч.1
Метелиця Данило Олександрович – вип.2, ч.1
Мешко Іван Михайлович – вип.2, ч.2
Мигаль Борис Кирилович – вип.2, ч.1
Мигул Іван Мстислав Іванович – вип.2, ч.2
Милорадович Василь Петрович – вип.2, ч.2
Миронов Вадим Віталійович – вип.1
Митряєва Світлана Іванівна – вип.1
Михайлина Павло Васильович – вип.1; вип.2, ч.1
Мицик Юрій Андрійович – вип.2, ч.1
Мишко Дмитро Іванович – вип.1
Мишуга Лука – вип.2, ч.2
Міллер Михайло Олександрович – вип.2, ч.2
Мірза-Авак'янц Наталія Юстинівна – вип.2, ч.1
Мірчук Іван – вип.2, ч.1
Мірчук Петро Юрійович – вип.2, ч.1
Мищенко Валерій Михайлович – вип.1
Міяковський Володимир Варламович – вип.2, ч.1
Мовчан Ольга Миколаївна – вип.1
Мовчанівський Феодосій Миколайович – вип.2, ч.2
Модзалевський Вадим Львович – вип.2, ч.1
Мойсєєв Олег Володимирович – вип.1
Молодчиков Олександр Володимирович – вип.1
Молчанов Михайло Олександрович – вип.1
Мордвінцев Вячеслав Михайлович – вип.2, ч.1
Морозов Анатолій Георгійович – вип.2, ч.1
Москвич Лілія Григорівна – вип.1
Моця Олександр Петрович – вип.2, ч.1
Мулик-Луцик Юрій Олексійович – вип.2, ч.2

Мурзін В'ячеслав Юрійович – вип.2, ч.1
Мусянко Володимир Васильович – вип.2, ч.1

Наберухін Аркадій Ісайович – вип.1
Нагаєвський Ісидор – вип.2, ч.1
Нагайчук Віктор Іванович – вип.1
Нагорна Лариса Панасівна – вип.2, ч.1
Надінський Павло Наумович – вип.1
Назарко Іриней Іванович – вип.2, ч.2
Назарук Осип Тадейович – вип.2, ч.1
Найман Олександр Якович – вип.1
Наріжний Симон Петрович – вип.2, ч.1
Наулко Всеволод Іванович – вип.2, ч.1
Науменко Кім Єлисейович – вип.2, ч.1
Незабитовський Василь Андрійович – вип.2, ч.2
Нем'ятий Василь Миколайович – вип.2, ч.2
Нерод Володимир Олександрович – вип.1
Нестуля Олексій Олексійович – вип.2, ч.1
Несук Микола Дмитрович – вип.1
Нечипоренко Прокіп Іванович – вип.2, ч.1
Неделін Олексій Іванович – вип.1
Низова Людмила Володимирівна – вип.1
Ніколаєва Валентина Вікторівна – вип.1
Новиков Іван Архипович – вип.1
Новицький Яків Павлович – вип.2, ч.2

Овсієнко Олександр Федорович – вип.1
Овчаренко Петро Дмитрович – вип.1; вип.2, ч.1
Огієнко Іван Іванович – вип.2, ч.1
Оглоблин Олександр Петрович – вип.1; вип.2, ч.1
Олійник Леонід Васильович – вип.1
Олійник Микола Миколайович – вип.2, ч.1
Олянчин Домет Герасимович – вип.2, ч.2
Омельчук Володимир Юхимович – вип.2, ч.1
Онацький Євген Дементійович – вип.2, ч.1

Онопрієнко Валентин Іванович – вип.1
Орлов Анатолій Вадимович – вип.2, ч.1
Осташко Тетяна Сергіївна – вип.1

Павелко Валентина Устимівна – вип.1
Павленко Вікторія Вікторівна – вип.1
Павленко Григорій Васильович – II
Павленко Микола Ілліч – вип.1
Павлик Остап Якович – вип.2, ч.2
Павловський Вадим Мефодійович – вип.2, ч.2
Павловський Іван Францевич – вип.2, ч.2
Павлюк Павло Іванович – вип.1
Павлюк Степан Петрович – вип.2, ч.1
Павлюченко Олег Васильович – вип.1
Палієнко Володимир Іванович – вип.1
Палій Михайло – вип.2, ч.2
Панащенко Віра Василівна – вип.1
Панібудьласка Володимир Федорович – вип.1
Панченко Петро Пантелеймонович – вип.1; вип.2, ч.1
Панчук Май Іванович – вип.1
Парасунько Онуфрій Арсенович – вип.1
Пархомчук Станіслав Максимович – вип.1
Пастернак Євген Іванович – вип.2, ч.2
Патер Іван Григорович – вип.2, ч.1
Патрило Ісидор Іван – вип.2, ч.2
Пачовський Василь Миколайович – вип.2, ч.2
Пашко Яків Юхимович – вип.1
Пашкова Галина Терентіївна – вип.1
Пащенко Володимир Олександрович – вип.2, ч.1
Пеленський Йосип Гаврилович – вип.2, ч.2
Пеленський Ярослав Богданович – вип.2, ч.1
Первак Ніна Пилипівна – вип.1
Перковський Арнольд Леонідович – вип.1; вип.2, ч.1
Першина Заїра Валентинівна – вип.2, ч.1
Першина Тамара Степанівна – вип.1

Петерс Ігор Андріанович – вип.1
Петренко Василь Сергійович – вип.1
Петрів Всеволод Миколайович – вип.2, ч.2
Петров Валентин Іванович – вип.1
Петров Віктор Платонович – вип.1
Петровський Микола Неонович – вип.1; вип.2, ч.1
Петряєв Костянтин Дмитрович – вип.2, ч.1
Петухов Микола Якович – вип.1
Пизюр Євген – вип.2, ч.1
Пилипенко Борис Кузьмич – вип.2, ч.1
Пиріг Руслан Якович – вип.2, ч.1
Підгайний Семен Олександрович – вип.2, ч.1
Пінчук Юрій Анатолійович – вип.1; вип.2, ч.1
Пічета Володимир Іванович – вип.2, ч.1
Плохій Сергій Миколайович – вип.2, ч.1
Плющ Микола Романович – вип.1, вип.2, ч.1
Подалаяк Наталія Гордіївна – вип.2, ч.1
Полонська-Василенко Наталія Дмитрівна – вип.1; вип.2, ч.1
Полухін Леонід Костянтинович – вип.1
Полухіна Ольга Миколаївна – вип.1
Пономаренко Лідія Антонівна – вип.1
Поп Іван Іванович – вип.2, ч.2
Попик Володимир Іванович – вип.1
Попов Микола Миколайович – вип.2, ч.2
Попок Андрій Андрійович – вип.2, ч.2
Посохов Сергій Іванович – вип.2, ч.1
Постоловський Руслан Михайлович – вип.2, ч.2
Потехін Олександр Володимирович – вип.1
Потічний Петро-Йосиф – вип.2, ч.1
Потоцький Павло Платонович – вип.2, ч.1
Потульницький Володимир Арнольдович – вип.2, ч.1
Премислер Ілля Михайлович – вип.1
Приймак Томас – вип.2, ч.1
Прилуцький Віктор Іванович – вип.1
Присяжнюк Юрій Петрович – вип.2, ч.1

Пріцак Омелян Йосипович – вип.1; вип.2, ч.1
Прокопович Вячеслав Костянтинович – II
Прокопчук Григорій – вип.2, ч.1
Пруниця Степан Юрійович – вип.1
Пряхін Юрій Дмитрович – вип.1
Путро Олексій Іванович – вип.1; вип.2, ч.1
Пучко Олексій Аркадійович – вип.1

Раковський Михайло Юхимович – вип.2, ч.2
Реєнт Олександр Петрович – вип.1; вип.2, ч.1
Репринцев Володимир Федорович – вип.1; вип.2, ч.1
Решетар Джон (Іван) Стефан – вип.2, ч.1
Рибалка Іван Климентійович – вип.2, ч.1
Римаренко Юрій Іванович – вип.1; вип.2, ч.1
Ричка Володимир Михайлович – вип.1; вип.2, ч.1
Розанов Анатолій Григорович – вип.2, ч.2
Рознер Іонас Германович – вип.1
Романець Олекса Стратонович – вип.1
Романович-Славатинський Олександр Васильович – вип.2, ч.2
Романовський Віктор Олександрович – вип.2, ч.1
Романцов Володимир Омелянович – вип.1; вип.2, ч.1
Рубач Михайло Абрамович – вип.1
Рубльов Олександр Сергійович – вип.1; вип.2, ч.1
Руда Світлана Петрівна – вип.1
Руденко Ніна Миколаївна – вип.1
Рудий Григорій Якович – вип.1
Руднев Валентин Васильович – вип.1
Рудницький Ярослав – вип.2, ч.2
Румянцева Валентина Василівна – вип.1
Рутенко Анатолій Олександрович – вип.1

Сабов Василь Васильович – вип.1
Самойлов Федір Олександрович – вип.2, ч.2
Санцевич Анатолій Васильович – вип.1
Сараджев Арташес Хоренович – вип.1

Сарбей Віталій Григорович – вип.1
Сас Петро Михайлович – вип.1; вип.2, ч.1
Світленко Сергій Іванович – вип.2, ч.2
Сенютович-Бережний В'ячеслав Георгійович – вип.2, ч.1
Сергеев Володимир Володимирович – вип.1
Сергієнко Григорій Якович – вип.1
Серебряков Григорій Іванович – вип.1
Сидора Богдан Йосипович – вип.1
Сидоренко Валентина Павлівна – вип.1
Сидоренко Олена Федорівна – вип.1
Симоненко Рем Георгійович – вип.1; вип.2, ч.2
Синявський Антін Степанович – вип.2, ч.1
Сирцова Світлана Михайлівна – вип.1
Сич Олександр Іванович – вип.2, ч.1
Сідак Володимир Степанович – вип.2, ч.1
Сікора Веніамін Дмитрович – вип.1
Сікорський Михайло Іванович – вип.2, ч.2
Сіцінський Юхим Йосипович – вип.2, ч.2
Січинський Володимир Юхимович – вип.2, ч.2
Січкарь Григорій Васильович – вип.2, ч.2
Скаба Андрій Данилович – вип.1; вип.2, ч.1
Склярєнко Євген Михайлович – вип.1; вип.2, ч.1
Скрипник Петро Ілліч – вип.1
Скрутєнь Іван Йосафат – вип.2, ч.2
Слабєєв Ігор Семенович – вип.1
Слабченко Михайло Єлисейович – вип.2, ч.1
Славін Лазар Мойсейович – вип.2, ч.2
Славінський (Славинський) Максим Антонович – вип.2, ч.2
Славутич Яр – вип.2, ч.2
Сливка Юрій Юрійович – вип.2, ч.1
Слинько Іван Іванович – вип.1
Слободяник Михайло Семенович – вип.2, ч.1
Слуцький Олександр Борисович – вип.1
Слюсаренко Анатолій Гнатович – вип.2, ч.1
Слюсаренко Анатолій Григорович – вип.2, ч.1

Слюсаренко Федір Павлович – вип.2, ч.2
Смішко Віктор Павлович – вип.1
Смолій Валерій Андрійович – вип.1; вип.2, ч.1
Смолічев Петро Іванович – вип.2, ч.2
Сокуренько Володимир Федорович – вип.1
Солдатенко Валерій Федорович – вип.2, ч.1
Соловій Мелетій – вип.2, ч.2
Сологуб Володимир Степанович – вип.1
Соломатін Микола Миколайович – вип.1
Соневицький Леонід Михайлович – вип.2, ч.2
Сорочан Сергій Борисович – вип.2, ч.1
Сосновський Михайло Іванович – вип.2, ч.1
Сохань Павло Степанович – вип.1; вип.2, ч.1
Сохоцький Ісидор Йосифович – вип.2, ч.1
Спицька Оксана Василівна – вип.1
Спицький Василь Єгорович – вип.2, ч.1
Співак Борис Іванович – вип.2, ч.2
Станіславський Вячеслав Володимирович – вип.1
Станко Володимир Никифорович – вип.2, ч.1
Старунська Наталія Володимирівна – вип.1
Стахів Матвій Іванович – вип.2, ч.1
Сташевський Дмитро Миколайович – вип.1
Сташевський Євген Дмитрович – вип.1
Стеблій Феодосій Іванович – вип.2, ч.1
Степаненко Ганна Володимирівна – вип.2, ч.2
Степанишина Оксана Михайлівна – вип.2, ч.1
Степанков Валерій Степанович – вип.2, ч.1
Степанович Євгенія Петрівна – вип.1
Стецюк Катерина Ісаківна – вип.1
Стечишин Юліан Васильович – вип.2, ч.2
Стороженко Микола Володимирович – вип.2, ч.1
Стоян Пилип Кузьмич – вип.1
Стрельський Вячеслав Ілліч – вип.2, ч.1
Стрельський Геннадій Вячеславович – вип.2, ч.1
Стрілько Андрій Андрійович – вип.1

Струк Данило (Данило Гусар) Євстахійович – вип.2, ч.2
Субтельний Орест Мирославович – вип.2, ч.1
Суглобін Сергій Іванович – вип.1
Супруненко Микола Іванович – вип.1; вип.2, ч.1
Суровцова Надія Віталіївна – вип.2, ч.1
Сушко Олександр Олександрович – вип.2, ч.1

Табачник Дмитро Володимирович – вип.1; вип.2, ч.1
Талан Євдокія Полікарпівна – вип.1
Таран Лідія Валентинівна – вип.2, ч.1
Тараненко Микола Сергійович – вип.1
Тахтай Олександр Кузьмич – вип.2, ч.2
Терентьєва Наталія Олексіївна – вип.1; вип.2, ч.1
Терещенко Юрій Іларіонович – вип.1; вип.2, ч.1
Терлецький Омелян Антонович – вип.1
Тершаковець Михайло – вип.2, ч.2
Тесля Іван – вип.2, ч.2
Телегін Дмитро Якович – вип.2, ч.1
Тиводар Михайло Петрович – вип.2, ч.2
Тимошенко Володимир Прокопович – вип.2, ч.2
Тимошук Борис Онисимович – вип.1; вип.2, ч.1
Тимченко Жанна Павлівна – вип.1
Тичина Анатолій Костянтинівич – вип.2, ч.1
Тишкевич Михайло Станіславович – вип.2, ч.2
Тищенко Вадим Григорович – вип.1
Ткач Ніна Іванівна – вип.1
Ткаченко Василь Миколайович – вип.1
Ткаченко Микола Михайлович – вип.1; вип.2, ч.1
Ткачова Людмила Іванівна – вип.1
Тодійчук Ольга Веніаминівна – вип.1
Токаржевський-Карашевич Ян – вип.2, ч.2
Толочко Олексій Петрович – вип.1
Толочко Петро Петрович – вип.2, ч.1
Томашівський Степан (Стефан) Теодорович – вип.2, ч.1
Тригуб Петро Микитович – вип.2, ч.2

Тронько Петро Тимофійович – вип.1; вип.2, ч.1
Трощинський Володимир Павлович – вип.1; вип.2, ч.1
Троян Михайло Васильович – вип.2, ч.2
Троян Сергій Станіславович – вип.2, ч.1
Турченко Яків Іванович – вип.1

Удовиченко Олександр Іванович – вип.2, ч.2
Удод Олександр Андрійович – вип.2, ч.2
Ульяновський Василь Іринархович – вип.1; вип.2, ч.1
Усенко Павло Георгійович – вип.1
Устименко Володимир Михайлович – вип.1

Феденко Панас Васильович – вип.2, ч.2
Федоровський Олександр Семенович – вип.2, ч.2
Федосова Світлана Андріянівна – вип.1
Фесенко Вадим Олексійович – вип.2, ч.1
Філіпенко Дмитро Миколайович – вип.1; вип.2, ч.1
Фісанов Володимир Петрович – вип.2, ч.1
Фролкін Микола Михайлович – вип.1

Хайнас Василь Васильович – вип.2, ч.2
Халус Петро Іванович – вип.1
Харлампович Костянтин Васильович – вип.2, ч.1
Хведченя Сергій Борисович – вип.1
Хворостяний Ігор Михайлович – вип.1
Хланта Олексій Васильович – вип.1
Хмарський Вадим Михайлович – вип.2, ч.1
Хміль Іван Васильович – вип.1
Хміль Іван Сергійович – вип.1
Хомчук Оксана Олексіївна – вип.1
Христюк Павло Оникійович – вип.2, ч.1
Худанич Василь Іванович – вип.2, ч.1
Худяк Раїса Авраамівна – вип.1

Цветков Олександр Глібович – вип.1
Цегельський Льонгин Михайлович – вип.2, ч.2
Циганкова Елла Григорівна – вип.1
Цинкаловський Олександр – вип.2, ч.2
Ціватий В'ячеслав Григорович – вип.2, ч.1

Чайковський Анатолій Степанович – вип.2, ч.1
Чекаленко (Васильєва) Людмила Дмитрівна – вип.1
Черезов Євгеній Вікентійович – вип.2, ч.1
Черкаська Євгенія Миколаївна – вип.1
Чернега Петро Макарович – вип.1
Черненко Іван Сергійович – вип.1
Черніков Ігор Федорович – вип.1, вип.2, ч.2
Черченко Юрій Анатолійович – вип.1
Чехівський Володимир Мусійович – вип.2, ч.2
Чижевський Дмитро Іванович – вип.2, ч.2
Чикаленко Левко Євгенович – вип.2, ч.2
Чирко Богдан Володимирович – вип.1
Чирко Володимир Андрійович – вип.2, ч.2
Чировський Микола Миколайович – вип.2, ч.1
Чишко Віталій Сергійович – вип.1; вип.2, ч.1
Чубатий Микола Дмитрович – вип.2, ч.2
Чувпило Олександр Олександрович – вип.2, ч.1
Чумак Володимир Михайлович – вип.2, ч.1
Чухліб Тарас Васильович – вип.1

Шабульдо Фелікс Михайлович – вип.1
Шамко Катерина Миколаївна – вип.1
Шамрай Сергій Вікторович – вип.2, ч.2
Шандра Валентина Степанівна – вип.1
Шанковський Лев Петрович – вип.2, ч.2
Шаповал Микита Юхимович – вип.2, ч.2
Шаповал Юрій Іванович – вип.2, ч.1
Шаповалов Вітольд Вікторович – вип.2, ч.1
Шарпатий Віктор Григорович – вип.1

Шаталіна Євгенія Платонівна – вип.1
Швагуляк Михайло Миколайович – вип.2, ч.1
Швидкий Василь Павлович – вип.2, ч.2
Швидько Ганна Кирилівна – вип.2, ч.1
Шевелєв Арнольд Григорович – вип.1; вип.2, ч.1
Шевельов Юрій Володимирович – вип.2, ч.2
Шевченко Володимир Федорович – вип.2, ч.1
Шевченко Леся Антонівна – вип.1
Шевченко Олена Володимирівна – вип.1
Шевченко Федір Павлович – вип.1; вип.2, ч.1
Шевчук Василь Петрович – вип.2, ч.1
Шевчук Григорій Михайлович – вип.1
Шекера Іван Михайлович – вип.1
Шелухін Сергій Павлович – вип.2, ч.1
Шепель Любов Федорівна – вип.1
Шерстюк Федір Юхимович – вип.1
Шинкарук Володимир Іларіонович – вип.2, ч.2
Шип Надія Андріївна – вип.1; вип.2, ч.1
Шиян Кір Карлович – вип.2, ч.1
Шкода Костянтин Олександрович – вип.1
Шлемкевич Микола Іванович – вип.2, ч.2
Шлепаков Арнольд Миколайович – вип.1; вип.2, ч.1
Шманько Георгій Іванович – вип.1
Шмельов Віктор Григорович – вип.1
Шміт Федір Іванович – вип.2, ч.2
Шморгун Петро Михайлович – вип.2, ч.2
Шовкопляс Іван Гаврилович – вип.2, ч.1
Шпорлюк Роман – вип.2, ч.1
Шпунт Рувим Михайлович – вип.2, ч.1
Шрамко Борис Андрійович – вип.2, ч.2
Шрамченко Святослав Олександрович – вип.2, ч.2
Штейнгель Федір Рудольфович – вип.2, ч.2
Штеппа Кость Феодосійович – вип.2, ч.1
Штернберг Яків Ісакович – вип.2, ч.2
Штокало Йосип Захарович – вип.1

Шуба Олексій Васильович – вип.1
Шугаєвський Валентин Андрійович – вип.1
Шульга Ілля Гаврилович – вип.2, ч.2
Шульгин Олександр Якович – вип.2, ч.1
Шульгин Яків Миколайович – вип.2, ч.1
Шуст Роман Мар'янович – вип.2, ч.1

Щербак Віталій Олексійович – вип.1; вип.2, ч.1
Щербак Микола Григорович – вип.2, ч.1
Щербак Олександр Іванович – вип.1
Щербаківський Вадим Михайлович – вип.2, ч.1
Щербаківський Данило Михайлович – вип.2, ч.1
Щербина Володимир Іванович – вип.2, ч.1
Щербина Йосип Тимофійович – вип.1
Щербина Федір Андрійович – вип.2, ч.2
Щупак Ігор Якович – вип.2, ч.1
Щурат Василь Григорович – вип.2, ч.2
Щусь Оксана Йосипівна – вип.1

Юзик Павло – вип.2, ч.1
Юнаків (Юнаков) Микола Леонтійович – вип.2, ч.2
Юренко Світлана Павлівна – вип.1
Юркевич Віктор Дмитрович – вип.2, ч.2
Юркова Оксана Віталіївна – вип.2, ч.1
Юрченко Олександр Володимирович – вип.2, ч.2
Юрченко Олександр Федорович – вип.1
Юшков Серафим Володимирович – вип.1
Ющенко Григорій Іванович – вип.2, ч.1

Яворський Матвій Іванович – вип.2, ч.1
Яковенко Наталя Миколаївна – вип.1, II
Яковлєв Семен Олексійович – вип.2, ч.2
Яковлів Андрій Іванович – вип.2, ч.1
Якубова Лариса Дмитрівна – вип.1
Яневський Данило Борисович – вип.1

Янів Володимир Михайлович – вип.2, ч.2
Янковський Олександр Костянтинович – вип.1
Яновський Михайло Теофілович – вип.2, ч.1
Яремченко Борис Петрович – вип.2, ч.1
Яровий Валерій Іванович – вип.2, ч.1
Ястребов Федір Олександрович – вип.1
Ясь Олексій Васильович – вип.2, ч.1

З М І С Т

АВРАМЕНКО Анатолій Михайлович	5
АЙБАБІН Олєксандр Ілліч	6
АКУЛОВ Михайло Родіонович	7
АНДРІЄНКО Владислав Петрович	8
АНТОНЮК Сергій Матвійович	9
АРДАШЕВ Павло Миколайович	10
АРСЕНИЧ Петро Іванович	11
БАЧИНСЬКА Олена Анатоліївна	13
БЕЗПАЛОВ Микола Єгорович	14
БЄЛІКОВА Наталія Юріївна	15
БІЛАН Юрій Якович	16
БІЛИЙ Володимир Васильович	16
БІЛІНСЬКИЙ Микола Іванович	17
БІЛЬБАСОВ Василь Олексійович	19
БОВАНЕНКО Дмитро Євменович	20
БОНДАР Микола Миколайович	21
БОРИСЕНКО Мирослав Володимирович	22
БОРОВИК Анатолій Миколайович	23
БОРОДІНОВ Валерій Дмитрович	24
БУБНОВ Микола Михайлович	25
БУРІМ Дмитро Васильович	26
БУРОВ Григорій Михайлович	28
БУТИЧ Іван Лукич	28
ВАРГАТЮК Петро Логвинович	29
ВАСИЛЕНКО Валентина Кузьмівна	30
ВАЩЕНКО Алла Василівна	31
ВЕРЕМЕЙЧИК Олена Михайлівна	31
ВЕРМЕНИЧ Ярослава Володимирівна	32
ВИРСЬКИЙ Дмитро Станіславович	34
ВИТАНОВИЧ Ілля	35
ВІЛЕНТА Інна Володимирівна	36
ВЛАДИМИРОВ Володимир Михайлович	36

ВОДОЛАЖЧЕНКО Ольга Гаврилівна	37
ВОЙЦЕХІВСЬКА Ірина Нінелівна	39
ВОЛОЩЕНКО Вікторія Олександрівна	40
ГАВРИЛЮК Надія Оксентіївна	41
ГАЙДУКОВ Леонід Федорович	42
ГАЙ-НИЖНИК Павло Павлович	43
ГАЛАНТ Ілля (Еліягу) Володимирович	45
ГЕЛЕЙ Степан Дмитрович	46
ГОД Борис Васильович	48
ГОЛОВЧЕНКО Володимир Іванович	48
ГОЛУБ Володимир Йосипович	50
ГРАБОВЕЦЬКИЙ Володимир Васильович	51
ГРИГОРОВИЧ Дмитро Пилипович	52
ГРИЦЕНКО Тетяна Тимофіївна	53
ГРИЦЕНКО Микита Минович	54
ГРОМОВА Людмила Прокопівна	55
ГУЛЕВИЧ Віктор Наумович	56
ГУСЄВ Сергій Олексійович	57
ДЕМЧЕНКО Тамара Павлівна	58
ДЕНИСЕНКО Василь Семенович	59
ДИГНЕС Олександр Артурович	60
ДІЗАНОВА Ада Віталіївна	61
ДМИТРУК Володимир Іванович	61
ДОРОШКО Микола Савович	62
ДОЦЕНКО (ОВСІЄНКО) Олена Григорівна	63
ЄФІМЕНКО Геннадій Григорович	64
ЖУЧЕНКО Іван Якович	65
ЗАВАЛЬНЮК Костянтин Вікторович	65
ЗАДНІПРОВСЬКИЙ Олександр Ілліч	66
ЗАДУНАЙСЬКИЙ Вадим Васильович	67

ЗАЄЦЬ Іван Іванович _____	68
ЗАКЛИНСЬКИЙ Ростислав Романович _____	68
ЗАЛІЗНЯК Леонід Львович _____	70
ЗАМЛИНСЬКИЙ Володимир Олександрович _____	71
ІВАНИЦЬКИЙ Сергій Митрофанович _____	73
ІВАНИЦЬКИЙ-ВАСИЛЕНКО Сергій Михайлович _____	74
ІВАНЧЕНКО (ІВАНОВА) Раїса Петрівна _____	76
ІЛЬЮШИН Ігор Іванович _____	76
ІСТОМІН Михайло Павлович _____	78
КАЛИТКО Сергій Леонідович _____	79
КАРГЕР Михайло Костянтинівич _____	80
КАРПЕНКО Олександр Юхимович _____	81
КІЗЧЕНКО Анатолій Федорович _____	83
КНИШ Зиновій Михайлович _____	83
КОВАЛЕНКО Володимир Петрович _____	85
КОВАЛЮК Роман Теодорович _____	86
КОКОРСЬКИЙ Валентин Францович _____	88
КОЛЕСНИК Олександр Вікторович _____	89
КОЛОМІЙЧЕНКО Іван Іванович _____	89
КОЛЯСТРУК Ольга Анатоліївна _____	90
КОНДУКОВ Юрій Юрійович _____	91
КОНОНЕНКО Валерій Васильович _____	91
КОРОЛІВСЬКИЙ Степан Мефодійович _____	93
КОРЧМАР Яків Ісакович _____	94
КОСТАЩУК Василь Миколайович _____	94
КОШЕЛІВЕЦЬ Іван Максимович _____	95
КОШИК Олександр Кузьмич _____	97
КРАВЕЦЬ Микола Миколайович _____	97
КРАВЧЕНКО Володимир Іванович _____	99
КРАВЧЕНКО Павло Миколайович _____	100
КРЕСІНА Ірина Олексіївна _____	101
КРІЛЬ Михайло Михайлович _____	103
КРУПНИЦЬКИЙ Борис Дмитрович _____	104

КРУТОВА Любов Олексіївна	105
КУДРИЦЬКИЙ Анатолій Вікторович	106
КУДРЯЧЕНКО Андрій Іванович	106
КУЛАКОВСЬКИЙ Юліан Андрійович	109
КУЧЕР Володимир Іванович	110
ЛАЗАРЕВСЬКИЙ Олександр Матвійович	111
ЛАЗУРЕНКО Валентин Миколайович	113
ЛАПІН Петро Фролович	114
ЛЕВИЦЬКИЙ Орест Іванович	114
ЛЕОНТЬЄВА Лариса Євгенівна	116
ЛИСИЙ Анатолій Кононович	117
ЛИТВИНЕНКО Роман Олександрович	117
ЛИХОГЛЯД Микола Франкович	118
ЛИХОЛОБОВА Зоя Григорівна	120
ЛОБОДА Михайло Тимофійович	122
ЛОЗОВИК Григорій Натанович	122
ЛОТОЦЬКИЙ Антін Львович	123
ЛУГОВСЬКИЙ Борис Львович	125
ЛУЧИЦЬКИЙ Іван Васильович	126
ЛЮБОВИЧ Микола Миколайович	127
МАГУРА Сильвестр Сильвестрович	129
МАЗУР Василь Митрофанович	130
МАКАР Віталій Юрійович	131
МАКАР Олександр Юрійович	133
МАНІЛОВ (МАНИЛОВ) Віктор Михайлович	134
МАРТИНЕНКО Анатолій Костянтинович	135
МАРЧУК Василь Васильович	136
МАСАЛЬСЬКИЙ Василь Іванович	137
МАТЯШ Ірина Борисівна	138
МАЩЕНКО Ірина Юріївна	140
МЕЗЕНЦЕВА Галина Георгіївна	141
МЕЛЬНИКОВА Людмила Семенівна	142
МЕЛЬНИЧЕНКО Володимир Юхимович	143

МЕЛЬНИЧУК Ігор Петрович	144
МЕЛЬНИЧУК Лідія Семенівна	145
МЕЛЬНИЧУК Олег Анатолійович	146
МИЛОВИДОВ Лев Вікторович	146
МИРОНЕЦЬ Надія Іванівна	147
МІЛЛЕР Михайло Олександрович	148
МІХЄЄВА Оксана Костянтинівна	151
МОВЧАН Ольга Миколаївна	152
МУЛТИХ Георгій Минович	154
НАДТОКА Геннадій Михайлович	154
НАЗАРЧУК Олександр Миколайович	155
НЕДОПАКО Дмитро Петрович	156
НЕМ'ЯТИЙ Василь Миколайович	157
НЕПОМНЯЩИЙ Андрій Анатолійович	158
НІКОЛЬСЬКИЙ Володимир Миколайович	160
ОКІНШЕВИЧ (ОКІНШЕВИЧ) Лев Олександрович	162
ОЛЕСНИЦЬКИЙ Іоаким Олексійович	164
ОТАМАНОВСЬКИЙ Валентин Дмитрович	165
ОТРЕШКО Валерій Михайлович	169
ОТРОЩЕНКО Віталій Васильович	170
ОТРОЩЕНКО Іванна Віталіївна	171
ПАВЛЮК Віктор Володимирович	171
ПАДАЛКА Сергій Семенович	172
ПАНЧЕНКО Володимир Олександрович	174
ПАНЬКІВ Михайло Ілліч	174
ПАПАКІН Георгій Володимирович	175
ПАСТЕРНАК Ярослав Іванович	177
ПАТРИЛЯК Іван Казимирович	179
ПЕРЕХРЕСТ Олександр Григорович	180
ПЕТАСЮК Олена Іванівна	181
ПЕТРОВ Віктор Платонович	181
ПИВОВАР Сергій Федорович	184

ПИЖИК Андрій Миколайович _____	185
ПИЛИПІВ Ігор Васильович _____	186
ПИЛИПЧУК Олександр Григорович _____	186
ПІДОПЛІЧКО Іван Григорович _____	187
ПІОРО Ігор Станіславович _____	189
ПІРКО Василь Олександрович _____	190
ПЛАХОНІН Андрій Гаврилович _____	190
ПОДКУР Роман Юрійович _____	192
ПОЛЯНСЬКИЙ Юрій Іванович _____	192
ПОНОМАРЕНКО Алла Борисівна _____	193
ПОНОМАРЬОВ Анатолій Петрович _____	194
ПОП Юрій Іванович _____	195
ПОСРЕДНІКОВ Володимир Олександрович _____	196
ПОСРЕДНІКОВ Дмитро Володимирович _____	197
ПОСТЕРНАК Степан Пилипович _____	197
ПРИМУШ Микола Васильович _____	199
РАФАЛЬСЬКИЙ Олег Олексійович _____	199
РАХНО Олександр Якович _____	200
РИЖОВ Сергій Миколайович _____	201
РОГОЖИН Валентин Сергійович _____	202
РОЗКОШНИЙ Анатолій Пантелійович _____	203
РОМАНЮК Іван Миронович _____	203
РЯБІНІН-СКЛЯРЕВСЬКИЙ Олександр Олександрович _____	204
САВЧЕНКО Григорій Петрович _____	207
САПЕЛЯК (ДЕНИСОВЕЦЬ) Оксана Адамівна _____	207
СЕГЕДА Сергій Петрович _____	209
СЕКІРИНСЬКИЙ Сергій Анатолійович _____	210
СЕМЕНОВ-ЗУСЕР Семен Анатолійович _____	211
СИЛЬЧЕНКО Володимир Миколайович _____	212
СІРЕДЖУК Петро Степанович _____	212
СЛАБЧЕНКО Тарас Михайлович _____	214
СМІРНОВ Павло Петрович _____	215
СМОРЖЕВСЬКА Оксана Олександрівна _____	216

СОЛОВЙОВА Анастасія Агеївна	217
СОН Наталія Олександрівна	218
СОРОКА Юрій Михайлович	218
СРІБНЯК Ігор Володимирович	219
СТАРКОВ Валерій Андрійович	220
СТАРОДУБ Андрій Вікторович	222
СТАШЕНКО Сергій Іванович	223
СТРУКЕВИЧ Олексій Карпович	224
СТУДІНСЬКИЙ Володимир Аркадійович	225
СТУКАНОВ Євген Михайлович	226
СУРГАЙ Геннадій Іванович	227
СУХАРЄВ Володимир Васильович	227
СТЯЖКІНА Олена Вікторівна	228
ТАРАНЕЦЬ Сергій Васильович	229
ТАРАСЕНКО Василь Акимович	230
ТЕМІРОВА Надія Романівна	231
ТЕОДОРОВИЧ Артем Юрійович	231
ТЕРЛЕЦЬКИЙ Омелян Антонович	232
ТИТАРЕНКО Яків Аврамович	233
ТКАЧЕНКО Володимир Володимирович	234
ТОДОРОВ Ігор Ярославович	236
ТОМІЛЕНКО Андрій Григорович	237
ТРИГУБ Петро Микитович	238
ТРОСТОГОН Алла Михайлівна	239
ТРОЯН Микола Петрович	240
ТУЧИНСЬКИЙ Віталій Анатолійович	241
УМАНЕЦЬ Олександр Миколайович	241
ФААС Іван Якович	242
ФІЛІМОНОВ Сергій Борисович	243
ФРЕНКІН Михайло Самійлович	244
ХАНКО Віталій Миколайович	245
ХОЛОДНИЦЬКИЙ Василь Федорович	246

ЦВЕТКОВ Гліб Миколайович _____	248
ЦИГАНЕНКО Лілія Федорівна _____	248
ЧЕРНЕНКО Анатолій Михайлович _____	249
ЧКОЛІНІ Людмила Сергіївна _____	250
ЧУБІНА (КРАМАРЧУК) Тетяна Дмитрівна _____	251
ЧУХЛІБ Тарас Васильович _____	252
ШЕВЧЕНКО Ігор Іванович _____	253
ШЕВЧЕНКО Лариса Вячеславівна _____	254
ШЕРЦЛЬ Річард Іванович _____	255
ШИШМАНОВ Іван Дмитров _____	256
ШУМЕЛДА Яків _____	257
ЩЕДРИНА Діана Савівна _____	258
ЩЕПОТЬЄВ Володимир Олександрович _____	259
ЩЕРБА (БІЛОУСОВА) Тетяна Володимирівна _____	261
ЩЕРБИНА Йосип Тимофійович _____	261
ЮРЧУК Василь Ісакович _____	262
ЮШКОВ Серафим Володимирович _____	263
ЯКИМОВИЧ Богдан Зіновійович _____	265
ЯРЕМЧУК Віталій Петрович _____	267
ЯСИНСЬКИЙ Михайло Ілліч _____	268
ЯЦЕНЮК Петро Іванович _____	269
ЯЧМЕНІХІН Костянтин Михайлович _____	270
ЯЦУРЖИНСЬКИЙ Хрисанф Петрович _____	271
Список скорочень _____	273
Список істориків, статті про яких надруковані у попередніх випусках серії _____	278
Зміст _____	308

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

УКРАЇНСЬКІ ІСТОРИКИ XX СТОЛІТТЯ

Біобібліографічний довідник

Серія
УКРАЇНСЬКІ ІСТОРИКИ

Випуск 2, частина 3

Підписано до друку 9.10.2006. Формат 60x84/16

Ум. друк. арк.20,0. Обл. вид. арк.16,1

Наклад 500 прим. Зам. 50. 2006 р.

Поліграф. д-ця Ін-ту історії України НАН України
Київ-1, Грушевського, 4

